

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

N. J. NIELSEN-KLODSKOV:

KÆREHAVE

OPLEVELSER III

1903—1913

MOTTO:

*SAA FIK DA VOR SKOLE EN OPGA VE STOR
AT PE GE PAA VEJEN HVOR FREMTIDEN GROR*

GRUNDSTENEN TIL KÆREHAVE HUSMANDS- OG HUSMODERSKOLE NEDLÆGGES

KØBENHAVN
H. HAGERUPS FORLAG
1928

N. J. NIELSEN-KLODSKOV

KÆREHAVE

OPLEVELSER III

1903—1913

GRUNDSTENEN TIL KÆREHAVE HUSMANDS- OG HUSMODERSKOLE NEDLEGGES

KØBENHAVN
H. HAGERUPS FORLAG

1928

MOTTO:*)

»Saa fik da vor Skole en Opgave stor,
at pege paa Vejen, hvor Fremtiden gror!«

Den 6. Oktober 1903 ved 9-Tiden om Formiddagen kortte Hans kgl. Højhed Kronprins Frederik — senere Kong Frederik VIII — i nedslaaet Wienervogn med rød Kusk og Tjener paa Bukken ud fra Hotel »Postgaarden« i Ringsted for at se *Kærehave*, Landets første Husmandsskole.

I *Kærehave* vidste vi intet om Besøget; men jeg vidste, at Kronprinsen vilde komme til Ringsted den 4. Oktober om Aftenen og bo paa Hotel »Postgaarden« under Revyen. Kongerevyen skulde holdes her paa Egnen den 7. Oktober.

Jeg havde lagt Mærke til, at Kronprinsen paa sine Rejser rundt i Landet plejede at besøge Skoler af forskellig Slags. Derfor puttede jeg et Eksemplar af Undervisningsplanerne for *Kærehave Husmandsskole* i en Konvolut og skrev Kronprinsens Navn udenpaa. Brevet bad jeg Hotelforpagter Jensen om at lægge paa Kronprinsens Bord.

Det havde Kronprinsen altsaa taget som en Indbydelse.

Jeg burde naturligvis have tænkt, at saadan kunde det gaa, og været forberedt paa at tage imod Hs. kgl. Højhed; men det var *Kærehave* og jeg langtfra.

Da Indvielsen var vel overstaaet, begyndte det igen at regne Dag og Nat. Pladsen om Skolen var snart ligesaa bundløs, som før Indvielsen. Jeg havde atter taget de langskafte Fedtstøvler og Regnfrakken frem. Den graa Bulehat havde jeg ogsaa paa.

Saadan gik jeg og vadede i Pløret mellem Skolen og Avlsgaarden, da jeg hin Formiddag saa det fine Køretøj dreje ned imod

*) Af Husmand Jens Peder Jensens Sang til Indvielsen af *Kærehave Husmandsskole* 18. Septbr. 1903.

Skolen. Jeg naaede lige at faa Piben i Lommen og komme hen ved Trappen, til Vognen holdt for Døren.

Kronprinsen var i Uniform, og Adjutanten sad ved hans Side.

Kronprinsen hilste meget venligt og sagde, at han havde hørt om den smukke Indvielse af Skolen, og det vilde glæde ham at se Landets første Husmandsskole.

Jeg takkede selvfølgelig for den store Ære; men da jeg ogsaa gjorde Undskyldning for, at jeg just ikke var paaklædt til at vise Hs. kgl. Højhed rundt, sagde han med et Smil og en Haandbevægelse efter min Skulder: »Bryd Dem bare ikke om det.« Med et Blik ud over Pladsen sagde Kronprinsen: »Føret er jo lidt smudsig!«

Ja, det var det, sagt med et mildt Udtryk. Pladsen lignede et Lerælte.

Vi gik ind.

Kronprinsen vilde gerne se alt fra Kælder til Loft og have Forklaring paa alt. Jeg mærkede snart, at Kronprinsen havde skaffet sig Forkundskaber ved at studere Undervisningsplanen ret grundigt; men han kom ogsaa med Spørgsmaal og Bemærkninger, som ikke stod i Undervisningsplanen, og som viste, at Kronprinsen havde større Forstaaelse af den Betydning, Skolen kunde faa for Husmandsstanden og Landet, end jeg havde tænkt; derfor glemte jeg snart, at det var Kronprinsen, jeg viste rundt. Det faldt mig let at gentage, hvad jeg allerede havde sagt mange Gange før, naar jeg havde vist andre rundt.

Kronprinsen »tog ikke blot fra«. I Soveværelserne roste han de højbenede Senge, fordi det var propert og praktisk.

Han prøvede en Vandpumpe i et af Vaskerummene paa 1ste Sal. Den var tør og skulde »spædes«, før den gav Vand. Jeg tog en Spand og hældte Vand ned i den ovenfra. Kronprinsen tog atter fat. Pumpen begyndte at »ræbe«; men saa kom Vandet voldsomt og stødvist ikke blot ud af Tuden, men ogsaa ovenud. Lige i Ansigtet paa Kronprinsen kom der et Plask.

Vi var i Husflidslokalerne, Gymnastiksalen, Foredragssalen, Kursusdeltagernes Skolestue, Spisestuen og Køkkenet. Overalt roste han den praktiske Indretning og sagde spogende, at han var lige ved at faa Lyst til at melde sig som Deltager i et 11 Dages Kursus.

Da vi kom ind i Stuerne, mødte vi Skolens Husbestyrerinde, Frøken Vestergaard. Kronprinsen hilste hende med et Smil og

sagde: »Det er jo Frøkenen fra Silkeborg!« Ja, det var det! Kronprinsen havde besøgt Silkeborg Seminarium, og da havde Frøken Vestergaard været Husbestyrerinde dér.

Da Kronprinsen tog Afsked ved Trappen, sagde han, at det havde glædet ham meget at se Skolen, og at han vilde følge dens Arbejde med Interesse.

Jeg gjorde opmærksom paa, at der henne paa Festpladsen var afsløret en Mindesten for Husmand Peder Hansen Lundby. »Ja, den vil jeg gerne se,« sagde han. »Jeg haaber at faa Lejlighed til at komme her en anden Gang, i Dag er Føret saa smudsigt, og jeg skal aflægge Besøg paa Sygehuset og hos Landbrugsministeren i Bringstrup!«

Kronprinsen ønskede Lykke og Guds Velsignelse over Skolens Arbejde.

*

Kronprinsens Besøg i Kærehave var en Begivenhed, som blev mer eller mindre omtalt i Aviserne, men en lille Notits om Besøget stod der vistnok i de fleste af Landets Blade, og det fik Følger, som jeg ikke havde forudset.

For det første lavede det op og gav mig nyt Mod. Det trængte jeg til.

For Indvielsen havde jeg været optaget af alt det, der skulde naas. Jeg havde set hen til Indvielsen som det store lyse Maal. Saa længe det viste sig forude, havde jeg med Lethed arbejdet mig igennem alle Vanskeligheder. Nu var Indvielsen overstaaet. Det var Betalingsdagen, der nærmede sig, og jeg vidste ikke, hvor i Alverden jeg skulde skaffe Pengene fra.

Af Statslaanet havde jeg lidt efter lidt faaet udbetalt 50,000 Kr.; naar jeg mødte med Kvittering for at jeg havde betalt Materiale og Byggearbejde for et vist Beløb, fik jeg $\frac{4}{5}$ deraf anvist til Udbetaling i Finanshovedkassen.

Paa den Maade havde jeg fra forst af betalt de fleste Regninger kontant Maaned for Maaned; men da jeg havde hævet 50,000 Kr. af Statslaanet, blev det meddelt mig, at nu kunde jeg ikke hæve flere Penge. Restbeløbet, 10,000 Kr., blev holdt tilbage, til Arvefæstefgiften, som hvilede paa Jorden, var aflost.

I Banken for Ringsted og Omegn havde Forretningsbestyreren venligt og forsigtigt meddelt mig, at min Konto paa 15,000 Kr.

var overtrukket. Det maatte den ikke være, og han bad mig om ved første Lejlighed at indbetale et Beløb til Udligning. Hvor skulde det komme fra. Jeg ejede ikke Penge.

Indvielsen havde givet et godt Overskud. Det var især de mange Tusind 25-Ører fra Festpladsen, der talte til. Det var omtrent ren Fortjeneste. Ingen af Talerne havde faaet Honorar. Ikke en Gang Rejsseudgifterne vilde de have godtgjort. De var tilfredse med Æren.

Spisningen viste ogsaa et godt Resultat, fordi vi af egen Beholdning havde leveret en stor Part af det, der var anvendt: Kod, Flæsk, Kokkenurter, Kartofler, Mælk o. l.

Jeg havde paa den Maade faaet et stort kontant Beløb; men der var ogsaa mange Huller at fylde.

Ekstraarbejdet i Anledning af Indvielsen havde kostet mange Penge.

Det store Hus havde været fuldstændig tomt for alt Losore. Det nødvendigeste Udstyr til Stuer og Kokken var kobt. Der var Regninger baade her og der. Da jeg havde samlet dem sammen og betalt enhver sit, var der ikke mange 25-Ører tilbage. Det havde jeg heller ikke ventet. Jeg mente, det var klarert særdeles fint. Men om en Uge skulde jeg betale Haandværkerne 10,000 Kr.

Hvorfra skulde de komme?

Jeg vilde gøre endnu et Forsøg paa at faa Restbeløbet af Statslaanet udbetalt.

Jeg skaffede de nødvendige Kvitteringer og rejste atter til København.

Jeg havde været baade i Landbrugs-, Kultus- og Finansministeriet saa ofte, at jeg var ved at slide Trapperne hule med mine Fodtrin.

Da jeg denne Gang rejste derind, kom jeg med nyt Mod.

Den vellykkede Indvielse og Kronprinsens Besøg var Begivenheder, som jeg mente havde givet Ekko helt ind i den røde Bygning.

Deri tog jeg heller ikke fejl.

Jeg fik den venligste Modtagelse alle Vegne og blev underholdt baade af Ministre og Departementschefer om Indvielsen og Kronprinsens Besøg; men selve Sagen — Pengene — fik jeg ikke i Orden.

Medens jeg endnu stod og talte med Finansministeren, rev han

det Kort itu, som jeg havde skrevet mit Navn paa, og puttede det i Papirkurven.

Jeg tog det som en Tilkendegivelse af, at mit Besøg ikke efterlod noget, der skulde huskes.

Da jeg rejste hjem, var Humøret ikke højt. Jeg opsøgte en Kupé lige over Akslerne i en lille gammel 3. Kl.s Vogn; den mente jeg, at ingen andre vilde dele med mig. Jeg trængte til at være ene for i Ro at overveje Stillingen grundigt.

Ene fik jeg Lov til at være; men noget Resultat naaede jeg ikke. Det kom maaske af, at jeg lige til denne Dag havde nærret et stille Haab om, at jeg nok tilsidst vilde naa Maalet ad den Vej, jeg var inde paa. Nu først havde jeg Vished for, at det var en blind Gade, jeg stod i.

Der var ingen Vej frem.

Skulde Kontorchefen i Finansministeriet virkelig faa Ret, at Skolen ikke kom i Gang?

Nej, det var døg umuligt, nu efter den store vellykkede Indvielsesfest og Kronprinsens Besøg i Kærehave.

Men hvor skulde jeg gaa hen?

Hvem vilde laane mig 10,000 Kr. lige med det samme, uden at jeg kunde give nogen Slags Sikkerhed for Pengene?

Jeg lod hele det Galleri af Velhavere, som jeg kendte og som jeg vidste var velvillig stemt for Skolen og mig, passere Revy i min Hjerne. De slap allesammen igennem. Jeg anholdt ingen af dem.

Bede Haandværkerne om Henstand?

Nej, det kunde jeg ikke. De skulde sikkert betale Pengene til andre samme Dag, de fik dem af mig, og disse andre igen til andre — hele Kredsløbet vilde standse, dersom jeg ikke opfyldte mine Forpligtelser.

Jeg mindedes, at Forstander Ludvig Schröder, Askov, i sine verdenshistoriske Foredrag havde fortalt om en Mand, som var i den yderste Pengetrang, og som ved inderlig Bøn til Gud havde faaet Hjælp paa den Maade, at Pengene om Morgenen stod paa hans Bord.

Jeg husker ogsaa, at jeg ikke havde let ved at tro det.

Saadan ligefrem bogstaveligt at faa Pengene stillet paa Bordet i Nattens Løb uden at vide, hvor de kom fra.

Nej, det kunde jeg ikke tro.

Hvorfor vidste jeg ikke. Det ene Mirakkel er ligesaa ufatteligt som det andet, og Mirakler troede jeg paa.

Jeg havde selv flere Gange oplevet det; men jeg kunde dog ikke paa den Maade bede Gud om Hjælp.

Jeg husker, at jeg den Aften, før jeg gik i Seng, lagde mig paa Knæ foran Sengen, foldede mine Hænder, lagde Hovedet i dem og bad Gud om at vise mig Vej ud af denne Nødstilstand,

Jeg havde ogsaa Indtryk af, at jeg vilde blive bonhørt.

Guds Fred kom over mig, og jeg sov trygt om Natten.

Da jeg tidligt den næste Morgen slog Øjnene op, saa jeg straks en Udvej.

Jeg tog Kortet frem, som jeg havde tegnet af Anlæggene.

Skolebygningen laa paa en firkantet Plads, der var ca. 1 Td. Land stor og omgivet af Vejle paa alle Sider.

Den Plads kunde jeg stykke fra. Arvefæsteafgiften for det lille Areal kunde nok flyttes over paa det øvrige Areal, og lod det sig ikke gore, kunde jeg i alt Fald let afløse den. Det vilde kun dreje sig om et meget lille Beløb.

Naar Arvefæsteafgiften var afløst, kunde jeg give Statskassen 1ste Prioritets Panteret i Skolebygningen med tilhørende Grund.

Efter Loven skulde det være en Ejendom, som var vurderet til mindst 75,000 Kr.

Skolebygningen med Udstyr var allerede brandforsikret for ca. 92,000 Kr. Saa den vilde ved en Vurdering nok blive sat højere end til 75,000 Kr.

Det var en udmærket Idé!

Statslaane og Garantikapitalen, som Egnens Folk havde tegnet, vilde altsaa kun faa Panteret i Skolebygningen med tilhørende Grund for ialt 75,000 Kr.

Jeg saa videre paa Kortet.

Hver af Lærerboligerne med tilhørende Have kunde ogsaa udstykkes. Hele Anlægget var — uden at jeg havde tænkt derpaa, da jeg opsatte det — ligesom afpasset efter Udstykning.

Til alle Parceller forte der Vejle fra Landevejen. Nu blev der straks god Mening i det. Naar alle Parcellerne en Gang blev byggede, kunde Vejlene ikke undværes.

Med blaa Blyant stregede jeg det hele ind, saadan som jeg vilde have det delt ved Udstykningen.

Ogsaa Frugt- og Kokkenhaven paa den anden Side Landevejen

skulde stykkes fra. Ialt blev der ca. 25 Matr. Nr. Deraf en Hovedparcel, som skulde høre til Avlsgaarden.

Jeg var meget optaget af det; men ogsaa hurtig færdig. Kortet blev med Blyantsstregene forvandlet fra at være et Anlæg til at ligne et Bykort, en Skoleby, og i Tankerne saa jeg det bebygget med de forskellige Huse, der vilde blive Brug for.

Set fra det Synspunkt aabnede der sig et stort og smukt Perspektiv for mit Øje, hvori der var økonomisk Bund.

I Avlsgaarden med Besætning, Redskaber og ca. 20 Tdr. Land kunde jeg nok faa et billigt 1ste Prioritetslaan paa 20,000 Kr. i den sjællandske Bondestands Sparekasse.

I hver af Lærerboligerne kunde jeg med Lethed faa et 1ste Prioritetslaan paa 2,500 Kr. i Husmandskreditforeningen.

Ialt blev det med Statslaan og Garanti lige akkurat 100,000 Kr.

Det var mange Penge, men ikke en Skilling for meget til at udstyre det for.

Jeg havde været bekymret for 10,000 Kr. Nu havde denne Udstykningsstanke paa en Gang aabnet Udvej for 25,000 Kr., og saa havde jeg dog alle de andre Byggegrunde til fri Afbenyttelse.

Hver Gang en Parcel skulde tages i Brug, kunde jeg gøre det uden at spørge nogen om Tilladelse, og jeg kunde søge Laan i vedkommende Ejendom, fordi den var fri og selvstændig.

Uden en saadan Frihed saa jeg nu slet ingen Udvej til at realisere det, jeg drømte om, der med Tiden vilde blive Brug for af Bygninger og lignende.

Det forringede ikke Ejendommen, at den var udstykket i flere Parceller, da ingen af dem skulde sælges. Jorden kunde ligefuldt anlægges og drives efter den Plan, som jeg havde udarbejdet.

Der gled en Taage fra mine Øjne, og der faldt en Lysning over det alt sammen.

Nu kendte jeg Kærhave igen. Den havde ligesom skjult sig under en Skygge den Dag, Kontorchefen i Finansministeriet havde sagt, at Skolen ikke kom i Gang før Arvefæsteafgiften var afløst.

Det jublede i mig af Glæde over, at Ministeriet ikke havde modtaget mit Tilbud om Panteret i hele Ejendommen; thi saa havde jeg snart kort fast, selv om jeg var hjulpet over den første lille Vanskelighed.

Nu kunde alt blive godt.

Jeg havde faaet langt mere, end jeg om Aftenen havde bedt om.

Denne Opdagelse bragte mit Hjerte til at banke hæftigt. Jeg tænkte paa alt det Arbejde og alle de Bekymringer, jeg havde haft, fordi Ministeriet ikke vilde imodekomme min Ansøgning om ikke at regne Arvefæsteafgiften for en 1ste Prioritet. Nu priste jeg Kontorchefen, der havde staaet stejlt paa Lovens Grund.

Ja, Gud kan alting mage!

Det havde jeg Gang paa Gang erfaret, og saa glemte jeg det dog bestandig.

Sagfører Svendsen sagde en Gang flere Aar efter til mig, at Tanken om Udstykning af Kærhave var en »Kongstanke«.

Ja, det var ikke underligt, at den var det, naar den — som jeg tror — var indgivet mig af Gud.

Fremtiden tegnede sig lys; men den øjeblikkelige Vanskelighed var jeg ikke over.

De 10,000 Kr., der skulde betales om 3 Dage, skaffede disse lyse Fremtidsudsigter mig ikke lige med det samme. En Udstykning tog lang Tid.

Skyggen begyndte atter at trække sig sammen om mig. Jeg havde nok glædet mig for tidligt.

*

Midt paa Formiddagen kom der en Herre, som gerne vilde se Skolen.

Siden Kronprinsens Besøg havde det hort til Dagens Begivenheder, at enkelte Personer eller mindre og større Selskaber kom for at blive vist rundt.

Det var Kronprinsens Besøg Aarsagen til; naar han vilde se Husmandsskolen, var der ogsaa andre, der vilde det. De indledte ofte Samtalen med at sige: Vi har hort, at Kronprinsen har været her, saa vilde vi ogsaa gerne se Skolen.

Det var fornojeligt nok, men det tog megen Tid; thi det var naturligvis mig, de allesammen spurgte efter. Jeg havde heller ingen paa det Tidspunkt, der kunde vise rundt.

Det var første Gang, jeg viste rundt, efter at jeg havde faaet Udstykningstanken, og den fyldte mit Hjerte saadan, at Munden var ved at løbe over med den. Maaske kom det deraf, at ham, jeg fulgtes med, havde Midler til at hjælpe mig over den øjeblikkelige Forlegenhed, hvori jeg befandt mig, dersom han vilde. Det vidste

jeg, og nu kunde jeg stille god Sikkerhed for et Laan paa 10,000 Kr. Det var han ogsaa forstandig nok til at indse.

Jeg fik den Tanke, at jeg vilde bede ham om det, naar Forevisningen var endt.

Forevisningerne havde jeg begyndt at gore til Undervisningstimer, hvori jeg lagde Vægt paa at give dem, jeg viste rundt, Forstaaelse af alt, smaat og stort, vi saa og mødte paa vor Vej. Jeg havde ogsaa levet mig saa meget ind i det altsammen, at jeg havde let ved at foje det ene til det andet som Perler paa en Snor.

Naar jeg tog Forevisningerne paa den Maade, saa var det ikke blot for at give dem, jeg gik rundt med, en saa omfattende og grundig Forklaring som muligt. Nej, jeg søgte at indbilde mig, at jeg havde et Hold Elever eller Kursusdeltagere for mig, som jeg skulde undervise og give Forklaring paa hvordan og hvorfor hver enkelt lille Ting netop var anlagt saadan. Jeg mærkede, at jeg for hver Forevisning fandt nye og bedre Udtryksmaader. Det gjorde Forevisningerne livlige og friske. Det var Øvelsestimer og Forberedelsestimer for mig.

Naar jeg af og til fik et Selskab eller enkelte Personer at gaa rundt med, som ikke var synderlig interesseret, saa slap jeg dem ikke af den Grund. Nej, saa gjorde jeg mig dobbelt Ulejlighed med at vække Interessen, idet jeg tænkte mig dem som Repræsentanter for et Hold Elever eller Kursusdeltagere, jeg maaske senere kunde faa, som paa Forhaand heller ikke var interesseret.

Det kunde være en streng Time, men netop naar den havde været allerhaardest, var jeg bedst tilpas. Den havde affødt nye og skarpere Udtryksmaader og Sider at se Sagen fra.

Hin Formiddag var jeg ualmindelig godt oplagt til at vise rundt og fortælle. Vejret var fint, Solen forgyldte alt baade ude og inde.

Jeg har ikke Lov til at nævne Navnet paa den Herre, som jeg viste rundt den Formiddag. Jeg vil derfor kalde ham »X den I.«.

Da vi havde gaaet den udvendige Omgang i Skolebygningen, Avlsgaarden, Skoven og Haven, stod vi paa omtrent det højeste Punkt i Marken og saa ud over den store midtsjællandske Højslette. Vi var lige ved at skilles og række hinanden Haanden til Farvel. Der manglede kun de sædvanlige Taksigelser for den »interessante og lærerige Forevisning« og gode Ønsker for Skolens Fremtid, som jeg plejede at faa.

Saa sagde «X den I.»: »Det maa være dejligt at staa Maalet

for sit Ungdomsarbejde og sine Ungdomslængsler saa nær, at man ligesom Moses kan se ind i det forjættede Land!«

»Ja, se ind i det kan jeg nok; men jeg vilde jo ikke gerne, at det skulde gaa mig ligesom Moses, der aldrig naaede Maalet!«

»Det har da ingen Fare,« sagde »X den I.«. »Nu er De over de værste Vanskeligheder. Skolen staar færdig, alle Pladser er optaget og om 3 Uger er De i fuld Gang med Arbejdet!«

»Ja,« sagde jeg, »men om 3 Dage skal jeg betale 10,000 Kroner, som jeg ikke ser Udvej til at skaffe!«

»Ja saa,« sagde X den I. og saa vist paa mig. »Vil De fortælle mig lidt om, hvorledes det forholder sig; jeg kan maaske hjælpe Dem!«

Det lettede!

Udstykningstanken var ny; men den havde allerede gennemløbet min Hjerne saa mange Gange, at jeg med Lethed paa staaende Fod kunde gøre Rede for den. Jeg kunde det altsammen paa mine Fingre.

»Her er jo Værdier for meget mere, og de vil daglig vokse, naar det, De har plantet og planlagt, bliver realiseret,« sagde X den I., idet han langsomt drejede sig en Omgang omkring sig selv for ligesom at tage et Overblik over alt det, jeg havde vist ham.

Jeg svarede, at jeg med let Hjerte turde paatage mig Forrentningen, naar jeg blot havde Pengene.

X den I. tog ikke Afsked. Han fulgte med mig tilbage til Kontoret. Jeg var nu næsten sikker paa, at han vilde være min Redningsmand; men paa hvilken Maade vidste jeg ikke.

Da jeg havde vist ham Gavebrevet fra Ringsted Byraad, Kortet og forskellige andre Papirer, sagde han, at dersom jeg vilde udstede et Skadesløshedsbrev til ham paa 10,000 Kr. med Pant i Avlsgaarden og den tænkte Hovedparcel næst Arvefæsteafgiften, indtil jeg kunde faa det ombyttet med et fast Laan, saa vilde han hjælpe mig.

Saadan blev det.

Spændingen var udløst. Pengene fik jeg til den fastsatte Dag.

*

Til Ære for det første Elevhold hejsede jeg den 3. Novbr. 1903 det store Flag, hvorpaa »Kærehave Husmandsskole« var malet over Korset med Guldbogstaver.

Vi ventede omtrent Halvdelen af Eleverne med Middagstogene Øst og Vest fra til Ringsted St. Forbindelsen var saaledes, at de fleste Øboere kunde komme ved den Tid uden at rejse om Natten. Jyderne, den anden Halvdel, ventede vi med Aftentogene.

Eleverne her fra Egnen, der befordrede sig selv, var indbudt til Middag Kl. 3 paa Skolen.

I de sidste Uger havde vi ude og inde haft ligesaa travlt som til Indvielsen; men Arbejdet var gaaet saa let som til en Fest. Hele Huset fra overst til nederst havde igen faaet en Omgang Kalk og Fernis.

For Eleverne kom, inviterede jeg Skolens Lærerinder og Lærere til en Rundgang i alle Skolelokaler, Spisestuer, Gange og paa Værelserne for at de skulde se og glæde sig over, hvor godt og smukt alt var forberedt til Eleverne.

Varmen fra Ovnene og en jomfruelig Friskhed fyldte alle Rum med en betagende Duft af Renhed, lig den, der er ved et nyt Stykke Linned, man første Gang trækker over Hovedet. Alt var nyt og saa uberørt som Sne, der lige har lagt sig paa Jorden.

Fra første Begyndelse, da Tegningerne til Skolen blev udarbejdet, var der tænkt paa den smukkeste og hensigtsmæssigste Udstyrelse af alle Lokaler. Nu stod det der, ligesaa fast og solidt, som om det var bygget sammen med Huset.

Borde og Bænke havde Ben saa tykke som Stolper. Det indbød ikke Karlene til at prøve Kræfter paa. De kunde paa Forhaand se, at det vilde være at spille dem.

Sengestederne var saa højbenede, at de var ubekvemme at sidde i; men gav en fortrinlig Liggeplads, og under Sengene var der Plads til en ret stor Kasse.

Paa »Østergade« og »Vestergade« var alle Sengepladser optaget af Elever. »Forlængelserne« ventede paa Kursusdeltagerne, der først skulde komme 3die Tirsdag i November.

En af Lærerne var ved Stationen for at tage imod Eleverne, og Vognen var kørt efter Rejsetøjet. Nu kunde de snart være her.

Jeg gik udenfor Skoleporten og ventede.

Der var vist noget af den samme Spænding over mig som den, hvormed en Fader venter sin Forstefødt.

Jeg vidste ganske vist baade Kon og Tal paa dem, der skulde komme, og meget andet vidste jeg om dem; men baade det, jeg vidste, og det, jeg ikke vidste, øgede min Spænding.

Jeg vidste, hvorfra de stammede.

Det var væsentlig Tjenestekarle, Born af Husmænd og Landarbejdere. Altsaa dem, Skolen fortrinsvis var anlagt for. Men af Tjenestekarle kendte jeg to Typer. De forkuede, som havde faaet et Knæk. En eller anden Legemsfejl, fordi der alt for tidligt var lagt en tung Byrde paa deres Skuldre.

Eller aandelig forkuede, fordi de som Vogterdreng om Sommeren og Maskinkuske om Vinteren havde forsømt Skolen Dag efter Dag, Aar efter Aar, saa snart der havde været Bud efter dem.

Var det dem, der kom?

Vilde det blive den Type af Tjenestekarle, der kom til at præge Husmandsskolens Elever?

Sandelig, de havde fortjent et Skoleophold, de trængte til det, og de skulde være velkomne; men det vilde alligevel blive en lignende Skuffelse for mig, som det var for Hans Egede, da han kom til Grønland og ventede at træffe Efterkommerne af de indvandrede Nordboere og i Stedet for traf »Skrællingerne«.

Jeg kendte en anden Type af Tjenestekarle.

Dem, der trods trange og fattige Kaar ikke var krummet eller kuert, hverken paa Legeme eller Aand.

Blev det den Type, der prægede Elevholdet, saa vilde Husmandsskolen naa sit Maal; thi af det Materiale kunde der opelskes Førere og Foregangsmænd for Tyende- og Husmandsstanden i Danmark. Den Tid maatte snart komme, da de vilde bryde igenem.

Jeg ventede naturligvis ikke, at alle Husmandsskolens Elever kunde blive Generaler i den store Husmandshær; men blandt dem maatte Førerne og Foregangsmændene udgaa. Ingen kan blive virkelig Fører uden for den Stand, hvori han er født. Arbejder en sig op i et nyt Samfundslag, bliver han optaget af at indrette sig dér, og vil en gaa fra et højere Samfundslag ned til et lavere, staar han rodløs.

Langt ude paa Landevejen saa jeg en sort Masse spærre over hele Vejen, og snart hørte jeg taktfaste Fodslag, som af en Afdeling Soldater. — Det var Eleverne.

Det var hurtigt, at de var faldet saa godt i Trit. Det kom vel af den faste Landevej, og maaske havde de fleste ogsaa været Soldater.

Der manglede kun en kvik Sang til at marchere efter.

Det skulde vi snart lære dem.
I mig begyndte det at synge:

Vi fik ej under Tidernes Tryk
Et bøjet Mod, en ludende Ryg;
Vor Kamp, vort Kald, hvad bæere vi kan,
End ligger gemt under Synskredsens Rand.
End vor Røst er uden Magt
Og vor Daad uden Hjem,
Og om os er alting sagt
Med de Ord: Vi vil frem!
Fremad efter Livets Kranse!
Tid har vi ej til at standse.

Det store, smukke Flæg over Skolebygningen hilste dem velkommen til »Kærehave Husmandsskole« paa lang Afstand, og da de svingede fra Landevejen ned mod Skolen, havde jeg Indtryk af en hel Hær af unge Karle, der kom for at tage Skolen i Besiddelse.

Det var netop saadan, jeg havde drømt om de unges Indtog paa Kærehave.

Karlene forekom mig saa store, at jeg maatte træde op paa det nederste Trin af Trappen for at se dem lige ind i Øjnene, da jeg rakte dem Haanden til Goddag og Velkommen.

Det er sagt mig, at Hojskoleforstander Ernst Trier, Vallekilde, omfavnede hver enkelt af sine Elever den Dag, de rejste fra Skolen. Jeg folte en lignende Lyst den Dag, det første Hold af Karle meldte sig som Elever paa Kærehave.

Medens jeg holdt dem i Haanden, fik jeg deres Navn og Adresse. Samtidig gav jeg dem — efter en Liste, jeg havde i Haanden — deres Adresse paa Kærehave, f. Eks. Østergade Nr. 3, Vestergade Nr. 40 o. s. fr.

Nogle Karle havde Breve med til mig fra deres Hjem, og mange Elever bragte mig Hilsen. Faderen havde været med paa Husmandsrejse eller til Møde et eller andet Sted i Landet, hvor jeg havde talt. De, der afleverede et Brev eller en Hilsen, saa straks smilende, kendt og tillidsfuldt paa mig.

Med Aftentogene kom Jyderne og de længst borte boende Øboere. Det var sent og mørkt. De fleste havde rejst en lang Dag, og paa Skolen var vi lidt trætte af at tage imod og vise om. Dertil kom, at Jydernes Natur er mere tilbageholden end Øboernes. Alt dette gjorde, at det første Bekendtskab med dem ikke blev saa ind-

gaaende som om Middagen. Jeg fik igen mange Hilsener og adskillige Breve.

Lidt tungt og langsomt tog de Plads ved Bordene.

Nogle manglede Sengetøj. Heldigvis kunde vi laane dem af det, der var anskaffet til Kursusdeltagerne.

Det var sent, for den sidste Lampe blev slukket.

*

Dagen havde været saa travl, at jeg først nu fik Tid til at læse de Breve, som Eleverne havde bragt mig, derfor stoppede jeg endnu en Gang Piben og tog fat. —

»Gode Forstander Klodskov!

Overbringeren af dette Brev er vor yngste Søn. Vi har haft 8 Drengene, men de 7 er rejst til Amerika. Aage, som nu skal være Elev hos Dem i Vinter, har ogsaa lige fra han var Dreng talt om at rejse. Hver Gang der kom Brev fra hans Brødre, rykkede det i ham, og han var besluttet paa at tage afsted, naar han blev voksen. Mor og jeg vilde saa nødig miste dem allesammen, og vi er for opslidt og gamle til at rejse med. Men saa var det, at jeg ved Husmandsrejsernes Afdelingsmøde i Silkeborg 1899 horte Deres Foredrag om Oprettelse af en Husmandsskole. Det syntes jeg godt om. Jeg var straks med at give Forslaget Tilslutning og senere var jeg med at arbejde for, at De kom til at tale om det samme Emne her i Sognets Forsamlingshus. Der var vi alle tre henne og horte Dem, og dér blev Aage omvendt. Siden den Tid har han ikke talt om at rejse til Amerika; men kun om at blive Elev paa Husmandsskolen, saa snart den begyndte.

Vi sendte straks et Bidrag paa 10 Kr. til Skolens Oprettelse. Det har taget længere Tid, inden De naaede Maalet, end vi og vel sagtens ogsaa end De selv havde ventet; men for Aages Skyld gør det ikke noget. Han har brugt Tiden godt. Han har baade gaaet i Aftenskole og Husflidsskole, og han har faaet Lyst til at læse. Han har læst mere i disse Aar end han plejer. Han har ogsaa været ude at tjene, og han passede først og fremmest paa at faa gode, lærerige Pladser. Lønnen har han ogsaa passet godt paa.

Mor og jeg har været saa svært glade ved ham, siden han slog Tanken om at rejse til Amerika af Hovedet og besluttede sig til at blive hjemme og tage som Elev paa Husmandsskolen i Stedet for.

Hans Omgangskreds og Fremtidsdrøm er bleven anderledes end den før var. Nu har vi Haab om med Tiden at faa ham hjem igen som vor Hjælper og Afloser.

Mor og jeg bliver snart gamle. Det er maaske nok lidt tidligt; men det kommer vel af, at vi har slidt lidt for haardt og haft det lidt for knapt, særlig i de første Aar.

Da vi blev gift — det er nu mere end 30 Aar siden —, tog vi fat her paa en Hedelod, næsten med de bare Næver. Det har kostet Slid og Nøjsomhed at naa det Resultat, vi har naaet. Nu har vi det godt. Men selv om vi var unge, turde vi dog vist ikke begynde forfra en Gang til; derfor har vi heller ikke kunnet holde igen, da vore Dreng blev voksne og en efter en rejste til Amerika.

Aage har altid været saadan en god Søn. Det er de andre ogsaa; men nu er han den sidste vi har, ham vilde vi saa gerne beholde hjemme. Naar han bliver dygtig, kan han naa langt videre her, end vi er naaet, og han kan naa det lettere. — Ja, det véd De meget bedre end vi.

Jeg kommer paa Kursus 3die Tirsdag i denne Maaned, saa kan jeg fortælle Dem mere herfra.

Undskyld denne lange Skrivelse. Nu vil vi ønske, at Aage maa blive en flink Elev paa Deres Skole. Vi véd, han møder med de bedste Forsætter om at faa et godt Udbytte af Opholdet, og saa vil vi bede Gud om at lægge sin Velsignelse til.«

— — — — —

Mine Øjne blev duggede. Jeg maatte rejse mig og gaa et Par Gange over Gulvet. Jeg hviskede en Tak for Brevet. Skolens Arbejde maatte lykkes, naar det blev baaret saadan frem af Bon fra Elevernes Hjem.

Breve af lignende Indhold havde jeg faaet mange af i de Aar, jeg havde arbejdet for Skolens Oprettelse; det var dem, der, næst Loftet til Moder, havde gjort det umuligt for mig at opgive Tanken om at naa Maalet, selv om det saa' aldrig saa mørkt ud.

Det var godt, at den Slags Breve vedblev at komme, der vilde fremdeles blive Brug for Støtte, Forbøn og Opmuntring af den Slags. Jeg aabnede det næste Brev.

»De skal have mange Tak for de dejlige Dage, jeg var paa Kærehave til den smukke og storstilede Indvielse af Skolen og Sende-mandsmødet.

De Dage vil jeg aldrig glemme.

Særlig glad var jeg ved at være med til Afsloringen af Mindestenen for Husmand Peder Hansen, Lundby, paa Skolens smukke Festplads. Der staar den paa det rette Sted. Baade unge og ældre fra de smaa Hjem trænger til at se, at en Husmands Arbejde ogsaa har Betydning og kan blive mindet. Det vil lære os at se lidt længere end til de snævre Grænser af vor Husmandslod.

Jeg tror, at mange gamle Husmænd, der kommer paa Kursus i Kærehave, vil rette Ryggen, ligesom jeg gjorde det, foran den Sten — og »skimte et Maal«, som Skjoldborg synger.

Maalet, P. Hansen, Lundby, kæmpede for, er Husmandsstanden ikke naaet frem til endnu. Der, hvor han slap, maa Husmandsskolen tage fat. Den vil maaske faa lige saa store Vanskeligheder at overvinde, som han havde; men nu staar hans Mindesten paa Skolens Festplads og taler sit stille, stærke Sprog: Hold ud, saa vil det naas!

Jeg havde lovet at skrive lidt til Avisen om Skolens Indvielse, og jeg havde paa Forhaand tænkt, at en lille Notiits kunde gøre det. Vi bor jo saa langt henne. Men jeg begyndte i Kærehave og efter at jeg kom hjem skrev jeg i mange Dage, og jeg er knapt nok færdig endnu. Det blev til mange Kapitler, som har fyldt flere Spalter i mange Blade, og det er læst som en spændende Roman, især i Husmandshjemmene.

Vidste Husmændene det ikke før, saa véd de det nu, at det er os Husmænd, vore Koner og vore Børn, Kærehave er oprettet for. Nu gælder det, om vi kender vor Besøgelsestid.

De skal have Tak for alle de trykte Oplysninger. For Undervisningsplanen med Billeder. Flere af dem har været i Avisen. Sangheftet med Kantaten og de nye Sange til Skolens Indvielse. Det er derfra, jeg har meget af det, jeg har fortalt; men jeg saa ogsaa meget og oplevede meget.

Fotograferne var jo allevegne paa Færde ved Indvielsen i Kærehave, og jeg var da ogsaa saa heldig at komme med paa et Billede fra Trappen, hvor jeg staar lige foran, saa jeg tydelig kan ses. Det har været i Avisen. Folk, der kender mig, kan se, jeg har været med, saa det ikke altsammen er noget, jeg digter, selv om det lyder som et Eventyr.

Ja, Indvielsen synes jeg var storslaaet og dog saa jævn. Der var ingen Rang eller Standsforskel. Ingen reserverede Pladser for

Honoratiores ved Maaltider eller Foredrag, og om Natten laa vi alle »hojt paa Straa«.

Jeg skal sende Dem Aviserne, naar jeg bliver færdig med at skrive om Indvielsen.

Nu maa jeg slutte.

Nej, jeg maa dog først fortælle Dem, at det er vor Søn, Jorgen, som bringer Dem dette Brev. Han skal være Elev hos Dem i Vinter. Han har ogsaa faaet en god Kammerat med herfra. Med Tiden skal der nok komme flere. Selv har vi foreløbig 9 Børn.

Vi er fire Husmænd her fra Byen, som søger Understøttelse til et 11 Dages Kursus i Vinter. Vi kan nok faa Lov til at bo sammen paa et Værelse med højbenede Senge?

Min Kone siger, at jeg skal takke Dem, fordi De ikke har glemt Kvinderne, men tager dem med, baade de gamle og de unge. De skal nok mode op!

Vi sender vore bedste Ønsker for Deres og Skolens Arbejde i Fremtiden.«

— — — — —

Før jeg kunde aabne det næste Brev, maatte jeg atter nogle Gange over Gulvet.

Saa læste jeg Brevet en Gang til.

Det Hjem var jeg glad ved, at jeg nu gennem Jørgen havde Forbindelse med.

Disse Breve forpligtede mig næsten over min Evne.

Trætheden var borte, og jeg fortsatte:

»Den 4. Novbr. 1903 kan blive en Mærkedag i den danske Husmandsstands Historie.

Indtil nu har en lille Overklasse regeret Landet, fordi de var de klogeste.

Det er glædeligt, at en større Stand — Gaardmandsstanden — nu er naaet frem til Magten; men vi maa videre. Helt til Bunden skal vi. Husmænd og Arbejdere fra Land og By skal ogsaa med, saa de bedste og de dygtigste af alle Stænder — Kvinder saavel som Mænd — kan være med i Styret baade i Kommune og Stat. Saa bliver det ikke Klassestyre, men Folkestyre, vi faar her i Landet, og det er Maalet.

Den nye Gaardmandsstand har især faaet sin folkelige og faglige Uddannelse paa Høj- og Landbrugsskolerne. Disse Skoler jam-

rer og klager nu saa meget over, at der har været saa faa Husmands- og Arbejderbørn som Elever særlig paa Landbrugsskolerne; men Beklagelse hjælper ikke. Havde det været Landbrugsskolerne en saadan Hjertesag, som de nu vil gøre det til, at faa den vordende Husmandsstand som Elever, saa havde de vel ogsaa i Lobet af den Menneskealder, hvori de har virket, fundet Midler og Veje dertil.

Nej, den Opgave venter paa Husmandsskolerne.

Husmandsskolerne maa tage sig af Husmandsstandens Dygtiggørelse, baade den folkelige og den faglige. Baade Mænd og Kvinder. Unge og Ældre.

Det glæder mig meget, at netop saadan er Undervisningen paa Kærehave planlagt. Det vidner om en Fremsynethed og en Forstaaelse af Trykket, der skal afhjælpes, som ellers i Reglen kun den føler, der har Skoen paa.

Oplysning kan gøre en stor Part af Husmandsstanden økonomisk uafhængig, og det er den første Betingelse for at kunne hævde sig. Endnu er der alt for faa Husmænd, som har en selvstændig Mening, naar der er Gaardmænd tilstede. Mange tor daarligt nok melde sig ind i en Husmandsforening.

Her paa Egnen er der en Proprietærgaardmand, som søger at indbilde Husmændene, at de hellere maa melde sig ind i en Landboforening og sende deres Børn paa Landbrugsskole. Saa staar de der og ved ikke, hvad de skal eller tør.

Saa længe vi ikke er mere selvstændige, bliver vi ikke regnet med.

En og anden Husmand bliver nok valgt ind i en Bestyrelse; men det er mere som »Lokkedue«, han sidder dér. »Æren« gør ham desværre undertiden »stor«, saa han i alle Spørgsmaal har samme Mening som Gaardmændene, selv om det gaar lige imod Husmandsstandens Interesser, som han særlig skulde varetage.

Nu er der vist ikke mange Gaardmænd, der har en Mening, som sælger den for et naadigt Haandtryk eller et Klap paa Skulderen af en Godsejer eller Herredsfoged; men en Husmand kan godt forraade sin egen Stands Interesser, naar han bliver budt ind i en fornem Stue og faar en »Husmandscigar«.

Saa ser det ud, naar Skyklapperne tages bort, og det værste er, at siger man det, faar man især dem imod sig, som skulde være med.

Men jeg skriver da ikke dette for at gøre Dem bange for Frem-

tiden. Det kan jeg vist heller ikke. Der skal Mod og Tro til at tage fat, hvor De i Dag skal begynde; men efter det, De allerede har naaet, vil jeg tro og ønske, at det maa lykkes for Dem, og saa vil — som jeg begyndte med at sige — den 4. Novbr. 1903 blive en Mærkedag i den danske Husmandsstands Historie.

Det er ikke helt efter Ottos Hoved — Otto er min Son —, at han skal være Elev paa Kærehave i Vinter. Han vilde hellere været til København som fagorganiseret Arbejdsmand; men jeg holder paa, at de unge fra Landet skal blive paa Landet. De skal dygtiggøre sig til at leve af deres Arbejde som fri og selvstændige Mænd, saa kan de rejse Kravet om bedre Kaar, end de, der nu hydes de unge, og faa dem gennemført.

God Lykke med Arbejdet!

Jeg kommer nok paa et 11 Dages Kursus i Vinter.«

— — — — —

Var det virkelig en Husmand, der tænkte og skrev saadan? Dem havde jeg ikke truffet mange af. Det var naturligvis ogsaa kun enkelte, der havde Hovedet saa højt oppe, at de kunde se saa langt og dybt.

Vilde han bare faa Ret i sin Spaadom, om at Dagen i Dag kunde blive en Mærkedag i Husmændenes Historie.

Det er sandt: En Svale gør ingen Sommer; men den er dog en sikker Sommerbebuder.

Kærehave Husmandsskole var endnu den enlige Svale.

Naar vilde Sommeren komme? — —

Jeg venter trostigt — den kommer nok. —

*

Længere kom jeg ikke i Brevbunken den Aften. Min Pibe var roget ud, og det var for sent at stoppe en ny.

Jeg gik ud paa Trappen.

Et prægtigt Stjerneklædebon lyste højt oppe.

Nede var alt stille og mørkt — kun Trappelamperne brændte. Jeg var nok den eneste i Kærehave, der endnu var oppe.

Hvad mon de dromte, alle de unge Karle, som i Nat for første Gang sov under Skolens Tag?

Om Englebornenes Fred?

Eller de dromte maaske slet ikke. Bare sov de unges dybe Søvn. Det var ogsaa godt, saa vilde de vaagne styrket til Dagens Arbejde.

Jeg havde gjort mig mange Tanker og Forestillinger om dette første Elevhold. Nu havde jeg set det, og det første Indtryk havde ikke skuffet — tværtimod.

Kunde Skolen nu bare fylde sin Plads ligesaa godt som Eleverne saa ud til at kunne fylde deres, saa skulde det nok blive godt.

Jeg ventede ikke, at Vanskelighedernes Tid var forbi; men fra i Dag af vilde meget af det blive Gentagelser, der hidtil havde været »første Gangs Oplevelser«. Det ene Elevhold vilde afløse det andet, ligesom Sommer og Vinter, maaske vilde det ogsaa med Tiden falde ligesaa selvfølgelig. Hvert Hold vilde aflejre Erfaringer og Minder — men dennø første Gang?

Nu skulde alt indendørs og udendørs bringes til at dreje rundt i taktfast, regelmæssig Gang. Det var et stort Maskineri, og hele Lærerpersonalet og Hjælperne ved det praktiske var nye.

I mit første Foredrag for Eleverne, som jeg skulde holde næste Morgen, havde jeg tænkt at sammenligne Kærehave Husmandsskole med en Ekspedition, der rejser ud for at finde nyt Land. Et nyt Amerika for den unge Slægt — men paa den danske Jord. Det var en Ekspedition, som mange saa hen til med store Forhaabninger, og som Eleverne, der var med, havde sat meget ind paa.

Jeg vidste ikke bedre Raad end bede, som Salomon bad:

»Herre, giv mig Visdom til at styre.«

Frygten og Bekymringerne svandt bort.

Jeg gik ned ad Trappen og en Omgang om Skolen.

Sindet og Foden fandt samtidig Ingemanns Aftensang:

Bliv hos os, naar Dagen hælder,
Du kære Fader og Gud!
Bliv hos os, naar Mørket vælder
Af Nattens Sluser ud!

Henspred over Dal og Høje
Dit Stjerneklædebons Flig!
Saa lukker vi trygt vort Øje
Og slumre sødt hos dig.

Bliv hos os, og vi vil drømme
Om Englebørnernes Fred;
Din Aand gennem Himmelstrømme
Vil suse til os ned.

Og Kongen i Livets Rige
 Vil favne alle de smaa.
 Paa Englenes Himmelstige
 Skal Barnesjæle gaa.

Bliv hos os, naar Dagen hælder,
 Du kære Fader og Gud!
 Og Paradislyset vælder
 Af Nattens Sluser ud.

Den Sang skulde være min Vægtersang. Den passede til en Omgang om Huset.

Jeg stod igen ved Trappen.
 Nu kunde jeg sove trygt og roligt.

*

Dagen efter Ankomsten skulde Skolearbejdet sættes i Gang.
 Kl. 7 blev der ringet til at staa op.

Det var overflodigt, men det horte med til Programmet. Allerede ved Sekstiden var Karlene begyndt at slide i de hæse Pumper for at faa Vand til Morgenvask. Lamperne havde været tændt paa 1ste Sal, der havde været Liv og Traven frem og tilbage fra Værelserne til Vaskerummene baade paa Øster- og Vestergade.

Nu var der slukket og stille ovenpaa.

De fleste af Karlene stod færdige nede under Balkonen i Skolegaarden eller udenfor Porten og røg sig en Morgenpibe, opmærksomme paa alt, hvad der foregik indenfor deres Synskreds.

Da Klokkerne ringede, fik de at vide, at det var Signal til at staa op, rede Seng, feje Værelset, vaske sig og komme i Klæderne. Men da alt det var besorget, anbefalede jeg dem at tage Træsko paa og gaa en rask Tur ud ad Landevejen, til Klokkerne om en halv Time kaldte dem til Morgenmad.

Lidt efter marcherede et helt Træskoregiment med Hænderne i Lommerne ud ad Landevejen.

De var dog igen tilbage i meget god Tid.

Maaske var det Sulten og Længselen efter Morgenkaffen, der ikke tillod dem at gaa længere bort, end at de kunde se Skorstenspiben. I den første Tid havde Karlene en glubende Appetit. De var vant til at spise tidligere om Morgen.

Saa snart Stuepigen viste sig for at trække i Klokkestrengen, styrtede de ind ad Døren.

Bordene var dækket, som Skik og Brug var den Gang paa de Højskoler, jeg kendte, med en Underkop som Kuvert. Paa hver Underkop var der et Stykke »Julekage« og to halve Stykker Sigtebrød med Smør (Margarine). Det var den første Ration; men desuden stod der store Fade med skaaret Smørrebrød uden Paalæg paa alle Bordene; af det kunde Eleverne spise og hente ligesaa meget de ønskede henne ved Lemmen, der forte ind til Anretterstuen.

Lige før Klokkeren ringede blev store Rækker med tykke Kopper uden Hank og den varme, nyskænkede Kaffe sat ind paa Buffet'en gennem Lemmen fra Anretterværelset. Kaffen var tillavet med Sukker og Fløde. Der var en Kop til hver Mand.

For at faa alt i den rigtige Skure og live tilpas op i den endnu lidt dode Masse, var jeg i Stuen under Spisningen de første Dage.

Karlene skulde varte sig selv op ved alle Maaltider. Pigerne sørgede kun for at forny Fadene, saa ofte de blev sat gennem Lemmen.

Til Morgenmaaltidet var der 20 Minutter.

Karlene samlede igen Kopperne sammen paa de store Bakker og satte den gennem den anden Lem ved Buffet'en ind til Opvaskerummet.

Madresterne blev samlet sammen og sat gennem Lemmen tilbage i Anretterværelset.

Bordene var dækket med hvide Voksduge i smukke, tærnedede Mønstre. Det kunde ikke undgaas, at der hist og her stod en lille brun Sø af Kaffe. Brødkrummer flød over Dugene. Bænkene trængte til en lille Omgang med en Klud. .

Alt det blev besørget af Karlene paa faa Øjeblikke.

Solen stod lige paa de store Vinduer i Øst og fyldte Stuerne med sin Glans og Herlighed.

De smukke, gammeldags røde og blaa Farver paa Mobler og Vinduer passede fortrinligt til de hvidkalkede Vægge. Der var en Hygge og Hjemlighed i Stuerne, som af sig selv stemte Sindet til Morgensang og Bon.

Jeg gik glad ud og ringede sammen.

Alle mødte, skont det selvfølgelig var en fri Sag.

Jeg foreslog at begynde med Sangen:

Han, som har hjulpet hidindtil,
han hjælper nok herefter,
han altid kun det bedste vil,
og han har Almagts-Kræfter,
og han saa grundig alting ved,
at selv til Bunds i Kærlighed
ser klart hans Forsyns Øje.

Vi sang alle Vers.

Efter Trosbekendelsen og Fadervor sang vi:

Morgenhanen atter gol,
slog med dugget Vinge;
Lykke os den gyldne Sol
Vil med Lyset bringe,
naar vi takke ham i Løn
over alle Sole,
som gør Morgenrøden skøn,
signer Livets Skole.

Dagen har han skabt til Daad,
Skumringen til Hvile,
ingen maalte Livets Traad,
derfor lad os ile,
gøre Gavn, mens Dagen gaar,
prøve vore Kræfter,
visse paa, at gode Kaar
rette sig derefter.

Ord i Mund og Skrift i Bog
skal vor Ungdom lære;
ret at bruge Kraft og Sprog,
Livet til Guds Ære;
da vor Manddom, klog og stærk,
svare skal til Navnet,
krone Skolens Ungdomsværk,
vise, det har gavnet.

En lille Stund efter ringede jeg igen med Klokkerne, det var til den første Time i Foredragssalen.

Lærerne og de faste Folk var ogsaa tilstede.

Vi begyndte med Buddes Sang:

Nu velkommen enhver under Ungdoms Tag.

Forst bod jeg alle velkommen til Kærehave Husmandsskole.

Derefter forelagde jeg »Skolens Grundlov« til Vedtagelse.

For at Eleverne kunde sætte sig ind i Sagen, var der — for de kom — slaæet en hektograferet Gengivelse op paa hvert Værelse. Hovedpunkterne var følgende:

Skolens Formaal

er at give folkelig, faglig og kristelig Oplysning, der kan hjælpe til Fremgang og Lykke for Folk og Land.

Hovedpunkter af Regler

for den daglige Husorden, som alle Elever, Kursusdeltagere og Skolens faste Folk maa underkaste sig:

Kortspil og Spiritus, Eder, raa og usommelig Tale er forbudt overalt paa Skolen.

Paa de mandlige Elevers og Kursusdeltageres Værelser maa der ikke modtages Besøg af Kvinder.

Paa de kvindelige Elevers og Kursusdeltageres Værelser maa der ikke modtages Besøg af Mænd.

Offentlig Dans maa ingen fra Skolen være med til.

Der var selvfølgelig ingen, der gjorde Indvendinger.

Den, som tier, samtykker.

Loven var vedtaget, men det var ikke det samme som at den ikke vilde blive overtraadt.

Nu kunde Arbejdet begynde.

Eleverne skulde inddeles i 4 Hold.

Delingen skulde foretages efter en Prove i Dansk og Regning.

I Dansk kunde Eleverne vælge mellem:

- 1) at skrive kort om deres Hjemegn,
- 2) at skrive kort om Rejsen til Kærehave,
- 3) at gengive en kort og let Genfortælling, som en af Lærerne

langsomt fortalte 2 Gange.

Paa den sorte Tavle var der skrevet to lette Opgaver i hver af de fire Regningsarter: Sammenlægning, Fradragning, Multiplikation og Division, og ligeledes to Opgaver af hver Regneart med Brok.

Eleverne fik hver to Stykker hvidt Papir. Paa det ene skulde Stilen skrives. Paa det andet Regneopgaverne.

De skulde afleveres, underskrevet med Navn, Adresse og Alder.

Længere end 2 Timer maatte ingen brygge paa Opgaverne.

Eleverne, som boede paa Østergade, gik over i Stuerne mod Øst sammen med to af Lærerne.

Eleverne, som boede paa Vestergade, blev i Stuerne mod Vest tilligemed to andre Lærere.

Lærerne skulde passe paa, at den ene Elev ikke skrev af efter den anden. Enkelte trængte dog maaske til et opmuntrende Ord; men ellers blev det sagt til Eleverne, at de kun skulde gøre det ved Opgaverne, som de selv kunde magte, ikke afskrive Sidemandens Fejl eller forlange Hjælp af Lærerne. Det var for at faa dem i den rette Baas, at Eleverne skulde deles i 4 Hold.

Elever, der ikke kunde løse Regneopgaverne, kunde vise, hvorledes de havde tænkt, det skulde gaa til, og havde de slet ingen Tanke i den Retning, saa kunde de nøjes med at skrive deres Navn og Adresse paa Papirerne. De skulde ikke pynte sig med laante Fjer.

Vi var spændt paa at se, paa hvilket Standpunkt, dette første Hold af Husmandsskolens Elever stod i de almindelige Skolefag.

Da Karlene var færdige med at svede over Opgaverne, bad jeg dem om at stikke i Træskoene og komme ud. Piberne maatte de gerne tænde, saa var de ikke forlegne med, hvor de skulde have Hænderne.

Vi skulde være ude.

Jeg vilde prøve en Forevisning med Elever, saadan som jeg allerede i lang Tid havde øvet mig paa Besøgende; men her kunde vi gaa meget grundigere til Værks. Vi havde Tiden for os, som Drengen sagde, da han stillede paa sin Faders Klokke.

For at faa Overblik, gik vi først op paa Jorden Nord for Landevejen; derfra kunde vi bedst overse Bygningerne. Længere ovre paa Markerne kunde vi overse hele den sydlige Halvdel af den midtsjællandske Hojslette, som netop havde sit Højdepunkt paa Skolens Mark. Den Gang var der slet ingen Plantning til de Sider, kun Kærehave Skov imod Nord.

Da vi var samlede, spurgte jeg først Eleverne, om de var retvendt med Hensyn til Verdenshjørnerne.

Nogle svarede straks og uden Betænkning Ja.

Andre begyndte at vejre som en Jagthund, der søger efter Sporet.

Nogle holdt paa, at Landevejen gik i Syd og Nord. Andre, at Øst var Vest og Vest var Øst. Derved kom Solen til at staa op i Vest og gaa ned i Øst.

Det kneb med at blive enige. Træerne her viste ikke Tegn paa

Tryk af Vestenvinden, som i Jylland, og dog var der ikke en eneste Jyde, som ikke holdt paa det rette.

Det er ikke underligt, sagde en lang Ærobo. Det Instinkt er Jyderne født med. Da Jyden kom til Verden sagde han: »Her er A. Der er Nar! (Nord). Men hvor er min Madpos'?»

Det viste sig at være en god Øvelse at begynde med. Tankerne kom tilbage fra Skrive- og Regneopgaverne. Eleverne fik Munden paa Gled, og Lattermusklerne kom i Arbejde.

Vi vender os mod Skolebygningen, og jeg spurgte, om de var klare over, hvilket Vindue de boede bagved.

Det var vanskeligere.

Eleverne stod med Ansigtet, jeg med Ryggen til Skolebygningen. Østergades Beboere tog Plads til venstre for mig, Vestergades til højre.

Nu var Folkene delt i to lige store Halvdele.

Saa kan I ordne jer, sagde jeg.

»Vi bor sammen!«

»Vi er Naboer til Syd. — Vi til Nord!«

»Vi er Genboere til »Gaden«. — Vi til Gaarden!«

Saadan lod det fra Mund til Mund, og i Lobet af faa Øjeblikke stod alle Karlene i fire Rækker i udtrykket Opstilling tværs over Landevejen. I Hold paa 2—3—4 efter Værelsernes Størrelse.

Den østlige Fløj med Østergade midt igennem.

Den vestlige Fløj med Vestergade.

I Midten var Pladsen, der viste den aabne Gaard.

I den sydlige Fløj var Økonomilejligheden.

I den nordlige Fløj Gymnastiksal underneden og Husflid ovenpaa. De havde hele Husets Bredde.

Eleverne kunde se, at ingen af dem boede mod Nord, men alle i Øst eller Vest.

Jeg havde Listen med Elevernes Navne og Hjemstavnsadresser. Den læste jeg op. Samtidig kunde vi se, hvor de nu boede, og hvordan de saa ud.

Det hjalp til, at de Elever, som havde de mest iørefaldende Navne og de med de mest karakteristiske Ansigter og Kroppe var kendt med det samme.

Nogle paa Grund af deres Højde. Andre ved deres Lidenhed.

Elever, der havde et almindeligt Navn og Gennemsnits-Udseende, men et karakteristisk Bynavn, fik med det samme Navnefor-

andring, og flere af dem bar det hele Vinteren, saa vi tilsidst slet ikke huskede Dobnavnet.

Øgenavn maatte Eleverne ikke give hverandre; men det traf i enkelte Tilfælde, at Personen og Bynavnet svarede godt til hinanden. En lille undersætsig Elev hed Niels Nielsen — et meget almindeligt Navn —, men da han var fra Byen Bagsværd, og selv var bagsvær — der manglede heller ikke noget foran — blev han kaldt Bagsværd, og han bar Navnet med Stolthed.

En Elev hed Ole Olsen, det var heller ikke noget Kendingsnavn — men han var fra Byen Ledoje. Og nu kom han til at hedde Ole Ledoje. — Det blev dog igen senere forandret til Ole Lukoje, fordi det viste sig, at han havde Tilbøjelighed til at lukke Øjnene i enkelte Timer.

*

Det var en pragtfuld Novemberdag.

Træerne i Kærhave havde endnu ikke tabt Bladene. Nu i Formiddagssolen lyste de i alle Regnbuens Farver, og over Landskabet laa der en Stemning, der mere mindede om September end November.

Aa, hvor er her dog smukt, udbrod en af Eleverne.

Ja, det er sandt, sagde flere.

Hvad er jert første Indtryk af Skolebygningen, dens Beliggenhed og Indretning? spurgte jeg.

Skolen er rigtignok pæn, med de mange store Vinduer og den smukke røde Mur, sagde en af Eleverne.

Den ligger paa en god Plads her lige Syd for Skoven, og ved saadan en god Landevej, sagde en anden.

Praktisk indrettet, det er den. Jeg har allerede været rundt i alle Kroge, baade oppe og nede. De har ikke ladet Katten rende med Maalene. Der er en Plads til hver Ting, og Tingene er paa Plads.

Saadan blev der sagt foran og ved Siden af mig. Bag min Ryg horte jeg følgende Samtale:

Forste Stemme: Jeg har været Elev paa en Hojskole, der var saadan indrettet, at vi skulde gennem Forstanderfamiliens Soveværelse, naar vi skulde fra Skolestuen til Spisestuen. Her skal Pigerne ikke en Gang ned i Spisestuen og varte os op.

Anden Stemme: Det kan vi da ogsaa godt selv.

Første Stemme: Vel kan vi det; men det andet kunde ogsaa være morsomt.

En ny Stemme blandede sig ind i Samtalen:

Jeg har været paa en Skole, hvor Borde og Bænke i Spisestuen stod saa tæt, at vi næsten sad med Ryggen sammen, men Pigerne vartede os dog op. Naar de krængede sig igennem med Maden, klemte vi dem somme Tider fast, saa de hverken kunde komme frem eller tilbage. Skrige turde de ikke.

Første Stemme: Det var sødt!

Klap en Gang i dine Næver, sagde jeg til en stor Elev, som stod lige ved Siden af mig.

Straks rakte han Armene i Vejret og slog Haandfladerne mod hinanden, saa det rungede over vore Hoveder som fra en Gongong.

Vil I rykke lidt nærmere, saa I kan se og høre! sagde jeg.

Eleverne tog Opstilling med Ansigtet mod Skolen. Snart var der fuldstændig Ro og en spændt Opmærksomhed.

Jeg vil begynde med at give et lille Overblik over, hvorledes Pladsen her om Skolen skal anlægges og tilplantes.

Der er en Havestil, som kaldes den franske eller den stive Havestil.

Dens Modsætning er den engelske eller den naturlige Havestil.

En af disse Stilarter eller noget af begge benyttes ikke blot, naar en Park skal anlægges ved et Kejserslot eller en Herregaard, men ogsaa naar Husmandens og Gaardmandens Prydhave skal anlægges. Vi maa lære at følge de samme Love og Linier i det smaa som i det store, naar det smukkeste og bedste Resultat skal naas.

Jeg skal nævne et Par Eksempler, som nogle af jer nok kender:

Frederiksborg Slotshave ved Hillerød er anlagt og endnu velbevaret i den franske Stil.

Frederiksberg Have ved København er ligeledes anlagt i den franske Stil; men senere lagt om i den engelske Havestil. Det er gjort saa godt, at det franske Præg nu næsten ikke ses mere.

I Herregaardsparken er der i Reglen noget af den franske og noget af den engelske Havestil. Det vil i Almindelighed ogsaa være det, der passer bedst og tiltaler de fleste.

Pladsen her om Skolen skal anlægges som Mønsterhave ved Huse og Gaarde, derfor maa vi have baade et fransk, et engelsk og et blandet fransk-engelsk Anlæg.

Til det franske Anlæg skal Jordstykket være fladt og firkantet,

derfor passer Pladsen mellem Skolebygningen og Avlsgaarden godt.

Et velholdt Anlæg i den franske Stil vil udvikle Elevernes og Kursusdeltagernes Ordens- og Skonhedssans, naar de daglig har det for Øje, saadan som de faar det her, saa snart de er udenfor Skoleporten.

Her Syd for Bygningen skraaner Jorden fra Landevejen ned mod Skolebygningen, derfor passer det Stykke bedst til det engelske Anlæg.

Det vil ogsaa være af stor Betydning for Skolen at have et Monsteranlæg i engelsk Havestil.

Pladsen Øst for Skolen skal anlægges og beplantes som et blandet fransk-engelsk Anlæg.

Fra Landevejen og ned til Skolens Hovedindgang anlægges der en Dobbeltvej. Den ene benyttes som Spadseresti og indplantes med Bøgehække. De klippes paa begge Sider saa lige som en Mur og ovenpaa i en Højde af 6—8 Alen. Med passende Mellemrum bindes en Bøg fra den ene Hæk sammen med en Bøg fra den anden Hæk, saa der dannes en smuk Buegang af Æresporte. De er der altid, saa faar man ikke travlt, fordi der kommer et fremmed Menneske.

Saadan en Gang bliver lun at spadserere i om Vinteren, thi Bøgen holder sine Blade til de nye kommer frem om Foraaret. Sommeren igennem vil den være festlig og smuk.

Vejen ved Siden af Spadserestien anlægges som Korevej.

Paa den modsatte Side af Bøgehækken plantes en Allé af højstammede Lindetræer, der klippes som en højstammet Hæk, og under den plantes en lav Hæk af Skovhassel. De trives godt i Skyggen.

Vejen ned til Køkkentrappen anlægges og tilplantes paa samme Maade.

De Veje og Plantninger skal tjene til at vise, hvor festlig og smuk en Indkørsel til Hjemmene paa Landet kan blive, og saa faar vi Lejlighed til at vise, hvorledes lave, høje og højstammede Hække skal passes.

Vejplantningerne vil danne to smukke Siderammer for det engelske Anlæg her Syd for Skolen, og Plantningen vil fremhæve Bygningens symetriske Facader.

Stykkerne i Øst og Vest ved Siden af Vejen anlægges ogsaa

i den stive Havestil og tilplantes med Træer, Buske og Blomster, der egner sig til at plante i Blomsterhaver. Altsaa en Udstillingsplads.

Hele Pladsen er ca. 1 Td. Land, og I vil maaske synes, at det er en stor Plads at lægge ud til Lysthave. Over Det kgl. Teaters Scene staar der: »Ej blot til Lyst!« Det samme kan siges om Pladsen her. Den skal tjene til Forskonnelse af Skolens Omgivelser og være Undervisningsmateriale og Monsteranlæg for Elever, Kursusdeltagere, Egnens Folk og Gæster, der besøger Skolen.

Jeg har hørt, at Hojskoleforstander Ernst Trier, Vallekilde, har sagt, at det havde en meget stor og gavnlig Indflydelse, især paa unge Mennesker, at de opholdt sig en Tid paa et Sted, hvor der var Orden og Skonhed. Det tror jeg; thi det har jeg selv erfaret. Jeg har haft den Lykke at arbejde i Haver og Anlæg, der var saa skønne, at man blev paavirket deraf, næsten som af Tonerne fra et velafstemt Orkester.

I Forhold til Slotsparker og Herregaardshaver bliver Monsteranlæggene her ved Skolen kun smaa.

Skolebygningen er ogsaa kun lille og fattig i Forhold til Slotte og Herregaarde, og Udstyret her maa vel kaldes tarveligt; men jeg synes, at Skolen overgaar mange Slotte og Herregaarde i Skonhed og Hygge baade ude og inde.

Læg Mærke til de skønne røde Sten. Se, hvor de suger Sollyset i sig og giver det tilbage som Varme, der bølger ud fra Muren.

Her er ingen andre Dekorationer end de mange store og smukke Vinduer, der gør Huset lyst og levende. Det er som en Blomst, der lukker sig op for Solen.

Da I i Gaar flyttede ind paa Skolen, bragte I Liv i Huset. Udvendig er det endnu lige saa nogent som Haandværkerne har skabt det; men naar Pladsen bliver anlagt og tilplantet, som jeg her har antydnet, vil det blive klædt paa, og det er let at pynte. Der er intet skummelt eller fængselsagtigt, som skal skjules.

Det vil blive smukt med det samme, men dog vokse sig skønnere og skønnere for hvert Aar, der gaar. Soer og Damme er her ikke, men Skolens Skygge vil ligesom spejle sig i Anlægget, og naar Plantningen vokser til, vil dens Skygger spejle sig i Bygningen.

Før I om $\frac{1}{2}$ Aar rejser herfra, haaber jeg, at den Forvandling

er sket, og I vil deraf kunne lære, hvorledes I skal anlægge jert Hjem og ordne Omgivelserne om det.

I vil maaske sige, at Skolebygningen og Pladsen om den er stor i Forhold til et Husmands- eller Gaardmandshjem; men det er ikke Storrelsen, det alene kommer an paa. Jeg har set enkelte Huse og Gaarde, der har været saa skønne og ligget saa hyggeligt og harmonisk i deres Omgivelser, at de overgaar alt, hvad jeg har set.

Der vil altid være flest af smaa Hjem, men smaa Hjem behøver ikke at være fattige, uskønne og uhyggelige.

Det er et af Skolens Maal at lære Elever og Kursusdeltagere, hvorledes de skal anlægge deres Hjem, saa det bliver Solhjem, sunde, skønne, lune og hyggelige Hjem, og lære dem at anlægge, tilplante og passe Omgivelserne om Hjemmene, saa de faar mere Glæde og Udbytte af deres Arbejde.

Staten, Ringsted By og Opland, ja, Husmænd fra alle Egne af Landet har givet Bidrag til Kærehave Husmandsskoles Oprettelse. Det forpligter os til at gore et Arbejde, saa ingen skal komme til at fortryde det.

I mine helt unge Dage var jeg Gartnermedhjælper paa en Herregaard, som Folk langvejs fra besøgte hver Sommer. Søndag efter Søndag spadserede de rundt i Haven. De sagde, det var lige saa godt som at komme i Kirke og lige saa morsomt, som at være i Tivoli.

Saadan vil vi ogsaa stræbe efter at Haven her kan blive, saa vil den rigtig komme til at svare til Skolens Navn («Kærehave»), og saa vil Elever, Kursusdeltagere og Folk langvejs fra rejse hertil for at hente gode Idéer, som de kan omplante ved deres Hjem.

Vi stod paa Landevejen omtrent midt for Skolebygningen. Det var den første Forevisning, jeg havde med Skolens Elever, og de var der alle. Jeg husker, at jeg havde været lidt betænkelig ved det, thi 84 Karle er en stor Flok at interessere. De stod baade til højre og venstre for mig, nogle foran og enkelte bag ved mig; men de stod saa stille, som om deres Træsko havde slaaet Rod i Landevejen.

De saa paa den opkorte Plads og det nøgne Hus, som om det var deres eget, og de lyttede saa opmærksomt, som om det var dem, der efter denne ene Forklaring skulde udføre Arbejdet. Aldrig havde jeg tænkt, at en Friluftsførelse kunde være saa let og fornuftig for Elever og Lærere; thi det var gensidigt.

Jeg sagde: I Vinter skal jeg give jer Forkundskaberne. De er nyttige. Saa tager vi fat paa det praktiske, naar Foraaret kommer. Vil I ogsaa orienteres lidt i Landskabet?

Ja, ja, — ja, ja, — ja, ja — — —

Saa gaar vi over paa det hojeste Sted i Marken; derfra kan vi overse et stort Omraade af Midtsjælland.

Vi gik — Snakken gik — Latteren rullede, og Piberne dampede.

Det er almindeligt, naar man kommer paa et Udsigtssted, at begynde med at tælle Kirker. Det gav Eleverne sig ogsaa straks til. Det er en let og naturlig Maade at lære Geografi paa. Kirken horer til en By, et Sogn, og paa den Maade falder alle Oplysninger let og naturligt.

Her er ikke langt imellem Kirkerne; men det blev dog ikke til saa mange, som nogle Elever sagde, at de kunde tælle paa deres Hjemegn.

En Elev fortalte, at han i sin Stilopgave til Skolen for lidt siden havde skrevet om Hedehojen i sin Hjemegn, hvorfra der kunde tælles 21 Kirker. Det var i Jylland, og den Rekord blev nok ikke slaet af nogen.

Da vi var færdig med Kirkerne, tog vi fat paa Landsbyer og Møller.

Det blev kun til faa, og dog er den midtsjællandske Hojslette meget frugtbar. Fritliggende Bondergaarde og Huse var der heller ikke mange af, og af Skove var der ikke andre i Nærheden end Kærehave. Alle de andre var saa langt borte, at de kransede Horisonten.

Hvad var det da, der optog Pladsen her?

Det var store Gaarde, Herregaarde. Rundt om til alle Sider laa de, med deres store, nøgne, ubebyggede Marker.

Vi regnede ud, at der ialt var ca. 3,000 Td. Land fordelt paa 5—6 Ejendomme.

Her kan blive et rigtigt Husmandsland omkring Husmandsskolen, naar den Jord en Gang bliver udstykket, sagde Jeppe, en ung Jyde med en smidig Krop, et lyst Hoved og et Par meget livlige Øjne.

Det bliver nok ikke os, der faar den, sagde en af hans noget mere sindige Landsmænd.

Ja, saa kan vi i alt Fald arbejde for, at det kan blive vore Born!

sagde Jeppe saa bestemt, som om han var klar til at tage fat med det samme.

Hvor mange Born har du? — Det var Kulsvieren. Han stod lidt bag ved Jeppe og havde ventet paa at affyre en oplivende Bemærkning.

Jeppe vendte sig hurtigt mod ham; men Kulsvieren havde allerede dukket Hovedet og var ved at krybe under Armene paa de andre ud af Kredsen.

Jeppe naaede lige at banke ham et Par i Enden, som stak temmelig langt bag ud.

Vil I have Jord? spurgte jeg.

Ja, ja, ja, — ja, ja, ja, — ja, ja, ja — —

Har I tænkt over hvor og hvor meget Jord, I vil have?

Mine Forældre er Husmandsfolk, og de er snart gamle. Jeg skal have deres Sted!

Det var Aage, som jeg kendte fra Faderens Brev.

Der var ikke saa faa af Eleverne, der ventede at blive Husmænd paa lignende Maade.

Jeg vil ogsaa have Jord, sagde Otto. Hvor det skal være, véd jeg ikke; men jeg vil have saa meget, at jeg kan leve af den som selvstændig Husmand, uden at gaa paa Arbejde hos andre og uden at behøve fremmed Hjælp!

Hans Udtalelse vandt stor Tilslutning. Vel nok fordi han klarere end Aage havde sagt, at han vilde have saa megen Jord, at han kunde blive selvstændig.

Jeg bryder mig ikke om noget stort Areal; men jeg vil gerne lære Havebrug, Fjerkræavl, Husflid o. lign. Det er smukt og interessant, og det kan ogsaa godt betale sig, naar Jord og Beliggenhed egner sig for den Slags. Saa er man aldrig arbejdsløs, og saa dejlig uafhængig og selvhjulpent.

Det var Madsen, en klejn Karl med et opvakt Ansigt og meget komplet i sin Paaklædning.

Ja, kan jeg bare lære de Dele, saa vil jeg ogsaa gerne have saadan en Bedrift, for jeg tror, at Havebrug, Fjerkræavl og den Slags Bierhverv har Fremtiden for sig. Det kan Bornene ogsaa hjælpe til med.

Er du ogsaa gift og har Born?

Det var igen Kulsvieren. Han vilde nok blive et oplivende Element i Flokken.

Det er slet ikke vanskeligt at lære, sagde Niels Madsen. Jeg kender flere, som har saadan en Bedrift. De har for det meste selv lært sig det, de kan, lidt efter lidt. Jeg er da kommet her paa Skolen for at faa Oplysning om, hvordan man skal bære sig ad.

Det er jeg ogsaa!

Det var der mange, der var.

Jeg vil have lige saa megen Jord, jeg kan faa, sagde en stor Jyde med rødt Haar — helst en hel Herregaard, lo han. Men jeg kommer nok til at begynde med lidt, derfor er jeg ogsaa taget hertil paa Husmandsskole. Jeg vil lidt efter lidt arbejde mig op som Forpagter; thi jeg har ingen Penge at købe noget for, og binde mig som Ejer til et Statshus vil jeg ikke. Det er meget for lidt for mig i Længden, og det tror jeg, det er for de fleste.

Der var noget nyt og ukendt i hans Idé, derfor vandt den ikke saa stor Tilslutning; men den blev hørt med Interesse.

Jeg venter at faa min Svigerfaders, sagde Kulsvieren.

Du er jo ikke forlovet!

Nej, det er jeg ikke, derfor venter jeg. Endnu kan jeg blive hvad det skal være. Ha ha ha!

Det var maaske ingen daarlig Spekulation, sagde Søren Lollænder, der allerede havde lagt sig en lille Mave til.

En Del af Elverne havde endnu ikke taget Standpunkt. Det vilde maaske klare sig for dem i Vinterens Lob.

Uvilkaarligt havde Karlene samlet sig i Grupper efter fælles Interesser. Hver Gruppe fremhævede Fordele og Behageligheder ved sit Valg, medens de andre især fremhævede Ulemper og Mangler.

Spørgsmaalet havde vakt en livlig Diskussion, og jeg maatte klappe haardt i Hænderne for at faa Ordet:

Det har glædet mig at høre lidt om jeres Fremtidsforhaabninger. Naar vi kender dem, kan vi lettere hjælpe jer til at naa Maalet og spare jer for Skuffelser og alt for dyre Lærepenge, især naar jert Maal og Skolens Maal er det samme, og det er det efter de Udtalelser, jeg har hørt, og det, jeg iøvrigt véd om jer.

I kender ogsaa noget til Skolen, efter Undervisningsplanen, som er sendt jer.

I husker maaske, at Marken, vi her staar paa, skal dyrkes i tre smaa Landbrug af typisk Størrelse paa 4—8 og 12 Tdr. Land, hver med en Driftsform, der saa vidt muligt kan give Arbejde nok til en Familie; men ogsaa Indtægter, som en Familie kan leve af. Paa

de to mindste Brug skal der selvfølgelig dyrkes en Del med Frugt og Køkkenurter, Handelsplanter, Mark- og Havefroavl, Pilekultur og lignende. Vi vil stræbe efter at bringe hvert enkelt Brug i en saadan Kultur, at de kan blive et godt Undervisningsmateriale, der kan tjene som Monster og Ideal for Skolens Elever og Kursusdeltagere.

Jeg haaber, at vi inden I rejser herfra, kan vise jer, hvorledes alt det inddeles og anlægges.

*

Dér kommer Toget! sagde Ole Højbjerg.

Alle vendte sig i Retning af Kværkeby.

Sikken en Fart, det kommer med. Det er nok et Eksprestog!

Nej, det er det Tog, jeg kom med i Gaar. Jeg saa godt Skolen med det store Flag ligge der oppe ved Skoven.

Jeg var ogsaa med!

Det var jeg ogsaa! — Mange var med.

Da tænkte jeg rigtignok ikke paa, at jeg i Dag stod her og vinkede til det, sagde Ole Højbjerg bevæget.

Nu var Toget lige ud for os.

Ved Vinduerne stod der en Del Rejsende. Der kom straks Lommetorklæder frem fra flere Kupéer.

Mon der er nogle med hjemmefra?

Hils hjemme! raabte en af Flokken.

Alle vinkede med, hvad de havde: Hatte, Huer, Piber, Stokke og Lommetorklæder.

Det blev de ved med lige til Toget rullede ind i den dybe Udgravning ad Ringsted til. Snart saa vi kun Røgen og hørte de to korte og et langt Flojt som Varsko til Bremseren om at holde igen.

Just som vi alle stod og saa efter det, var der én, der sagde:

Toget rykker tilbage!

Det ser saadan ud, sagde en anden.

Op af Udgravningen blev der igen stødt hvide Rogsojler højt i Vejret, og vi hørte den taktfaste Stonnen af Stempelslagene.

Der er nok én, som har tabt sit Lommetorklæde!

Ja, Hjertet kan det ikke være i den Fart, sagde Kulsvieren.

I er nogle Klodrianer! Det er et Tog, der kommer fra den anden Side.

Fra den anden Side! Ja, naar det rykker tilbage, er det vel nok nødt til at komme fra den anden Side!

Ja, men det kommer paa det andet Spor — Banen er dobbeltsporet!

Det kunde du sagt straks!

Nu var Bakken taget. Farten steg.

Det Tog kommer hjemmefra. Jeg var med det til Ringsted i Gaar.

Jeg var ogsaa med det — og jeg — og jeg — og jeg — —

Hurra — Hurra — Hurra!

Det var ikke takfaste Hurraer, raabt paa Kommando, men et Udbrud fra en her og der i Flokken. Vistnok født af en lignende Stemning i Hjertet, som den Oehlenschläger havde, da han digtede: »Underlige Aftenlufter«.

Jeg kendte Hjemlængselen.

Flere Gange havde jeg oplevet, at første Dag, jeg var paa et nyt Sted, kunde Vindens Viften og Stjernernes Blinken føles som Budbringere fra mit Hjem og de Kære, jeg forlod.

Derfor forstod jeg godt Karlens varme Hilsen, da de den Dag vinkede til de to Tog, der raslede forbi imod Øst og Vest, uden at de vidste om der var en eneste Rejsende med, som de kendte. De saa kun, at de kom fra den Kant eller korte i Retning af Hjemmet.

Jeg saa paa mit Ur.

Det er Middag, sagde jeg.

Er det Middag? gentog flere.

De to Timer er gaaet som et Frikvarter, sagde en syngende Bornholmerstemme.

Ja, det gode faar altid hurtigt Ende, sagde Ole paa bredt Sjællandsk.

I den store Spisestue mod Øst var der dækket til ca. 100. Alle Pladser var optaget; thi om Middagen spiste baade ugifte Lærere, Lærere, faste Folk og Eleverne sammen.

Lærerne havde fortrinsvis Pladserne ved Bordenderne og Terrinerne.

Til Eleverne sagde jeg, at de ikke skulde være bundet til den Plads og de Sidemænd, de tilfældigt fik ved de første Maaltider. De kunde i Lobet af de første 14 Dage finde sig Bordfæller, som de var glade ved at sidde sammen med, og derefter beholde Plad-

serne. Det vilde gøre Maaltiderne livlige, fremme Appetit og Fordøjelse.

Der var ingen Billeder eller Dekoration af nogen Art i Spisestuen, og jeg havde frygtet for, at det vilde virke tomt og fattigt med de nøgne, hvide Vægflader, kun afbrudt af de 6 store, smukke, blaamalede trefags, buede Vinduer, Dorene og Uret. Men da alle Pladser var besat, Krop ved Krop, omkring de tre lange, dækkede Borde, fyldte det saadan op i Stuen, at jeg ingen Tømhed følte. Det var smukt at se ud over alle de unge, friske Hoveder, som fik et endnu mere energisk og interesseret Præg af den glubende Appetit, der afspejlede sig i Ansigterne.

Forend vi begyndte Spisningen, fremsagde jeg følgende Bøn:

Velsign vort Hus, velsign vort Bord,
Velsign den hele vide Jord.
Velsign os med din egen Haand,
Gud Fader, Søn og Helligaand.

Middagsmaaltidet bestod af Formad og Eftermad.

Nogen bestemt Rækkefølge eller Sammenstilling af Retterne brugte vi ikke. Ingen kunde derfor forud gætte sig til, hvad vi skulde have.

Skolens Husbestyrerinde, Froken Margrethe Vestergaard, sagde, at det svækkede Appetitten; men derfor var Middagen ikke uden Idé, Plan eller Mening.

Retterne var afpasset efter hinanden saadan, at var Formaden Kodsuppe, saa var Eftermaden f. Eks. »Ovnkage« med rod, sød Saftsovs.

Var Formaden »Urtesuppe«, saa var Eftermaden f. Eks. stegt Flæsk med Kartoffler og Melsovs.

Var Forretten Mælkemad, fulgte der en Kodret med Urter som Eftermad o. s. fr.

Lidt hjemligt og kendt skulde der dog være ved Middagen, derfor fulgtes Øllebrød og Pandekager ofte ad; men ikke altid som Lordagsret.

Vi var lige fra først af indrettet paa at dyrke og anvende saa meget som muligt af Frugt og Kokkenurter i Husholdningen og til Maaltiderne. Paa Husmandsskolen skulde Elever og Kursusdeltagere ikke blot lære at dyrke Kokkenurter og Frugt, men ogsaa at anvende og spise det! Vi var overbeviste om, at Maverne ikke vilde beklage sig derover; men maaske nok Smagen.

Saadan gik det ogsaa; men har man bare Maven med sig, saa skal Appetitten nok sejre, og det gjorde den.

»Dessert« var der ogsaa ved Middagen.

Det var Brevene!

Jeg havde altid beundret Forstander Holger Begtrup for den Hurtighed og Sikkerhed, hvormed han kunde fordele en Brevbunke.

Naar han kastede Brevene rundt i den store Spisesal paa Frederiksborg Højskole, var der ofte to, undertiden tre Breve i Luften samtidig paa Vej til Adressaten. Brevene fløj sikkert og bestemt. Det var en let Sag at gribe dem, naar velkommende ikke havde alt for mange Tommelfingre.

Det var en Omdelingsmaade, som Eleverne var glad ved.

Paa andre Skoler, hvor jeg havde været, gik Brevene i Reglen fra Haand til Haand og kom langt om længe til Adressaten.

Aabne Brevkort, som den Gang var meget almindelige, blev der ved læst af mange undervejs. Naar de tilsidst naede rette vedkommende, blev de ikke altid modtaget med et Smil, men ofte med et vrissent Nap og puttet i Lommen uden at blive læst, som om det var Brevkortet, der skulde lide for at uvedkommende havde forgrebet sig paa det.

Jeg prøvede paa samme Maade som min gamle Læremester og erfarede straks Sandheden af det gamle Ord: »Eleven er ikke over sin Mester«; men ogsaa, at »Øvelse gør Mester!«

Lidt efter lidt opnaede jeg en for mig selv overraskende Færdighed i at kaste Breve rundt.

Jeg spiste hurtigt og kunde fordele over 100 Breve uden at sinke Middagen. Det skaffede kun dem, der spiste langsomt og tyggede Bramsens, en behagelig Madro.

Naar vi havde spist og sat Madresterne tilbage gennem Lemmen til Anretterstuen, og det, der skulde vaskes af, gennem Lemmen til Opvaskerværelset, satte vi os igen paa vore Pladser og takkede for Mad:

Saa Gud ske Tak miskundelig,
 For Mad og Drikke rundelig,
 For dine Gaver allesammen.
 Gud mætte vore Sjæle i Himmerig, Amen!

Straks efter Middagsbordet fik Eleverne at vide, hvorledes Holddelingen var faldet ud.

Den Fjerdepart, som skulde i I. Hold, klarede Opgaverne til: Meget godt.

Gennemsnitsalderen af det Hold var omtrent 20 Aar.

II. Hold stod til: Godt.

Gennemsnitsalderen var omtrent 22 Aar.

I III. Hold var der nogle, som nok kunde regne, men ikke skrive uden mange Fejl, og omvendt.

Gennemsnitsalderen var omtrent 24 Aar.

I IIII. Hold kom de, som havde givet blankt op, eller som i Regning havde stillet Tal, der skulde lægges sammen, i Orden fra venstre i Stedet for fra højre Side.

Gennemsnitsalderen var omtrent 26 Aar.

Eleverne paa IIII. Hold maatte i alt Fald begynde med at skrive af efter en Bog og i Regning med at skrive og læse Tal.

I. og II. Hold skulde blandt andet være sammen til Gymnastik. Det passede godt nok.

Gennemsnitsalderen af de to Hold var 21 Aar. Det var de unge.

III. og IIII. Hold skulde være sammen i de tilsvarende Fag. Det passede ogsaa godt.

Gennemsnitsalderen af de to Hold var ca. 25 Aar. Det var de ældre.

Den yngste af hele Flokken var 18 Aar. Den ældste 36 Aar.

Det var, hvad vi havde ventet, at de yngste gennemgaaende var de bedste til de almindelige Skolefag. De var jo ikke saa langt fra Skoletiden, som de ældre. Til det praktiske og faglige vilde det maaske blive anderledes. De ældre havde den største Erfaring.

Det kunde ogsaa tænkes, at flere af de ældre Elever i Lobet af kort Tid vilde gore stor Fremgang i de almindelige Skolefag, naar de forst fik fat.

*

Paa »Stroget«, det var under Balkonen, i Porten og paa Trappegangene, stod Eleverne i mindre og større Grupper og droftede »Eksamens«-Udfaldet.

Jeg er forbavset over, at jeg klarede mig saa fint, sagde en ung I. Holds Elev. Det kan jeg takke Skolelæreren for. Jeg gik i Aftenskole sidste Vinter. Forkundskaber er nyttige, som der blev sagt til os oppe paa Landevejen.

Jeg er slet ikke forbavset over, at jeg klarede mig saa daarligt,

sagde en ældre IIII. Holds Elev, for jeg har næsten aldrig gaaet i Skole. Da jeg var 6 Aar, kom jeg ud at tjene, og da jeg skulde til at gaa i Skole, var jeg allerede saa ovet og vant til alt Arbejde, at det sagtens kunde lonne sig for Lars Rose at betale de Skolemulkter, det kostede at holde mig hjemme.

Har du tjent hos Jens Rose i Karlerup?

Ja, i 8 Aar, fra jeg var 6 til jeg var 14 Aar.

Saa kunde du næsten faaet Medaille for lang og tro Tjeneste, inden du blev konfirmeret, sagde Kulsvieren.

Jeg fik ikke andet for det end Klæderne og Kosten. Klæderne var dem, Jens Rose havde kasseret.

Dem kunde du da ikke passe lige straks.

Nej, i de første Aar gik jeg med Toj, som laa fra Jens Roses egne Born; men dem voksede jeg snart fra, og i de sidste Aar kunde jeg passe Jens Roses Klæder, uden at de blev syet om. Jeg var næsten lige saa stor den Gang, som jeg er nu, men naturligvis ikke saa svær.

Levede du godt dér?

Det maa jeg vel have gjort, siden jeg blev saa stor. Lækkerier fik jeg ikke meget af. Til daglig fik jeg mest Brod, Grod og Mælk. Kogt Flæsk, Sild og Kartofler fik vi ogsaa meget af, og jeg fik altid lige saa meget, jeg vilde spise.

Men det var Skolen, vi kom fra.

Da jeg skulde begynde at gaa i Skole, var jeg meget ked af, at jeg ikke maatte følge med mine Kammerater. Det havde været en Hvile at komme derop og sidde hveranden Dag. Men da jeg ikke kom med fra Begyndelsen af, mærkede jeg snart, at jeg ikke kunde følge med. Naar jeg senere enkelte Gange kom der, befandt jeg mig ikke hjemme. Min Plads var altid taget af en anden. Livet i Skolen og paa Legepladsen blev fremmed for mig. Efterhaanden som Aarene gik, fik jeg ogsaa lettere ved Arbejdet og Lyst til det, saa vilde jeg helst blive fra Skolen. Jeg fik aldrig lært at stave, skrive eller noget af den Slags, som Born lærer i Skolen.

Tabelregning i Hovedet, det kan jeg.

Lars Rose havde en gammel Tabelbog af Chr. Hansens; den gav han mig med ud i Marken, naar jeg vogtede. Jeg skulde lære en Tabel udenad hver Uge. Jeg begyndte med den lille 1-Tabel i Sammenlægning. Den var ikke svær; men den Gang kneb det. Jeg var kun 7 Aar.

Somme Tider havde Lars Rose ikke Tid til at høre mig i en hel Maaned, saa havde jeg altsaa 4 Tabeller for, som han paa én Gang horte mig i. Det var svært.

Hver Gang jeg svarede fejl, skulde jeg have en paa Kassen; men det fik jeg dog ikke. I Reglen kunde én gøre det; men saa fik jeg straks alle Tabellerne om igen. Naar der saa atter gik en Maaned, inden jeg blev hort, saa var der 8 Tabeller til én Gang. Svarede jeg saa fejl én Gang, fik jeg dem om igen allesammen tilligemed de nye. Tilsidst havde jeg hele Tabelbogen for fra først til sidst.

Det var kun, naar jeg vogtede, at jeg havde Tid til at lære Tabeller, og i de første Aar glemte jeg ogsaa meget fra det ene Aar til det andet; men hvert Foraar, naar Vogtningen begyndte, tog vi fat paa samme Maade med Øretæver og Tabellerne om igen og om igen; men tilsidst var det umuligt for Lars Rose at nævne to Tal, uden at jeg straks kunde sige Tallet. Det var lige meget om de skulde lægges sammen eller trækkes fra hinanden, multipliceres eller divideres. Ja, han kunde have vækket mig midt om Natten og jeg var dog ikke bleven ham Svar skyldig.

Har du lært de store Tabeller til 20?

Ja, det har jeg!

Jeg har rigtignok aldrig kunnet lære uden de smaa til 10. Jo, jeg kan huske, at 7×17 er 119, men det er ogsaa det eneste, jeg kan af de store.

Hele Chr. Hansens Tabelbog kunde jeg udenad lige fra først til sidst, inden jeg blev konfirmeret; men det var ogsaa det eneste, jeg kunde.

Noget mere maa du have kunnet, ellers var du vel ikke bleven konfirmeret.

Jo, naar man bare kan Chr. Hansens Tabelbog udenad, saa bliver man ikke vist af.

Ved den Eksamen, da Konfirmanderne skulde udskrives, holdt Provsten saadan et Krydsforhor over mig i de store Tabeller, at han tilsidst helt opgav at følge med i Tabelbogen for at se Facit. Han bare sprang fra den ene store Tabel til den anden, og endte med at sige, at en saadan Regnemaskine havde han aldrig for kendt.

Da Læreren gjorde Provsten opmærksom paa, at jeg næsten ikke havde været i Skole og ikke en Gang kunde stave, svarede Provsten: Det kunde Thorvaldsen heller ikke, og han blev dog til noget.

Jens har nok ikke gaect meget i Skole, men man kan hore, han er godt undervist af sin Husbond. I Tabelregning er han jo endogsaa forud for de flinke Børn her i Skolen. Jens klarer sig nok med det, han kan. Han skal jo hverken være Præst eller Minister.

Minister kan du da nok blive, sagde Kulsvieren.

Bliver du Minister, saa tænk paa mig, sagde Soren Lollænder. Jeg er altid Ansøger til et Embede, hvor der er lidt at bestille og meget at fortljene.

Vi skal nok have Ministerskifte nogle Gange, for det Parti, jeg tilhører, kommer til at danne Regering.

Er du Socialist?

Ja, det er jeg født til at være, lige saa sikkert som Greven fodes til at være Hojremand. —

Det var en Lørdag Aften,
jeg sad og ventede dig.
Du loved mig at komme vist,
men kom dog ej til mig . . .

Det var Ole Hobjerg, han kom syngende af fuld Hals ned ad Trappen fra Østergade.

Han standsede lige udfør det store Oplob, der havde samlet sig om Jens, og raabte ind i Klumpen:

Jeg skulde sige fra Lærer Pallesen, at de, der vilde købe Bøger, skulde komme nu, ellers lukkede han Butikken og gik.

Har du været oppe og købe Bøger, Ole?

Ja, jeg kommer lige deroppe fra.

Staar der Kæresteviser i den Sangbog, vi skal bruge her paa Skolen?

Ja den, jeg sang, staar der da!

Saa vil jeg gaa op og købe en.

Hvad er det for Bøger, du har under Armen? Maa jeg se?

Nej, du maa ikke; for Lærer Pallesen sagde, at jeg maatte ikke slippe dem ud af Hænderne, for jeg havde skrevet mit Navn i dem.

Du er da ikke bange for at jeg stjæler dem fra dig?

Nej, men det er Pallesen altsaa.

Skal vi have saa mange Bøger?

Ja, vi skal vist have mange flere. Det er godt at have Visdommen et Sted, skal jeg sige dig.

Pallesens Bekendtgørelse bragte Oplosning i Klumpen.

Nogle gik syngende i Øst, andre i Vest, og en, to, tre fløj de op ad Trappen og ned ad Østergade eller Vestergade, saa det rungede i hele Etagen.

Værelset med Undervisningsapparater laa ved Siden af Køkkenet og havde et stort Vindue ud til Gaarden. Derfra havde jeg iagttaget det fornojelige Optrin under Balkonen.

Jeg huskede, hvor glad jeg var den Dag, da jeg fik Idéen til »Stroget«, den overbyggede Gang, der forbandt den østlige og den vestlige Fløj.

I Fantasien havde jeg set lignende Optrin som det, jeg i Dag havde oplevet. Den Plads skulde nok blive brugt og paaskønnet af Eleverne.

En saadan Plads havde jeg savnet paa de Skoler, hvor jeg havde været Elev. Her var man ude og dog i Læ og Torre. Middagssolen skinnede lige ind og varmede.

»Stroget« var 35 Alen langt og 6 Alen bredt. Jeg mente nok, at alle Elever og Kursusdeltagere kunde rummes dér i Frikvartererne og om Aftenen, naar de vilde drofte Dagens Spørgsmaal.

Skolestuerne kunde derved holdes friske og fri for Tobaksrøgning.

Gulvet i Porten og under Balkonen var belagt med Tremmer, det tog Snavset fra Fodtojet, saa det ikke blev slæbt ind i Stuerne eller ovenpaa.

Til Væggene i den aabne Gaard var der plantet selvhæftende Vildvin (Raadhusvin).

Til at slynge sig op ad Nedlobsrorene var der plantet Aristolochia (tyrkisk Pibehoved).

Gaardspladsen var dækket af et fint grønt Græstæppe. I Midten stod en ligestammet Lind med blanke Blade, bestemt til at vokse op og overdække hele Gaardspladsen.

I den nordlige Side af Økonomibygningen, som vendte ind imod den aabne Gaard og »Stroget«, var foruden Samlingsværelset Køkkenet og Spisekammer i Stueetagen og underneden Smørrebrøds-kælder, Forraadskamre o. lign. Med andre Ord: Pigerne Arbejdspladser.

Det var interessant for Pigerne at se ud af Vinduerne fra Køkkenet og Kælder, naar Karlene i Frikvartererne og om Aftenen gik fra den ene Fløj til den anden.

Karlene opdagede snart, at de bestandig blev iagttaget af Piger-

ne, derfor behøvedes der aldrig Opslag i Gaarden med Paaminde-
lser af nogen Art. Karlene forte og opførte sig, som om de gik
paa Stroget i Kobenhavn.

*

Det første Aar fulgte vi den almindelige Skik fra Hojskolerne,
jeg kendte, at indbyde til offentligt Møde i Gymnastiksalen Dagen
efter Elevernes Ankomst.

Jeg havde ventet, at Egnens Folk vilde fylde alle Pladser paa
Gulvet i Gymnastiksalen, thi Talerne var Biskop S. Sorensen, Ny-
købing F., og Professor Hans Olrich, Kobenhavn; derfor havde jeg
ved Middagsbordet bedt Eleverne om at tage Plads paa Balkonen.

Lidt før Modets Begyndelse gik jeg ned for at se, hvorledes det
stod til. Stor var min Overraskelse og Skuffelse, da jeg saa, at der
kun var mødt faa Fremmede. Bænkene paa Gulvet var omtrent
tomme og paa Balkonen sad Eleverne, stuvet som Sild i en Tonde.

Det saa ikke godt ud.

Jeg bad Eleverne om at flytte ned og tage Pladserne paa Gulvet.

Det gjorde de.

Derved kom de til at sidde lige foran Talerstolen. Det fyldte
godt op, og det var prægtige unge Ansigter for Talerne at se paa,
selv om de endnu saa lidt fremmede ud og manglede noget i at
have det hjemlige, fortrolige Udtryk, som meget hurtigt præger et
Elevhold.

Begge Talerne sagde da ogsaa bagefter til mig, at det var et
meget lovende og opvakt Hold af unge Karle at se paa og tale til.

En Gang ved et Møde paa Ollerup Højskole havde Biskop Sofus
Sørensen, Nykøbing F., lovet mig lejlighedsvis at holde et Foredrag
paa Husmandsskolen, og jeg havde indlevet mig i den Tanke, at
det skulde være ved Aabningsmødet.

For ikke at faa Afslag, tog jeg en Morgen Billet til Nykøbing F.
Der kunde blive en Times Ophold, før Toget atter kørte tilbage, og
i den Tid aflagde jeg Besøg hos Biskoppen og fik hans Ja. Om
Aftenen var jeg atter hjemme i Kærehave.

Biskoppen sagde rent ud til mig, at Svaret var blevet et Nej,
dersom jeg havde skrevet; thi han var meget optaget; men netop
den Dag, Mødet skulde holdes, var fri.

Jeg fortrød ikke Rejsen.

Biskoppen talte om Arbejdet.

I Biskoppens Tale blev Grøftegraverens, Tjenestekarlens og Tjenestepigens Arbejde ikke glemt eller regnet ringere end det Arbejde, Biskoppen selv havde.

Jeg sad ved Siden af Talerstolen med Ryggen til Væggen og kunde se de unge lige ind i Ansigterne. Jeg saa, hvorledes Biskoppens Tale lidt efter lidt rettede Ryggene og løftede Øjnene, ligesom Solen og Varmen en Sommermorgen løfter den tunge, raa Taage ude over Engene og viser os det friske, smukke, smilende Landskab.

Da Biskoppen sluttede, sad Eleverne med fremstrakt Hoved og saa med store, straalende Øjne ind i Biskoppens Ansigt, ligesom Solrosen ser ind i Solen.

Det var jeg glad ved at se.

Den anden Taler var Professor Hans Olrich.

Han havde været min Forstander paa Statens Lærerhøjskole i København i 2 Aar.

Professoren talte om Valdemarstiden, Danmarks Stortid.

Professoren malede et Billede af Midtsjælland paa den Tid saa levende, at vi saa Valdemarerne som de stred og red, og han udtalte det stolte Haab, at Kærehave Husmandsskoles Elever maatte agte sig værdige til at træde i deres Fodspor.

Det var den smukkeste Indvielse til Husmandsskolens Arbejde, jeg kunde ønske mig.

*

De første Dage paa en Skole er ikke morsomme.

Jeg har oplevet, at Karle, som skulde være Elever paa en Højskole — ikke her i Kærehave — pakkede deres Tøj og rejste hjem igen faa Dage efter at de var komne.

Saa umuligt ser det heldigvis ikke ud for ret mange; men lidt Forsigtighed skal der til i den første Tid, naar saa mange Hoveder skal puttes under én Hat, som Skolens daglige Timeplan er.

Jeg har af og til standset med et Smil, naar jeg i København er drejet om et af de Hjørner af Raadhuset, som vender ud imod »Muslingeskallen«. Det forekom mig, at jeg næsten kunde høre Skrig og Skraal fra Hjørnestenene, der er huggede saaledes, at man ser en Hat, der er trukket ned over mange Hoveder. Ansigterne vræler og fortrækker sig i Smerte. Store, forstenede Taarer sidder fast paa Kinderne.

Det er i alt Fald en udmærket Illustration til Ordsproget: »Det er ikke let at faa mange Hoveder under én Hat!«

Ja, Overgangen er streng for Karlene.

De er vant til at gaa ude fra Morgen til Aften, og nu skal de paa kort Tid vænne sig til at være inde.

Karlene er vant til at komme tidligt op og tidligt i Seng. Paa Skolen skulde de vænne sig til at benytte Aftenerne og til at tage det lidt med Ro om Morgenen. Det sidste er i Almindelighed ikke saa svært at komme efter.

Vi havde en dejlig, opvarmet Gymnastiksal, beregnet paa at alle Eleverne hver Dag skulde have en Times Motionsgymnastik.

Vi havde to gode Husflidslokaler, hvor hver Elev kunde arbejde to Timer hveranden Dag. Det var ogsaa et godt Motionsfag.

Desuden boede vi ved en smuk Landevej, der egnede sig godt til Spadsereture Morgen og Aften, og ikke mindst maa jeg fremhæve Skoven. Den dejlige Kærehave, som altid var lun og god at gaa i, naar Vejret var for bidende til at komme andre Steder.

Jeg begyndte ogsaa straks med Forevisningerne ude for at forberede Eleverne til den teoretiske og praktiske Havebrugsundervisning.

*

En ny Skole, der gerne vil lære sine Elever at kende og tage alle de Hensyn til hver enkelt Elev, som det er muligt — og det vilde Kærehave — faar mange Forhandlinger i den første Tid med Eleverne, baade enkeltvis og holdvis.

Det gjaldt først og fremmest om for Skolen at lære, hvor Elevernes Evner og Trang til Undervisning laa.

Vi aftalte med Eleverne, at de skulde meddele det til vedkommende Lærer, dersom de udeblev fra en Time.

For at gøre det klart for Eleverne, at det var en rimelig Fordring, sagde jeg til dem, at vi ogsaa meddelte Eleverne, dersom en Lærer udeblev fra en Time.

Ønskede en Elev at blive fritaget for at følge Undervisningen i et Fag, skulde der forhandles med vedkommende Lærer, Eleven og Forstanderen; thi Fritagelsen skulde begrundes paa Indberetningerne til Ministeriet.

Gymnastik var et af de Fag, der straks gav mange Forhandlinger.

Mange af de ældre Elever, der ikke før havde været med til Gymnastik, ønskede sig fritaget. Som Grund gav de ofte den, at de var for gamle og ikke fik Brug for Gymnastik, naar de var færdige med Skolen.

Niels Illeris, der paa det Tidspunkt var en anset og kendt Ekspert paa Gymnastikkens Omraade, skulde blandt andet undervise i Gymnastik og Sundhedslære. Det var en stor Hjælp for mig; thi Forhandlingerne endte i Reglen med, — naar Eleverne ikke havde Legemsfejl, — at de i alt Fald skulde gøre et Forsøg. Jeg vidste, at rakte de først Illeris den lille Finger, saa tog han dem med Hånd og Haar. Det var jeg glad ved; thi af Illeris kunde Eleverne lære mange værdifulde Ting.

Jeg overværede nogle af de første Gymnastiktimer med ældste Hold. Det var morsomt, men ikke opmuntrende.

Stive og tunge var de fleste, og saa lidt Herredømme havde de over deres Kræfter, at de slaskede under Bommene, naar de skulde gaa Armgang, som Vasketøj paa en Klædesnor i Blæst.

Skulde de gaa Balancegang, kunde Bommen ikke være ret langt fra Gulvet, og dog slog de ud baade med Arme og Ben og plumpede i Reglen ned, før de naaede tværs over Salen.

Men Illeris opmuntrede dem til at holde ud og hænge i. Allerbedst virkede det, naar Illeris med sin stærke, smidige Krop, sine kraftige Arme og Ben viste dem, hvorledes Øvelserne skulde gøres, og han saa sagde til dem, at de havde flere Kræfter end han, naar de fik lært at bruge dem, vilde vi faa noget andet at se.

De fleste blev i Rækkerne, gik paa med krum Hals og strakte Knæ. De marcherede, saa Gulvet drønedes, og sprang med Dødsforagt baade over Hest og Plint.

Vi havde et Apparat til at maale, hvor meget Luft hver enkelt Elev kunde indaande i et Drag. Det blev prøvet en af de første Dage, og Proven skulde gentages en Gang hver Maaned.

Illeris skrev Resultatet paa en Liste, som Eleverne havde Adgang til at studere. Den enkelte sammenlignede sig med de andre. Det gav Kappelstrid.

Efter første Maaling sagde Illeris, at Brystkassen for de flestes Vedkommende kunde udvides til at rumme indtil dobbelt saa meget Luft. Det vilde give Udholdenhed ogsaa ved det praktiske Arbejde.

Paa den Maade indsaa Eleverne, at de havde Gavn af Gymnastik, ogsaa naar de kom hjem.

Efter hver Time i Gymnastik kunde Eleverne faa et tempereret Brusebad.

Der var et dejligt opvarmet Omklædningsværelse ved Siden af Centralvarmen i Kælderen og 4 store Bruser.

De første Gange var der mange, som kneb ud. De sprang lige fra Gymnastiksalen op ad Trappen til deres Værelse, som om de havde Vandskræk. Men naar de modige, som havde vovet at følge Illeris under Bruserne, kom tilbage og lovpriste det som det herligste ved det hele, saa fulgte de andre ogsaa efter næste Gang.

Illeris monstrede de nøgne Kroppe under Bruserne. Huden var ikke nær saa brun og blød, som den helst skulde være, men det gule og skorpede vilde nok forsvinde, naar Eleverne kom i Dampbad.

Den første Aften, Eleverne fik Dampbad, glemmer jeg aldrig.

Damprummet var et muret Rum, 4 Alen efter hver Led, ogsaa i Højden. Det laa midt i Huset, uden Ydervægge eller Vinduer, kun med en Dør fra Baderummet. Lidt over Gulvet laa der en Tremme af Træ og under Tremmen langs Væggen et gennemhullet Jernror, som Dampen kunde lukkes ud af. Til at levere Damp stod der i Maskinrummet en Rørkedel, som kunde taale en Spænding af 5—6 Atmosfærer. I Damprummet var der en Ventil, hvormed man kunde regulere Damptilførselen.

Illeris og jeg havde prøvet Apparatet.

Illeris fandt det vidunderligt.

Jeg husker, at jeg havde en Følelse, som om jeg sank mange Favne ned i et dybt Vand, der var ophedet til langt over Kogepunktet. Jeg snappede efter Luft. Jeg hostede. Jeg nos og jeg svedte — altsammen paa en Gang og uden Ophold.

Badet varede 3—4 Minutter, altsaa saa længe som man bruger til at koge et blødt Æg. Da jeg kom ud, var jeg lige saa rød over hele Kroppen som en kogt Krebs.

Jeg sprang ind under en Bruse og lod Vandet — først tempereret og saa koldt — skylle ned over mig i stride Strømme.

Lidt efter lidt folte jeg mig som født paany og 10 Aar yngre.

Illeris havde instrueret Eleverne om, hvorledes de skulde forholde sig.

De, som havde Hjertefejl, blev det forbudt at tage Dampbad.

Omtrent hveranden meldte sig og mente, at deres Hjerter fejlede noget.

Spændingen var stor blandt Eleverne.

Klokken ringede til Samling i Afklædningsrummet; Eleverne kom, nogle smed Tojet, og snart var de første 15 Karle inde i Damprummet.

Illeris gik selv med ind, trak Døren til efter sig og aabnede forsigtigt lidt ved Dampventilen.

Illeris sagde: Af jeres Lungers fulde Kraft synger I »Kong Christian stod ved højen Mast — i Rog og Damp«.

Eleverne begyndte.

I det samme aabnede han helt for Dampen.

Aa, sikken et Brol!

Tonen holdt de, og Sangens Ord blev paa det kraftigste demonstreret.

Med en saadan Varme er Kongesangen vist aldrig før bleven sunget.

Det var som om Jerikos Mure skulde falde for den.

Illeris aabnede Døren og Karlene tumlede ud.

Dampen fulgte med. Den var saa tæt, at man ikke saa Kroppene.

Karlene plaskede under Bruserne og gned sig som Gæs, der har staaet i Fedesti et Par Maaneder.

Der var vist ogsaa løsnet meget, som havde siddet længe nok.

»Kong Christian stod ved højen Mast —« lød atter fra Damp- rummet.

Næste Hold var inde.

Slag i Slag gik det Aftenen igennem, til alle Kroppe havde gennemgaaet Kuren.

Af de mange, der til at begynde med havde Hjertefejl, var der kun faa tilbage. De var kureret før de endnu kom ind i »Menneske- kogeriet«, som Eleverne straks dobte det.

Det var en sund og billig Kur.

10 Øre pr. Krop!

Illeris sagde: En sund Sjæl skal bo i et sundt Legeme.

*

Husflid var ogsaa et af de Fag, som i Begyndelsen gav Anledning til Forhandling.

Nogle Elever vilde bede sig fritaget af den Grund, at Husflid kunde de. Altsaa behøvede de ikke lære det.

Andre af den Grund, at Husflid kunde de ikke lære. Altsaa nyttede det ikke at begynde.

Skønt jeg havde forudset, at det maaske vilde gaa saadan i Begyndelsen, gjorde det mig ofte ondt.

Jeg regnede Husflid for mindst lige saa nyttigt som et af de andre Fag.

Jeg vidste, at Husflid kunde faa Betydning baade for Skolen og Eleverne.

Jeg havde en Gang gennemgaaet et 4 Ugers Kursus hos Melgaard paa Husflids- og Sløjds skolen i Askov. Jeg kom der uden Forkundskaber og havde heller ikke store Tanker om at naa noget synderligt i den korte Tid.

Som jeg mødte, saadan kom der mange, og saa blev Deltagerne efter faa Dages Øvelse saa optaget, at vi naaede et ligefrem forbausende Resultat.

Siden den Tid havde jeg interesseret mig for alt Husflidsarbejde.

Fra mine mange Rejser, Besøg og Samtaler med Husmænd i Landets forskellige Egne havde jeg et bestemt Indtryk af, at de Husmandshjem var de mest velholdte og hyggeligste inde og ude, hvor Manden og Konen var selvhjulpne Husflidsfolk.

Eleverne paa Kærehave Husmandsskole skulde vises Vejen frem til at blive selvstændige; det kunde ikke naaes uden at de var selvhjulpne; derfor kunde vi ikke undvære Husflidsundervisning.

Husflid havde været Skolens dyreste Fag at anlægge.

Det krævede to Lærere. To Lokaler og et kostbart Udstyr af Værktøj og Undervisningsmateriale.

Det vidste jeg paa Forhaand; men jeg var overbevist om, at Husfliden var det værd.

I Husmandshjemmene kan der til Tider blive mange ledige Stunder, som Husflidsfolk anvender. Derved bliver Hjemmet velholdt og veludstyret.

Uden Kendskab til Husflidsarbejde forfalder det maaske og bliver tomt, fordi de ikke har Raad til at holde Haandværkere eller til at købe nyt.

Ingen Høj- eller Landbrugsskole havde Husflidsundervisning; men ved Planlæggelsen af Husfliden paa Kærehave havde jeg haft

fortrinlig Støtte i Dansk Husflidsselskabs Formand: Justitsraad N. C. Rom og Sløjdscoleforstander Axel Mikkelsen.

Fru Margrethe Winther havde faaet Uddannelse under Husflidsselskabet i de almindelige Husflidsfag, og Kunstmaler Ole Søndergaard i Træarbejde m. m.

I Timerne fra 1—3 residerede de daglig hver i sit Lokale i Tagetagen over Gymnastiksalen.

Til de Elever, der vilde bede sig fritaget for Husflid af de nævnte eller andre Grunde, sagde jeg: Ja, det kan I godt blive; men gaa sammen med jeres Kammerater i den første Maaned. I kan nøjes med at se paa dem, der arbejder. Faar I Lyst, kan I tage fat, faar I ikke Lyst, er I fri.

Heldigvis var der paa hvert Hold nogle Elever, som straks tog fat med Liv og Begejstring, og før nogen rigtig vidste af det, stod der et helt Lager af færdige Nyttegenstande, som straks blev taget i Brug.

Elevværelserne var kun udstyret med et Sengested, saa højbenet, at der kunde staa en stor Trækasse under det, og saa en Taburet til hver Mand.

Borde, Boghylder, Garderobe, Stole og lignende var der intet af; men i Husflidsskolen var der en righoldig Samling af Modeller og Tegninger af alle Slags til at arbejde efter.

Jeg var forberedt paa, at Eleverne vilde beklage sig over Manglerne; men jeg kom dem i Forkøbet.

Jeg sagde til dem: Paa Booker Washingtons Skole i Toskegi maatte Eleverne begynde med at tomre sig et Sengested. Det forlangte han af sine Elever, og de var endda Negere, saa maatte hvide Mænd, der vilde uddanne sig til at være selvstændige og som havde to flinke og dygtige Lærere til Hjælp, gode Lokaler og godt Værktøj, med Lethed kunne skaffe sig, hvad de savnede.

Ingen gjorde Indvendinger.

Naar Eleverne betalte Materialet, saa var det, de lavede, deres Ejendom.

De kunde ogsaa faa Materialet gratis, men saa blev Genstandene Skolens.

Det varede ikke længe, for der var en Overflodighed af Borde paa alle Værelserne. Hver Mand fik snart sin Boghyld og Garderobe med Omhæng. Taburetten blev skubbet ind under Sengen og erstattet af en Læse-, Ligge- eller Kurvestol. Altsammen malet efter

Model i smukke, gammeldags Farver, afpasset af Sondergaards sikre Øje og Smag.

Hver Elev raadede over den Vægplads, der var over hans Seng.

Billedrammer var let lavet. Nogle udstyrede Væggen med et helt lille Familiegalleri: Forældre og Soskende, Hjemmet, Kæresten og maaske vedkommende selv i Soldateruniform.

Fornodenhederne steg hurtigt.

Der blev lavet Skriveunderlag, Papirkurve, Stovleknægte, Skoborster i alle Storrelser, og smaa Kasser til at opbevare alle Pudse-rekvisitterne i.

Boger blev indbundet, og Stovler fik nye Saaler og Hæle. Det sidste var alle Pengene værd.

Naar Egetbehovet var tilfredsstillet, blev der taget fat paa Gaver.

En Sykurv eller et Skrin til Kæresten. En nydelig Bordborste. Hylder og Blomsterstativer til Moderen. Kornskuffe og Fejekoste til Faderen. Sprællemænd til Lillebror og meget andet Legetøj. Sidst en Haandkuffert til at fragte alle Tingene hjem i.

Snart var det saadan, at naar jeg en Dag var lidt daarligt oplagt til at tage fat, gik jeg en Tur i Husflidsskolen, dér kunde man faa sit Arbejdsmod igen.

I Afdelingen for Træarbejde hos Sondergaard stod Karlene i Skjortærmere og svedte; de havde daarlig nok Tid til at tage Øjnene fra Arbejdet. Savene skar igennem Brædderne, saa det hvinede i Luften. Hovlene hvæsedede, og Hammerslagene faldt som Trommestikker. Smaaflojt og Kvidren fyldte hele Rummet. Det var sund, fornojelig og god Motion.

I den egentlige Husflidsafdeling hos Fru Margrethe Winther gik det mere stille, men derfor ikke mindre energisk til. Det kunde ogsaa kalde Sveden frem paa Panden at sidde med et Pillearbejde mellem de grove Fingre.

Det var umuligt at være ledig i Husflidsskolen.

Det varede heller ikke længe, før de, der var gaaet derop som lidt vrangvillige Tilskuere, blev smittet af Arbejdslysten.

Paa Kontoret kom de ikke mere for at tale med mig om at blive fri for Husflidstimerne. Nogle af dem kom derimod og spurgte, om de ikke kunde faa Lov til ogsaa at benytte Lokaler og Værktøj i Fritiden.

*

Mange af Eleverne modte med en forudfattet Mening om, hvad de vilde lære paa Skolen. Det var især de ældre, og det var maaske nok fortrinsvis Jyderne.

Om Jyderne siges det jo, at de i Reglen spørger, for de tager fat paa noget nyt: »Kan det betale sig?»

Det Spørgsmaal, eller i alt Fald den Tankegang, modte jeg ofte i den første Tid.

Kun faa af Eleverne havde været paa Hojskole. Enkelte havde gaaet til Gymnastik. Nogle til Husflid og i Aftenskole; men den største Part havde ikke andre Forkundskaber end dem, de havde erhvervet i Folkeskolen, og Skolegangen havde ofte været lidt ustadig, fordi mange af dem havde været ude at tjene.

Paa Kærehave regnede vi ikke med, at Eleverne først havde været paa Hojskole eller modte med andre Forkundskaber end dem, Folkeskolen giver. Derfor havde vi taget de vigtigste af Hojskolens almindennende Fag med paa Skolens Timeplan: Dansk, Regning, Sang, Historie, Samfundslære, Oplæsning, Geografi o. l.

Under Fagundervisningen hørte: Landbrug, Husdyrbrug, Havebrug, Landbrugets Bierhverv o. l.

Eleverne droftede Timeplanen og de forskellige Fag meget i den første Tid. Jeg opfordrede dem ogsaa til det, for at de saa hurtigt som muligt kunde faa et Overblik over Arbejdet, der skulde naaes i Vinterens Lob. Først naar Maalet stod klart, vilde der blive taget rigtig fat, og Eleverne vilde se, at de stod sig bedst ved at følge Timeplanen fuldt ud.

Jeg havde dog sagt til dem, at vilde en og anden af gyldig Grund fritages for et eller andet Fag, skulde det meddeles mig inden Udgangen af første Maaned.

I Porten var Timeplanen slaet op. Paa Trappegangene og under Balkonen. Altsaa hele »Strøget« igennem blev Fagene i den første Tid droftet Dag efter Dag i Frikvartererne, Morgen, Middag og Aften.

Nogle stod og tog en Afskrift af den. Andre søgte at lære den udenad, medens de Parvis gik frem og tilbage. Smaa Grupper stod ved Trappegangen til Østergade og Vestergade.

Gennem Lærerne vidste jeg, at nogle Elever, der vilde bede sig fritaget for enkelte Fag, forberedte sig til et Besøg hos mig.

Naar jeg passerede »Strøget« eller opholdt mig i Samlingsværelset, havde jeg ogsaa hørt Udtalelser, som tydede paa, at der var

et og andet, der pinte og trykkede, som et Par nye Stovler, der endnu ikke er rigtig Gang i, fordi de ikke er traadt til; man véd ikke, om de vil komme til at passe.

»Dette er Katten rive mig meget værre, end det er at gaa ude og tage Roer op. Jeg er saa stiv i alle mine Lemmer, at der ikke er et Led i hele min Krop, jeg kan bøje uden at det knager og knækker som om Kroppen var fuld af Kærester!«

Det var Rudolf, en stor, svær Karl fra Nabolaget, som efter Middagen var paa Vej ned ad Trapperne med en stor, halvlang Porcellænspipe i Munden.

Rudolf blev staaende midt paa Trappen med Benene et godt Stykke fra hinanden og ligesom holdt sig selv ud fra Gelænderet i en stiv højre Arm.

Ved Foden af Trappen stod der en halv Snes Karle. Det var dem, det ovennævnte Udbrud var bestemt for.

Nu vendte de sig og saa op imod ham.

Rudolf fortsatte: »Jeg er Katten rive mig lige saa stiv i alle Lemmer som et Fugleskræmsel. Lærer Illeris har rigtignok haardkogt mig i Lordags Aftes. Jeg vil give en Omgang Bajere, hvis en af jer kan bøje begge Ender sammen paa mig!«

»Du glemmer nok, hvor du er. Bajere maa du jo slet ikke drikke her paa Skolen,« sagde Anders Olsen.

»Naa, det er sandt,« sagde Rudolf, »det kunde ellers været rart at faa et Par til at dulme Smerterne lidt. Det er denne Motionsgymnastik, der gør En saa stiv og stram i alle Lemmer og Led. Den skulde endda gøre En bojelig og lind. Jeg tør bande paa, at dersom en af mine Husbonde paa de Steder, jeg har tjent, efter at jeg var 20 Aar, havde redet mig saadan til, som jeg her er bleven det af Lærer Illeris, saa skulde jeg Katten rive mig have mørbanket ham saadan, at han skulde komme til at ligge efter det!«

Latter og Bifald fra Karlene ved Foden af Trappen.

»Du har nok ogsaa glemt, at du ikke maa bande,« sagde Anders Olsen.

»Maa jeg ikke bande, naar der er saa meget ondt i mig, som trænger til at faa Luft!« sagde Rudolf.

»Hvordan har I det?«

»Tak, ligesom du.«

»Jeg kunde nok se det paa jer. Fælles Skade er dog en Trost. Saa daarlig har jeg ikke været siden jeg var 10 Aar, da gav Skole-

læreren mig en rigtig Endefuld af Spanskrøret. Dengang havde jeg fortjent det; men her har jeg jo ingenting gjort.«

»Vi giver endda 35.Kr. om Maaneden for at være her,« sagde Morten Jyde; »mon det nu ogsaa vil betale sig?«

Rudolf fortsatte: »Min Moder lærte mig, at tidlig op og tidlig i Seng, det er sundt for en lille Dreng. Den Lærdom tror jeg paa, for den er jeg vokset mig stor og stærk ved, men her skal vi lære at være Natteravne og Bogorme, der skal krybe ned under Dynen, ligesom en Trælus, naar Solen skinner paa os om Morgenens.«

»Hor! Hor!« lod det opmuntrende fra Karlene ved Foden af Trappen.

»Vil du ikke gaa med ind til Forstanderen i Aften. Du kan jo bede dig fri for Gymnastik og Dampbad,« sagde Erland.

»Vil I ind til Forstanderen i Aften,« sagde Rudolf, »ja, saa vil jeg med; men jeg kunde have mest Lyst til at bede mig fri for det altsammen,« sagde han.

»Fyt! Fyt! Fyt!« fløjtede Erland som en Solsort, der giver Faresignal. Han havde faaet Øje paa mig under Balkonen.

Rudolf tog til at dampe af Porcellænsbiben som en Røgbombe, der skal skjule et helt Fartøj.

De, der dannede Klumpen ved Foden af Trappen, gik fra hverandre.

*

Om Aftenen blev der banket stærkt paa min Dor, saadan som Soldater banker.

En — to, tre. Jeg kendte den Banken; det var en af Eleverne, der havde været Underkorporal og Elev paa en Højskole. Han havde straks taget Forerskabet; men han vilde næppe beholde det ret længe.

»Kom ind!«

Underkorporalen rev Doren op og kom ind næsten som om han var skudt ud af en Kanon. Han blev staaende et Par Skridt indenfor Doren, rettede sig op og meldte, at nogle Elever ønskede at tale med Forstanderen.

»Det kan de godt komme til. Hvor er de?« spurgte jeg.

»I Forstuen!«

»Lad dem bare komme ind.«

Underkorporalen rev igen Doren op, traadte ud i Gangen og viste med en militær Haandbevægelse, at der var Audiens.

Gangen var fyldt med Elever, men det kneb at faa dem indenfor. De trykkede sig, ingen vilde gaa forst ind. Det var tydeligt, at de var duperet af Underkorporalens Melding, og at de ikke var helt glade ved det .Erinde, de kom i.

De to nærmeste skubbede sig samtidig sidelæns ind gennem Doren. Flere fulgte efter. Nogle beholdt Hænderne i Lommerne til jeg rakte dem min til Godaften.

De var mange flere end jeg havde Siddepladser til; men det gjorde ikke noget, der kunde godt sidde to Karle paa én Stol og fem i en Sofa til tre. Nogle satte sig paa Gulvet. De, der ikke kunde komme til at sidde, stod op ad Bogreoler og Dore. Blandt de sidste var Rudolf fra Nabolaget.

Straks faldt der en næsten trykkende Stilhed over Gæsterne.

»Hvem er Ordfører?« spurgte jeg.

De saa til hverandre uden at sige noget.

»Vi er nok egentlig allesammen Ordførere,« sagde Underkorporalen saa.

»Det lader det da ikke til,« sagde Anders. »Du maatte nok hellere have sagt, at ingen af os var Ordførere.«

»Det kommer nok!

Begynd du, Rudolf. Fortæl os, hvad du har paa Samvittigheden. Hvordan gaar det?«

»Jo, Tak, det gaar rigtig godt,« sagde Rudolf.

»Er det bedre at være inde end at tage Roer op?«

»Det er noget andet,« sagde Rudolf diplomatisk.

»Det har du Ret i, Rudolf. Du synes maaske nok nu, at det er værst at være inde; men kom du inde fra og ud, saa vilde du nok synes, at det var værst at være ude.«

»Ja, Vanen er jo det halve Liv,« sagde Rudolf.

»Kan man ikke blive for gammel til at sidde paa Skolebænken?« spurgte Kristen Dal.

Det Spørgsmaal var rettet til mig, men Erland kom mig i Forkoblet og svarede: »Man skal lære saa længe man lever!«

»Saadan siger man; men er det saa let, naar man bliver op imod de tredive, som da man var ung?«

Denne Gang saa Kristen Dal bestemt paa mig, da han talte.

»Jeg tror, at bedre er sent end aldrig,« sagde jeg.

»Det er ogsaa netop det, jeg havde tænkt. Jeg blev tilstaaet Laan til et Statshus; men jeg havde ogsaa Understøttelse til Vinteropholdet paa Kærehave Husmandsskole. Jeg valgte da at tage hertil først, idet jeg tænkte som saa, kommer jeg ikke paa Skole i Vinter, saa kommer jeg der aldrig, og jeg tror nu, det er nødvendigt. Jeg ved ikke hvordan jeg skal dyrke en Statshusmandsloed, saa jeg kan leve af den uden at gaa paa Arbejde hos andre. Jeg har altid tjent Bonder, og fik jeg en Bondegaard, saa vidste jeg nok, hvordan jeg skulde dyrke den; men jeg vilde dog alligevel først have taget en Vinter paa en Landbrugsskole; saa var det ikke blevet paa Kærehave; men Husmænd, som skal leve af 6—8 Td. Land, behøver vistnok at være mindst lige saa dygtige som Gaardmænd, der har 10 Gange saa meget. Var Kærehave ikke bleven oprettet, saa var jeg ikke kommen paa Skole!«

»Det var jeg heller ikke,« sagde Ole og Johannes, et Par af de ældre Elever; »men nu er det, om vi kan følge med. Vi kan vel blive fri for Sang og Oplæsning. Det mener vi, er noget vi kan undvære, og saa vil vi benytte Tiden til at læse paa andre Fag.«

»Kan I synge? Hvad siger Sondergaard? Har han prøvet jer?«

»Saadan lidt kan vi nok synge; men vi mener, vi kan bedre faa Tid til det, naar vi kommer hjem.«

»Sang I ikke i jert Hjem?«

»Jo, lidt om Julen, men ellers var det meget sjældent. Det var mest Salmer.«

»Tror I nu ikke, det vil gaa paa samme Maade, naar I faar et Hjem, hvis I ikke faar lært det og faar Øvelse i det nu. Den Tid, Sangen tager, er vel anvendt, og det kan godt blive til noget. Der er ½ Times Sang hver Dag for at lære Melodier og Sange. I den Tid kan I lære mange. Saa synger vi i Reglen en Sang, for vi begynder Timen, og en Sang, naar vi slutter. Vi har ca. 10 Timer om Dagen, det bliver altsaa ca. 20 Sange daglig, foruden Morgen- og Aftensange. I 6 Maaneder. I kan tro, det vil I ikke fortryde,« sagde jeg.

»Maa jeg spørge« — det var Johannes —: »Vi skal altsaa ikke lære Sangene udenad og hores i dem, saadan som vi skulde, da vi gik til Skole og Præst?«

»Nej, det skal I ikke. I køber Højskolesangbogen, og den gaar I med i Lommen hver Dag, saa har I den altid ved Haanden!«

»Sang er det fornøjeligste og letteste Fag, vi har her paa Skolen,« sagde Underkorporalen. »Det skulde I rigtignok ikke bede jer

fri for. Skal vi marchere, saa er det meget lettere, naar vi synger. Vi kan ogsaa ofte glemme Sult og Besværligheder ved andet Arbejde, naar vi synger til.«

Underkorporalen havde taget sin Sangbog op af Lommen for at vise, at hans var, hvor den skulde være. Han havde fundet Bjørnsons Lovprisning af Sangen og begyndte at læse op:

Sangen har Lysning, og derfor den gyder
Over dit Arbejd Forklarelsens Skin.
Sangen har Varme, og derfor den bryder
Stivhed og Frost, saa det tører i dit Sind.
Sangen har Evighed, derfor den skyder
Fortid og Fremtid i Hob for dit Syn,
Aander uendelig Attraa og flyder
Bort i et Lyshav af Længsler og Lyn.

»Du skulde hellere synge den!« sagde jeg.

»Ja, det kan jeg godt! Nr. 475. Syng med!«

Underkorporalen tog fat forfra. Han sang godt. Flere havde Sangbøger, og de, der ingen havde, stak Hovederne frem og saa hos andre. Det lod kønt. Der manglede ikke Liv og Varme.

Da Sangen var sluttet, spurgte jeg, om der var nogle, som vilde være fri for Sang.

»Jeg vil gerne være med til Sang,« sagde Johannes.

»Jeg ogsaa,« sagde Ole, »naar det tages paa den Maade. Vi vidste ikke, at Sang saadan kan faa Betydning for almindelige Mennesker i det daglige Liv.«

»Saa var der Oplæsningen!« sagde jeg.

»Ja, den Slags Bøger, som læses højt, kan vi jo selv læse, naar vi kommer hjem, her kan vi bruge Tiden til noget andet,« sagde Johannes.

»Har I ikke været med til Johan Skjoldborgs Oplæsningsaftener?« spurgte jeg.

»Jo, »Kragehuset«, som han læser, er vi meget glade for at høre; den vil jeg ogsaa læse igen, naar jeg kommer hjem,« sagde Johannes.

Ole tilføjede: »Zakarias Nielsens Bog, som Illeris læser, vil jeg ogsaa læse om igen, naar jeg kommer hjem.«

»Ser vi det! Saadan er det netop, Oplæsning skal virke: I hører Oplæsning, og faar derved Lyst til selv at læse. Skjoldborg kan ikke overkomme at læse alle sine Bøger. Illeris kan heller ikke læse

alle Zakarias Nielsens, og der er mange andre Forfattere, hvis Bøger I skal have en Mundsmag af, og følger I Oplæsningen, kan I faa tilstrækkeligt til at forstaa at vælge og vrage. God Oplæsning er værdifuld og dog billig Underholdning i Hjemmene, og det kan I selv klare. Der er I ikke afhængig af nogen, hverken af Præst eller Degn!«

»Ja, vi vil ikke være fri for Oplæsningen,« sagde baade Johannes og Søren og alle de andre, der havde haft den Tanke, at Oplæsning kunde de undvære.

»Kemi kan jeg vist ikke lære,« sagde Sofus.

»Det kniber ogsaa gevaldig for mig,« sagde Troels.

»Det gør det vist for os allesammen,« sagde Erland. »Et Sted skal det knibe; men det kommer nok. Kemi slipper vi nok ikke udenom.«

»Geografi og Historie, hvordan tages det?« spurgte Julius Toft.

»Har du ikke været med til Aftentimen fra 6—7?« spurgte jeg.

»Jo, til Lysbilleder og Foredrag!«

»Ja, det er den Maade, Geografi og Historie tages paa,« sagde jeg.

»De Timer vil vi da rigtignok ikke undvære,« sagde Erland.

»Det er rene Festtimer.«

»Nej, naar det tages saadan, vil jeg heller ikke være fri,« sagde Julius Toft; »men jeg havde meget svært ved at lære Landkort og Kongerækker og den Slags, da jeg gik i Skole.«

»Saa er nok Dagsordenen udtømt,« sagde Underkorporalen.

»Resultatet er: Vi maa spytte i Næverne og tage bedre fat,« sagde Rudolf.

»Skal vi synge en Aftensang, før vi skilles,« sagde jeg.

»Ja, lad os det,« sagde Underkorporalen og traadte frem i Stuen.

Alle rejste sig.

Der var blevet meget varmt; jeg aabnede Vinduerne, og langt ud i Natten lød det fra unge, friske Stemmer:

Dagen gaar med raske Fjed,
Dagens Børn maa ile.

*

11 Dages Kursus.

Jeg husker endnu som var det i Gaar, at jeg fandt Løsningen paa den Gaade, som jeg havde spekuleret paa i lang Tid: At finde

to Dage eller Datoer i hver Maaned, der kunde fastsættes som Modedage for de korte Kursus, saadan at man uden at se efter i Almanakken kunde sige, de Dage eller Datoer i hver Maaned Aaret rundt begynder og slutter de korte Kursus paa Kærehave.

En Morgen just som jeg vaagnede, stod det klart for mig, at Kursus'ene skulde begynde 1ste og 3die Tirsdag i hver Maaned og sluttes den næstfølgende Fredag Aften uden Hensyn til Datoer. En 1ste og 3die Tirsdag er der i alle Aarets Maaneder. Kursusdeltagerne kunde rejse hertil Dagen for, altsaa om Mandagen — ikke 1ste og 3die Mandag i hver Maaned, thi det træffer, at Tirsdagen er den første Dag i Maaneden —. Undervisningen kunde begynde straks Tirsdag Morgen og fortsættes til den næst følgende Fredag Aften. Deltagerne kunde saa rejse hjem om Lordagen.

Der vilde blive 5 fulde Skoledage i hver af de to Uger, Deltagerne var paa Kursus. Ialt 10 Dage à 10 Timer. Ialt ca. 100 Timer. Og en Sondag.

Jeg var glad ved den Tanke, at den sidste Dag, Kursusdeltagerne var hjemme, for de rejste til Kærehave, var en Sondag. Den Dag kunde de faa Tid til at se hele deres Bedrift efter i Samraad med den, der skulde overtage Arbejdet, medens Kursuset varede, enten det nu var Manden eller Konen, der skulde afsted.

I Almindelighed vilde det vel blive en god Nabo eller en Slægtning, som skulde give en Haandsrækning. Det kunde de blive sat ind i om Søndagen.

Jeg var ogsaa glad ved, at vi kun skulde have Kursusdeltagerne paa Skolen én Sondag. Thi Søndagen skulde være Hviledag for os, som arbejdede paa Skolen, og det kunde den ikke blive, dersom Kursusdeltagerne f. Eks. skulde møde en Sondag og igen rejse en Sondag.

Jeg var ikke bange for at Kursusdeltagerne skulde komme til at længes hjem eller kede sig om Hverdagen; men Søndagen vilde maaske blive den længste Dag. Heldigvis vilde Restaureringen af den gamle, smukke St. Bendts Kirke i Ringsted snart være færdig, saa vi kunde komme til Gudstjeneste om Formiddagen. Selv kunde vi holde Mode paa Skolen om Eftermiddagen og Underholdning af en eller anden Slags om Aftenen.

Jeg var særlig glad ved, at den første Dag, Kursusdeltagerne igen kunde være hjemme, var en Sondag, thi det vilde dog vist alligevel blive en Festdag baade for dem, der kom tilbage, og for dem,

som havde været hjemme. Der kunde igen blive Tid til at se hele Bedriften efter og overtage den. Drofte, hvorledes Arbejdet var gaaet, og hvad der iovrigt var passeret. Alt det vilde den, der havde været paa Kursus, være interesseret i at høre om; men de, der havde været hjemme, vilde ogsaa møde dem, der havde været paa Kursus, med mange Spørgsmaal:

Hvorledes ser Kærehave saa ud? Hvad lærte I? Hvor mange var I? Hvordan levede I? Kunde du sove? o. s. v., o. s. v.

Selv om nogle Breve havde krydset hinanden mellem Hjemmet og Skolen i de 11 Dage, saa vilde der dog blive meget at fortælle.

Jeg haabede, at den Søndag vilde blive en rigtig Festdag baade for dem, der kom tilbage, og for dem, der havde været hjemme.

Alt dette véd jeg nu er lykkedes langt over Forventning. 11 Dages Kursuset og 7 Dages Ugen lader sig vist lige vanskeligt for andre.

Utallige Gange har Kursusdeltagerne takket mig for Tanken om 11 Dages Kursus, og for at de laa netop saadan, at Deltagerne kunde rejse til Kærehave en Mandag og hjem en Lordag. 11 Dage var lige netop den Tid, de kunde være hjemme fra, og paa Skolen kunde vi heller ikke nøjes med mindre Tid.

Gennem Annoncer i Bladene og fra Undervisningsplanen blev det hurtigt kendt, at 1ste og 3die Tirsdag i hver Maaned Aaret rundt begyndte der i Reglen et 11 Dages Kursus paa Kærehave.

I Novbr. skulde vi ikke begynde før 3die Tirsdag. Jeg mente, at vi først skulde godt i Gang med Elevholdet, for Kursusdeltagerne kom. Det var ogsaa heldigt nok; thi i de 14 Dage, der var gaaet, havde vi været meget optaget af at hjælpe Eleverne tilrette med alt. Nu var det overstaet. De havde taget fat, og det lod til at glide.

Men nu var Kursusdeltagerne ogsaa paa Trapperne. Der var indmeldt saa mange, at de syv 11 Dages Kursus, der var planlagt for Vinterhalvaaret, kunde blive fyldt, naar Deltagerne blev jævnt fordelt over alle Kursus.

Den Dag Deltagerne i det første 11 Dages Kursus skulde komme til Kærehave, havde jeg ventet paa i lang Tid med en underlig Spænding.

I ledige Stunder mellem Øjeblikke var de altid i mine Tanker. Jeg havde samlet sammen og lagt til Rette, baade det, jeg vilde sige, og det, jeg vilde vise dem.

Jeg havde fortalt Eleverne, hvilken Betydning, jeg mente, det

kunde faa for de enkelte Deltagere og for hele Husmandsstanden, om jeg kunde samle mange Mænd og Kvinder her paa Kærehave. Eleverne havde forstaaet det og givet mig Ret, derfor var de ogsaa optaget af at se og modtage det første Hold af Mænd paa 11 Dages Kursus.

Det store Flag med den gyldne Inskription: »Kærehave Husmandsskole«, vajede naturligvis over Skolen fra Morgenstunden af, og da det blev Aften nænnede jeg ikke at tage det ned. Det vilde blive maaneklart og de fleste Deltagere kom først med Aftentogene.

Lamperne i alle Stuer og Værelser mod Syd og Vest var tændt baade oppe og nede.

Jeg gik paa Landevejen og et Stykke ad Ringsted til for at se, hvorledes Illuminationen tog sig ud. En Gang før havde jeg set det Syn, det var den Aften, Skolen blev indviet. Da var der stor Fest; men jeg tænkte, at endnu større Fest vilde det blive den Dag, da vi kunde tage hele Skolen i Brug til Arbejde.

Nu var ogsaa det Maal løbet os i Møde.

Skolen straaede som et herligt Brudehus, og det sang i mig:

— for Dig mine Døre jeg aabner til Fest!
Kom, hvil Dig og vær Du min hædrede Gæst,
min Dug jeg — den bedste — Dig breder.

Langt ude paa Landevejen hørte jeg Hestens rappe Hovslag og Vognenes Rumlen. Jeg skyndte mig hjem.

Eleverne stod udenfor Skoleporten med Sangbøgerne i Hænderne. »Nu kommer de,« sagde jeg. »Skal vi saa gaa Vognene i Mode og synge dem hjem?«

Da Vognene kom til Kærehavegaard, kørte de i Skridtgang for at give Kursusdeltagerne Tid til at se paa Illuminationen. Et Stykke henne paa Landevejen tog vi imod dem, saa gik vi foran Vognene og sang Skjoldborgs Husmandssang:

Du Husmand, som ørker den stridige Jord
og vover din Arm og din Bringe,
som drager Kulturens det første Spor
med Plovjernets sølvblanke Klinge,
— mer Ridder du er med din barkedede Haand
end mange, der pyntes med Stjerner og Baand —
og tripper paa bonede Gulve.

Du rydder til Samfundet bredere Grund
 derude paa Lyngen og Sandet,
 du vinder dig Ager hver Arbejdets Stund
 og lægger din Vinding til Landet.
 — Men stille du øver din Dont og din Daad.
 Hvor andre kun kender en Kugle til Raad,
 du krummer til Tag dine Næver.

Du lærer, hvorledes man bygger sig Hjem,
 du gamle og bøjede Slider,
 — det lærer du mig, og det lærer du dem,
 der trætte ad Asfalten glider —
 og Manddom, den banende Viljes Vægt,
 du sanker i Arv til den kommende Slægt,
 der fostres i Udmarkens Hytter.

Du Stridsmand, du stille Kulturens Soldat,
 som ikke har Rang iblandt Helte,
 som regnes for intet mod den Akrobat,
 der springer i Gøglernes Telte,
 — for dig mine Døre jeg aabner til Fest!
 Kom, hvil dig, og vær du min hædrede Gæst,
 min Dug jeg — den bedste — dig breder.

Og segner engang du paa Valpladsen ned —
 en fremmed blandt Menneskevrmlen,
 og lyder ej anden Tale derved
 end Trækfugleflugt under Himlen,
 — jeg søger din Grav, og jeg rejser dig Sten,
 en Bavta paa Heden, et Minde fra en,
 som kendte dit Liv og forstod det.

Da vi kom ned under Lampen ved Skoleporten, bød jeg Velkommen til »Kærehave Husmandsskole«. »Tak!« svarede de alle højt i Kor. Saa steg de af Vognene. Jeg mærkede paa Haandtrykkene af deres barkedede Næver, at de endnu en Gang sagde Tak, og Lampens Lys viste, at Øjnene var duggede paa flere af dem. Eller var det maaske fordi »det sete afhænger af Øjnene, der ser«? — Mine var det i alt Fald.

Middagsmaden — Kærnemælkssuppe, stuvede Kartofler og Frikadeller — var færdig og blev straks sat paa Bordet. Kursusdeltagerne tog Plads, mange havde rejst en lang Dag, det gjorde godt at faa varm Mad. Den Modtagelse ude og inde gjorde, at de med det samme folte sig som hjemme. Da jeg viste dem op paa Værelserne, hvor der var Centralvarme, og præsenterede de smukt op-

redte, højbenede Senge, som de skulde sove i, begyndte Eventyret: »11 Dage paa Kursus i Kærehave«.

*

Nu var der faldet Ro over Eleverne baade til Arbejdet og til Hvilen. Nogle sad allerede oppe til henimod Midnat og arbejdede; men saa sov de ogsaa saa fast om Morgenen, at det kneb med at høre den store Klokke, naar den ringede til at staa op.

Der var flere Hold af Eleverne, som gik Morgentur. Nogle trak allerede ud, naar Klokken ringede til at staa op, saa var der $\frac{1}{2}$ Time til Kaffe. Andre kom lidt senere. I Reglen kom 2—3—4 i Følge. Det var eftersom de boede sammen paa Værelserne. De sidste kom i Ilmarch. Det gjaldt om at benytte det sidste Kvarter.

Eftersom de ude paa Landevejen mødte dem, der var paa Tilbagevejen, vendte de om og slog Følge. Paa den Maade blev de ofte mange. Naar »Underkorporalen« var med, benyttede han Lejligheden og tog Førerskabet — 4 og 4 i Rækker tværs over Vejen: Retning — Fremad i Takt — March! Venstre, Højre, Venstre, Højre! En, to — en, to! Og saa naar alle Fodder slog i Landevejen samtidig, brød en Sang frem:

Vi fik ej under Tidernes Tryk
et bøjet Mod, en ludende Ryg;
vor Kamp, vort Kald, hvad bære vi kan,
end ligger gemt under Synskredsens Rand.
End vor Røst er uden Magt
og vor Daad uden Hjem,
og om os er alting sagt
med det Ord: Vi vil frem!
Fremad efter Livets Kranse!
Tid har vi ej til at standse.

Kursusdeltagerne var naturligvis tidligt paa Benene den første Morgen. Endnu før det var rigtig lyst, begyndte de at komme frem fra Skoleporten for at orientere sig og se paa Omgivelserne.

Ovre i Avlsgaarden var der Lys. Dér tyede de hen. Karlene var ved Morgenarbejdet. Nogle af Kursusdeltagerne tilbød straks at hjælpe. En tog en Greb, en anden en Skovl og læssede Godning paa Trillebøren. En tredie fejede efter med en Kost. Det varede ikke længe, før der var rensel og fejlet baade under Heste og Kvæg. Saa var der ikke andet at gøre end at se paa Karlene, der malkede Køerne og striglede Hestene.

»Godmorgen!« hilste jeg.

»Godmorgen! — Godmorgen! — Godmorgen!« blev der svaret med stor Venlighed i Stemmen baade her og der.

»Hvordan har De sovet?« spurgte jeg.

»Jo Tak! Jeg har sovet mange Gange!« sagde en af de nærmeste.

»Det er helt underligt at være arbejdsløs. Det plejer jeg ikke at være,« sagde en anden af Mændene.

»Det skal De rigtignok heller ikke være her,« sagde jeg. »Har De været inde ved Ringsted i Dag?«

»Ved Ringsted,« sagde han lidt forundret. »Skal jeg derind?«

»De kan ogsaa gaa ad Kværkeby til; men De skal helst gaa en rask Morgentur paa mindst $\frac{1}{2}$ Time hver Dag før vi spiser Morgenmad og tager fat paa Skolearbejdet. Nu er der lige $\frac{1}{2}$ Time til, saa De faar travlt,« sagde jeg.

»Gaa Spadsereiture ligesom Præsten og Degnen gør hjemme?« spurgte han.

»Ja, netop! Naar Præsten eller Degnen er spadseret forbi paa Vejen og De har gaaet inde paa Deres Mark og taget Roer op, saa har De maaske tænkt: Han har det godt, den Tamp. Han kan gaa der og spadsere. Jeg maa gaa her og slide! Nu kan De spille hans Rolle i de 11 Dage, De er her, saa kan De se, hvem der har det bedst. Den, der faar Motion samtidig med Arbejdet, eller den, der skal skaffe sig den paa anden Maade!«

»Spadsere Morgentur kan vel ikke være saa vanskeligt at lære,« sagde en Falstring og satte sig i Bevægelse henimod Stalddøren.

De andre fulgte efter.

»Jeg kommer vel til at lægge mine nye broderede Morgensko, som jeg har faaet til dette Kursus,« sagde en Fynbo og saa ned paa et Par Hjortehoveder, som var broderet paa Overlæderet af hans Sko.

»Ja, det er nok nødvendigt,« sagde hans Slof; men det kan da heller ikke vare længe at springe ind efter Træskoene, naar du har saadan et Par Hjorte paa Benene.«

Han sprang afsted.

»Man kan nok se, Hjortene gør deres Nytte,« sagde en af Flokken. »Han springer lige saa let som den Fugl, man kalder Koen!«

»Ha, ha, ha!«

»Skal vi ud og spadsere, saa vil jeg da have min Stok med,«

sagde en lille Lollænder og stak i Rend henimod Skoleporten og op ad Trappen til sit Værelse.

»A tror, A vil ha' min Lue paa,« sagde en barhovedet Jyde og gik for at hente den, da Fynboen kom travende tilbage med Træskoene paa.

Lidt efter sagde en anden: »Ja, det er koligt. Jeg vil hente min Overfrakke,« og saa gik han.

»Man kunde da ogsaa godt ryge sig en Morgenpibe med det samme man spadserer Morgentur,« sagde en høj Nordsjællænder.

»Ja, det har du Ret i. Det er ikke ilde at faa lidt mellem Tænderne,« og saa stak en 5—6 Stykker i Rend efter Piber. Det varede noget, før de viste sig, men saa sugede og dampede de ogsaa som Lokomobiler, der skal starte en hel Togstamme.

»Skal vi saa gaa?« sagde Falstringen.

»Ja, lad os det!«

»Skal vi gaa til højre eller venstre?«

Just som de skulde til at sætte sig i Bevægelse ad Kværkeby til, ringede den store Klokke til Kaffe.

»Det var en rask Morgentur, vi dér fik! Den havde jeg ikke behøvet at lægge mine broderede Morgensko for,« sagde Fynboen.

»Det er nok ikke saa ligetil at spadsere en Tur, som jeg havde troet,« sagde Falstringen og satte sig i Bevægelse henimod Skoleporten. De andre fulgte efter.

*

Kursusdeltagerne skulde ikke spise sammen med Eleverne uden om Middagen, da spiste vi alle i Stuerne mod Øst. De øvrige Maaltider skulde Kursusdeltagerne spise i den »private« Spisestue mod Syd sammen med det Lærerpersonele, som boede paa Skolen.

Kursusdeltagerne skulde heller ikke have Timer sammen med Eleverne; men Morgensang, enkelte Aftenforedrag, Oplæsning, Lysbilleder, Forhandling o. l. var fælles for alle.

Det var mig meget om at gøre, at Elever og Kursusdeltagere kunde komme i et godt Forhold til hinanden og forstaa, at de i Virkeligheden var her i samme Ærinde. Derfor tog jeg dem sammen i den første Time efter Morgenmad og Morgensang, for at begge Hold kunde høre, hvorledes jeg saa Maalet for deres Arbejde.

Det var ogsaa en festligere Indledning for Kursusdeltagerne at sidde sammen med alle de unge, raske Karle i den første Time end

ene i deres Skolestue. Eleverne havde nu været saa længe paa Skolen, at de baade kunde synge og høre.

Kursusdeltagerne fik Plads paa de tre overste Bænke. Dér sad de som paa Forundringsstolen.

Af mine Optegnelser gengiver jeg følgende:

Vi begyndte med den Sang, Husmand Jens Peder Jensen, Sortsø, havde skrevet til Skolens Indvielse:

Mel.: Langt højere Bjerge saa vide paa Jord.

Der hører lidt mer til at dyrke sin Jord,
End dette at saa og at pløje.
De Kræfter, som sætter paa Ageren Spor,
Det gælder at kende helt nøje;
Thi naar vi i Pagt med de Kræfter vil gaa,
Da vil vi det højeste Udbytte faa.

Der hører lidt mer til en Have at faa,
End bare i Jorden at grave;
Vi varsomt maa frede om Spirerne smaa,
Og holde alt Ugræs i Ave;
Da Frugternes Fylde vil dække vort Bord,
Og Blomsten udfolde sit rigeste Flor.

Der hører lidt mer til at bygge et Hjem,
End opføre Taarne og Fløje.
Har Aanden, der raader, blot Kræfter i Gem
Til Hjerterne sammen at bøje,
Da bliver der hjemligt for store og smaa —
I Rigmans Palads og i Fattigmands Vraa.

Det er ikke nok til at føle sig tryk
I Livet og Lykken at fange,
At stole paa Kraften, man selv har i Ryg —
Den svigter i Tiderne trange.
Nej, Kraften fra oven gi'r Livet sit Værd,
Med Evigheds-Stræben som Maal for vor Færd.

I Dystløbet her vi saa ofte med Flid
Maa spænde hver Muskel og Nerve;
Da letter det stundom paa Slidet, naar vi
Os Indsigt og Kundskab erhverve.
Men lettest det gaar dog, det mærker vi nok,
Naar vi kunne lære at løfte i Flok.

At vælge det bedste fra først og til sidst
 En vanskelig Kunst er at lære.
 Jo mere det lykkes, des bedre forvist
 Der bliver i Danmark at være.
 Saa fik da vor Skole en Opgave stor,
 At pege paa Vejen, hvor Fremtiden gror.

Og det skal du vide, hver Yngling i Vaar,
 Som haaber lidt fremad at vinde,
 Og det skal du vide, hver Pige, som staar
 Med drømmende Længsler i Sinde!
 At elske I, hvad der er Kærlighed værd,
 Vil Livet sig forme, saa I faar det kær.

Og drager I ud, se, da gælder det blot
 At finde en Plads, I kan fylde!
 Med Troskab i Sind vil det gaa Eder godt,
 Men glem ej, hvad Danmark I skyldte.
 Tag med Eder Ord, som kan mane til Daad,
 Da bliver der Lykke i Hjemmene smaa!

Denne Time, da Kursusdeltagere og Elever — »de korte« og »de lange«, første Gang sidder sammen i denne Sal, har jeg ofte tænkt paa.

Det er mig en hjertelig Glæde at byde dette første Hold af Kursusdeltagere, Pionererne, velkommen til Kærehave Husmandsskole. Jeg vil ønske og haabe for Dem og for os, som skal være sammen med Dem og være Deres Lærere, at det maa blive nogle gode lærerige Dage, De faar her; Dage, De kan faa Glæde og Udbytte af, medens De er her paa Skolen og senere i Deres Hjem. Det er et af Skolens Maal, og jeg véd ogsaa, at det er det, De er rejst hertil for at faa. Lykkes det, saa vil jeg, naar de 11 Dage er gaaet, med lige saa stor Glæde byde Dem Farvel, som jeg i Dag byder Dem velkommen; thi saa véd jeg, at der skal nok komme andre igen paa Deres Pladser. Lykkes det ikke, saa vil De rejse skuffede hjem, og saa hører det hele snart op.

De ser altsaa, at ret forstaaet er det lige saa meget i Skolens som i Deres Interesse, at vi naar et godt Resultat, derfor er der de bedste Betingelser for, at det vil lykkes.

*

Loven om Jord til Landarbejdere har affodt Loven om Opretelse af 2 Husmandsskoler, en paa Øerne og en i Jylland. Kærehave er Øernes Husmandsskole. Endnu er der ikke andre end den.

Efter mit Syn ligger der en uhyre stor, tildels uopdyrket Arbejdsmark for Husmandsskolerne.

Der er over 100,000 Husmandsbrug her i Landet, og i Henhold til Loven om Jord til Landarbejdere kan der aarlig ydes Laan til Oprettelse af 500 nye Statshusmandsbrug.

Holder et Husmandspar i Gennemsnit deres Bedrift i 25 Aar, saa skal der for hvert 100 Husmandsbrug aarlig rykke 4 nye Husmænd og 4 nye Husmandskoner ind som Erstatning for dem, der gik ud.

100,000 Husmandsbrug kræver altsaa en Armé paa 4000 Mænd og 4000 Kvinder til Erstatning for dem, der gaar fra. Foruden de 500 nye Statshusmandsbrug, der aarlig kan oprettes, og som altsaa ogsaa skal have 500 Mænd og 500 Kvinder.

Det bliver rundt regnet en Hær paa 9—10,000 Mænd og Kvinder, der hvert Aar skal rykke ind i Husmandsfolkenes Rækker som Erstatning for de, der rykkede ud.

Jeg har ingen Statistik over hvor mange — eller rettere sagt hvor faa — af de nuværende Husmænd og Husmandskoner, der har faaet anden Uddannelse end den, Folkeskolen giver; men jeg tror, jeg tør paastaa, at næppe mere end én af 100 har været paa Højskole og næppe mere end én af 1000 paa Landbrugsskole eller Husholdningsskole.

Man skulde efter dette tro, at Husmænd og Husmandskoner ikke behovede faglig Uddannelse eller anden Oplysning og Dygtiggørelse end den, Folkeskolen giver.

Men det passer ikke. Jeg haaber, at Husmandsfolkenes Tid kommer nu. Der er ved at blive Liv og Bevægelse i Husmandsstanden. Den begynder at samle sig i Foreninger. Hist og her ser man et Hoved og et Navn løfte sig op over Masserne. Det er et Foraarstegn, næsten som naar Solen en Sommermorgen bringer Bevægelse i den tætte Taage ud over Moser og Enge. Det varsler en god Dag.

*

I den Sang, som Husmand Jens Peder Jensen, Sortso, har skrevet til Skolens Indvielse, staar der:

Saa fik da vor Skole en Opgave stor,
At pege paa Vejen, hvor Fremtiden gror.

Han er Husmand, og han siger, det er vor Skoles Opgave, »at pege paa Vejen, hvor Fremtiden gror!«

Deri er jeg enig med ham, og nu skal jeg fortælle Dem, hvorledes Husmandsstandens Fremtid efter mange Aars Iagttagelser og Arbejde mellem Husmænd lidt efter lidt er kommen til at staa for mig.

Men lad os først se, »hvorledes Landet ligger«, som det hedder i Nutidssproget.

Mange Husmænd med 4—6 Td. Land har hidtil været halve Husmænd og halve Landarbejdere. De er modt, saa snart Gods-ejeren eller Gaardmanden har kaldt. Deres Born bjærger Føde og Klæder som Vogterdrengene og ved alt tilfældigt Sjøv. Konen maa ene »rosse« med det derhjemme.

Kun en Dag lidt sent paa Foraaret, naar Ploven og Harven trænger til at køres til Smeden, fordi de er opslidt af at trækkes gennem de store Marker, læsser den halve Husmand og den halve Landarbejder en tidlig Søndag Morgen alle Grejerne paa en Møgvogn, spænder et Par trætte Heste for, korer hjem og tager fat.

Det bliver en lang og travl Dag.

Godningen skal køres ud og pløjes ned, der skal saas Byg, Havre, Blandsæd, Kløver, Græs, Roer m. m. Der skal harves og tromles. Hele Lodden skal gores færdig.

Det blev en Arbejdsdag paa 12—16 Timer.

Er det ikke alt for langt hen paa Sommeren, og Vejret er godt og Jorden bekvem, gaar Arbejdet som en Leg.

Haabet om en god Host spirer samme Dag som Kornet saaes.

Men er Jorden ubekvem, — den kan være saa tor, at der ikke er Spiringsfugtighed, og den kan være saa vaad, at Kornet soles ned, — saa er Arbejdet tungt, fordi Haabet om en god Host udebliver.

Hosten maa bæres eller trilles hjem i Maaneskin og tærskes ved Lygtelys.

Saadan gaar det Aar efter Aar.

Naar der er Travlhed ved det store Landbrug, saa er der ogsaa noget at gore paa den halve Husmands- og den halve Landarbejders Lod; men han kan ikke undvære Daglonnen, derfor maa han i den Tid, da Godsejeren og Gaardmanden har Brug for ham, arbejde for to eller helt forsomme sit eget. Der kommer en Tid, da der ikke er Brug for ham paa Gaarden. Saa er han arbejdslos; thi hjemme er der heller ikke noget paa den Tid.

Er det den Slags Husmandsbrug, vi skal have mange af?

Bedst vilde det være, om vi spurgte dem, der har Skoen paa. De véd, hvor den trykker; men jeg tror ikke, det behoves. Vi véd godt, at deres Liv har været fuldt af Bekymringer for det daglige Brød, og hvorledes tegner Alderdommen sig for dem, naar de ikke mere kan trække deres Hammel? Det ender i Fattighus og Fattighjælp. De ser vist heller ingen lys Fremtid for deres Born ad den Vej.

Er det for den Stand, Kærhave Husmandsskole er oprettet?
Ja, ogsaa for den!

Husmandsskolen skal faa dem til at forsvinde.

*

En anden Husmandstype moder vi mange af. De gaar ikke paa Arbejde; men de korer. De korer Mælk til Mejeriet, Varer til Brugsforeningen, Æg til Pakkeriet, Sten og Grus til Vejene o. s. v. Med deres to Russere eller smaa danske Heste er de altid og allevegne paa Færde. De skaffer sig paa den Maade flere kontante Penge end Arbejdet paa Jordlodden kan give, og naar de staar tidlig op og passer godt paa, kan de nok mage det saaledes, at Jorden bliver passet rettidigt og godt.

De korer lange Veje for at hente billig Godning hjem til deres Lod.

Men de tænker sikkert alle med Glæde paa den Dag, da de kan nedlægge Vognmandsforretningen og leve hjemme som Husmænd, men indtil Jorden kommer i god Drift og Godningskraft og en passende Besætning af Dyr og Redskaber er skaffet, maa der udefra kores kontante Penge sammen med Hestene og Vognen.

Af den Type bliver der »Rejsende Husmænd« og »Præmie-Husmænd«. Der vil sikkert ogsaa blive en fast Stab af dem som Kursdeltagere her paa Skolen; thi de er vaagne og opmærksomme paa alt, hvad der bydes. De vil gerne lære saa meget, at de kan gore sig økonomisk uafhængige af andre.

*

Jeg kender ogsaa en tredie Husmandstype.

De har en Lod paa 8—10 Td. Land. De holder Hest og er »Lav-

makker« med en anden Husmand, der har en Lod af samme Størrelse. De gaar ikke paa Arbejde, maaske fordi der ikke er Arbejde at faa, dog snarere fordi deres Lod er lidt for stor dertil.

De har det samme Sædskifte og Drift som Nabogaardmanden, der har 10 Gange saa meget Jord. Følgelig bliver Husmandens Indtægter, som man siger, hverken til at leve eller do af.

De Husmænd spænder Livremmen ind i Stedet for at spise sig rigtig mæt, og de vender Skillingen to Gange i Haanden, for de giver den ud. Deres Energi og Kræfter skrumper ind og visner, fordi de ikke bliver brugt. De deltager ikke i noget, og de holder kun det billigste Ugeblad og den mindste Avis sammen med Lavmakkeren.

Igen spørger jeg: Er det for disse, Kærehave Husmandsskole er oprettet? og igen svarer jeg: Ja! Husmandsskolen skal ogsaa faa dem til at forsvinde!

Disse tre Husmandstyper, der ialt tæller ca. 100,000 Mænd og 100,000 Kvinder, er Husmandsskolen beregnet for.

De mener maaske, at saa længe der kun er én Skole og denne aarlig kun kan modtage ca. 600 Mænd og Kvinder ialt, er det en haablos Opgave at tage fat paa. Det mener jeg ikke, selv om jeg er fuldt klar over, at der er Brug for mange Husmandsskoler i Danmark. Ja, maaske for flere end De tror.

Der er 15 Landbrugsskoler her i Landet, og de er hvert Aar godt besøgt af unge vordende Gaardmænd.

Der er omtrent dobbelt saa mange Husmænd som Gaardmænd. Altsaa skulde der efter det være Brug for ca. 30 Husmandsskoler alene til at uddanne de unge vordende Husmænd og Husmandskoner; thi Husmandsskolerne skal ogsaa tage sig af Pigernes Uddannelse.

Endvidere skal der paa Husmandsskolerne afholdes korte Kursus for bosiddende Husmænd og Husmandskoner, og det skal ikke være en Biting for Skolen i ledige Stunder; nej, helst saa vidt muligt et dagligt Arbejde Aaret rundt, der samler i Tusindvis af Husmænd og Husmandskoner.

En lille Begyndelse kan godt være en god Begyndelse, og jeg mener, at Kærehave Husmandsskole med 84 unge Karle paa det lange Kursus og over 200 indmeldte Husmænd paa 11 Dages Kursus første Vinter er en god Begyndelse. Kan vi naa det Maal, vi

har sat os, er det et lille Skridt henimod det store Maal, Husmændene skal naa.

Maalet er at oplyse og dygtiggøre den vordende og den værende Husmandsstand, saa den bliver økonomisk uafhængig og derved socialt løftet op i samme Plan som Godsejere og Gaardmænd.

I vil maaske straks anholde mig og spørge: Kan Godsejere og Gaardmænd staa lige højt i social Henseende, naar Godsejeren har 10 Gange saa meget Jord som Gaardmanden?

Ja, det kan de!

Gaardmændene har arbejdet sig op til et frit og uafhængigt Forhold af Godsejeren, saa de nu agtes lige uden Hensyn til Hartkorn. Derfor skal det ogsaa være Maalet for hele den danske Husmandsstand at arbejde sig ud af Afhængighedsforholdet til Gaardmænd og Godsejere, saa vil de — naar de iøvrigt kan staa Maal med dem i almen Oplysning og Dannelse — socialt blive ligestillet med dem, selv om de andre har 10 Gange eller 100 Gange saa meget Jord som Husmændene.

Det er et stort Maal; men mindre kan ikke gøre det, og det er heller ikke større, end det kan naas, selv om det vil tage lang Tid. Ja, mange, mange Aar.

»Jo større Sag, des tyngere Tag, og desto større Sejer!«

Lad os først se paa de almindelige Evner og Anlæg, som Born fra velhavende og Born fra fattige Hjem er udstyret med.

Det er ikke almindeligt, at fattige Born er de nederste i Klassen, naar de da ikke maa forsømme Skolen alt for meget for at arbejde i Bondernes Roemarker eller andet Steds; men desværre, Forsømmelserne i Skolen falder vel ofte især af den Grund paa dem.

Fra Naturens Haand staar de fattige Born ikke tilbage i Evner og Anlæg. De skal blot have dem udviklet paa tilsvarende Maade som de unge, vordende Gaardmænd.

Vi har set, at Foregangsmændene i Gaardmandsstanden er naaet frem ad Oplysningens Vej. Det er de unge vordende Gaardmænd, der har fyldt Landbrugsskolerne og tildels Højskolerne.

Jeg skal fortælle et lille, meget talende Træk:

For nogle Aar siden rejste en Udlænding her i Landet for at se paa Landbrug. Han blev selvfølgelig kun vist det bedste; men han var mange Steder, og han fortalte, at hvor han havde set et rigtig godt

Landbrug, en smuk Besætning af Kvæg og Svin, Godningshus og Ajebeholder, vidste han ogsaa, at han inde i Stuen paa Væggen vilde træffe et eller to Gruppebilleder med en Del unge Karle og Piger. Det var fra Konens og Mandens Høj- og Landbrugsskoleophold. Det fulgte med som Nissen i Gaarden.

Jeg synes, det er meget betegnende, at en Udlænding — en Belgier —, der ikke kender til Hojskoler eller Landbrugsskoler af den Slags, som vi har dem, dog kan finde Nissen, selv om vi nu har sat ham i Glas og Ramme.

Det lærer os, at Husmandsstanden bor gaa frem paa lignende Maade.

Derfor er Kærehave Husmandsskole oprettet. Her kan unge Karle paa 5—6 Mdr.s Vinterkursus faa Fagundervisning i alt vedrørende Husmandsbrug, Havebrug og Landbrugets Bierhverv, og unge Piger paa 5 Mdr.s Sommerkursus faa Undervisning i alt vedrørende Husholdning, Havebrug og Landbrugets Bierhverv.

De almindelige Skolekundskaber skal ogsaa opfriskes, og paa begge Afdelinger undervises der i de vigtigste Hojskolefag.

Her paa Kærehave Husmandsskole stilles altsaa Karle og Piger lige.

Landbrugsskolernes Undervisning har derimod hidtil kun været for Karle; men Pigerne trænger i lige saa høj Grad til Faguddannelse paa deres Omraade, derfor tager vi dem med her.

Desuden modtager vi de bosiddende Husmandskoner og Husmænd paa 11 Dages Kursus fra 1ste og 3die Tirsdag i omtrent hver Maaned hele Aaret rundt, for ogsaa at undervise dem i Husholdning, Husmandsbrug, Havebrug og Landbrugets Bierhverv.

Landbrugsskolerne har heller ikke noget tilsvarende for Gaardmænd og Gaardmandskoner.

Endvidere bliver her hver Sommer et 6 Mdr.s praktisk og teoretisk Fortsættelseskursus i Havebrug, Husmandsbrug og Landbrugets Bierhverv for unge Karle og Piger, der har Lyst til at uddanne sig videre.

Jeg er overbevist om, at Maalet vil naas, naar Husmandsskolerne følger den Plan.

Det er en Lykke, at der i Husmandsbrug, Havebrug og Landbrugets Bierhverv er saa store Muligheder, at de tre Ben baade kan løfte og bære hele den danske Husmandsstand op fra den halve

Husmand og den halve Landarbejders Rækker til en selvstændig, uafhængig Husmandsstand.

Maa jeg først sige et Par Ord om Havebruget.

Det er en Opgave uden Bund og Grænse.

Den Dag, Husmændene rigtig opdager Havebruget, opdager de i Virkeligheden et nyt Land, som ligger lige udenfor deres Dør. Dér kan de tage fat, saa er de baade Arbejder og Arbejdsgiver for sig selv. Det er ideelt.

Husmændene skal ikke være Gartnere; men de skal lære at dyrke en Del af deres Jord havemæssigt, derved faar de ogsaa mere ud af den Jord, de dyrker som Landbrug, og de kan skaffe sig lønnet Arbejde paa de smaa Lodder, fordi den havemæssige Dyrkning kræver mere Arbejdskraft og giver større Udbytte.

*

Husmændene skal i alt Fald foreløbig vedblive med at producere Mælk og Flæsk til Gaardmændenes Andelsforetagender.

Ja, jeg sagde Gaardmændenes Andelsforetagender. For baade Mejerier og Slagterier er Gaardmændenes Værk. De er oprettet af Gaardmænd, og de er styret og ledet af dem. Men Husmændene kan godt være tjent med den Behandling, de har faaet, og lade Gaardmændene føre det store Ord dér. Endnu er der vist meget faa Husmænd, der kan gøre det bedre. Thi det er gjort godt, at den mindste Andelshaver med en Ko og en Gris regnes lige med den største Andelshaver.

Saa længe det er saadan, maa der ikke spørges eller stemmes som Husmænd eller Gaardmænd. Alle er Leverandorer til det fælles Foretagende. De bør styre, der forstaar det bedst.

Nu skal Husmandsstanden dygtiggøres, saa den paa tilsvarende Maade kan bære en stor Sag frem, der med Tiden kan gøre hele Husmandsstanden økonomisk uafhængig og derved skaffe sig Agtelse og Ligestilling med Gaardmænd og Godsejere.

Ja, jeg kvier mig næsten ved at sige rent ud, hvad jeg mener; thi jeg risikerer at blive kaldt en Projektmager, som Husmandsstanden skal vende sig fra; men naar jeg saa horer Husmand Jens Peders Jensens Rost:

Saa fik da vor Skole en Opgave stor,
At pege paa Vejen, hvor Fremtiden gror

klinge i mit Øre, og jeg føler mig overbevist om, at det, jeg nu ser som en Lygtemand i Taagen, i Virkeligheden er en straalende Stjerne langt ude i Fremtiden, saa maa jeg følge Budet.

Jeg peger paa: *Havebruget og Landbrugets Bierhverv i Forbindelse med Husmandsbrug.*

Det kan gores saa omfattende og mangesidigt, at der bliver noget for alle.

Frugt- og Kokkenhavedyrkning, Kulturer under Glas, Fjerkræ-, Silke-, Kanin- og Biavl, Husflid, Pilekultur, Havefroavl, Hor og lignende.

Dette kan blive de danske Husmænds store Andelsforetagende.

Det kan gore dem til en uafhængig og selvhjulpne Husmandsstand. Til Lykke og Gavn baade for Stand og Land.

Det er et nyt Stykke Danmark, hvori der er Fremtid og Plads til Vækst og Udvikling.

Hvor skal vi begynde og hvor skal vi slutte? — vil De maaske spørge. Hvor vi skal begynde, kan jeg sige Dem. Slutningen haaber jeg ikke, vi faar at se; men Begyndelsen skal gores af os, og det vil maaske tage lige saa lang Tid at fylde Rammerne, som Bondestanden har haft siden Landboreformerne i 1788.

Jeg tror, vi skal begynde med Hjemmene.

Husmandshjemmene skal gores saa skønne og tillokkende, at unge Karle og Piger skal se det som et skont Maal, de vil sætte baade Vilje og Kræfter ind paa at naa.

Jeg tror ogsaa, at det bliver forholdsvis let at vække unge Karles og Pigers Interesse og Lyst til at tage fat i et lille Hjem, særlig naar det er nye Hjem, som skal anlægges, og som de selv kan være med til at bestemme over, hvorledes de skal indrettes for at have Betingelser for at blive lykkelige Hjem; thi i Fremtiden vil der sikkert blive anlagt Husmandskolonier mange Steder i Danmark, hvor der nu er nøgne Herregaardsmarker.

Vi vil derfor straks tage fat paa at hjælpe Eleverne og Kursusdeltagerne til at forstaa, hvorledes et lille Hjem paa Landet skal anlægges og indrettes. Her i denne Time kan jeg kun sende et Søgelys ind over Opgaven. Den maa tages frem Gang efter Gang i mange Timer, indtil vi ved fælles Hjælp naar at give et Billede af det ideale Husmandshjem.

Lad mig bare nævne: Sunde Hjem har Betingelse for at være lykkelige Hjem. »Naar man er rask, er man sin egen Lykkes

Smed«, siger det gamle Ord, eller den karske har saa mange Behov, den syge mangler kun ét. Det er Sundheden. Den, der er rask, er let at interessere. Den syge tænker paa sin Sygdom og vil tale om den.

Hvordan skal vore Hjem blive sunde Hjem? Det siger det gamle Ord os ogsaa: »Hvor Solen kommer, kommer Lægen ikke!« Eller: »Hvor Solen gaar ind, gaar Lægen ud!« Vore Hjem skal først og fremmest være Solhjem, og det kan de allesammen blive ude paa Landet, naar vi vil det. Vi kender Solens Vej paa Himlen Aaret rundt. Vi véd, at den om Vinteren gaar i en lav Bue fra Sydøst til Sydvest. Vil vi have Vintersol i vore Stuer, maa vi have Vinduer mod Syd. Om Sommeren gaar Solen i en høj Bue fra Nordøst til Nordvest og kommer derfor baade paa Øst-, Syd- og Vestsiden, — men kun meget lidt paa Nordsiden.

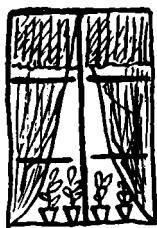
Lad os tænke os lidt om. Enhver kan tænke paa sin Hjemegn, hvor de er kendt med Veje og Verdenshjørner. Er Huse og Gaarde dér bygget efter Solen? Jeg tror, jeg tør svare paa alles Vegne: Nej! Det er ikke det, der falder mest i Øjnene. De er først og fremmest byggede efter Veje, Udsigter, Genboer og Naboer. Det ser ud til at være rent tilfældigt, om de ogsaa ligger efter Solen. Saadan er det her! Saadan er det vist overalt. De fleste tager mere Hensyn til Vejfarende end til Solen, naar de bygger deres Huse; men de Vejfarendes Blikke varmer ikke saadan i Stuerne som Solen. Mange bygger i Virkeligheden deres Hjem mere for andre end for sig selv. Saadan bør det ikke være.

Her i Kærehave er der ingen Soveværelser imod Nord. Alle imod Øst, Syd og Vest. Naar det kan indrettes, hvor saa mange skal bo i samme Hus, saa kan det naaes overalt, naar man forstaar Betydningen deraf og vil tage Hensyn dertil, naar nye Hjem skal anlægges og indrettes.

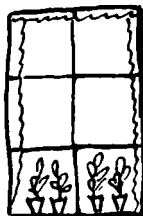
Det er ogsaa mest af Hensyn til de Vejfarende, at Gardinerne hænges op for Vinduerne i ét, to eller undertiden tre Lag og derved hindrer Solen i at skinne ind i Stuerne. Gardinerne hører til i Byerne, dér bor Folk paa begge Sider af Gaden, og for at beskytte sig mod at Genboerne kan se over Gaden ind i Stuerne, kan det være nødvendigt at have Gardiner; men ude paa Landet horer de ikke hjemme, der skal Folk ikke saadan leve klinet op ad hverandre, at den ene kan genere den anden. Her ude paa Landet skal vi have en Blomsterhave med Træer, Buske og Blomster omkring

Husene, der ikke hindrer Solen i at skinne ind i Stuerne, og dog bruges Gardinerne nu mere paa Landet end i Byerne. Det kommer maaske af, at hvor der ingen Gardiner er, siger man: Sikke nogle fattige Folk, som bor dér, de ejer ikke en Gang en Stump Gardin! Den Tid vil komme, da man siger: Dér bor da nogle fornuftige Folk, de véd, hvad Solen er værd!

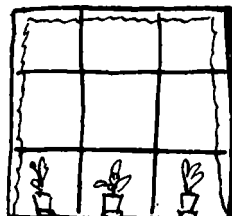
Jeg véd fra mine Vandrelæreraar, at jeg har let ved at blive enig med Mændene i det Stykke. De plejer at sige: Ja, vi vil gerne af med Gardinerne! Men samtidig siger de: Vil De ikke snakke lidt med vor Mor om det. Hun er ikke saadan at komme til Hovedet

Vindue i For-
tiden

Vindue i
Nuliden

Vindue i Frem-
tiden

af, naar vi vil røre ved Gardinerne. — Hvis de Mænd, som er her, har saadan en Kone, saa skal jeg give Dem et godt Raad: Send hende herover paa et 11 Dages Kursus, saa skal jeg nok faa hende til at hænge Gardinerne op, saa de ikke hindrer Solen i at skinne ind i Stuerne.

— Fra mange Stemmer lod det: »De skal nok faa min Kone!« — »Min ogsaa!« o. s. v., o. s. v. Jeg maatte afbryde Foredraget; thi alle de gifte Mænd brød ud i Jubel og lovede, at de hurtigst muligt vilde sende deres Koner paa Kursus. De unge Mænd, som endnu kun var forlovet, sagde, at det vist ogsaa var gavnligt, om jeg vilde tage mig af de unge Pigers Opdragelse i den Retning; thi saa meget havde de unge Mænd forstaaet, at selv om meget endnu var tilladt, Gardinerne fik de ikke Lov til at pille ved.

Jeg sagde: Lad dem bare komme. Det Spørgsmaal skal nok blive ordnet paa tilfredsstillende Maade. Derfor har Gardinerne staaet paa min Timeplan i 20 Aar for alle Kursus baade med ugifte og gifte Mænd og Kvinder. Ialt over 12,000 Deltagere. Og de Tin:er, vi har anvendt dertil, har ikke været kedelige. Jeg tror heller ikke

spildt. I alt Fald ser man nu de fleste Steder Gardinerne ophængt efter den Tegning, som jeg brugte (se Fig. I, II og III).

Mon det er for naivt at tro, at det er disse mange Tusinder dygtige Foregangskvinder og -Mænd fra hele Landet, baade fra de nye og fra de gamle Hjem, der har bidraget til at indføre den Maade at ophænge Gardiner paa, som nu er ved at blive almindelig og som ikke hindrer Solen i at skinne ind i Stuerne. Dersom det er Tilfældet, saa har disse Gardinprædikener ikke været holdt for-gæves!

*

Ved de nuværende Husmandshjem kan der rettes et og andet, som kan faa stor Betydning. Vinduerne kan maaske flyttes fra Nordvæggen i en Stue over paa Syd-væggen; det koster ikke meget i Forhold til Forbedringen. Stuen bliver lys og kan lettere blive varm. Fugtigheden paa Væggene og Gigten i de Gamles Krop forsvinder. Potteplanterne kan trives i Vinduerne o. s. v.

Solhjem er sunde Hjem, og her ude paa Landet maa vi arbejde hen til, at alle Hjem bliver Solhjem.

I Byerne betaales for Sol. Der averteres: En Lejlighed paa Sol-siden er til Leje — og den er dyrere end en Lejlighed i Skyggen.

Stuer i et Husmandshjem kan være lige saa hyggelige og smukke som Stuer i en Bondegaard eller i et Slot, naar hele Udstyret i Form og Farver er afpasset derefter, og uden at det bliver uoverkommeligt dyrt. Husmandsfolk skal være Husflidsfolk.

Køkkenet skal være meget rummeligt, lunt og solrigt, helst mod Øst. Det er Husmoderens Værksted; det sparer Husmoderen for meget Arbejde, naar Køkkenet til daglig benyttes som Spisekøkken og i den kolde Tid maaske ogsaa som Opholdsstue for hele Familien. Ved Siden af Køkkenet eller i alt Fald i Nærheden deraf bør Manden have et lunt og solrigt Husflidsværksted med Varme. Det hjælper til, at alt bliver vel vedligeholdt uden at noget andet for-sømmes.

Ja, der er det gode ved den velholdte og velpassede Husmands-bedrift, at i den er der altid Brug for to Mennesker, en Kone og en Mand; de er lige nødvendige og værdifulde.

Konen skal holde Hjemmet rent og hyggeligt inde. Det vil ikke sige, at Manden skal snavse det til og gøre det uryddeligt. Konen skal lære at tilberede de nye Næringsmidler fra Frugt- og Køkken-

haven efter den tilvante Smag fra Flæske- og Kodspiser; derved faar hun lettere Manden med. Det kræver Arbejde, men det vil spare paa Udgifterne, naar Leverancer fra Haven mindsker Udgifterne til Kobmanden og Slagteren. Maaske Prisbilligheden til at begynde med især vil smage Manden, indtil han erfarer, at en Del af Troen paa Næringen i Flæsk og Kod var Overtro. Ligesom Troen paa Spiritus som Kraftkilde i sin Tid var det.

Husdyrene vil ogsaa lønne og paaskønne lune og solrige Rum. En mere praktisk Indretning af Avlsbygningen vil gøre det daglige Arbejde lettere og fornøjeligere. Kort sagt: Baade i Stuer og Stald kan der vindes meget, især naar nye Husmandshjem anlægges.

Omgivelserne ved Bygningen vil jeg ogsaa nævne, for de horer med til Planlæggelsen.

Ude som inde er det Lunhed, der skaber Hygge, og Lunhed skaffer vi ved Læplantninger; Kulden kommer med Blæsten. Vi skal have Læ fra Nord, Vest og Øst. Det er daarlig Økonomi at lade Bygninger ligge og slides op af Vind og Vejr, uden at beskytte dem. Den aarlige Vedligeholdelse bliver ogsaa dyrere, naar der ikke er Læ, og det er dyrt at bo i kolde Huse. Er Stalden kold, giver Koerne mindre Mælk og Honsene lægger færre Æg. En Vintergris koster en Tønde Sæd mere end en Sommergris, siger det gamle Ord.

Hvor der ikke er Læ og Vinden staar rigtig paa, bliver Varmen i Kakkelovnskrogen; man fryser i Stuen og spiser derved mere; men det er selvfølgelig dyrere at fyre med Mad i Kroppene end med Brændsel i Kakkelovnen.

Disse faa Eksempler maa være tilstrækkelige til at forstaa, at det er særdeles god Økonomi at anvende den nødvendige Jord til et velafpasset Læbælte.

Indenfor Hække og Læbælter skal alle Bygninger ligge hegned og lunt fra Nord, Vest og Øst. Solaabent mod Syd. Saa kan Blomsterne trives, og der kan skaffes skønne og sunde Legepladser for Bornene. Det er noget andet end Legepladser i mørke, klamme og kolde Baggaaerde i Byerne. Ja, tænk alene paa, hvad det er værd for Slægtens Trivsel, og saa den nye Driftsform med kunstig Vanding, som med Tiden vil arbejde sig frem, i den vil det sandes, at Born er Fattigfolks Rigdom; thi der bliver lette Arbejder, som Bornene hurtigt kan tage Del i, og der avles og frembringes Frugt og Kokkenurter til Husholdningens Selvforsyning Aaret rundt. De frasor-

terede 2den og 3die Klasses Varer kan regnes billigt, fordi de 1ste Klasses Varer har givet Fortjenesten.

Jeg glæder mig meget til, at vi her i Kærehave kan faa vor Frugt- og Kokkenhave i rigtig god Drift, og at vi saa kan lære Elever og Kursusdeltagere at dyrke og spise Frugt og Kokkenurter i langt større Mængder end almindeligt hidtil.

Det er bleven min Lykke at anlægge Landets første Husmandsskole her i Kærehave, hvor foreløbig ca. 100 Mænd og Kvinder, som har Lyst til at blive Husmandsfolk, kan opholde sig for at faa Vink og Vejledning i, hvorledes de skal anlægge deres Hjem og deres Arbejde for at finde Livslykken.

Det er de smaa Hjem, Husmandshjemmene, jeg har haft i Tankerne ved alt, hvad her er anlagt. Det er kun Maalestokken, der er større, fordi vi er mange. Efterhaanden som Kærehave vokser frem, haaber jeg, at det vil lykkes os at vise et godt Forbillede for Livet og Arbejdet i Husmandshjemmene.

Nu maa jeg slutte. Jeg har kun søgt at lofte en lille Flig af Førhænget, der dækker for Fremtiden, for at De kan faa et Glimt af det, der er Maalet for Kærehave Husmandsskoles Arbejde. For mit Øje viser der sig et skont og frodigt Billede, og dog er Maalet ikke naaet med »Sulet paa Bord«, som der staar i Hostrups Opsang til Bonden. Naar Husmændenes Tid kommer, skal de ikke styre, fordi de er de fleste; men fordi de er bedst til det.

*

Plejer en og anden af jer at skumle over, at I er født under fattige Kaar og en uheldig Stjerne, saa se nu at faa Øje paa dette store Maal; thi ogsaa I — Elever og Kursusdeltagere — skal være med i Arbejdet for at lofte og fore Husmandsklassen op og frem til lyse og lykkelige Kaar.

Det maa kunne tænde Begejstringens Ild i de unges Sind, saa det straalere ud af Øjnene, og faa de gamle Husmænd til at rette Ryggene og skimle et Maal, som Skjoldborg synger.

Jeg skimter Gudstanken i det, ogsaa derved, at Maalet kan naas uden at andre trædes ned.

Aldrig har jeg følt mig lykkeligere end i denne Time, da Kærehave Husmandsskole for fuld Kraft begynder sit Arbejde for denne store Sag. Den største, der nogensinde har været fremme i vort

Land. Med den løses Spørgsmaalet om Udvandringen til Amerika, Indvandringen til Byerne og Arbejdsløshedsspørgsmaalet.

Jeg tør langt fra sige, at mine Kræfter strækker til; men det tør jeg sige: Der er ikke noget i Verden, jeg hellere vilde bruge dem til, og jeg véd, man vokser under Arbejdet, og nu tør jeg ogsaa stole paa, at »han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper nok her-efter!«

Vi sang Bjørnsons:

Takt, Takt, pas paa Takten,
Den er mer end halve Magten.
Faar vi Takt i nogle Hundre,
Endda ingen vil det undre;
Faar vi Takt i nogle Tusind,
En og anden laaner Øre;
Faar vi Takt i Hundred Tusind,
Jo, den Brusen vil de høre.

Da Klokkeren atter ringede, begyndte Timerne i Kursusdeltager-nes Skolestue.

Der skulde være 10 Minutter mellem hver to Timer; men naar Læreren sluttede, saa tog Kursusdeltagerne fat med Spørgsmaal og holdt ham tilbage til Klokkeren igen ringede og hans Afloser viste sig i Døren. Der blev ikke Tid til at komme ud og rette Benene eller lufte Stuen ud. De nøjedes med en Sang, saa gik det igen.

Timerne løb.

Kursusdeltagerne virkede som en Svingkraft, der bragte hele Skolens Maskineri til at snurre raskere.

*

Et Samfund i vore Dage kræver det samme som paa Neros Tid: Brød og Skuespil.

Eleverne havde en Aften holdt et »lukket« Mode og valgt en stor Deputation, som skulde møde hos mig for at forhandle om »Fritidens Benyttelse«.

Eleverne havde tre Ønsker:

- 1) at skrive et Ugeblad,
- 2) at faa en Forhandlingsaften om Ugen og
- 3) at der skulde vælges et Forlystelsesudvalg, som skulde sørge for Underholdningen, særlig Søndag Eftermiddag og Aften.

De tre Ønsker havde jeg let ved at imodekomme; thi de faldt

fuldstændig sammen med mine egne. Jeg var glad ved at opfylde dem; thi det var et Tegn paa, at Eleverne rigtig begyndte at føle sig hjemme.

Vi førte dog en lang Forhandling, og under den mærkede jeg paa adskillige Udtalelser, at flere af Deputationens Medlemmer saa det som en væsentlig Del af deres Opgave at revse og rive ned, uden at de havde noget bedre at sætte i Stedet.

Den Aften begyndte jeg at forstaa den Frygt, Forstander Ludvig Schroder, Askov, undertiden havde for »Luftskipperen« (Askov-elevernes Avis).

Jeg mindedes, da jeg som anden Vinters Lærling kom til Askov, at Schroder en af de første Dage efter en Time tog mig lidt afsides og med lav Stemme sagde til mig: Kan De ikke hjælpe dem lidt i Gang med »Luftskipperen«?

Schroder ventede ikke paa mit Svar; men jeg saa paa hans Øjne, at han bestemt ventede, at hans Ønske vilde blive opfyldt, og senere, da jeg meddelte Schroder, at jeg var valgt til Redaktor, lyste hans smukke Øjne, idet han klappede mig paa Skulderen og bad mig om at fare med Lempe!

Havde jeg ikke haft denne lille Oplevelse fra Askov, saa havde jeg vistnok ikke været saa forsigtig under Forhandlingerne med Eleverne den Aften.

Jeg foreholdt dem, hvilken Indflydelse Fritidens Benyttelse kunde faa paa hele Skolens Arbejde. Jeg mindede dem om det gamle Ord: »Sig mig, hvem du omgaas, saa skal jeg sige dig, hvem du er!«

I Fritiden kunde de selv vælge deres Omgang og her var nok at vælge imellem. Mange jævndrende fra alle Egne af Landet, nogle med Interesse for et og nogle med Interesse for noget andet.

Jeg fortalte dem, at da Tietgen var ung, havde han sat sig for, at han ikke vilde omgaas andre end dem, han kunde lære noget af. Han blev en stor Mand; men det var alligevel et daarligt Valgsprog. Det vilde ogsaa bringe Udbytte og Glæde at omgaas dem, der vilde lære noget af En.

Bladets Navn var der ikke Enighed om; men der var Forslag nok: »Friheden«, »Riset«, »Natuglen«, »Ligheden«, »Svoben«, »Faklen«, »Saltet«, »Vægteren«, »Broderskabet«, »Uglen paa Spaden« og flere andre. Kært Barn har mange Navne! De kom flyvende ud af Munden paa den ene og den anden, blev snappet af en tredie og

kastet tilbage igen med Bemærkning: Ja, den er god! — Duer ikke! o. s. v.

Af Forhandlingen om Navnet fremgik det tydeligt, at det »Barn« vilde blive deres »Hjertebarn«. Nogle frygtede dog sikkert allerede, at det ogsaa kunde blive deres »Smertensbarn«.

Jeg vilde lade de unge selv bestemme Bladets Navn; thi jeg mente, at det Navn, de valgte, vilde de efterfølgende Elever tage op. Men jeg sagde dog til dem, at Bladets Navn skulde være ligesom Flaget paa et Skib. Det fulgte altid med, og hvor det end kom i Verden, var det kendt af Landsmænd som deres Flag.

Bladet fra Kærehave Husmandsskole kom maaske ogsaa langt omkring i Verden; derfor skulde Navnet være saadan, at det altid kunde blive hilst med Glæde af gamle Kærehave-Elever.

Forslag til Forhandlingsemner var der heller ikke Mangel paa: »Jordspørgsmaalet«, »Husmandssagen«, »De unges Valgret«, »Husbond og Tyende«, »Militærspørgsmaalet«, »Gymnastik- og Skyttesagen«, »Georgeismen«, »Vore Bierhverv«, »Husflidssagen«, »Politik«, »Havebrug«, »Afholdssagen«, »Socialismen«, »Froavl«, »Kvindesagen« o. m. fl.

Der vilde ikke blive Mangel paa Forhandlingsemner til hele Vinteren; thi et Spørgsmaal vilde da mindst tage en Aften om Ugen.

De Emner havde jeg ikke noget at indvende imod, de var allesammen Faktorer i Samfundet og det daglige Liv; men her gjaldt det ikke som i Regning, at »Faktorernes Orden er ligegyldig«. Der maatte helst begyndes med et Spørgsmaal, som Eleverne kendte til af egen Erfaring, saa kunde man vente, at Forhandlingerne vilde blive saglige og at mange vilde deltage. Det vandt Elevernes Bifald, og det blev bestemt, at den første Forhandling skulde være om Tyendesagen.

Forst skulde Avisen læses højt, og saa skulde Forhandlingen begynde.

Forlystelsesspørgsmaalet kom vi let over.

De to Sondage om Maaneden, da der var Kursusdeltagere, skulde der være gratis offentlige — i Reglen kirkelige — Moder paa Skolen om Eftermiddagen Kl. 5. Til dem skulde jeg skaffe Talere.

De andre Sondage fik Eleverne til Udflugter, Oplæsning, Sang, Musik o. lign.

En Aften om Maaneden maatte Eleverne danse i Gymnastiksalen.

For Deputationen forlod Kontoret, spurgte jeg, om vi skulde synge en Sang, og en foreslog straks: »Frihed er det bedste Ord, som paa Jorden findes«. Da vi havde sunget den, foreslog jeg: »Allid frejdig, naar du gaar«.

Eleverne gik. Jeg kom til at tænke paa, hvad Bjornstjerne Bjornson sagde, da Chr. Berg en Gang havde besøgt ham: »Det var som om det halve Danmark kom ind i min Stue!«

Jeg havde Indtryk af, at Deputationen ikke blot var Repræsentanter for Skolens Elever, men for hele den vordende Husmandsstand i Danmark.

Det var en Stand med mange Muligheder. Der var Energi, Kræfter og Vilje. Den trængte til at skoles; men lykkedes det at lede den ind i det rigtige Spor, saa vilde de naa langt frem imod Maalet.

*

Det var den første Onsdag Aften efter at det første Hold Kursusdeltagere var modt, at den første Avis og den første Forhandling skulde finde Sted i Foredragssalen i Kærehave.

Paa Slaget 8 stod Redaktøren med Klokkestrengen i Haanden og ringede sammen. Det var ellers overflødigt. Eleverne, Kursusdeltagerne og de faste Folk, baade Piger og Karle, var allerede paa Pladserne. Lærerinder og Lærere modte ogsaa. Der var en Spænding i Salen, som der er i Rigsdagsbygningen, naar et nyt Ministerium tiltræder, eller naar et Ministerium skal styrtes.

Redaktøren gik straks op paa Katederet med et Kollegiehefte under Armen. Det var »Kærehave Tidende«.

Han lagde Heftet fra sig paa Katederet med et lille Klask og saa frimodig ud over den tætpakkede Sal.

Der skal en god Samvittighed til at staa for Hundrede Par Øjne af den Slags, thi de kan næsten ligesom Røntgenstråler gaa gennem Marv og Ben. Han rødmede da ogsaa lidt, trak Vejret dybt og strog sig nogle Gange over Haaret, først med den ene og saa med den anden Haand, ogsaa det lille blonde Overskæg og Fippen fik et Par Strog af Tommel- og Pegefinger.

Han var hojpandet, særlig i Tindingerne trak Haaret sig usædvanlig højt op.

Øjenpartiet var mildt og udtrykfuldt.

Kroppen var fastbygget og kraftig. Jeg tænkte, at han ogsaa ved

en Skønhedskonkurrence mellem Eleverne vilde have store Chancer for at blive sat paa den Plads, han nu indtog, og paa en Maade havde hans smukke Holdning medvirket dertil. I Gymnastiksalen var han i alt Fald bleven beundret for den Skønhed og Smidighed og Kraft, hvormed han udførte Øvelserne.

Med en lille Sitren i Stemmen sagde Redaktøren: »Skal vi synge Nr. 479 a:

Vi fik ej under Tidernes Tryk
et bøjet Mod, en ludende Ryg.

Den Sang er der Fart i. Nogle kunde heller ikke holde Fødderne stille, og snart lod det, som om Sangen marcherede paa 100 Par Ben op imod Katederet.

Det var nu ikke saa fint; men saadan gik det ofte, naar Energi-spændingen var for voldsom.

Redaktøren tog Heftet i Haanden. Der blev straks en spændende Ro, da han begyndte Læsningen:

»Vi, Redaktionen af »Kærehave Tidende«, takker for det ærefulde Hverv, der er betroet os.

Vi foler Ansvaret, og vi beder om Overbærenhed og Bistand.

»Kærehave Tidende« er ikke Partiblads i nogen Retning. Vi giver Plads for alle Anskuelser uden Hensyn til Partifarve; men vi forbeholder os dog Ret til at afvise Artikler, selv om de er underskrevet med Navn, naar vi mener, at de kan saare eller krænke andre.

Anonyme Artikler optages i Reglen kun, naar vedkommende Forfatter opgiver sit Navn til Redaktionen.

»Kærehave Tidende« vil bringe Ugens Nyt i Prosa, Poesi og Billeder her fra vor egen Kærehave-Verden. Vi haaber at faa mange Medarbejdere og interesserede Horere.

Foler nogen sig forurettet, kan de faa deres Sag frem i »Kærehave Tidende«; men for Glædesudbrud aabner »Kærehave Tidende« sig allerhelst.

I véd, at her er Elever og Kursusdeltagere fra alle Egne i Danmark, derfor kan »Kærehave Tidende« faa paalideligø førstehaands Oplevelser om mange Forhold i de Kredse, som Kursusdeltagerne og Eleverne kommer fra, og dette kan faa stor Betydning for os i Fremtiden; thi der er ved at blive Liv og Gære i det Folkelag, hvortil vi hører.

De fleste af os er Tjenestekarle og Landarbejdere og vi er mer eller mindre bevidst kommen her paa Kærehave Husmandsskole for at dygtiggøre os til at gaa over i Husmandsstanden.

Det er en ny Vej og et nyt Maal, som vore jævnaldrende Standsfæller ikke tidligere har stilet imod. De er rejst til Amerika eller ind til Byerne. København har især suget til sig, og endnu rejser aarligt mange derind.

Nogle siger, at det er Byernes Forlystelser og Udsigten til højere Løn og kortere Arbejdstid, der har lokket dem bort fra Landet, hvor de er fodt.

Maaske er der lidt sandt i det; men vi, der kender Forholdene, véd, at Hovedgrunden er en anden: De er drevne bort fra Landet, fordi der ikke var Jord og Hjem at faa.

Saa længe vi Tjenestefolk kun havde Udsigt til at blive Landarbejdere og Daglejere paa Herregaarde og hos Bonderne, er det ikke underligt, at vi rejste bort fra Landet; thi vi ser daglig, at det for de fleste, naar de bliver gamle, ender paa Sognet. I Fattigaarde og Fattighuse.

Det er Loven om Jord til Landarbejdere og Loven om Oprettelsen af Kærehave Husmandsskole, der har faaet os til at prøve den nye Vej og sætte os det Maal, at vi vil uddanne os til at blive Husmænd.

Vi tror, der kan leves et sundt og lykkeligt Liv i et Husmandshjem, selv om vi ikke faar Normalarbejdsdag og ikke daglig har Adgang til Byernes Forlystelser.

Vi, som er vant til at arbejde i den friske Luft med Jorden, Planterne og Dyrene, kender Glæden og Sundheden ved det.

Vi misunder ikke Byernes Arbejdere.

Vi vil ikke bytte; men vi tror, at der skal mindst lige saa stor Dygtighed til at leve af et Husmandsbrug som af en Gaard, derfor er det naturligt, at vi nu ogsaa har faaet en Skole for Husmandsbruget, ligesom der længe har været Landbrugsskoler for Gaardmandsbruget.

Der er sikkert mange, som ikke tror, at vi, som er Elever paa Kærehave Husmandsskole, vil vende tilbage til Landbruget for før eller senere, naar Tiden kommer, at overtage et Statshusmandsbrug. Det har hidtil ikke været anset for nødvendigt at komme paa Skole for at blive Husmand; men vi har meget at lære i mange Retninger for ikke at blive ringeagtet.

Blandt andet skal vi lære at udtrykke vore Tanker baade i Tale og Skrift.

De ældre Husmænd, der ikke har haft den Lykke at komme paa Skole, da de var unge, har Grund til at vente noget af os.

Den Dag kommer maaske for eller senere, da vi hver i sin Kreds skal være Førere. Derfor maa vi »bruge den kostbare Tid«.

Vi naar ikke frem til bedre Kaar og lige Ret med andre, for vi selv i Skrift og Tale kan stille vore Krav. Lad os derfor benytte Fritiden til at ove os i vort eget Blad, »Kærehave Tidende«, og paa vore egne Forhandlingsaftener.

»Øvelse gor Mester!«

Tænk paa Demostenes. Han stod paa Strandbredden og talte til Bolgerne med Sten i Munden, fordi han baade stammede og læspede. Han naaede ved sin vedholdende Øvelse og Energi frem til at blive Grækenlands mest veltalende Mand.

Vi tror, at Eleverne paa Kærehave Husmandsskole ejer Evner og Kræfter til at skrive et Blad og fore en Forhandling, der er Skolen og Eleverne værdig.

Dette er i store Træk vort Program.

Vi haaber, at alle efterfølgende Redaktorer, baade i denne Vinter og saa længe »Kærehave Tidende« udkommer, vil tone det samme Flag og stadig arbejde Haand i Haand med Skolen, længere og længere frem imod Maalet:

»En fri, oplyst og dygtig Husmandsstand, der baade i folkelig og faglig Henseende er ligestillet med Gaardmænd og Godsejere i Danmark!«

Redaktoren havde læst sig varm.

Der var Ild og Begejstring over ham. Han havde tydeligt nok studeret Programartiklen meget nøje. Han havde vist ikke behovet Manuskriptet, derfor virkede Oplæsningen næsten som et Foredrag.

Fra min Plads paa Sidebænken ved Vinduet kunde jeg se de fleste af Eleverne og Kursusdeltagerne ind i Ansigterne. Jeg saa, hvorledes Ryggene rettede sig og at Øjnene lidt efter lidt blev store og straalende.

Samtidig med at Redaktoren sluttede Oplæsningen af Programartiklen, lod han Bogen synke lidt og saa ud over Salen.

I samme Nu lod der et bragende, langvarigt Bifald.

Elever og Kursusdeltagere klappede i Hænderne og trampede

med Fodderne i Gulvet, saa det var umuligt at fortsætte Læsningen.

Redaktoren takkede med Buk og Smil.

»Kærehave Tidende« var paa 12 tætskrevne Sider.

En ordentlig Buket.

De lokale Artikler og Nyheder blev modtaget med Jubel. De var som Skovbundsblomster friske, da de blev hørt, men allerede visne for næste Dag.

Nogle Forfattere havde ogsaa forsøgt sig med større Afhandlinger. Det var mindre vellykket, for det meste tort og vissent som Rester af Tidsler og Græs, der har staaet ude og dojet hele Vinterens vekslende Vejr.

Da Redaktoren sluttede Oplæsningen og med et Buk meddelte, at nu var der ikke mere, fik han igen en begejstret Klapsalve, for han gik ned af Katederet.

»Kærehave Tidende« havde faaet en vellykket Start.

*

Forhandlingerne skulde ledes efter alle Parlamentarismens Forskrifter, for at Eleverne og Kursusdeltagerne ogsaa kunde faa Øvelse i det til Brug ved senere Lejligheder i Livet.

Derfor traadte Formanden for Diskussionsudvalget frem og meddelte, hvad vi alle vidste, at Forhandlingsemnet var Tyende-sagen.

Han bad Forsamlingen vælge en Dirigent.

Formanden! Formanden! blev der raabt fra flere Sider.

Med lidt forløren Beskedenhed traadte Formanden nærmere og spurgte, om ingen havde andre at foreslaa?

Alle tav.

De, der stemmer paa mig til Ordstyrer, bedes række Haanden i Vejret!

Venstre eller højre? spurgte Kulsvieren.

Dem begge to! sagde en anden, og i et Nu stod Arm ved Arm over hele Salen som en tæt Plantning af Hovedsalat, der er lobet i Fro.

Tak! sagde Formanden med et Smil uden at tælle Stemmerne.

Hvem stemmer imod?

Ingen!

Formanden: Jeg takker for Valget og haaber, at Forhandlingerne maa bringe os Glæde og Udbytte.

Jeg foreslaar, at vi vælger to Referenter, saa der i næste Nummer af »Kærehave Tidende« kan optages Referat af Modet i Aften!

Han tog Kridtet i Haanden og stillede sig hen ved den sorte Tavle, parat til at modtage Forslag.

Hans Jensen, Jens Hansen, Peder Nielsen, Niels Pedersen, Søren Sørensen, Lars Larsen o. s. v.

Det var en Bunke Navne, der paa en Gang blev kastet op imod Formanden fra alle Sider af Salen. Han stod endnu med Kridtet i Haanden, halvt drejet mod Tavlen og halvt mod Forsamlingen.

»En ad Gangen!« som Frederik den Syvende sagde, da Koen begyndte at brole, medens han talte.

Det kom fra en lidt usikker Stemme, der skjulte sig, saa ingen kunde se, hvor det kom fra.

Tavlen blev skrevet fuld af Navne.

Saa skal vi have valgt to Stemmetællere.

Kom med Forslag!

Det voldte Vanskeligheder; thi ingen af dem, der var foreslaaet til Referenter, kunde vælges til Stemmetællere; men efter nogen Forhandling erklærede Ordstyreren, at Anders Andersen og Niels Nielsen var valgt. Han bad dem om at overtage Hvervet og indtage deres Pladser. En paa hans højre og en paa hans venstre Side.

De, der stemmer paa Hans Jensen, bedes række en Haand i Vejret, sagde Ordstyreren.

»Lad os først se ham!«

»Op med ham!«

Hans Jensen sprang op paa Bænken og bukkede lidt forlegent til alle Sider.

»Naa, saadan ser han ud!«

»Sæt dig kun ned igen! Du skal nok blive valgt!« o. s. v. —
»Hæp! Hæp! Op med Hænderne!«

Stemmetællerne talte og gav Ordstyreren Tallene, som blev lagt sammen og skrevet ud for Kandidatens Navn.

Saadan gik det Rækken igennem.

Det tog Tid.

Forsamlingen blev livlig.

Ordstyreren svedte. Endelig naaede han til at sætte en tyk

Streg under de to Navne, der havde faaet flest Stemmer, og erklærede dem for valgt.

Medens Valget stod paa havde Redaktionen staaet i en Klump og diskuteret. Redaktøren bad nu om Ordet for en kort Bemærkning.

Ja!

Redaktøren: »Kærehave Tidende« møder selv med to Referenter!

Tilraab: »Tak, Skæbne!«

»Det kunde du have sagt straks!« o. s. v.

Ordstyreren: »Saa maa vi betragte Valget som forberedende Øvelser!«

»For Indlederen faar Ordet, skal vi synge: »Høje Nord, Friheds Hjem —«.«

Ja, Valget havde nok taget Tid, men Pavsens var ikke spildt. Nu var der Humor til en Sang.

»Høje Nord« kan gaa højt i Sky, og det lod næsten, som om Tonerne steg til Himlen og blev hængende deroppe.

Redaktøren var Øbo; men han talte ikke Dialekt.

Ordstyreren var Fynbo. Hans Maal robede ham.

Indlederen var Jyde og sagde A.

Det var en behagelig Afveksling.

Alle satte sig igen rigtig i Hørestilling.

Indlederen var stor og stærk; men tung og sejt var han ikke. Han kom i hvide Gymnastiksko, lagde en Haand paa hver Trappestolpe og tog de fire Trin op til Forhøjningen i ét Spring, snurrede sig rask rundt paa Hælen og stod med det samme foran Katederet.

Det gik altsammen saa hurtigt, at det ligefrem virkede forbløffende.

»Maa A begynde med at sige et Par Ord om mig selv.

A er kun godt og vel 30 Aar; men naar vi naar Foraaret, kan A holde 25-Aars Jubilæum som Tyende.

A har tjent baade Gaardmænd og Herremænd, og A har arbejdet i Torvemoser og gaaet som Land- og Skovarbejder. Arbejdsløs har A ogsaa prøvet at være.

A siger ikke dette for at prale. Der er ikke noget at prale af; men for at I kan vide, at det A vil tale om, er noget, A kender!«

Det var en vellykket Indledning. Den gjorde godt.

Saa tog han fat og fortalte Træk af sine Oplevelser i de 25 Aar.

Det var Alvor og Gammen. Der samlede sig Taarer i manges Øjne; men snart var det Glæde og snart var det Rørelse, der fremkaldte dem.

Han sluttede med at sige: »Vi forlanger Tyendeloven afskaffet. Det er nedværdigende for Karle og Piger, der har naaet Myndighedsalderen, at arbejde under en saadan Klasselov.

A vil haabe, at Eleverne her paa Kærehave Husmandsskole baade nu og i Fremtiden vil bære det Krav frem med en saadan Styrke, at Lovgivningsmagten ikke tør sidde det overhørigt.

Det er os selv, der skal gøre det. Først naar vi Tjenestefolk staar samlet og forlanger Tyendeloven afskaffet, bliver den afskaffet.«

Hør! Hør! Klapsalver.

Ja, saa lover vi det, og husker, hvor vi kommer, at samle alle vore Standsfæller, baade Piger og Karle, om det Krav, og naar vi faar det opfyldt, lad os saa vise vore Husbondsfolk, at vi er til at stole paa. Saa kan vi forhandle som Ligemænd om Fællesoverenskomster.«

Jeppes Aakjær havde ikke skrevet »Vredens Born« den Gang. Den udkom først Aaret efter.

Man skulde tro, Jeppes Aakjær havde siddet skjult i et Hjørne af Salen og samlet Stof til den.

Da jeg Aaret efter læste »Vredens Born«, var det, som om jeg havde hørt den for. Det havde jeg ogsaa. Det var den Aften, Tyendesagen blev forhandlet.

Ordstyreren havde travlt med at indtegne Talere. Pladsen ved Katederet var ikke ledig. Snart stod der en Elev og snart en Kursusdeltager.

Nogle Elever og Kursusdeltagere kom frem og aflagde smukke Vidnesbyrd om gode Pladser, de havde haft. Ja, enkelte Elever sagde rent ud, at de maatte takke deres Husbondsfolk for, at de var kommen paa Skolen.

Karlene og Pigerne, som tjente i Pladserne, blev heller ikke allesammen skildret som hvide Liljer eller bly Violer. »Frænde er Frænde værst«, siger man, og det kan nok være, at nogle Talere kunde give dem rent paa, og at der ogsaa var Karle og Piger, som i lige saa høj Grad som Husbondsfolkene trængte til en ordentlig Omgang.

Bornene og de helt unge Piger og Drengene, som arbejdede ved

Landbruget, var der ingen af ved Forhandlingerne; men de blev ikke glemt. Flere af Talerne lagde et godt Ord ind for deres unge, umyndige Medtjenere. De bedste sagde, at selv i daarlige Pladser kan de umyndige faa det bedre, naar de ældre Karle og Piger vil tage sig af dem og beskytte dem. Det er vor Pligt at gore det. Vi faar ikke bedre Kaar, for vi gor det bedre for de umyndige, og vi fortjener det heller ikke!

Det var godt sagt, og det vandt Bifald fra alle.

Der var Karle imellem, som kunde svinge en Svobe, saa det sved lige ind i Hjertet.

En stod frem og sagde:

Jeg forsvarer ikke de Husbondsfolk, der er mere omhyggelige for deres Kreaturer end for deres Tjenestefolks Sundhed. Nej, jeg fordommer dem, og jeg vil kæmpe imod dem, lige til de skaffer os et anstændigt Værelse og behandler os som Mennesker; men jeg vil ogsaa fordomme og bekæmpe de Karle og Piger, der er med til at ferdærve og førfore deres umyndige Medtjenere til Drik, Kortspil, ja ligefrem Usædelighed, naar sligt foregaar i Kammeret og Sengene, hvor de ogsaa skal opholde sig.

*

I Aarene 1890—1900 havde jeg opholdt mig som Elev og Lærer paa Rodkilde, Askov og Frederiksbørg Hojskoler. Formodentlig var Tyendesagen ogsaa til Forhandling blandt Eleverne paa disse Skoler. Jeg husker det ikke; men Forhandlingen om det samme Sporgsmaal i de første Aar her i Kærehave glemmer jeg aldrig.

Jeg maatte sige som gamle Pastor Helweg sagde, da han som Præst kom fra Vallekilde til Idestrup: »Jeg havde ligget i et Hyttefad!«

Det var vist lige ved Aarhundredskiftet, at en Kreds, deriblandt nogle af Hojskolens Mænd, vilde rense ud og forbedre de sociale Forhold i København, at Professor Poul la Cour, Askov, for ramme Alvor foreslog at kalde det Blad, der skulde være Redskabet dertil, for »Moggreben«.

»Vredens Born« var saadan en Moggreb; men der var nok ogsaa meget Raaddenskab, der trængte til at muges ud af Karlekamrene og skaffe Sol og Luft ind.

»Vredens Børn« gjorde Nytte.

Forhandlingerne om Tyendesagen i de første Aar her i Kærehave gjorde ogsaa Nytte, selv om de var lige ved at stinke.

Hele Mødet var fra Formens Side ledet, som et Møde bør ledes. Ordstyreren sørgede ogsaa for i rette Tid at bringe det til Afslutning.

Det var vedtaget, at Forhandlingerne ikke maatte trække ud over Kl. 11. Derfor blev det nødvendigt at rationere Taletiden i anden Omgang til 5 Minutter og i tredje Omgang til 2 Minutter.

Endelig kunde Ordstyreren slutte med:

Tak for i Aften!

Tak til Redaktion og Medarbejdere ved »Kærehave Tidende«.

Tak til Indlederen og alle, der havde deltaget i Forhandlingen, og

Tak til Tilhørerne for god Ro og Opmærksomhed!

Han foreslog, at Mødet sluttede med Sangen:

Altid frejdig, naar du gaar
Veje, Gud tør kende,
selv om du til Maalet naar
først ved Verdens Ende.

Aldrig ræd for Mørkets Magt,
Stjernerne vil lyse.
Med et Fadervor i Pagt
skal du aldrig gyse.

Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø, om saa det gælder.
Da er Livet ej saa svært,
Døden ikke heller.

Det var en smuk Opsang for en frejdig Ungdom.

Jeg har aldrig hørt den herlige Sang blive sunget med mere Varme og større Begejstring end den Aften. Det var, som om de unge havde set et Glimt af Maalet, de vilde naa.

Over den Aften passede Indskriften fra Det kgl. Teater: »Ej blot til Lyst«.

Under Balkonen og paa Trappegangene var Ordet frit. Dér fortsattes Forhandlingerne.

Lampemanden kom og slukkede; men lidt efter brændte Lamperne atter.

Det blev sent, før det sidste »Godnat« blev sagt den Aften.

*

Ringstedegnens Landboforening havde modtaget mig med den største Imødekommenhed.

Allerede ved Landboforeningens Efteraarssammenkomst i 1902 indbød Formanden, Gaardejer, Folketingsmand Doose, Homb, mig til Fællesspisningen i Teatersalen i Ringsted. Jeg fik anvist Plads midt i Salen ved højre Side af Gaardejer, Landbrugsminister Ole Hansen, Bringstrup. Gaardejer, Folketingsmand P. Andersen, Jydstrup, sad lige overfor mig. Han var den første, der paa et Mode i Ringsted i Foraaret 1902 havde tegnet sig som Garant for 1000 Kr. til Kærehave Husmandsskole.

Da Formanden havde talt og udbragt et Leve for Landbrugsministeren, og Ministeren havde takket og udbragt et Leve for Formanden, slog Folketingsmand P. Andersen paa sit Glas og holdt en meget smuk Tale, hvori han ønskede Skolen og mig velkommen til Midtsjælland. Der blev raabt Hurra, klinket, vinket og skaarlet til mig baade her og der fra.

Jeg havde ikke haft Anelse om, at der ventede mig en saadan Ære. Det eneste, jeg havde haft Lejlighed til at indbyde til i Kærehave, var Grundstensnedlæggelsen; men den havde ganske vist ogsaa vundet god Tilslutning baade fra Land og By.

Saa blev det min Tur. Jeg var ikke forberedt paa at holde en Tale; men det, Hjertet er fuldt af, løber Munden let med, og mit Hjerte var fyldt med Glæde og Tak, baade for de gode Ord, der var sagt i Talen, og for al Venlighed og Imødekommenhed fra Land og By. Det takkede jeg for og udtalte Haabet om, at det maatte vinde og vare og Kærehave Husmandsskole blive til Gavn og Glæde for Byen, Egnen og det hele Land.

Da jeg vilde sætte mig uden at sige noget, der kunde give Anledning til at tømme Glassene, sagde Landbrugsministeren: Det ske! Saa blev der igen raabt Hurra og klinket.

Sommeren 1903 blev jeg atter indbudt til Fællesspisningen ved Dyrskuet i Kærehave, og ved Generalforsamlingen blev jeg valgt ind i Udvalget for Præmiering af Husmandsbrug sammen med to Husmænd, en Forpagter og en Godsejer. Udvalget valgte mig til Formand.

Det Hverv var jeg glad ved. Jeg vilde gerne lære Midtsjælland at kende, og her var en fortrinlig Lejlighed. Jeg var Formand i 5 Aar. Bedømmelsen varede 3 lange Julidage hvert Aar. Fra By til By og Sted til Sted kørte vi i en Labyrinth af offentlige og private

Veje, som jeg næppe paa anden Maade havde lært at kende, og jeg fik Oplysning om, hvem der boede baade i Huse og Gaarde.

Jeg har mange skønne Minder fra de Dage. I Breve til de Præmiesøgende meddelte jeg, at den og den Dag kunde de vente Udvalget. Det var ikke før sket; men jeg vilde ogsaa gerne lære Hjemmenes Folk at kende, ikke nøjes med at se deres Bedrift.

Nogle af Udvalgets Medlemmer mente, at vi skulde komme bag paa dem; men da vi havde været rundt det første Aar, var vi alle enige om, at det havde været nogle fornøjelige Dage, og fornøjeligst af alt havde det været at træffe Hjem og Folk i Søndagspuds.

Jeg tror ogsaa, at det hist og her lykkedes for os at give en anerkendende Opmuntring i Ord, der kunde bøde lidt paa manglende Midler, thi det var den eneste Sorg, vi havde, at Midlerne ikke strakte til.

Da de 5 Aar var gaaet, kendte jeg meget af Midtsjælland og mange af Midtsjællands Beboere.

Udvalget anbefalede Landboforeningen at overlade Bedømmelsen til Husmandsforeningerne, som nu var fremstaaet.

Det var min faste Beslutning, at jeg ikke vilde paatage mig nye, offentlige Hverv. Skolen var nu udvidet med Kursusbygningen. Arbejdet hjemme tog al min Tid; men Landboforeningen valgte mig dog ind i Planteavlsudvalget, og Udvalget valgte mig til Formand. Jeg slap for det ved at anbefale en af Skolens Lærere i mit Sted.

Ved de samvirkende sjællandske Landboforeningers Delegeretmøde i Novbr. 1902 paa den kgl. Skydebane i København havde jeg talt om Kærehave Husmandsskoles Oprettelse og Formaal. Det var lykkedes saa godt, at jeg atter stod paa Dagsordenen som Taler i Novbr. 1903.

Denne Gang skulde jeg tale om Kvindernes Uddannelse i Husholdning, Havebrug og Landbrugets Bierhverv.

Det var en stor Ære at tale ved den sjællandske Landborigsdag, og Emnet var nyt. Kærehave var den første Skole, der blev anerkendt til at give Fagundervisning for unge Piger og bosiddende Kvinder.

Delegeretmødet 1903 skulde holdes den Fredag og Lørdag, som laa midt i det første 11 Dages Kursus paa Kærehave. Jeg havde taget Forskud paa mine Timer med Kursusdeltagerne, for at jeg kunde være væk uden at blive savnet. Den sidste Time havde jeg

med Kursusdeltagerne Fredag Morgen. Samtidig fortalte jeg dem, at jeg skulde ind til København og tale om Skolens Arbejde.

*

Just som jeg stod færdig til at tage Afsked, kom 4—5 af Kursusdeltagerne og vilde sige Farvel til mig.

»Tak,« sagde jeg; »men gaar alt vel, saa er jeg her igen i Morgen Aften.«

»Ja,« sagde de, »men vi vilde gerne rejse hjem i Morgen tidlig.«

»Hvordan kan det dog være?« spurgte jeg forundret. »Jeg synes, det er gaaet saa godt.«

Ja, de var ogsaa meget godt tilfreds, men de vilde hjem og praktisere det, de havde hort om. De vilde plante Hække og Læbælter, anlægge Frugt- og Kokkenhaver o. lign.

»Vi er kun midt i Forklaringen til det altsammen,« sagde jeg. »Rejser De hjem og tager fat nu, er jeg baenge, De ikke forstaar det. Det kan hverken De eller Skolen være tjent med.«

De saa lidt paa hverandre og tovede uden at sige Besked.

»Bare jeg ikke kommer for sent til Toget. Vi siger ikke Farvel uden for i Dag. Vi ses igen i Morgen,« sagde jeg og tog Trappen i ét Spring.

Saa satte jeg mig paa Cyklen og spurtede ad Ringsted til.

Jeg havde kun beregnet lige de nødvendige Minutter. Nu vilde det knibe.

Jeg lagde mig frem over Styret som en Væddeløbsrytter og traadte i Pedalerne, saa det knagede i Kæden. Jeg turde ikke give mig Tid til at se paa mit Ur; jeg vidste, at det var saa sent, at jeg ikke kunde naa det, dersom Toget ikke var nogle Minutter forsinket.

Da jeg naaede forbi Dampmøllen, saa jeg Toget komme kørende ude paa Linjen. Det gav Kraft til et ekstra Spark i Pedalerne; men saa sprang Kæden. Jeg maatte af Cyklen.

Nu ansaa jeg det egentlig for haabløst; men jeg forsøgte dog. Cyklen og jeg løb Væddeløb ned ad Bakken med Toget, som samtidig kørte ind foran Stationen.

Just som jeg satte Foden paa Trappen til Stationsbygningen, fløjtede Toget Afgang.

Det var slemt.

Jeg kastede Cyklen op imod Muren og styrtede gennem Vente-

salen ud paa Perronen. Men det var for sent. Den sidste Vogn rullede just forbi.

Stationsforstanderen stod dér og sagde roligt: »Hr. Forstander, De kommer ikke med denne Gang!«

Nu havde jeg Tid til at trække Vejret og tænke over, hvad jeg skulde gøre. Telefonere eller telegrafere.

Jeg valgte personlig, ekspres Samtale med Landboforeningernes Sekretær, A. P. Jensen.

Jeg kunde næsten høre, hvorledes han kom styrtende til Apparatet og sagde:

»Ja, det er mig, Sekretær A. P.«

»Goddag! Jeg staar paa Ringsted Station, og Toget, jeg skulde været med, er nok snart ved Roskilde.«

»Ikke andet! Bryd Dem bare ikke om det. De kan jo komme til næste Aar. Det klarer vi nok.«

»Tak!«

Jeg kom til at tænke paa, hvad der var Aarsagen til, at jeg kom for sent, og straks saa jeg, at det maaske dog var godt for noget. Nu kunde jeg i alt Fald komme hjem og tale mere med de Kursusdeltagere, der vilde rejse. Det maatte absolut forhindres.

Da jeg kom hjem, indbød jeg Kursusdeltagerne til en Samtale-time. Jeg vilde gerne have dem til at udtale sig frit og uforbeholdent om Opholdet og Undervisningen paa Skolen.

Jo, det var altsammen saa meget godt — — —

Der var ikke noget at klage paa — — —

Her blev gjort alt for dem. — Meget mere end de kunde have ventet o. s. v.

Disse valne Udtalelser sagde mig lige det modsatte: At det slet ikke altsammen var saa meget godt. Men det var ikke til at finde, hvad der var i Vejen. Jeg sad næsten som en Forhørsdommer, der frister og lokker for at faa en Bekendelse frem.

Endelig, lidt efter lidt, kom det, der ikke lod sig benægte: Mange af dem befandt sig i Virkeligheden rigtig skidt. Nogle havde Hovedpine, andre Mavepine, flere havde begge Dele, Resten var ikke ligefrem syge, men de var trætte og utilpas. Energien og Arbejdslysten var borte, derfor havde nogle besluttet at rejse hjem den Aften.

Men »Sygdom er hver Mands Herre!«

Skolen har ingen Skyld. Grunden er vel nok den, at Livet hjemme og her paa Skolen er meget forskelligt.

Her gaar vi og bestiller ingen Ting. Det skulde man mene, vi kunde holde ud; men det gaar nok med os som med gamle Arbejdsheste, vi kan ikke taale at staa fri. Vi faar Kolik, dersom vi ikke hænger i Selen fra Morgen til Aften.

Her paa Skolen hører vi saa meget, som vi skal huske. Det giver Hovedpine. Hjemme er der ingen uden Konen, der sommetider holder et lille Foredrag for os, — og det skal vi helst glemme.

Kort sagt: Kursusdeltagerne tog hele Skylden. De fortsatte:

Hjemme gaar vi tidligt i Seng og staar tidligt op. Her er vi oppe om Aftenen til Klokken er baade 10 og 11, og saa er det ikke altid saa let at falde i Sovn lige straks. Sengen er jo heller ikke den samme som hjemme.

Her har vi ikke noget at staa tidligt op efter om Morgenen, derfor ligger vi en Timestid længere og samler os en Hovedpine.

Kosten er jo ogsaa anderledes end hjemme. Forstaar sig, vi klager ikke, det er langt fra. Vi lever godt, bedre end hjemme. Det kan vi maaske heller ikke taale. Men nu har vi prøvet det ogsaa. Det bliver rart at komme hjem igen, o. s. v., o. s. v., o. s. v.

Det var ikke hyggeligt at høre paa.

Skolen var anlagt og indrettet paa at modtage bosiddende Mænd og Kvinder paa 11 Dages Kursus fra 1ste og 3die Tirsdag i hver Maaned, og nu paa det første Kursus, endnu før den første Uge var gaaet, sad vi saadan i det, at det hele truede med Opløsning.

Det var i alt Fald godt, at jeg kom for sent til Toget og nu var hjemme.

»Dette her maa vi have gjort noget alvorligt ved,« sagde jeg, »og vi maa allesammen hjælpes ad.«

»Sig mig, hvad mener I, der kan gores?«

Kursusdeltagerne horte, at Eleverne daglig sang og marcherede i Gymnastiksalen, saa det rungede i hele Huset. En af dem spurgte, om de ikke kunde faa en Times Gymnastik hver Dag?

Ja, det var maaske en Idé!

»Er der Stemning for det?« spurgte jeg.

Ja, det var der, og ingen var imod.

»Saa er det vedtaget!« sagde jeg.

Kort efter stillede Kursusdeltagerne i Gymnastiksalen. De havde ikke Gymnastikdragter; men de smed Frakken og Vesten, saa var

de i Skjortærmær med Seler op over Skuldrene og med Morgensko paa Fødderne.

Det blev Gymnastik, som nok kunde have givet Buch Idéen til hans nu verdensberømte »primitive Øvelser«.

Kursusdeltagerne slog ud med Arme og Ben, saa det peb i Luften. De bøjede og strakte Kroppen, saa det knagede i alle Led og Lemmer. En af dem sagde til mig, at det var meget haardere end at grave Dræn.

Efter et Par Timers Øvelse var Kursusdeltagerne ligesom Sprællemænd, der hverken kan rore Arme eller Ben.

Nu var det for Alvor galt.

Gymnastikken maatte indstilles.

Nogle fik Antifebrinpulver for Hovedpine.

Sygeplejersken gik rundt paa Værelserne og opvartede med sort Kaffe. I Stedet for Fløde var der amerikansk Olie; men da det ikke altid hjalp, hentede vi Lægen, saa fik de Glycerinindsprøjtning.

Jeg spurgte Læge Christophersen, hvad vi skulde gøre. Han svarede: »Det er der egentlig ikke noget paa Apoteket, der kan hjælpe for. Giv dem en Spade i Haanden og lad dem grave Deres Have, saa gaar det nok over!«

Det var maaske nok et godt Raad; men det var ikke det, Kursusdeltagerne var komne paa Skolen for, saa det Raad kunde vi ikke følge.

Nøden begyndte at blive stor; men: »Naar Nøden er storst, er Hjælpen nærmest,« siger det gamle Ord, og saadan gik det ogsaa her.

En Morgen, da jeg havde ligget vaagen og spekuleret over Spørgsmaalet omtrent hele Natten, vaagnede jeg fuldt klar over, at nu havde jeg fundet Midlet, som kunde hjælpe over alle Vanskeligheder. Det gjaldt bare om, at Skolen og Kursusdeltagerne kunde lære at bruge det. Maaske vilde det lettere lykkes nu, da vi for Alvor var kort fast.

Kuren skulde begynde med det samme.

Jeg havde den første Time med Kursusdeltagerne om Morgenens og i den sagde jeg omtrent følgende til dem:

Vi er kort fast; men jeg er overbevist om, at vi kan komme i Gang igen og fuldføre Kursuset, saa De kan faa Glæde og Udbytte af Kursuset og Skolen faa Lyst og Mod til at byde nye Hold velkommen; men vi maa allesammen hjælpes ad.

Nu véd vi, at det først og fremmest kommer an paa, at De er raske og godt oplagt til at tage fat hver Dag. »Naar man er rask, er man sin egen Lykkes Smed«.

Vi har fra begge Sider ment, at De let kunde holde til det Arbejde, De som Kursusdeltager skulde udføre. Ja, selv har De regnet Arbejdet saa lidt, at De en Dag sagde til mig, at her gik De og bestilte ingenting!

Vi maa regne om for at komme til det rigtige Facit.

Vil De nu sige mig, om jeg ikke har Ret i følgende:

Da De gik hjemmefra var De rask og De glædede Dem til at komme paa Kursus, fordi De var interesseret i at lære noget. Naar De igen bliver rigtig rask, vender Interessen tilbage. Er det ikke rigtigt?»

«Jo, det skal nok passe!»

»Saa gaar vi videre.

Nogle af Dem tror, at det er nødvendigt at komme hjem for at blive rask; men jeg siger Dem, at De kan lige saa let, ja, maaske lettere, blive rask og holde Dem rask her paa Skolen. De er bleven utilpas, fordi »Vanen er det halve Liv«, og 11 Dage er alt for kort en Tid til at forandre en Vane i. Det har De gjort, da De tog fat her som Kursusdeltager. Deri ligger den væsentligste Aarsag til, at De er træt og utilpas. Derfor skal De tilbage til Deres daglige Vane, og leve her paa Skolen, som De er vant til at leve hjemme. Det kan De meget godt gøre. Skolen er beregnet paa at modtage bosiddende Mænd og Kvinder paa 11 Dages Kursus, altsaa maa vi indrette Forholdene, saa De kan befinde Dem vel her, og det vil vi gerne gøre, men lad mig nu først sige Dem, hvordan De skal bære Dem ad.

De af Dem, som hjemme er vant til at gaa meget ude og arbejde, skal ogsaa gaa meget ude her; men tager De Træskoene paa og gaar en rask og passende Tur tre Gange daglig, Morgen, Middag og Aften, og kommer tilbage godt gennemvarmet af Turen, saa skal De se, at Maven vil ikke kende Forskel paa det og Arbejde. De kan jo godt svinge med Armene og vrikke Kroppen lidt, samtidig med at De gaar.

De har anstrengt Deres Hjerne med at huske alt, hvad Lærerne fortæller Dem. Kunde det lade sig gøre, saa vilde De i 11 Dage blive lige saa kloge som alle Lærerne tilsammen. Det lader sig ikke gøre. Det giver Hovedpine.

De vil maaske straks studse lidt, og dog vover jeg at sige det saadan: De skal ikke bryde Dem om at huske noget som helst af det, der bliver sagt; men De skal forstaa det, og man kan forstaa lige saa meget, man har Forstand til, uden at blive overanstrengt. Skal man huske meget, saa skal man have en god Hukommelse, og det tager Tid at opove den. Det naas ikke paa 11 Dage. Hvad De har forstaaet, glemmes ikke; det kan De fore hjem og praktisere uden Besvær.

De er nok ogsaa rejst hertil og taget fat paa Arbejdet med den Tanke, at det, De her skulde hore om, var noget nyt, De ikke for havde tænkt over. Dersom det var Tilfældet, saa vilde 11 Dage være alt for kort en Tid at være her i.

Nu véd De, at det, vi fortæller Dem om, er det Arbejde, som De rejste fra den Dag, De tog hertil, og som De igen skal tage fat paa den Dag, De kommer hjem. Derfor er Tankerne ikke fremmede for Dem.

Jeg véd godt, hvad De hjemme arbejder med og spekulerer paa. Nogle har skrevet det til mig i Breven, jeg har faaet, og har De ikke sagt det rent ud, saa har jeg læst det mellem Linjerne.

Hjemme er de fleste af Dem optaget i et Par Timer daglig af at fodre og passe Deres Husdyr. Her paa Skolen fortæller vi Dem ogsaa i et Par Timer daglig, hvorledes vi mener, det Arbejde skal gores. Naar De sammenholder vor Maade med den, De plejer at benytte, kan De godt lære noget af det, selv om De gor Arbejdet paa samme Maade som den Lærer, der her paa Skolen har det som sit Hovedfag, saa er det godt at faa Vished for, at De gor det rigtigt.

Jeg véd, at De hjemme spekulerer over:

Hvilket Sædskite, der passer bedst for Deres Bedrift.

Hvilke Bierhverv, det lonner sig at anlægge, og hvorledes det skal gores.

Hvordan De skal anlægge og passe en Frugt-, Kokken- og Blomsterhave.

Hvilke Planter, der egner sig bedst til Hække og Løbælter hos Dem.

Hvorledes De skal fore et Regnskab, som Skattemyndighederne godkender.

Nybegyndere onsker ogsaa at vide, hvorledes de skal anlægge

Deres Hjem, saa det kan have Betingelser for at blive et sundt og lykkeligt Hjem.

Disse og lignende Spørgsmaal har jeg faaet mange Gange af Husmænd i de 10 Aar, jeg har været Vandrelærer for Østifternes Haveselskab i Maribo Amt.

Alt det kan vi lære Dem uden at De overanstrenges deraf; thi De skal ikke bryde Dem om at huske de Ord, vi siger. De maa spørge, indtil De forstaar det.

Det var lidt om Arbejdet, og De ser, at ret forstaaet, saa er det jo det samme, De arbejder med her som hjemme. Det er kun Arbejdsmaaden, der er en anden.

Her gaar De i Skole.

De husker nok, at saa skal man forberede sig til den kommende Dag. Det skal De ogsaa, men ikke ved at lære Lektier eller den Slags. Den Forberedelse, De skal skaffe Dem, er at være rigtig godt oplagt til hver ny Dag, saadan at det ligefrem kribler i Kroppen paa Dem efter at faa begyndt.

Jeg maa vist først lære Dem, hvordan det skal gaa til.

De sagde for til mig, at »Sygdom er hver Mands Herre,« og det er sandt; men det er dog ikke altid lovlig Grund, naar man siger, at man er syg; man kunde ofte have forebygget det, dersom man i Tide havde tænkt derpaa.

Det er Smaaating!

Javel!

Men »Liden Tue vælter ofte et stort Læs!« Det maa vi sande her, hvor vi sidder.

Altsaa!

De skal ikke være oppe ret meget længere om Aftenen og ikke ligge ret meget længere her om Morgen, end De plejer.

Deres Seng her skal saa vidt muligt udstyres som Deres Seng hjemme. De, der vil have en Underdyne, en Hovedpude og et Tæppe mere, kan faa det; saa skal De se, at De ogsaa vil sove her som hjemme.

Er der noget, som De hjemme ikke kunde taale at spise og drikke, kan De heller ikke taale det her. De siger bare til, saa faar De Diætmad. Det har vi altid.

Hjemme er De vant til at arbejde ude; derfor taaler De ikke at være inde her hele Dagen; men her skal De ikke arbejde, derfor maa De tage Overtojt paa, naar De gaar ud, ellers bliver De ikke

varm af Turen. Jeg vil ogsaa tage en Times Forevisning i Havebrug o. lign. ude hver Dag med Dem.

Landbohusflid er et umærket Motionsfag, samtidig med at De godt kan lære noget, som De kan faa Glæde og Udbytte af, baade her og hjemme. De bor derfor allesammen følge Undervisningen i de 2 Timer daglig, som er lagt af til det.

Jeg er overbevist om, at De ved at følge denne Plan, vil føle en lignende Befrielse som en Arbejdshest maa føle, naar Skoene om Sommeren bliver brækket fra, og den slippes ud paa Græs.

Her er De fri for det legemlige Arbejde. Det er i den Retning en lille Ferie, De faar. Det kan være godt at slippe af Selen i nogle Dage; men Motion maa De ikke glemme at skaffe Dem.

De har ikke for været paa Kursus; men nogle af Dem har været paa Husmandsrejser og véd, at der kan hentes værdifulde Idéer og gode, lyse Minder om Rejsefæller og Værtsfolk med hjem. Men paa Husmandsrejserne er der ikke Tid til at faa grundig Forklaring om, hvorledes Idéerne skal praktiseres. Den Fordel har Kursus'ene, at her er Tid til at spørge og her er Lærere, som kan sige Dem, hvorfor det skal gøres saadan og ikke anderledes. Derfor vil De kunne undgaa Fejlgreb og spare dyre Lærepenge.

Vi kan ogsaa give Dem Oplysning om, i hvilke Bøger De kan hente yderligere Vejledning, naar De kommer hjem.

Men 11 Dages Kursuset her paa Skolen har ogsaa den Fordel fremfor Husmandsrejserne, at her er De saa længe sammen med Standsfæller fra alle Egne i Landet, at De kan lære hverandre at kende. De kan fortælle hverandre om Deres Arbejde og Erfaringer baade i Deres Hjem og paa Deres Egn. Det kan faa stor Betydning for hele Husmandsstanden, og her paa Skolen ser De Aflosningen: den unge Slægt. Det er først naar de unge sætter sig det Maal, at dygtiggøre sig til at blive Husmænd og Husmandskoner, at man kan tro paa en lysere Fremtid for Husmandsstanden.

Ungdommen er Fremtiden!

Det vil være let at lede Ungdommen den Vej; thi i Vuggegave har de faaet Betingelserne for at forstaa Arbejdet.

Et Land kan blive Industriland, naar det har en tilpasset Befolkning, selv om det mangler Raaprodukterne.

Eller for at tage et Par Eksempler fra vort eget Land: Paa Æro gaar de unge til Søs og paa Amager bliver de Havedyrkere.

Danmark er som Helhed et Landbrugsland, og vi har en Hus-

mandsstand, der har alle Betingelser for at dyrke Landet, saa det lidt efter lidt bliver et Husmandsland; men der skal Oplysning og Uddannelse til, ellers bliver det ikke den fri, selvstændige og lykkelige Stilling, som det har Betingelser for at kunne blive, naar Slægtled efter Slægtled gaar den Vej.

Vi kan og vil ikke undvære Kursusdeltagerne, derfor maa De ikke rejse skuffede herfra; thi saa hører det snart op med, at der kommer nye Kursusdeltagere paa Deres Pladser.

Det er ikke underligt, at vi i vor Iver er kørt fast; men jeg er vis paa, at vi er over alle Vanskeligheder med det samme, naar vi hjælpes ad og straks tager fat efter den Plan, jeg her har antydnet.

Jeg er overbevist om, at vi paa disse 11 Dages Kursus kan give Dem Idéer og sætte Dem i Gang med et Arbejde, som paa mange Omraader kan fore vidt, og som kan blive til Gavn og Glæde baade for Dem, Deres Hjem og vort Land!

Er De enig med mig heri?«

»Ja, ja, ja,« lod det rundt om fra Kursusdeltagerne. Nogle rejste sig op for at give det Tilslutning, og snart stod de alle op.

»Tak skal De have,« sagde jeg.

»Nu tør jeg spaa os Lykke og Udbytte af Arbejdet.«

Det var en Omvendelsesprædiken med langt større Virkning end jeg havde ventet.

Kursusdeltagerne var med et som forvandlede, eller rettere sagt: de var igen bleven sig selv, saadan som de var, da de kom.

Nu talte de frit ud til mig om deres Liv og Vaner.

En spurgte, om han ikke kunde faa en Madras mere til sin Seng.

»Ja, det kan De godt faa,« sagde jeg.

»Kan De mærke Bundbrædderne gennem den, der ligger i Sengen?«

»Nej,« sagde han. »Den skal ligge ovenpaa. Deres Overdyner er varme nok; men de er 10 Pund for lette. Jeg synes, jeg ligger ganske nøgen; derfor kan jeg ikke sove.«

Saa fik han en Madras. Naar han laa saadan i Pres, sov han som en Sten.

Nu kom Vinduerne i Skolestuen op mellem Timerne, og Kursusdeltagerne trak frisk Luft udenfor.

Om Morgenen gik hele Flokken paa Landevejen ad Ringsted

eller Kværkeby til, og naar de kom tilbage, smagte Morgenmaden dem bedre end hjemme.

Ved alle Maaltider var jeg omhyggelig for at ingen spiste eller drak noget, de ikke kunde taale.

Der blev ikke Brug hverken for Doktor, Sygeplejerske eller amerikansk Olie. Maven gjorde sin Pligt uden at knurre.

Jeg sagde ogsaa, at de, som hjemme var vant til at hvile en lille Stund efter Middagen, skulde lægge sig i deres Senge. Det var bedre at sove et Kvarter, og saa være lysvaagen, end at sidde og nikke hele Eftermiddagen.

Jeg kunde faa dem til alt. Hoved og Krop var igen bleven let og fri.

I Husflidstimerne gik jeg op for at se, om de havde faaet fat. Jo, det kan nok være, at de hængte i. Her var et stort Udvalg af Modeller, godt Materiale og rigeligt med Plads og Værktoj til dem alle.

Hænderne sad godt paa Skaftet. Arbejdet gik næsten som en Leg.

Adskillelsen fra Hjemmet gjorde det mere kært for dem, end det før havde været, og der begyndte at vaagne en forelsket Længsel efter Konen og Bornene. Derfor var de saa ivrige paa at lave Gaver og Legtoj til dem.

Med deres Kursuskammerater var de nu saa godt kendt, at de talte frit ud om deres Hjem. Det generede ikke Arbejdet, at de samtalede, sang og flojtede. De skulde kun raabe lidt højt for at blive hørt gennem Arbejdslyden, Latterbolgerne og de mange Stemmer.

De tog intet Hensyn til, at der var Lærere tilstede. De droftede Undervisningen frit og ugenert. Det var som en Diskussionsaften uden Ordstyrer og Referenter.

Naar jeg kom, var de meget ivrige efter at vise deres Sager frem.

Vi er sat godt i Arbejde, vi har travlt! sagde nogle Mænd, der sad og flettede grønne Kurve.

»Jeg faar ogsaa travlt, naar jeg kommer hjem,« sagde en af dem. »Jeg skal plante Læbælte og anlægge Haven.«

»Mit Hus skal jeg have drejet en halv Omgang, saa Vinduerne kommer til at sidde paa Sydsiden. Ja, Huset lader jeg staa, men Vinduerne flytter jeg da,« sagde en anden.

»Jeg skal bygge Hønseshus og anlægge Hønsesgaard. Pileplantning og Husflid vil jeg ogsaa lægge mig efter,« sagde en tredie.

Det var uhyre fornojeligt at se og høre paa.

»Min Kone kommer her paa et 11 Dages Kursus til Sommer. Vil De saa lære hende at dyrke og anvende Frugt og Kokkenurter i Husholdningen? Vi vil have meget med Havebrug. Vi har mange Børn, som kan hjælpe til; det er bedre at holde dem hjemme end sende dem for tidligt ud at tjene. Børnene faar De ogsaa lidt efter lidt, som de vokser til. Jeg kommer da ogsaa igen. Kunde De ikke indrette det saadan, at der kan komme Mænd paa Kursus om Sommeren. Det er nok en travl Tid; men det betaler sig; der er mere at se om Sommeren i Haven. Jeg vil prøve, om jeg ikke kan sætte mig i Arbejde hjemme, saa jeg ikke behøver at gaa paa Arbejde hos andre. Jeg er nemlig ked af at være halv Husmand og halv Daglejer.«

Saadan gik det fra den ene til den anden. Enhver havde sit at fortælle og spørge om; det var ikke muligt at slippe derfra for Timerne sluttede og alt skulde stilles paa Plads og pakkes bort.

I Husflidstimerne var Kursusdeltagerne rigtig sig selv. Mange blev glædeligt overrasket ved at se, at de ogsaa kunde lave noget pænt med deres store grove Hænder. Det skulde fortsættes, naar de kom hjem. Derfor var der adskillige, som satte flere Arbejder i Gang og købte Materiale til at gøre det færdig med hjemme.

De daglige Friluftsf-forevisninger var ogsaa en udmærket Afveksling fra Skoleundervisningen. Til dem stillede Kursusdeltagerne i Træsko og Overtøj. Nogle med Stok og kort Træpibe. Tonen var fri og fornojelig.

Vi havde anlagt og tilplantet Frugthaven i Foraaret 1903. Træerne skulde altsaa beskæres første Gang i Vinteren 1903—04. Jeg tog fat med det samme for at Kursusdeltagerne kunde faa det lært. Det var et godt Undervisningsmateriale.

Kursusdeltagerne stillede sig i en stor Rundkreds omkring et Træ. Selv stod jeg ved Træet midt i Kredsen og foretog Beskæringen Gren for Gren, samtidig med at jeg forklarede, hvilke Grene, der skulde bort og hvilke, der skulde blive, og hvorfor Grenene skulde skæres netop paa det Sted.

Paa den Maade gik vi fra Træ til Træ indtil alle Kursusdeltagerne erklærede, at nu kunde de gøre det mindst lige saa godt som jeg; saa fik en af dem Saksen i Haanden og jeg stillede mig ind i Kredsen. Nu skulde han prøve, medens de andre skulde kritisere. Det kunde gøre dem lysvaagne og saa ivrige, at man skulde tro, det var deres egne Træer, der var ved at blive mishandlet.

Det praktiske forstod de hurtigt og meget godt; men det ramlede let for dem, naar jeg provede, om de kunde følge med i min Forklaring af noget, de ikke saa.

For Eksempel: Da jeg var færdig med at lære dem, hvorledes de unge Frugttræer skulde skæres første Gang, gav jeg dem den Regel for Beskæring af de samme Træer i de følgende Aar, at i Almindelighed skulde der skæres en Trediedel af sidste Aarsskud bort. Da jeg havde forklaret det nogle Gange, spurgte jeg, om de nu forstod det.

»Jo, det forstaar jeg meget godt,« sagde en af Kursusdeltagerne. »Der skal skæres en Trediedel af Grenen bort; men sig mig kun, hvilken Trediedel af Grenen er det, der skal skæres bort?«

»Kan der være Tvivl om det?« spurgte jeg og saa mig rundt i Kredsen.

Et Øjeblikks Forbavselse og saa en voldsom Latterbølge, der rullede helt ind over Midtsjælland og højt op i Skyerne fra alle de andre Kursusdeltagere.

»Tak!« sagde Spørgeren. »Det er den øverste Trediedel!

Nu forstaar jeg det og jeg glemmer det aldrig!«

Jeg viste dem ogsaa, hvorledes de skulde anlægge Læbælter og Hække, Pileplantninger, Frugt-, Køkken- og Blomsterhave, reolgrave, skære Stiklinger og pode. Kort sagt, alt det, jeg selv som ung Gartner havde lært.

Kursusdeltagerne var overordentlig interesserede, og det, de paa den Maade havde været med til, forstod de uden Anstrengelse.

Nu forstod Kursusdeltagerne ogsaa at høre, baade naar de var til Fagundervisning i deres egen Skolestue eller sammen med Eleverne til Foredrag, Sang, Oplæsning eller Underholdning af forskellig Slags om Aftenen. De kunde ikke blive træt eller mæt af at høre. De var friske og kvikke, fordi de nu var lige saa omhyggelige for at skaffe sig Motion og Hvile, som for at følge Undervisningen og Maaltiderne.

Den sidste Dag, da jeg havde haft Forevisning i Haven, sagde en af Kursusdeltagerne, at han gerne vilde tale med mig, naar jeg havde en ledig Stund.

»Ja, det kan blive med det samme,« sagde jeg. Vi fulgtes ad ind paa Kontoret. (Det var en Mand paa ca. 60 Aar, noget slidt og lidt krummet, men med et udmærket Ansigt. Han var en af dem, der havde tænkt paa at rejse hjem, da den første Uge var gaaet.)

Da jeg bad ham om at sætte sig, sagde han: »Kommer jeg ikke til Ulejlighed?«

»Nej, vær's god, sæt Dem ned. De kommer ikke til Ulejlighed.«

»Vil De ryge?«

»Tak, jeg ryger ikke.«

Jeg forstod, at det maaske kunde blive en lang Stund. Derfor stoppede jeg min Pibe, tændte den og satte mig til Rette i Stolen.

»Se saa,« sagde jeg, og han begyndte.

»De skal rigtignok have mange Tak, fordi De fik overtalt mig til at blive her. Det er nogle dejlige Dage, vi har her. Hjemme har jeg selvfølgelig ikke saadan Tid og Raad til at gaa ret meget til Moder, og naar jeg har gaaet ved Arbejdet, er jeg heller ikke altid oplagt til at gaa til Forsamlingshuset og høre Foredrag. Her er vi ikke opslidt eller trætte. Her slipper vi let og billigt til det. Vi sætter os bare paa Bænkene, saa kommer Taleren og stiller sig paa Katederet, uden at vi afkræves Penge eller der sporges om Billetter.

Den faglige Undervisning er jeg meget glad ved, og Virkningen af den skal nok blive at se baade her og der ved vore Hjem; men jeg tror ogsaa, at alt det, vi hører og ser her paa Skolen af anden Slags, og som nogle maaske vilde kalde uvedkommende, er mindst lige saa meget værd for os. Det giver os nye Tanker og nyt Syn paa Livet. For mig har det lysnet meget i de Dage, jeg har været her.

Da jeg gik hjemme, spekulerede jeg ofte over Fremtiden. Jeg syntes, den var mørk og fattig, selv om min Kone og jeg nu har det, vi behøver for at leve, naar vi da ellers maa være nogenlunde raske. Helt opslidt er vi ikke; men vi har opdyrket en Hedelod og opfodt 8 Børn; det tager paa Kræfterne.

Til at begynde med var Arbejdet, som De sagde i Foredraget den første Dag, Nat- og Søndagsarbejde; men min Kones Moder var Enke, og for at hun ikke skulde komme paa Fattiggaarden, boede hun hos os. Det hjalp noget i de første Aar. Min Kone og jeg gik paa Arbejde og Svigermoder passede Børnene og de faa Kreaturer, vi lidt efter lidt fik skrabet sammen.

Det var strengt; men vi var raske og vi hængte i allesammen.

Det gik fremad. Nu har vi 12 Td. Land under Plov, en god Mose og Eng, 6—8 Koer og Kvier og 2 smaa Heste.

Vi har faaet Præmie flere Gange, og saa var det saa heldigt, at

jeg var med paa Husmandsrejserne og horte Dem i Silkeborg, da De talte om Husmandsskolen.

Det slog ned i mig, at det var en god Idé, som burde realiseres. Jeg tegnede mig straks for 10 Kr., og vi talte noget om det hjemme. Især efter at De havde været i vort Forsamlingshus. Men da Tiden gik og det ikke blev til noget, frygtede vi for, at De maatte opgive det; men saa kom det, og straks da De meddelte os, at Skolen skulde bygges her i Kærehave, søgte min Son om Understøttelse til et 6 Mdr.s og jeg til et 11 Dages Kursus.

Nu er vi her begge to.

Det er de skønneste Dage, jeg har levet. Min Kone maa nok komme herover til Sommer, og naar saa Sonnen kommer hjem, kan vi rigtig hjælpes ad.

Vi har 7 Børn i Amerika. De er rejst efterhaanden som de blev voksne. Vi turde ikke raade dem til at blive herhjemme og begynde som vi begyndte. Havde det været nu, saa var de ikke rejst; men den Gang saa jeg ikke den Fremtid for Husmandsstanden, som De har vist mig og som jeg tror paa. Var jeg ung, vilde det store Maal, den skal naa, drage mig. Nu er det mest Frygten for en fattig Alderdom, der som en Pisk har drevet mig frem, og det er der Forskel paa.

Gud ske Lov! Vi har da Aage her, og de andre skriver ogsaa, at de har det godt; men de længes og vi længes.

Nu har jeg noget at skrive om til Børnene og noget at fortælle Mutter, naar jeg kommer hjem.

Det, jeg har oplevet i disse 11 Dage, er som et Eventyr.«

Klokken ringede til Time.

Han rejste sig, tog min Haand og holdt den i begge sine, saa hjerteligt paa mig og sagde: »Endnu en Gang hjertelig Tak for, hvad De har gjort for mig og min Son. Ja, jeg tror, jeg paa Forhaand tør sige Tak paa mange Husmandshjems Vegne.

Vi har oprettet en Husmandsforening, som jeg er Formand for. Jeg vil gøre alt, hvad jeg kan, for at der kan komme mange Elever og Kursusdeltagere til Kærehave.«

— Min Pibe var straks gaaet ud, og jeg havde ikke tændt den igen.

Det havde ikke været en Samtale; thi jeg havde intet sagt, kun nikket til, hvad der blev sagt mig. Jeg tænkte paa, at for otte Dage siden havde den samme Mand staaet her i Kontoret for at sige

Farvel midt i Kursuset, utilpas, træt og skuffet, og nu havde det vendt sig saadan, at han sagde om Tiden derefter: Det er de skønneste Dage, jeg har levet!

Fra den Stund har jeg aldrig tvivlet om Betydningen af de korte Kursus.

*

Den sidste Dag var præget af Afslutning. Efterhaanden som Lærerne havde den sidste Time med Kursusdeltagerne, sagde hver af dem nogle Ord til Afsked. Jeg véd, at det i Reglen var en Tak for den Opmærksomhed og Interesse, hvormed Kursusdeltagerne havde fulgt Undervisningen; thi det var alle Lærerne opfyldt af.

Kursusdeltagerne blev heller ikke Lærerne Tak skyldig. De havde i Almindelighed valgt en af dem, der var mest interesseret i vedkommende Lærers Fag, til paa hele Kursusets Vegne at takke, medens alle de andre gav det Tilslutning ved at rejse sig op. Paa den Maade blev der mange Ordførere, og Talerne virkede ikke ensformigt eller trættende.

Fredag Aften var Besøgsaften. Alle, der havde Lyst af Elever, Kursusdeltagere, de faste Folk, Lærerinder og Lærere, var velkomne i den »private« Lejlighed mod Syd.

Jeg var ikke gift; derfor bestod det »private« ikke i andet end et lille Værelse ved Siden af Kontoret, hvori min Seng stod; det var det eneste Sted, de ikke maatte komme.

Kontort var for hele Skolen. Der kunde alle træffe mig, naar jeg var der, baade i og udenfor Kontortiden.

Dagligstuen var Avis- og Læsestue. Aaben hele Dagen lige til Sengetid om Aftenen.

Spisestuen blev til alle Maaltider, undtagen om Middagen, brugt som Spisestue for Kursusdeltagerne og de ugifte Lærere. Man skulde derfor ikke mene, at der kunde blive noget særligt højtideligt eller festligt ved at aflægge Besøg i de Stuer; men det var der, og naturligtvis var det »Gæsterne«, der bragte det med.

Besøgsaftenen kom Eleverne i Søndagstøjet, nyvaskede og barberede. De gik rundt i Stuerne og hilste med Haanden paa alle, ogsaa til deres egne Kammerater, som var mødt, rakte de Haanden med Smil og Buk, idet de forsøgte at se baade fremmede og højtidelige ud; men det lykkedes kun daarligt. Der var ikke noget

stivt eller tvungent i deres Holdning, og det kom af, at de kendte hverandre allesammen og de kendte Stuerne. I dem folte de sig straks som hjemme.

Der var mange Siddepladser i Stuerne, men Besogsaftenen kunde der selvfølgelig langt fra blive en til hver, især naar Kursusdeltagerne ogsaa var med.

Den første Besogsaften efter at Kursusdeltagerne var modt, kom Eleverne først og fordelte sig straks paa Pladserne. De blev siddende, da Kursusdeltagerne kom. Det saa ikke godt ud; men jeg vilde nodig ligefrem bede Eleverne rejse sig, for at Kursusdeltagerne kunde faa Siddepladser.

Vi begyndte altid med at synge nogle Fædrelandssange. Eleverne havde Sangbogen i Lommen, og de vilde gerne synge.

Derefter læste jeg i Reglen en lille Fortælling.

Den Aften, Elever og Kursusdeltagere var sammen første Gang, valgte jeg at læse »Adelighed« af Pastor Morten Pontoppidans »Taler til Ungdommen«. Jeg vilde se, om den smukke Skildring, Pontoppidan giver af den fonikiske Ungdoms Opdragelse, ikke kunde faa unge danske Karle til at rejse sig for de ældre Mænd, som var Kursusdeltagere.

Da Oplæsningen var færdig, sang vi »Udrundne er de gamle Dage«. Den er der henvist til i Fortællingen, og snart saa jeg den ene Elev efter den anden rejse sig og trække en af de ældre Kursusdeltagere i Frakkeærmet hen til den ledige Plads.

Ja, de havde forstaaet det, og det var ikke trevent eller med sure Miner, men med et Smil, Eleverne afleverede deres Pladser til Kursusdeltagerne, snart sad de allesammen og Eleverne gik rundt i Stuerne som Sonner i Huset.

Nu kom Kaffen.

Den blev baaret ind paa store Bakker i et helt Optog af Skolens 10—12 Piger.

Det var et smukt Syn. Til Skolen var det let at faa Piger. Vi valgte dem ikke efter Fotografier; men det var altid smukke Piger, vi fik. Ja, nogle var ligefrem Skonheder. Især tog de sig fordelagtigt ud i de store nystrogne hvide Forklæder med brede Baand op over Skuldrene og en stor Slojfe bagpaa, og i de Omgivelser!

Jeg havde ment, det var nødvendigt at drikke Kaffen i de store Spisestuer, fordi jeg troede, det var umuligt at trænge sig igennem, men Froken Vestergaard og Pigerne holdt paa, at der var Plads

nok, og det gik ogsaa meget let. Pigerne kom rundt til de inderste Kroge i Stuerne, og ingen blev glemt.

Karlene saa heller ikke ud til at være misfornøjet med Arrangementet. De tænkte vel som en af de unge Mænd siger i »St. Hans Aftenspil«:

Jeg har altid Længsel
Efter saadan Trængsel,
Saa kommer man de Piger saa nær,
De skønne især!

Anden Omgang blev skænket af store Kander.

Alle Stuerne duftede som en Kaffebutik.

Kaffe har en vidunderlig Evne til at løse Tungebaandene. Der blev med ét saa meget morsomt at snakke om, at man daarligt nok kunde høre det, man selv sagde, for munter Skæmt og Latter. Men saa lige paa en Gang blev der musestille i alle Stuerne.

Hvar var Aarsagen?

Ingen sagde et Muk.

Det var »Stille før Stormen«!

Et Sted lod der en lille Latter. Den fængede som en Brand i en Tot Blaar, og saa gik Latteren paany voldsommere end for.

Pigerne smøg sig rundt og samlede Kaffetøj og Kopper sammen.

Kursusdeltagerne tog deres korte Træpiber frem af Brystlommen og arbejdede sig hen til Skufferne med Udkradsning og Tobak, stoppede og fik Fyr paa.

Eleverne ofrede i Reglen en billig Cigar paa sig selv. Den Gang var baade Cigarer og Tobak billig, derfor var det ikke nogen uoverkommelig Udgift for mig at holde Kursusdeltagerne med en mild og god Tobak, selv om der blev roget meget.

Atter standsede Snakken i alle Stuer som af et Ryk. Der maatte være Forventning i Luften om at noget vilde ske; men der skete intet og Spændingen udlosles atter af en munter Latter.

Temperaturen steg til Svedepunktet, og Tobaksrogen var saa tæt som en Londonertaage.

De overste Vinduer i alle Stuer blev lukket op. Det friskede.

Før tredie Gang blev der stille overalt; men denne Gang var det ikke blind Alarm.

En Kursusdeltager havde slaæet nogle Trylleslag med en Teske paa sin Overkop.

Alle drejede Hovedet i Retning efter Lyden.

Han stod i den dobbelte Dør mellem Stuerne, hvor den plejede at staa, der ønskede at sige noget, som skulde høres af alle.

Det var en høj, klejn Mand i Fyrrerne med en rank Holdning og et karakteristisk Ansigt. Hans Stemme var kraftig; den hortes med Lethed gennem alle fire Stuer. Han sagde:

»Paa Kursusdeltagernes Vegne skal jeg udtale en hjertelig Tak for god Modtagelse og god Behandling i de 11 Dage, vi har været her!

Det har været nogle rige, uforglemmelige Dage, og naar vi i Morgen tidlig rejser fra Kærhave, tager vi et godt fagligt Udbytte og mange skønne Minder med os hjem.

Jeg for mit Vedkommende mødte med ret store Forventninger til det Udbytte, jeg haabede at faa i faglig Henseende, og jeg er ikke bleven skuffet, tværtimod. I flere Retninger har jeg faaet meget mere end jeg havde ventet, og saadan er det vist gaaet os allesammen. Men det har vi Kursusdeltagere takket Forstanderen og Lærerne for, derfor skal jeg ikke komme nærmere ind paa det her. Jeg siger det kun for at Eleverne skal vide, at vi i alle Maader er godt tilfreds med vort Ophold her paa Skolen.

Men vi Kursusdeltagere har ogsaa Grund til at takke Eleverne for al venlig Imødekommenhed, lige fra den smukke Modtagelse, de gav os den Aften, vi kom hertil.

Havde her ikke været Elever samtidig med os, saa vilde Skolen bleven som et Hjem uden Børn.

Vort Hjem og vore Børn er det kæreste, vi har, og selv om Skolen ikke er vort Hjem og Eleverne ikke vore Børn, saa har vi følt os som hjemme her i de 11 Dage, og i de unge har vi set vore Børn; vi har mange gode Minder fra Samværet med Eleverne, og det takker vi jer for.

Jeg har aldrig haft den Lykke at komme paa Skole i mine unge Dage; men jeg er glad ved, at jeg fik dette lille Ophold paa Kærhave Husmandsskole og samtidig lærte Elevernes Arbejdsmaade at kende.

Vi er i et Glimt vist Vejen og det store Maal, Husmandsskolen skal arbejde hen imod. Jeg for min Part kunde ønske, at jeg maatte begynde forfra ligesom Eleverne.

Vi, der ikke har lært meget i vore unge Dage, maa slide os igennem, hvor Kundskaber som et Trylleord kunde bane Vejen.

Det er ikke min Mening, at de unge, der gaar Husmandsvejen,

skal blive fri for at tage fat med Hænderne; men naar de lærer at bruge deres Evner sammen med deres Kræfter, saa kan de naa langt videre end vi er naaet, og de kan naa det lettere.

Vi Kursusdeltagere lykønsker de unge, der har sat sig det Maal, at dygtiggøre sig til at følge os efter.

Hidtil har jeg ikke turdet raade mine Børn til at gaa den Vej; men nu tør jeg det. Opholdet her paa Skolen har givet mig Tro til, at der kommer en lykkeligere Fremtid for en oplyst og dygtig Husmandsstand i Danmark.

Skal vi Kursusdeltagere ikke udbringe et Leve for Kærehave Husmandsskoles Elever!«

Begejstret Tilslutning fra de andre Kursusdeltagere.

De leve! Hurra! Hurra! Hurra!

Formanden for Diskussionsudvalget takkede i smukke Ord paa Elevernes Vegne og udbragte et Leve for Kursusdeltagerne.

Det var heldigt, at Vinduerne var lukket op, ellers havde de vist ikke taalt det Luftryk af Hurraerne, der ringede helt op til Landevejen og samtidig sugede Tobaksrøgen ud af Stuerne.

Atter tog en Kursusdeltager Ordet og takkede i muntre Vendinger Skolens faste Folk, særlig Frøken Vestergaard og Pigerne for god Opvartning.

Sang og Tale vekslede hele Aftenen.

Til sidst sang vi:

»Fremad« er Verdens vilde Røst,
Med Damp og med Vind til Vinge.

Saa blev der budt Godnat.

Min Haand var næsten lam af de mange kraftige Nævetryk.

Med Morgentogene fra Ringsted Station Øst og Vest paa kunde alle Kursusdeltagerne naa hjem inden Aften. Det passede særdeles godt. Lordag Morgen blev der som sædvanlig ringet op Kl. 7. Morgenmaden spiste vi 7,30, og 7,50 var der Morgensang, som Kursusdeltagerne ogsaa ønskede at være med til for sidste Gang. De havde modt trofast Dag efter Dag. Ja, saadan havde vi levet og sunget os sammen i de 11 Dage, at det faldt ganske naturligt at slutte med Salmen:

Herrens Venner ingen Sinde,
Mødes skal for sidste Gang.

For Eleverne gik til Time, fulgte vi med op til Landevejen. Dér udbragte en af Kursusdeltagerne et Leve for Kærehave Husmandsskole.

Vi svarede med et Leve for Kursusdeltagerne!

Klokken kaldte Eleverne til Time.

Et sidste Haandtryk, og saa afsted.

Naar Enden er god, er alting godt, sagde jeg til mig selv, da jeg gik tilbage til Skolen, og Enden paa Kursuset kunde ikke være bedre.

*

Nu var der 3 Dage, inden næste Hold Kursusdeltagere kom. Det var lige hvad der var nødvendigt til at bringe alt i god Orden til Modtagelsen.

Lagener, Pudebetræk og Haandklæder blev vasket og hængt paa Torreløftet om Lordagen. Mandag blev det rullet og lagt paa Sengegene igen.

Paa Værelserne var der Hovedrengøring, og Gulvene skulde til sidst have en lille Omgang med en Fernisklud, saa de atter kunde staa lige saa fine som til første Hold.

Kursusdeltagerne havde lagt Beslag paa al min Tid, særlig i den sidste Uge af Kursuset havde jeg været meget optaget af at studere dem og deres Timeplan. Nu skulde vi nok undgaa at strande paa det Skær i Fremtiden.

Paa Kontoret laa der en stor Bunke Breve, som krævede en indgaaende og omhyggelig Besvarelse; der var mange Timers Arbejde i det; men nu skulde jeg have det fra Haanden, for næste Kursus kom.

Eleverne havde faaet Lov til at benytte Gymnastiksalen en Aften om Maaneden til Leg og Dans.

Forlystelsesudvalget havde været hos mig og forhandlet om Tiden. De mente, at den Lordag Aften, da der ikke var Kursusdeltagere, var den gunstigste; thi hvor skulde vi skaffe »Damer« fra til alle »Herrerne«. Konkurrencen vilde blive større, naar der igen kom et nyt Hold Mænd paa Kursus om Mandagen.

Det fandt jeg, der var god Mening i, og derfor var det vedtaget, at den første Dans paa Skolen skulde være i Gymnastiksalen den Lordag Aften, da Kursusdeltagerne var rejst om Morgen.

Da det var første Dans paa Skolen, havde Eleverne fra Midt-

sjælland faaet Lov til at indbyde deres Kærester, Sostre og Kusiner. Vi havde faaet et Skon over, hvor mange der kunde ventes. Det var i alt Fald rigeligt.

Der var en underlig lys og festlig Stemning over Dagen allerede fra Morgenstunden af. Ansigterne straaede.

Vi skal have Dans!

Ja, vi skal have Bal i Aften!

Det var Udbrud, som Eleverne vekslede, naar deres Veje mødtes, næsten som i Julen, naar man siger: Glædelig Jul!

I Samlingsværelset havde jeg meget at gøre. Jeg underviste i Kemi og Fysik og skulde derfor ordne Apparaterne til mine Timer. Jeg havde en Aspirant til at hjælpe mig.

Naar Pigerne arbejdede i Kokken og Kælder, havde de ofte Vinduerne aabne til Gaarden. Mellem Timerne var der en livlig Færdsel under Balkonen af Eleverne. Der kunde ikke samtales paa den Afstand, kun raabes, og det hortes let af andre. Naar derfor en Elev vilde henvende sig til en af Pigerne, som han havde faaet Øje paa, maatte han liste over Gaarden — »Ingen Mands Land« —, som den senere under Verdenskrigen blev kaldt, da Eleverne lærte det Udtryk, fordi ingen maatte komme der.

Smorrebrodsjomfruen stod som sædvanlig den Dag i Kælderen lige under Samlingsværelset. Hun var et glad Gemyt og sang ved sit Arbejde. I Dag lod det særlig muntert. Det hidkaldte Elevernes Opmærksomhed.

»Karen,« sagde en sod Stemme — den kom fra én, der sad paa Hug ved Kældervinduet —. »Karen, maa jeg danse den første Dans med dig i Aften?«

»Oplaget!« sagde Karen med en lille drillende Latter.

»Den anden da?« — Stemmen lod lidt skuffet.

»Oplaget!« sagde Karen igen.

»Ogsaa oplaget! Er du oplaget hele Aftenen?«

»Nej, endnu ikke; men det bliver jeg nok!«

»Kan jeg da slet ikke faa Lov til at danse en Dans med dig i Aften, Karen?«

»Jo, du maa danse den første Mazurka med mig!«

»Mazurka kan jeg ikke danse,« sagde han lidt sorgmodig. — »Men,« fojede han til i en lysere Tone, »det er lige meget. Vil du lære mig det, Karen?«

Han afventede ikke Svaret.

Aspiranten, som nok var den, Karen havde lovet de to første Danse, spidsede Øren til den Samtale. Stille havde han aabnet et af Vinduerne lidt paa Klem og hældte nu et Glas koldt Vand lige ned i Nakken paa ham, der knælede ved Kældervinduet.

Som en »Kartesiensk Djævel« skød han i Vejret; men Aspiranten havde hurtigt bukket sig, derfor blev det mig, han saa indenfor Vinduet, og som et forsinket Lyn fo'r han over Gaarden og op ad Trapperne, medens Karens Latter fulgte ham i Hælene.

»Den fik jeg Skyld for!« sagde jeg til Aspiranten.

Han svarede: »Ja, det gaar jo sommetider ud over de fromme!«

Damerne var indbudt til Kl. 6, og Eleverne havde mange Forberedelser; derfor strøg vi Timerne efter Kl. 4.

Baade paa Øster- og Vestergade var der Elever, som havde aabnet »Barberstuer«. Den Gang var det endnu ikke almindeligt at lade sig »kobstadklippe«. Søgningen havde nok ikke tidligere været særlig stor; men den Aften blev der Travlhed. Eleverne stod i Ko og ventede. Alle vilde under Saksen.

Der var en Chance, og den blev udnyttet med det samme. Ny Barberstuer blev straks aabnet. Der behøvedes ikke andet, end at vedkommende trak i sin hvide Sommertrøje, stillede sig i »Gadedøren« og raabte: Ny Barberstue!

Vær's artig! 25 Øre pr. Hoved. Det første klippes gratis!

Saa havde han Kunder.

Det var et muntert »Gadeliv«, jeg mødte, da jeg lidt før Kl. 6 gik gennem Øster- og Vestergade.

De Blanklæders Stovler fik en ekstra Pudsning, helt op under Svangen skinnede de.

Nogle Elever vilde danse i hvide Gymnastiksko og havde derfor travlt med at kridte dem.

Stadstøjet blev taget frem og børstet, som om det gjaldt en Militærparade med Nattegn som Præmie.

»Trioen« — de tre Elever, der skulde levere Musikken, trænede, saa al Færdsel og Samtale paa Østergade forvandlede sig til Dans og Sang.

«Her er nok Travlhed!» sagde jeg.

»Ja, Forberedelserne er de værste!«

Gymnastiksalen var pyntet med Flag og Grønt. Bænke var stillet frem langs Væggene, og Formanden for Forlystelsesudvalget havde skrællet et Stearinlys i Spaaner ud over Gulvet.

Den lille og den store Foredragssal var lavet om til Modtagelsesværelser for Gæsterne.

I Spisestuerne mod Øst og Kursusdeltagernes Skolestue var der dækket Aftensbord til 200.

Det var store Anstalter.

Jeg havde ogsaa sagt til Eleverne, at saadan maatte de ikke vente, det vilde blive hver Gang. De kunde nok more sig med at lege og danse med hverandre.

Forberedelserne var gaaet let. Der var altid Karle, der betragtede det baade som en Ære og Glæde at hjælpe Pigerne.

Kl. 7 gik vi til Bords.

Aftensmaden var skaaret Smorrebrød og Te.

Karlene overlod Gæsterne den store Spisestue og tog selv Plads i de to længst borte liggende Stuer. Derfra besørgede de al Anretningen fra og til Lemmen ved Anretterværelset.

For at Skolens Piger kunde blive hurtig færdig, hjalp nogle af Karlene med Opvasken og Ordningen af Stuerne til Chokoladedrikningen, som skulde finde Sted senere.

Efter Spisningen modtes de unge i Stuerne mod Øst og blev præsenterede for deres Kavallerer og Damer.

Det var nok ikke alle Damerne, der vilde vedkende sig »Familieskabet«, og nogle undrede sig over, at en Elev, der f. Eks. hed Pedersen til Efternavn, kunde have en »Soster«, der hed Nielsen til Efternavn; men det trak sig i Lave altsammen, og da Formanden for Forlystelsesudvalget ringede til Start Kl. 8, stod de fleste Parvis opstillet eller i Nærheden af hinanden. Formanden bekendtgjorde, at der ikke maatte ryges Tobak i Salen.

Spændingen var høj. Næsten som om det var et Juletræ, vi ventede at se, da de dobbelte Døre blev slaet op paa vid Gab.

Musikken spillede: »Stræk din Fod!«

Formanden bukkede for den Pige, han havde bestilt til første Dans. Hun lagde sin Arm i hans, og saa svingede de ind i Salen. Par efter Par fulgte efter i hurtig Takt.

Da Melodien var spillet igennem en Gang, brød Sangen frem. Karlene havde sunget den daglig til Gymnastik og kunde den udenad. Alle blev loftet med af Marchen og Sangen. I Rundgang og Sløjfer slyngede det smukke Baand af sund og kraftig Ungdom sig frem og tilbage paa Salens Gulv.

Til daglig havde jeg ofte staaet paa Balkonen og set de samme

Karle gaa March og hort dem synge den samme Sang; men i Aften kendte jeg dem knap, og det var ikke alene Stadsen, der gjorde det.

Der var en blod Klang i Stemmen, som jeg ikke før havde hort, og en Lethed i Marchen, som næsten gjorde den til en Dans. Jeg tænkte, havde vi Piger paa Skolen, kunde Illeris spare sig de stadi-
dige Tilraab; Let! let! let! — naar de marcherede. Men det var nok en forargelig Tanke. Den Gang turde en Lærer ikke undervise unge Piger i Gymnastik, og unge Mænd kunde daarlig nok faa Lov til at overvære en Opvisning i Gymnastik for Piger.

Nu er det anderledes.

Buch rejser her i Landet og til andre Lande og fremmede Verdensdele med unge af begge Kon, som han har oplært.

Piger fra By og Land blues nu ikke ved at spadsere i Kjoler, baade hjemme og ude, der er kortere end Gymnastikdragten var den Gang.

Formanden, som havde gaaet i Spidsen og fort an i den smukke March, gjorde Tegn og standsede Musik, Sang og March.

Musikken tog straks fat igen. Denne Gang var det en Vals, de spillede.

Formanden lod 20 Par danse ud; men kun et Par Omgange, saa blev der klappet af, og de stillede sig bagest.

Næste 20 Par frem og saa fremdeles, til alle Par havde valset nogle Omgange paa Gulvet.

Atter stod Par ved Par langs alle Vægge Salen rundt.

Formanden sagde: »Alle skal danse ret om. Ingen maa danse »forkert«. Og til Musikken sagde han: »Spil!«

Musikken tog fat paa en rask Galopade. Det var noget for de unge, lette Ben. Der blev kun en lille Plet til hvert Par at snø sig paa; men des nærmere holdt de sig sammen. Det gik storartet.

Dermed var »Ballet« aabnet og Dansen fri.

Musikken havde et flittigt Publikum at spille for. Flere Stykker var bestandig forudbestilt, og saa snart Buen rørte ved Strenge, ilede Karlene med hurtige Skridt paa Kryds og tværs over Salen. Et Øjekast var sendt forud. Damen stod allerede op. Hun havde krummet venstre Arm og loftet den fra Kroppen for Kavalleren bukkede. Saa fo'r de straks ud i Hvirvlen. Fodderne gik som Lærkevinger.

Fra Balkonerne kunde man faa et godt Overblik over de dansende nede i Salen. Der var unge fra alle Egne i Landet, og der

er stor Forskel paa Dansen i de forskellige Landsdele; derfor kunde det ikke undgaas, at der skete smaa Sammenstod her og der de første Gange; men det hændte dog kun sjælden, at der modte en »Per Sivensak«, som Jeppe Aakjær synger om.

Da Chokoladen skulde drikkes, gik jeg ned i Salen, klappede i Hænderne og bad Herrerne om at tage Damer til Bords.

Det kom ikke bag paa dem, og jeg kunde se, at der var truffet forhaands Aftaler mellem adskillige Par om at følges ad og sidde sammen.

Kavallerer, som ikke havde sikret sig, kom til at staa saa underlig flove, »med Haaret ned ad Nakken«, naar to, tre samtidig styrtede hen og bøjede sig som Inklinationsmaal for den samme Dame, medens denne saa taknemmeligt paa dem og sagde: »Undskyld, optaget!«

Musikken spillede en March.

Vi sang til og gik nogle Omgange i Salen for at samle alle med, saa blev Dorene lukket op, og Par ved Par søgte Plads ved de lange Borde.

Uden at tænke over, at det var Forlystelsesudvalget, der raadede for Aftenen, havde jeg forberedt mig paa at holde en lille Tale ved Chokoladen. Den brændte jeg inde med. Jeg nænnede ikke at afbryde den muntre Samtale, og da Kanderne med Chokolade havde været 3—4 Gange rundt og alle var forsynet, slog Formanden paa sin Kop, rejste sig op og sagde, at nu havde Damerne Ordet Resten af Aftenen.

Damerne vilde helst danse, saa sang vi en Sang, marcherede tilbage og tog fat igen. Det blev nok den muntreste Ende.

Dansen skulde slutte Kl. 12, og just som jeg forberedte mig paa at gaa ned i Salen og være tilstede ved Afslutningen, bankede det paa min Dor, og en stor Deputation af Piger og Karle stod i Gangen og ansøgte om Tilladelse til at maatte blive ved til Kl. 1. De sagde det havde været saa morsomt hele Aftenen, og nu gik det allerbedst.

»Hvordan vil I faa de fremmede Damer hjem?« spurgte jeg.

»Mange bliver hentet, og er der nogle, der skal gaa ene, saa er vi slet ikke kede af at følge dem hjem,« svarede Karlene.

Det var selvfølgelig umuligt at sige Nej; thi hele Deputationen havde taget sit alleruimodstaaeligste Ansigt paa. Uden Prutten sagde jeg derfor straks Ja, og jeg gjorde det med Glæde.

Skønt jeg ikke selv havde danset noget synderligt, havde jeg dog haft en fornøjelig Aften. Jeg var glad ved at se Husmandsskolens Ungdom more sig paa en smuk Maade uden Spiritus, Tobak og daarlig Dans.

Det var en god Begyndelse til den Del af Livet paa Skolen.

Forfatteren Joachim Katstrup skrev i en Anmeldelse af I. Del af mine Oplevelser: »... man kunde med rigtig god Grund kalde Bogen et Digterværk, saa levende virker den.«

Selv om jeg var glad for den Ros, vil jeg ikke risikere, at der bliver sagt noget lignende om denne Bog, som dog først og fremmest er en Beretning om en Virkelighed, et Arbejde, derfor gaar det nok ikke an at fortsætte Fortællingen paa denne Maade. Endnu er jeg kun naaet 3 Maaneder frem i Tiden, og Maalet er 25 Aar.

Jeg vil derfor: 1) Gengive lidt af det, som andre, der i længere eller kortere Tid har levet og arbejdet paa Kærehave, og som derfor mer eller mindre kender Forholdene, har skrevet om Kærehave Husmandsskole.

Og jeg vil: 2) Gengive lidt af det, som Folk ude fra — fjern og nær —, der i Aarenes Løb har gæstet Kærehave, har fortalt i Blade og Bøger om deres Indtryk af Kærehave Husmandsskole.

For det tredie vil jeg: »Sige det med Billeder«! (En fri Omskrivning af Gartnernes smukke Motto: »Sig det med Blomster!«)

Naar ikke alt det, som fortælles, er set med mine Øjne og skrevet med min Pen, men dog af Folk i alle Aldre og Stillinger, som har været her, saa haaber jeg, at det vil give et Billede af Livet, som det er levet her paa Kærehave Husmandsskole gennem 25 Aar.

N. J. N. K.

Husmandskolonier.

Trykt i «Stubbekøbing Avis» i Anledning af Nordfalsters Landboforenings 50-Aars Jubilæum 28. Februar 1904.

Udvandringen til Amerika.

Da jeg var Dreng, oplevede jeg en Bevægelse, der gjorde et dybt Indtryk paa mig. Mine Forældre boede den Gang i en lille Landsby paa Nordfalster, og derfra har jeg mine Oplevelser; men jeg tror

nok, at noget lignende foregik i mange andre Egne af Landet i de Aar.

Hver Vinter, naar det lakkede ad Foraar, gik nogle af Byens Karle og Piger omkring til Gaarde og Huse for at tage Afsked. De vilde rejse til Amerika. Det var Afskeden og Samtalen, der fortæltes under den, som endnu staaar levende for mig.

Det var Byens kraftigste Ungdom, og ofte var der en forholdsvis stor Flok. De var begejstret for deres Forsæt og saa Fremtiden i det fjerne Vesten saa gylden og lys som en Solnedgang i Host.

Der var Hjem, hvorfra de unge tog Afsked, som saa anderledes paa Forholdene, og det var med blodende Hjerte, at adskillige Forældre gav Samtykke til, at deres Sønner og Dotre rejste bort; men der var ogsaa Forældre, som med vægtige Grunde styrkede og opmuntrede de unge til at holde fast ved deres Forsæt.

Det var navnlig Husfæsterne under Herregaardene og Landarbejderne, som havde deres væsentligste Indtægt ved Daglejerarbejde.

Naar disse gamle og forslidte Arbejdere sagde til de unge: »Har I Lyst til at flytte ind i disse elendige Hytter med Lergulve og klinede Vægge og til at slide jer krumme og stive ved Arbejde for andre for en saa ussel Løn, at I kommer til at ende Livet paa Fattiggaarden, saa skal I ikke rejse. Det er vor Lod, og vi er for gamle til at ændre ved det; men vi giver den nodig i Arv til jer.« Saa gos det næsten i de unge, og Beslutningen stod fast. De vilde rejse.

Den Dag, de rullede bort, var alligevel en tung Dag i Landsbyen. Daglejerne ofrede $\frac{1}{2}$ Daglon og Skolebornene $\frac{1}{2}$ Skoledag. Der blev ikke sagt noget ved Afskeden; men Blikket og Haandtrykket var varmere og længere, end det plejede at være.

»Vi kommer tilbage til jer og det kære Danmark, naar vi har tjent saa mange Penge i Amerika, at vi kan købe en Gaard her!« Det var det Haab, de unge efterlod.

Aar efter Aar gentog det samme sig. En Del af de unge rejste bort om Foraaret, og det var ogsaa nødvendigt for at faa Plads; thi der blev ikke bygget mange nye Hjem paa den Egn i de Aar. Herregaardene havde sine jordløse Arbejderboliger og Tretonderlands-Fæstehuse, der var rejst for mange Aar siden, og der krævedes ikke flere.

Paa Bondergaardene, hvor der tidligere havde været Arbejde til en fast Mand Aaret rundt, var der nu kun Brug for en Daglejer

i den travle Tid, da Tærskning og en Del andet Arbejde blev gjort med Maskine. Om Sommeren var Mergling og Dræning i fuld Gang; men om Vinteren var der kun Stenslagning og Skovarbejde; det var ikke Embeder, der var særlig efterspurgt; men der var ikke andre, og derfor var de ogsaa ofte forud optaget. Jeg mindes ingen Udstykninger fra de Aar, Stordriften betalte sig; thi Arbejdskraften var billig og let til Fals.

Efterretningerne, der kom fra de bortrejste, var i Reglen lyse og lokkende. Det Arbejde, de maatte udføre, var ganske vist ofte mærkeligt; men Lønne, de fik for det, var stor efter hjemlige Forhold, og det blev lagt til Grund.

En og anden vendte ogsaa tilbage med Penge paa Lommen, og enkelte sendte Penge hjem; men der var desværre alt for faa Gevinster i det store Lotteri, og dog var Indsatsen langt større, end i noget andet. Livslykken blev vist kun vundet af faa, og nu er Spillet for lang Tid siden hort op. De unge rejser ikke til Amerika.

Landsbyen og Herregaarden.

For faa Aar siden kom jeg igen til Landsbyen, hvor jeg var som Barn.

Gaardene, der næsten alle blev bygget nye, da jeg var Dreng, saa nu halvgamle ud; men jeg kendte dem straks. De gamle Dag-lejerhytter var bleven 30 Aar ældre; men de laa der endnu, og det var faa, der var bygget om. Skolen var ogsaa den samme, der var ikke flere Lærere, end da jeg gik dér, og ikke Plads til flere Born; men der var Plads nok.

Landsbyen havde ikke forandret sig synderligt i den Tid, og dog er det i disse 30 Aar, at det danske Landbrug har forandret sig saadan, at det har vundet Ry for at være det fremmeligste i Verden.

En glædelig Forandring fandt jeg dog. Byens Fattiggaard var lukket af Mangel paa Tilslutning. Det glædede mig hjerteligt; thi i det fattigste Hus i Byen er der bedre Betingelser for at danne et Hjem, end paa den Arbejdsanstalt.

Da jeg var Barn, havde den vistnok sin Blomstringstid. Alle Sognets arbejdsvillige, men arbejdsløse, Familier blev straks sat ind »paa Gaarden« med Born og gamle Forældre. Vagabonder, Kroblinge, Idieter af begge Kon, vanrogtede og forældrelose Born blev samlet her.

En Samling af Stakler, som næsten alle trængte til mild og kærlig Behandling for at rejse sig igen, fik her det sidste Grundskud.

Den Fattiggaard har jaget mange Mennesker af Sognet og Landet. Nu stod den tom.

Jeg cyklede fra Landsbyen til Herregaarden. De store »Hovmarker« omgav den paa alle Sider, og langs Markskellene laa endnu de optraadte Jordstier, der forte fra Herregaarden til de Tretonderlands-Fæstehuse, som laa langt ude ved Skovkanten og Mosen. Jeg saa Husmændene krumbøjede, med Madkassen paa Ryggen og Træskostøvler paa Fødderne gaa i Gaasegang fra Herregaarden. Jeg kendte det Tog fra gamle Dage.

Paa Herregaarden var der ikke sket anden Forandring end den, at Godsejeren var gaaet fallit, og en ugift Forvalter søgte nu under en Administrations Ledelse at bringe Balance i Tingene ved at spare paa alt og knibe paa Daglønnen, saa man godt kan sige, at af de forholdsvis faa Mennesker, der levède af Gaardens Indtægter, var der maaske ingen, som ikke havde Næringsorg.

Til Gaarden hører ca. 700 Td. Land af Nordfalsters bedste Agerjord, Enge, Tørvemoser, dejlige Skove — Adgang er forbudt —, en Masse Fæstehuse, Kirker og andre Herligheder, som kunde bringe Lykke i mange Hjem; men Hjemmene findes ikke. Herregaardslivet var lige saa frygtet af Sognets kraftigste Ungdom, som Fattiggaardslivet var det af de svage og værgeløse; derfor rejste de unge bort.

Indvandringen til Byerne.

Fra Herregaarden kom jeg tilbage til Hovedstaden. Jeg kendte ikke København for 30 Aar siden; men alle véd, at der er foregaaet en mægtig Udvidelse, og at det er til Hovedstaden og til Provinsbyerne, at den nye Folkevandring fra Landet er gaaet. Alle kender og véd, at det er Landets kraftigste Ungdom, Byerne har faaet, derfor er der ogsaa udført saa store Arbejder, at det vækker alles Forundring. De er gaaet til Arbejdet med Mod og Haab; men kun de faa har fundet bedre Kaar eller større Lykke end de, som blev i Landsbyen ved Herregaarden.

Jeg tror, at mange indvandrede Landboere i Hovedstaden og større Provinsbyer kan give deres Børn en lignende Formaningstale, som Daglejerne ude paa Landet gav deres Børn. Naar de

siger til Børnene: »Har I Lyst til at sætte Bo i disse smaa Lejligheder, der vender ud til en Baggaard eller en snæver Gade, hvor der baade mangler Sol, Luft og Ro, og til at gaa ved et tankeløst Arbejde i en Fabrik Dag ud og Dag ind, eller til som Arbejdsmænd at være udsat for Arbejdsløshed en stor Del af Aaret!« Saa vil hans Ord have Vægt og blive forstaaet af Børnene, som kender Forholdene.

Ja, det er sikkert, ogsaa de, der har søgt Lykken i Byerne, har spillet i et Lotteri med faa virkelige Gevinster, og Landboerne har spillet alt for højt Spil i det og tabt store Værdier; men nu er det ogsaa omtrent hort op.

Indvandringen er standset.

Plads søges og tilbydes.

Nu er Spørgsmaalet, hvor findes den Arbejdsmark, som kan modtage Folkevandringen fra Landet i de kommende Aar? Det er et Samfundsspørgsmaal af den største Betydning; thi vi véd, at der bliver en Folkevandring, og det vil — nu som før — blive af de dygtigste, der bryder igennem, og derfor kan vi vente, at et betydeligt Arbejde vil blive udført, hvor de samler sig.

Ja, vi som kender Forholdene ude paa Landet, vi tør paatage os det Ansvar at vise Vejen til en stor Arbejdsmark, hvor der er Plads til alle gode Kræfter, og hvor der er Betingelser for, at Arbejdet kan blive til Lykke og Glæde for dem, som øver det, og tillige til Gavn for vort Land. Vejen er ny, men den er sikker. Arbejdsmarken er opdaget af Husmændene, og den selvstændige Husmandsbedrift er Maalet.

Af selvstændige Husmænd er der ikke nær saa stort et Tal her i Landet som af Husmænd; men der er nok til, at deres Udtalelser om Forholdene har Vægt, og skal de give deres Børn — Sønner og Dotre — et Raad med Hensyn til Fremtiden, saa vil det vist omtrent lyde saaledes: »Vort Hjem har været et lykkeligt lille Hjem, vi véd ogsaa, at I elsker det med alle dets Smaating inde og ude; ét har vi dog altid savnet, og det er Oplysning; det maa I skaffe jer, hvis I vil gaa den Vej. Er I dygtige, saa kan I naa langt videre, end vi er naaet, og I kan naa det en Del lettere.«

— At Husmændene virkelig føler og mener dette, kan ses deraf, at der til de 11 Dages Kursus, som holdes her, er indmeldt ca. 200 Deltagere til Kursus i Vinterhalvaaret (Halvdelen har været her)

og allerede en Del til Kursus i Sommerhalvaaret. De fleste er bosiddende Mænd og Kvinder fra Husmandshjem. — Jeg understreger det, *der skal Dygtighed til* — ellers kan det blive en Skuffelse — og den maa skaffes først; thi det er noget sent for en Husmand at begynde at lære alt, hvad han skal kunne, naar han først er Husmand; men som Forholdene nu er, kan det ogsaa naas af enhver Karl og Pige, som vil sætte Vilje og Kræfter ind paa det. Jeg har saa ofte modt den Indvending: Ingen vil uddanne sig til at blive Husmand, kun de bliver det, som ikke kan blive andet! Lærerne maa derfor undskylde, at jeg nu tillader mig at oplyse, at Kærehave Husmandsskole, som ganske særlig er en Skole for Husmandsbruget og Landbrugets Bierhverv, i Vinter er besøgt af 80 Karle, hvoraf næppe mange er mødt med andet Formaal end det, at dygtiggøre sig i den Retning, og jeg kan tilføje, at der ogsaa er Udsigter til, at Pladserne paa Sommerskolen for Piger bliver optaget.

Saa er der Jorden. Ja, den Godsejer, som ikke selv har Lov til at blande sig i Gaardens Drift, men som skal have en Administration til at styre Sagerne, han kan næppe have noget imod, at Jorden udstykkes i Smaabrug, naar han beholder sine fastsatte Indtægter, og saa bliver der Jord nok, god Jord og billig Jord.

Lodderne maa være saa store, at Hjemmene kan blive selvstændige; thi Grænsen for det Arbejde, der kan skaffes udenfor Hjemmet, kan snart naas.

Ja, maatte det lykkes at samle den kraftige Ungdom fra Landet paa Skoler, hvor den kan uddanne sig til det Arbejde, som venter paa den, saa vil det denne Gang blive Landet, der bygges op af den ny Folkevandring.

N. J. N. K.

*

Jens Peder Olsen.

Eleverne fra sidste Vinter har mistet en god Kammerat. *Jens Peder Olsen* er død. Han var Søn af Husmand Ole Chr. Olsen, Søvig Enge pr. Sindal.

Ved Juletid blev Jens Peder forkølet, og Hosten, der fulgte efter, vilde ikke fortage sig. Han blev ikke rigtig rask efter den Tid, selv om han en Tid gik oppe og fulgte Undervisningen paa Skolen.

Lægen har senere sagt mig, at Jens Peder havde store Anlæg for den Sygdom, der saa hurtigt medførte Døden.

Da Jens Peder i Marts kom paa Sygehuset i Ringsted, vidste vi alle, at det var Tuberkler i Lungerne, og at der kunde være Fare; men at den var saa nær, tænkte vist ingen paa.

Distriktslægen gav ham og os det Haab, at et Sanatorieophold maaske kunde hjælpe; men han blev ikke saa rask, at han kom dér. Stille, men stærkt nedbrod Sygdommen ham, og da Skoven begyndte at grønnes, vidste han selv, at det var den sidste Vaar, han oplevede.

Jeg besøgte ham paa Sygehuset den sidste Dag, han levede, og da saa jeg først klart, at Doden kunde være nær, — den kom nogle Timer efter.

Ved tidligere Besøg havde vi talt om, at han snart maatte se at komme til Kærehave, der nu var grøn og smuk; denne Gang sagde han selv, jeg kommer der ikke.

I en Vase ved hans Seng stod nogle friske Bøgegrene og Skovbundsblomster, som Sygeplejersken havde sat ind til ham; thi han var ogsaa afholdt paa Sygehuset for sin stille Venlighed. Endnu kunde han glæde sig ved at se Blomsterne og de omtrent grønne Træer udenfor Vinduet.

Jeg læste Brevene for ham fra hans Fader og Søsken samt nogle, der var sendt fra hans Kammerater og Venner paa Skolen. I de sidste Dage kunde de ikke faa Lov at tale med ham. »Hils alle og sig Tak for alt,« sagde han, da han rakte mig sin Haand til Farvel, og der var et mildt, tillidsfuldt Udtryk i hans store Barneøjne. —

Naar Vaarlivet begynder at vaagne, vækkes Længsler og Haab, og man skulde mene, at et ungt Menneske havde tungt ved at dø; men det mærkedes ikke paa Jens Peder. Han havde gjort den lange Rejse fra Slægt og Venner i det nordlige Jylland for at komme til Kærehave. Han kom ikke tilbage, og han fik ikke set dem mere; men han fortrod det sikkert ikke. Han troede paa et bedre Hjem og en herligere Vaar end her gives.

Den 15. Maj blev Jens Peder begravet paa Ringsted Kirkegaard. I Kapellet talte Sognepræsten, der ofte havde besøgt ham paa Sygehuset og dér faaet ham kær. En Del af hans Kammerater her paa Egnen og Lærerne fra Skolen bar ham til Graven, hvilken de nu vil pynte og pleje som den første Grav, vi har.

Kærehave Husmandsskole 1905.

N. J. N. K.

9*

Det første Skoleaar i Kærehave er gaaet! Det har været et rigt, velsignet Aar, og jeg maa først af alle sige Gud Tak for det. — Naar jeg lader Minderne om Aarets mange Begivenheder og Oplevelser glide forbi i min Erindring, saa er der intet, som jeg ikke kan sige Tak for. Alt har baaret fremad mod Maalet, derfor ogsaa Tak til alle dem, som har været med i Arbejdet: Eleverne, Kursusdeltagerne, Skolens faste Folk, Lærerinderne og Lærerne!

Glædelig Jul! Tak for det gamle Aar og et godt Nytaar!
Med venligst Hilsen fra

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

Kvindernes faglige Uddannelse i Landbrug og Landbrugets Bierhverv.

Af et Foredrag ved det sjællandske Landbodelegeretmøde paa den kgl. Skydebane i København den 26. Novbr. 1904.

Dette er et af de Spørgsmaal, som Aar efter Aar bliver mere og mere brændende og alvorlige, til det faar sin Losning, fordi det hænger sammen med den Mangel paa kvindelig Medhjælp i Landbruget, som nu findes de fleste Steder, og som kan og maa afhjælpes.

Lad mig tillade mig her, hvor det væsentlig er Husbonde, jeg taler til, at tage denne Side af Spørgsmaalet først.

Ser man en Avis eller Ugeblad ved Maj eller November, vil man straks opdage, at der ikke er Mangel paa Pladser.

Piger til Landet søges der altid og alle Vegne, ja, det er naaet dertil, at enkelte helt har opgivet at søge, og paa Steder, hvor Piger samler sig, f. Eks. paa Skolerne, kommer der nok 10 Forespørgsler for hvert Tilbud.

Det ser mærkeligt ud; thi der fodes og opdrages mange Pigebørn ude paa Landet, forholdsvis mange flere end Drengene, og Udviklingen i Landbruget er ikke særlig bygget paa den kvindelige Hjælp. Mange vilde være godt hjulpne, om de blot havde den Hjælp, de havde tidligere, men nu maa de nøjes med én Pige, hvor de for havde to, og adskillige kan — som sagt — slet ingen faa.

Det gaar især ud over Gaardmændene, som ikke holder af at have svenske Piger. Herregaardene faar dem vist ofte derfra.

Man maa spørge, hvor bliver da vore unge, kraftige danske Piger fra Landet af, og det Spørgsmaal er let at svare paa; thi det

er velbekendt, at naar de er konfirmeret, sætter de sig straks det Maal, at komme bort fra Landbruget, de vil ikke tjene hos Bønder eller paa Herregaarde. Nogle er saa ræd for det, at de vælger den Vej at gaa i Systue, og saa sidder de dér indestængt og drejer deres bedste Aar bort paa en Maskine; det skal der Selvfornægtelse til.

De lidt mere modige gaar en anden Vej, som ogsaa er godt kendt. De begynder deres Løbebane i den nærmeste Stationsby, derfra ruller de til Kobstaden og tilsidst her ind til København. Det er Ruten.

I Almindelighed vil man kunne finde enten en direkte eller indirekte økonomisk Grund for en saadan Forskydning; men det finder man ikke her. Af Aarslønnen hos Gaardmændene kan der lettere gores et godt Indkøb eller spares en Skilling, end der kan det af de *Lommepenge*, de maanedsviis faar for deres Arbejde i Byerne; og Aarsindtægten, en Sypige kan have, er vist ikke stor.

Altsaa en øjeblikkelig økonomisk Fordel har de ikke ved at gaa fra Landbruget, og den fremtidige kan jeg heller ikke faa Øje paa.

Hvilke Udsigter har en Pige, der har flyttet fra By til By og fra Sted til Sted? Kun lidt har hun tjent, og hvad har hun lært? Vistnok kun lidt af det og de Egenskaber, som er nødvendige for Husmodre i smaa Hjem.

Mest sandsynligt vil det være, at en Pige, som gaar den Vej, ogsaa faar sit Hjem i Byen; men hun kommer da i Almindelighed til at flytte fra de store, lyse Lejligheder ved de brede, stærkt oplyste Gader om i Sidegader og Baggaarde med de smaa Lejligheder fra Kælder til Kvist, og skal hun søge Arbejde derfra, bliver det vist i Reglen i Fabrikker eller som Gangkone.

Dette er ikke noget lyst eller lokkende Billede; og mørkere bliver det, naar man tænker paa de Born, som faar et saadant Hjem og kun har Lossepladser og Baggaarde til Legeplads.

De Aar, de unge Piger tilbringer i Byerne, er maaske nok *fine* Aar, de tjener »Herskab«, og af Butikssvende bliver de selv kaldt »Froken«; de bliver vant til at gaa fint klædt og til altid at have Pengepungen i Haanden; men det er ikke gode Vaner, og selv om det er en *stolt Tid*, tror jeg ikke, at Minderne fra Ungdomsaar, der er tilbragt paa den Maade, lyser megét op i Alderdommen og mildner Sindet, saa det let bøjer sig under trange Kaar.

Man har ofte med god Grund beklaget, at saa mange dygtige Karle tidligere rejste fra Landet til Byerne, nu er det heldigvis be-

gyndt at blive anderledes, og med det, der nu gøres for dem, skal det nok lykkes os at beholde dem dér.

Vi maa ogsaa have standset Indvandringen af Pigerne, baade for Pigerne egen Skyld og for Landbrugets Skyld; det kan vi ved at oplyse dem om, hvad der venter dem i Byerne, og ved at gøre noget mere for dem ude paa Landet.

En Tjenestepiges Lod hos en Gaardmand, den kender vi.

Der kan være nogen Grund til Utilfredshed; men der er gode Betingelser for, at den kan skaffes bort. Det er mest Arbejdet, der klages over, og naar en Pige fæster sig hen hos en Gaardmand, tager hun ofte visse Forbehold i den Retning. Hun vil ikke malke, og hun vil ikke arbejde i Roerne eller i Marken; men en Pige, som tager de Forbehold, er der ikke meget Brug for i en Landbrugsbedrift; thi der spiller netop Malkning, Roedyrkning og Hostning en stor Rolle, og hvorfor tager ogsaa Pigerne et saadant Forbehold?

Der er efter min Mening to Grunde for det.

Der er den, at disse Arbejder vistnok mange Steder medfører, at *Pigerne daglige, faste Arbejde bliver til Ekstraarbejde*, der maa gøres i Middagsstunden og efter Fyraften, i saa Fald er Klagen berettiget; thi skal Pigen gaa Side om Side med Karlen i Hosten eller Roerne, saa skal hun selvfølgelig ogsaa have Fritid og Hviletid, naar han har det. Det maa vi kunne gøre for dem, og det kan være, at det endda ikke bliver til mindre Arbejde.

Denne lille Reform med fast Arbejdstid — ikke Normalarbejdsdag — er vel nu omtrent gennemført overalt for Karlens Vedkommende, og den har vistnok gavnet til begge Sider.

Den anden Grund anser jeg dog for den væsentligste, det er den, at *Pigerne mangler Forstaaelse af Arbejdet og dermed Interesse for det*; men det er ikke Pigerne Skyld. Tiden til deres Uddannelse har været for karrig tilmaalt hidtil.

Her i denne Forsamling er Betydningen af Hojskolernes og Landbrugsskolernes Arbejde velkendt; men de har ikke virket i lige Grad paa Karle og Piger. Karlens Hojskoletid er 5—6 Maaneder, og derefter kommer adskillige paa Landbrugsskole i ½ Aar.

Pigerne maa nøjes med 3 Maaneder paa en Hojskole, og af Landbrugsskoler med 5 og 6 Maaneders Undervisning for Karle og Piger er der kun én (Kærehave).

Forskellen falder let i Øjnene. Alle, der har været paa en Højskole en Vinter, véd, at det er en grumme kort Tid til det, der skal

læres, og de vil derfor have let ved at forstaa, hvor umuligt det er for Pigerne at naa det samme i den halve Tid.

Der siges til Undskyldning for dette Misforhold, at Pigerne ikke har Interesse for at faa noget at vide om Livets praktiske eller faglige Spørgsmaal. Fantasier og Poesier er noget for dem, og de har ikke Brug for det andet! Men det siges ganske sikkert ikke af Pigerne selv.

Af sidste Sommers Erfaring véd jeg, at Pigerne ogsaa paa disse Omraader er meget videbegærlige og lærvillige, og det er en taknemmelig og fornojelig Opgave at være med til at dygtiggøre dem til gode Medhjæpere ved Landbruget.

Men nu er Spørgsmaalet: Kan Pigerne selv staa sig ved at gaa i Landbrugets Tjeneste?

Ja, det kan de absolut, naar de er saa dygtige, at de kan fylde en Plads, saadan at man virkelig kan regne med deres Hjælp, saa dygtige maa de være; men det bliver de ikke uden Uddannelse, de maa derfor have mere Oplysning.

Efter at de er voksne, maa de have den samme Skoletid som Karlene, og Undervisningen maa afpasses efter de Krav, som Livet stiller til dem.

Paa det faglige Omraade skal de naturligvis først og fremmest have Undervisning i Husholdning, Madlavning, Ernæringslære, Vask o. l., saa de, medens de tjener, kan være deres Madmoder til virkelig Hjælp i den daglige Husgerning; men det er ikke nok, thi som jeg for sagde, stilles der ogsaa baade i den unge Alder og senere Krav til dem om at være nyttige paa andre Omraader: I Haven, ved Husdyrene og i Marken, alt efter Aarstiden. Vi trænger ikke til saadanne unge, som tager Forbehold overfor det ene eller det andet Arbejde, naar de stilles overfor en Opgave, de ikke før har modt paa deres Vej.

En flink ung Karl eller Pige siger til sig selv: Hvad jeg ikke kan, maa jeg se at lære, naar Forholdene kræver det. Dygtige, selvhjulpne Folk finder altid en Udvej.

Dette gælder ikke blot de Piger, som *skal* søge Plads, nej, det gælder alle. Gaardmandsdotrene maa ogsaa med; thi selv om de i Ungdomsaarene kan slippe for enkelte Arbejder, saa kan der let komme den Tid, da de ikke kan det. Da de enten selv skal udføre Arbejdet eller vise andre, hvorledes det skal gøres.

Kan vi byde Pigerne en tilsvarende, folkelig og faglig Uddan-

nelse som den, Karlene nu kan faa, saa tror jeg, at den Sværm af Piger, som gaar til Byerne, vil samle sig paa Skolerne og derfra med Lyst og Mod og lyse Minder vende tilbage til de Opgaver, som naturligt venter paa dem ude i Landet.

Lykkes det, vil det blive til Gavn for Hjemmene, baade de store og de smaa — mest for de smaa.

N. J. N. K.

*

Jordkøbsspørgsmaalet.

Julen 1904.

Den Aften, vi vedtog Elevforeningens Love, blev Jordspørgsmaalet forhandlet, husker I nok. — Det blev sat som en Opgave for Foreningen at hjælpe til med at skaffe Medlemmerne god og billig Jord til Dyrkning. »Om muligt hjælpe til at faa oprettet *Husmandskolonier*«, staar der.

Det kom allerede den Aften til at staa for mig som en ganske vigtig Opgave — og siden da har mine Tanker Gang efter Gang vendt tilbage til det samme Spørgsmaal, og jo mere jeg har beskæftiget mig med det, desto fastere har den Overbevisning sat sig hos mig, at det — naar alt kommer til alt — nok egentlig er Kærnepunktet i hele Husmandssagen.

Det er jo nu en aabenbar Kendsgerning, at grumme mange af de Husmænd, der nu sidder med Statslodder, er spændt meget haardt for, haardere end det er til at holde ud i Længden.

Aarsagerne til denne mislige Stilling er vel flere; men en af dem — og maaske en af de væsentligste — er den alt for høje Pris, de har maattet give for den ofte ret daarlige Jord.

Enten har de faaet et Udhjørne af en Gaardmands Mark og er da komme til at bo ensomt, fjærnt fra alfar Vej, eller de har faaet Lodder af større Arealer, flere Side om Side; men da altid til for høj Pris, fordi Privatspekulanten har villet have en god Slant Penge i sin egen Lomme.

Det er altsaa rigtigt, naar der siges, at Statens Penge kommer de større Jordbrugere og Kapitalisterne til Gode. — Men det var vel ikke Meningen?

Imod dette Onde gives næppe noget andet eller bedre Middel end Sammenslutning mellem Smaabrukerne og de unge, som onsker at gøre Brug af Statslaan. Det er ganske naturligt at søge den

Vej ud; thi det er paa *den gensidige Hjælp*, Fremtidens Kultur-udvikling skal bygges.

Smaafolk kan godt løse denne Opgave, hvis blot de kan blive enige om at skyde deres Smaaskillinger sammen. Det, der skal til, er nemlig en samlet Kapital, hvorfor større Arealer kan opkøbes og udstykkes uden nogen Ekstrafortjeneste. Derved opnaas for det første det, at der kan faas god Jord til rimelig Pris og heldigere beliggende med Hensyn til Vejforholdene, og for det andet det maaske endnu værdifuldere, at mange kommer til at bo nær sammen. Hvad det vil betyde i Retning af Stotte baade i økonomisk og social Henseende, det vil jeg her blot antyde. Enhver kan let føre denne Tanke videre ud.

Disse Betragtninger var det, der drev mig til at arbejde paa at faa oprettet en Jordkøbsforening med kontante Indskud. — I en Foredragstime fremsatte jeg Tanken for Eleverne, og de ydede den straks kraftig Tilslutning. Næste Dag tog vi fat paa at forhandle om Forslag til Vedtægter for Foreningen.

Her er Udkastet:

Vedtægter for Jordkøbsforeningen »Kærehave«.

§ 1. Foreningens Formaal er at erhverve Jord til Udstykning paa saa billige Vilkaar som muligt.

Dette Maal søges naaet ved at opkøbe større samlede Arealer, der egner sig til hel eller delvis Udstykning.

§ 2. Medlem af Foreningen kan enhver blive, som godkender Foreningens Formaal.

Optagelse sker ved Henvendelse til Formanden.

§ 3. Foreningens Virkemidler skaffes til Veje ved:

- 1) aarligt Indskud fra Medlemmerne;
- 2) Kaution for større Summer fra Velyndere;
- 3) Gaver og Legater;
- 4) mulig Fortjeneste ved Køb og Salg af Jord (se § 7).

§ 4. Grænsen nedad for Medlemmernes aarlige Indskud er 5 Kr.; opad er der ingen Grænse.

Af Indskudene ydes der Medlemmerne 4 pCt. Rente aarlig, men Rentesummen udsendes ikke, for den beløber sig til 5 Kr.

Formanden modtager Indskudene, fører dem til Bogs og indsætter dem straks, hvis der ikke i Øjeblikket er Brug for Penge, i

en Bank paa en Bankbog, lydende paa Indskyderens Navn. — Formanden tilstiller Medlemmerne Kvittering for hvert Indskud.

Det, der indskydes ud over det aarlige Mindstebidrag, kan til enhver Tid hæves med 6 Mdr.s Varsel.

§ 5. Et Medlem kan udtræde af Foreningen og faar da tilbagebetalt hele sit Indskud. — Opsigelsesfrist 6 Maaneder.

§ 6. De Penge, Foreningen ved Gaver, Legater eller muligt Overskud kommer i Besiddelse af, kan under ingen Omstændigheder fordeles mellem Medlemmerne. Ophorer Foreningen at arbejde, skal disse Penge skænkes til en Forening eller Institution, der virker for Husmandssagens Fremme.

§ 7. Jord opkøbes billigst muligt og sælges til Medlemmerne lidt under stedlig Dagspris.

Medlemmer har fortrinsvis Ret til at komme i Betragtning ved Udstykning af opkøbt Jord, men hvis ingen Medlemmer ønsker Jord, er der intet til Hinder for at sælge til andre — da til Dagspris.

§ 8. Medlemmer, som ønsker Jord, sender Meddelelse derom til Formanden.

Saa længe Foreningens Midler ikke sætter den i Stand til at tilfredsstille Efterspørgslen, tages der Hensyn til Ønskerne i den Rækkefølge, i hvilken de er indkomne.

§ 9. Foreningen vælger en Styrelse paa 3 Medlemmer samt 2 Revisorer. Styrelsen vælger selv en Formand. Den er ulønnet, men Rejser i Foreningens Ærinde, Porto og lign. betales af Foreningens Midler.

§ 10. Hvert Aar i Juli Maaned afholdes Generalforsamling — samme Dag som Kærehave Elevforening —, hvor Regnskabet fremlægges, Beretning om Virksomheden aflægges o. s. v.

§ 11. Foreningen kan kun ophæves, hvis $\frac{7}{8}$ af Medlemmerne stemmer derfor.

Det er altsaa blot et lost Udkast, der i mange Enkeltheder maatte ændres, for det kunde blive Lov, men den deri udtalte Grundtanke var vi enige om.

Det var saa Tanken, at vi, naar Foreningen var stiftet, vilde udsende Indbydelse til Husmændene hele Landet over og bede dem være med.

Iøvrigt skulde Foreningen staa aaben for enhver, der vilde støtte Sagen.

Saa vidt var vi altsaa. De $\frac{3}{4}$ af Eleverne havde ved Haandsop-rækning givet tilkende, at de vilde være med — men da vi saa i Torsdags skulde have truffet den endelige Afgørelse, fremsatte Klodskov den Tanke, at det vistnok vilde være lidt for fordringsfuldt at mene, at vi her kunde fastsætte Love, som Husmændene og Gaardmændene vilde godkende. Han havde megen Tro til, at Landboforeningerne Landet over vilde støtte Sagen, men han var bange for, at vi skulde miste deres Stotte, hvis vi ikke tog dem med paa Raad. Han foreslog derfor, at vi udsatte Sagen til efter Jul og saa indbød Styrelserne for de forskellige Landbrugsorganisationer til fælles Forhandling. Paa den Maade blev det altsaa ikke Eleverne her, der stiftede Foreningen. Dette Forslag fik ved Afstemning det langt overvejende Antal Stemmer for sig.

Saadan staar altsaa Sagen nu. Hvad det kan blive til, véd jeg ikke. Maaske gaar det hele i Stykker, maaske kommer der noget stort ud af det.

Niels Illeris.

Nej, Forslaget gik ikke i Stykker, der kom noget stort ud af det, nemlig Husmændenes Jordkobs- og Udstykningsforeninger.

N. J. N. K.

*

En Udvidelse af Skolen.

Saafernt de nødvendige Penge kan skaffes, er det Hensigten i Sommeren 1905 at opføre et Skolehus mellem Avlsbygningen og Landevejen. Huset skal rumme en høj Kælder, Stue og 1ste Sal. I Kælderen skal der indrettes Plads til Vask, Rulning og Strygning, Frugt og Kokkenurters Tilberedning (Torrning, Henkogning og Syllning), Slagtning af Koer, Kalve, Grise, Kaniner og Hons, Bugning og Brygning, Centralvarme, elektrisk Lys til begge Skolerne o. l.

I Stueetagen bliver Skolelokaler for Undervisningen i Stuepige-gerning, Vævning, Haandgerning, almindelige Skolefag, Bolig for de ugifte Lærerinder o. l.

Paa 1ste Sal bliver Elevernes Værelser med Plads til 2, 3 eller 4 paa hvert Værelse. Der bliver Centralvarme og Lampe, Senge med Madras og Skraapude, Bord og Stole.

Ved denne Udvidelse kan Undervisningen med Pigerne og de kvindelige Kursusdeltagere komme til at omfatte alle de Sysler, som horer til Landhusholdning, og vi vil kunne modtage Piger paa

6 Maaneders Kursus, fra Novbr. til Maj, og Kvinder paa 11 Dages Kursus hele Vinteren.

Saafrømt det kan naas, skal denne Afdeling begynde til November 1905.

Kursuset er godkendt, saa Piger kan indgive Ansøgning til Amtterne om Understøttelse, inden 1. Maj 1905, og der kan opnaas indtil 30 Kr. om Maaneden.

Plan og nærmere Underretning herom kan faas tilsendt senere.

Alle Skolens øvrige Kursus bliver uforandrede.

I det første Aar — fra Novbr. 1903 til Novbr. 1904 — har vi haft 84 Karle paa 6 Maaneders Kursus, 90 Piger paa 5 Maaneders Kursus, 197 Mænd og 105 Kvinder paa 11 Dages Kursus, 45 Mænd og 3 Kvinder paa 6 Dages Kursus og 13 Elever paa 6 Maaneders Fortsættelseskursus.

I Vinter er her 89 Karle og paa de korte Kursus i Novbr. og Decbr. har her været 45 Deltager. Til Kursus efter Nytaar er der indmeldt mange, men der er dog endnu Plads paa adskillige Kursus.

N. J. N. K.

*

Udkast til Plan

for det praktiske og teoretiske Fortsættelseskursus paa Kærehave Husmandsskole ved Ringsted fra Maj til Novbr. (6 Mdr.) 1905.

Af Eleverne fra Vinterhalvaarene 1903—04 og 1904—05 kan et mindre Antal blive optaget paa et praktisk og teoretisk Fortsættelseskursus, som vil blive afholdt her fra Maj til Novbr. 1905.

Betingelserne bliver omtrent følgende:

Eleverne faar fuld Kost, Værelse med Senge, Madras og Skraapude (Værelse paa »Nyboder«) og tre Timers teoretisk Undervisning daglig.

Undervisningen bliver i Fortsættelse af Vinterskolens med et efter vedkommende Fag passende Timetal, der nærmere fastsættes af Forstanderen. Det forudsættes, at Eleverne ved Selvstudium forbereder sig til Timerne.

For Undervisning, Kost og Bolig betaales 70 Kr. for hele Kursuset, endvidere maa Eleverne i otte Timer daglig deltage i alt forældende Arbejde ved hele Skolens Bedrift. Arbejdet ledes af Lærerne eller Skolens faste Folk. Til Arbejdet deles Eleverne i Hold, der som Regel skifter hver 14. Dag, dog maa Eleverne være villige

til at tage fat, hvor Forholdene kræver det. Efter nærmere Aftale kan Eleverne faa en Ferie paa 14 Dage.

Arbejdet omfatter: 1) Markbrugene med Forevisningsmarken, 2) Husdyrbruget med Kvæg, Svin, Høns, Kaniner og Bier, 3) Havebruget med Frugt- og Kokkenhave, Forsøgs- og Forevisningshave, 4) Lysthaven med Varmebede og Skoven, maaske Planteskole og Piledyrkning.

Eleverne maa fore Dagbog over de forskellige Afdelinger.

Arbejdstiden, Undervisningstiden og den daglige Husorden fastsættes af Forstanderen.

Til ovennævnte Kursus kan der søges Understøttelse fra Landbrugsministeriet og opnaas 120 Kr., hvoraf 70 Kr. altsaa tilfalder Skolen, medens Eleverne ved Halvaarets Slutning faar udbetalt 50 Kr. Bøger, som er benyttede paa Vinterskolen, kan bruges; men en Del nye vil det dog blive nødvendigt at anskaffe.

Ansøgningen til Landbrugsministeriet kan skrives som nedestaaende Udkast. Den skrives paa et stort Ark Papir uden Stempelmærke og skal være forsynet med Anbefaling fra Sognepræst eller Lærer — helst maaske med Anbefaling fra dem begge — og med Attest fra Sogneraadsformanden om, at vedkommende ikke selv ejer Formue. Endvidere skal jeg give Ansøgningen Paategning om, at her er Plads paa Skolen under Forudsætning af, at Ansøgningen bliver bevilget. Ansøgningen skal være indsendt før 1. Febr.; men uden Forudbestilling kan jeg ikke forpligte mig til at holde Plads aaben til den Tid, saa de, som tænker paa at tilbringe Sommeren her, bedes meddele mig det snarest muligt.

Udkast til Ansøgning.

Til Landbrugsministeriet!

København.

I Henhold til Lov af 23. Maj 1902 tillader jeg mig herved at ansøge Ministeriet om en Understøttelse paa 20 Kr. maanedlig i 6 Maaneder, fra 1. Maj til Novbr. 1905, for at uddanne mig i Husmandsbruget, Havebruget og Landbrugets Bierhverv paa Kærehave Landhusholdningsskole (Husmandsskolen) ved Ringsted.

Som Støtte for min Ansøgning skal jeg i Ærbødighed tillade mig at anføre:

Jeg har gennemgaaet (gennemgaar for Tiden) et 6 Maaneders Kursus paa Kærehave Landhusholdningsskole (Husmandsskolen)

ved Ringsted -- -- -- og videre anfores, hvor vedkommende iøvrigt har uddannet sig eller haft Plads.

Allerærbodigst

(Underskrift med fulde Navn og Adresse).

NB. Husk Anbefaling fra Præst og Lærer og Attest fra Sognerådet!

Anbefalingerne kan afskrives paa Ansøgningen.

Ansøgningen indsendes til Ministeriet herfra.

Efter den Erfaring, jeg har fra Kursuset sidste Sommer, er det mig en Glæde at indbyde til et nyt af lignende Art. Mine Forventninger til det gensidige Udbytte af Samarbejdet blev ikke skuffede, og naar vi, der skal lede Arbejdet, vil tage Lære af de indvundne Erfaringer, vil det Aar for Aar kunne blive rigere, og det er da ogsaa min Plan, at disse Kursus skal gaa ind som et fast Led i Skolens Arbejde baade Sommer og Vinter, og jeg haaber ogsaa, at der med Tiden kan blive Adgang for Kvinder.

N. J. N. K.

*

Statstilskud til en Udenlandsrejse.

Paa Finansloven er der i Aar paa Landbrugsministeriets Budget opført 4,000 Kr. til Understøttelse for unge Landmænd, der vil foretage en Studierejse i Udlandet. Ansøgningsskemaer faas fra Landhusholdningsselskabets Kontor, Vestre Boulevard 34, København B.

Som Regel er der tænkt paa et lidt længere Ophold, f. Eks. ½ Aar, og at den Studerende tager Plads paa lærerige Steder og derfra gør sine Iagttagelser. Der kan opnaas 200 Kr. i Understøttelse. Der skal søges inden 1. April. Unge, dygtige Karle og Piger, der har faaet en god, praktisk og teoretisk Uddannelse her i Landet, og som er skarpsindige nok til at gøre Iagttagelser, vil jeg anbefale denne nye Vej.

N. J. N. K.

*

Betragtninger.

Det var en Dag i Marts Maaned 1905, at jeg kom til Kærehave Husmandsskole paa Besøg. Jeg havde i fem Aar arbejdet i en Fri-skole og trængte til en Ferie, inden jeg atter tog fat paa Skolearbejdet, hvor vidste jeg ikke. Klodskov ønskede, at jeg skulde tale for

Eleverne, der henimod Slutningen af Skoletiden gerne vilde høre en fremmed Rost. Jeg var glad ved at skulle tale til de unge og valgte at tale om Amerikanerinden Helen Keller, der, skønt blind og døv, ved gode Evner, en utrættelig Udholdenhed og gode Menneskers Hjælp naaede saa vidt, at hun selv er lykkelig og kan arbejde for andres Lykke. Det var med en egen Glæde, jeg horte Elevernes kraftige Sang og saa de opmærksomme Ansigter; det var, som om jeg vendte tilbage til Forhold og til et Liv, jeg kendte fra min egen Hojskoletid. Saaledes var min Indtræden i Arbejdet paa Husmandsskolen; jeg modtog Indtryk af, at det var en kraftig og arbejdsdygtig Ungdom, der samledes paa denne Skole. Nu er et Aar gaaet, og jeg har haft Lejlighed til at lære Kærehave-Ungdommen at kende, Piger som Karle, og det første Indtryk er bleven bekræftet: det er en Ungdom, som vil arbejde og have Udbytte af deres Skoleophold. For alle de mange, som ikke ejer Kapital, er Dygtiggørelse til Arbejde af indlysende stor Betydning, og det er glædeligt at se Virkelighedens Vidnesbyrd om, at personlig Dygtighed kan bringe Mennesker vidt, selv om Kapitalen kun er ringe. Her gælder det dog ikke alene den praktiske Dygtiggørelse, men lige saa meget Evnen til aandeligt Arbejde; intet sundt og ædelt menneskeligt maa være os fremmed. Vi maa ikke nøjes med Husmandshuset med de 5 à 6 Tdr. Land Jord i god Drift, men vi maa tillige have Del i de aandelige Værdier, som tidligere var forbeholdt de faa, de rige. Dette sidste vil maaske endda koste mere Arbejde, end der fordres for at faa et Stykke Jord, men det maa til. Vi agter den dygtige Arbejder, der drager Værdierne frem af Fædrelandets Jord, men vi lykønsker den Mand eller Kvinde, der tillige har Part i den aandelige Rigdom, som Fædrene skænkede os gennem sine store Mænd og Kvinder, sine mange Arbejdere i Borg som i Hytte. Vi maa bevare Hojskolens historiske Præg, forstaa, hvorledes Menneskeslægten har arbejdet sig frem til sit nuværende Standpunkt. Vi tager imod, hvad de mange forudgaaende Slægtled rækker os, vi skal fore Udviklingen videre og overgive en endnu større Arv til det kommende Slægtled. Held os, om vi kan være med i et saadant Arbejde. Ungdommen er der med Lyst til at arbejde, og vort Haab er, at Kærehave Husmandsskole altid maa arbejde frem mod dette dobbelte Maal: at dygtiggøre de unge til praktisk Arbejde, at fore dem dybere ind i Forstaaelsen af de aandelige Værdier, som svundne Slægter, som vor egen Tid rækker imod alle dem, som har

Evne og Vilje til at modtage. Saaledes maa Tankerne forme sig efter nærmere Kendskab til denne Skole og den Ungdom, som kommer til Kærehave; gennem Arbejde kan Maalet naas til Gavn for den enkelte som for os alle.

Kærehave, i April 1906.

A. Olsen.

*

Betydningen af korte Kursus for bosiddende Mænd og Kvinder.

Af et Foredrag ved det sjællandske Landbodelegeretmøde paa den kgl. Skydebane i København den 13. Novbr. 1905.

Et gammelt Ord siger: »Man skal lære, saa længe man lever,« og det passer sikkert ogsaa i vore Dage. Tiden og Fremskridtet løber let fra den, der betragter sin Læretid for at være endt.

Lyst til at lære, det betyder Lyst til at være med i Tiden og Fremskridtet; og i Fremskridtets Tjeneste er der — som Landbrugsministeren har sagt — »Brug for alle gode Kræfter«. Det gælder om at faa vakt Lysten til at lære og at faa Lysten tilfredsstillet.

Ser vi paa Landboforholdene, saa er der en stor og glædelig Fremgang at spore. Lærelysten, tænker jeg mig nemlig, staar nogenlunde i Forhold til Lærestederne og Besøget paa disse; dog kan ogsaa andre Forhold, f. Eks. de økonomiske Kaar, spille en stor Rolle.

For godt et halvt Hundrede Aar siden var der kun én Skole for den danske Landbostand; det var Almueskolen; men Almuen er fortrængt af Folket, og Almueskolen af Folkeskolen; det er ikke blot Navnet, men ogsaa Skolen, der er bedre end den Gang.

Saa har vi tillige faaet Fortsættelsesskoler og Friskoler for den yngste Ungdom; og vi har Højskolerne og Landbrugsskolerne for den voksne. Det er mange Slags Skoler. Af Højskoler og Landbrugsskoler er der 82, og de har i det sidste Aar været besøgt af omtrent 8000 Elever. Det havde jo nok været rart, om der havde været et Nul mere efter Ottetallet, og at Opholdet, der for Pigernes Vedkommende de fleste Steder kun er 3 Maaneder, havde været længere; men det er dog altid noget; det kan med Tiden blive mere, thi Virkningen spores rundt i Landet.

De 82 Højskolars og Landbrugsskolars Undervisning har jo hidtil saa godt som udelukkende været beregnet paa *lange Kursus* og

paa unge Mennesker; men der er i de sidste Aar begyndt en Del Kursus af anden Art: Malkekursus, Fodermesterkursus, vandrende Landbrugskursus, vandrende Husholdningskursus og korte Kursus i Landbrug og Landbrugets Bierhverv.

Disse Kursus er alle beregnet paa Landboere, men de er ikke alle beregnet paa unge Mennesker; nogle er endog væsentlig beregnet paa ældre Mænd og Kvinder, der har samlet en Del Erfaring i Livets Skole; dette er i alt Fald Tilfældet med de korte Kursus i Landbrug og Landbrugets Bierhverv.

Det er de korte Kursus, jeg kender mest til, og som jeg skal have den Ære at fortælle lidt om i Dag.

Noget helt nyt er disse Kursus ikke; allerede i 1899 blev der af Rigsdagen bevilget 5000 Kr. til Understøttelse for ubemidlede Landbrugere.

Det var kun en lille Begyndelse; men Summen var dog for stor — eller vel rettere for lille — til, at den kan blive brugt; der kan nemlig ikke oprettes Kursus og samles Deltagere paa saa lidt.

Forst i 1901, da den nuværende Landbrugsminister nedsatte en Husmandsskole-Kommission for at undersøge, hvad der kunde gøres for at skaffe den vordende og værende Husmandsstand en passende, faglig Uddannelse, blev Summen forhøjet til 15,000 Kr.

Det var et stort Spring, men Pengene blev let brugt; der meldte sig straks flere Ansøgere, end der kunde komme i Betragtning. Aaret efter blev Bevillingen paa Landbrugsministerens Indstilling forhøjet til 30,000 Kr.; og nu skulde man da mene, at det vilde slaa til, men det var langt fra; de fleste Steder har der været saa mange, der har ønsket Kursus, at kun Halvdelen eller to Trediedele af de kvalificerede Ansøgere er kommen i Betragtning, og atter i indeværende Rigsdagssamling har Landbrugsministeren indbragt Forslag om at forhoje Beløbet med 15,000 Kr., og jeg haaber, at det vedtages. I 3 Aar er altsaa denne Bevilling vokset fra 5 til 45,000 Kr.

Denne overordentlige Imodekommenhed og Forstaaelse fra Ministeriets og Rigsdagens Side har selvfølgelig bidraget mægtigt til at vække Lyst og Interesse for de korte Kursus i Landbrug og Landbrugets Bierhverv og til at komme over Begyndelsesvanskelighederne, og af disse har der været flere.

Forst moder man den Indvending:

Vi er bosiddende, og vi kan ikke være hjemmefra i saa lang Tid, som Kursuset varer.

Den Indvending er mange standset ved, og det er ogsaa for mange, f. Eks. Koner med smaa Born, en stor Vanskelighed at overvinde, men naar Lysten og Trangen rigtig brænder paa, saa gaar det.

Arbejdet lægges til Rette lang Tid forud, en god Nabo eller Slægtning yder en Haandsrækning, og der vælges den mest belejlige Tid; det kan gores nu, da der tilbydes Kursus paa enhver Tid af Aaret.

I Begyndelsen var det mest i Vintermaanederne og for Mænd, der blev holdt Kursus, men det har vist sig, at Kursus i Sommermaanederne vinder lige saa stor Tilslutning, navnlig af Kvinder.

Sommeren er den fornøjeligste og lærerigeste Tid, da der er noget at se i Haven, Marken og ved Bierhvervene, men den er ogsaa den travleste Tid; dog har mange Mænd, der først har faaet et Kursus i Vinterhalvaaret, sat sig det Maal at faa et Fortsættelseskursus i Sommerhalvaaret; den, som en Gang har overvundet Vanskeligheden at komme hjemmefra, overvinder den lettere næste Gang.

En anden Indvending, man straks moder hos mange, er Spørgsmaalet: Hvad kan der læres i 11 Dage?

Kan der naas et Udbytte, der er Udgifterne og Anstrengelserne værd, naar det er Folk, der ikke for har været paa Ungdomsskole, og som er godt oppe i Aarene?

Da vi for 2 Aar siden begyndte paa Kursus i Kærehave, var jeg ikke saa sikker paa Svaret, som jeg nu er. Jeg maa tilstaa, at Resultatet har overgaaet mine dristigste Forventninger.

Jeg tor nok sige, at vi har lagt en god Plan for Arbejdet i de 11 Dage; men en Del af Æren for, at den er gennemført saa godt, skyldes ogsaa den Energi og Lærelyst, som Kursusdeltagerne har medbragt.

I Kærehave har der i de to Aar, Skolen har virket, været afholdt 14 Vinterkursus og 11 Sommerkursus, der tilsammen har været besøgt af 490 Mænd og 267 Kvinder, eller ialt 757 Kursusdeltagere. De fleste har været bosiddende. Gennemsnitsalderen har været 35 Aar; opad er ingen Aldersgrænse, og den ældste Kursusdeltager, vi har haft, har været fyldt 65 Aar.

Et Kursus varer i 11 Dage, det begynder den 1ste eller 3die Tirsdag i hver Maaned, og omfatter altsaa 10 fulde Skoledage og en Sondag.

Af Timeplanen kan man gøre sig en lille Forestilling om, hvorledes Dagene benyttes, men det fulde Indtryk af, hvor fornøjeligt de kan gaa, kan man ikke faa uden at være med.

Kursusdeltagerne bliver ikke Specialister hos os i et eller andet Fag.

I Foredragstimerne gennemgaar Læreren Hovedpunkterne af vedkommende Fag; Samtaletimerne knytter sig dertil, og naar Vejret tillader det, holdes de altid ude, ellers bringes Materialet ind i Skolen, saa man saa vidt muligt kan se det, der samtales om.

Husflidstimerne er meget fornøjelige, og mange, der nok har Tro paa deres Kræfter til det haarde Arbejde, kan blive heit overrasket ved at opdage, at de ogsaa kan bruges til Arbejder, der kræver lidt Snille og Fingernemhed, f. Eks. Borste- og Bogbinding, Kurvefletning, Stovlesaaing o. l.

Folk, der har arbejdet og samlet en Del Erfaring, kan hente mange nyttige Vink ved at gennemgaa et kort Kursus. De kan faa en Straale af Forstaaelsens Lysskær kastet over deres Arbejde og frem ad deres Vej, saa de med Lyst og Mod tager fat paany og paa nye Opgaver.

Men ogsaa rent nøgterne Naturer, der vil spørge mig, om de kan holde Dagløn paa det, tør jeg svare: Ja, det giver en god Dagløn baade til Mænd og Kvinder, der med vaagen Opmærksomhed følger Undervisningen.

De Vink og den Vejledning, der kan faas, og som ikke koster noget at indføre i Bedriften, vil for de fleste være alle Pengene værd.

Det er ogsaa forfriskende og foryngende at komme paa Skole. En Mand skrev til mig, da hans Kone var kommen hjem: »Nu skal De have Tak for min Kones Ophold paa Kærehave. Hun er bleven 11 Aar yngre i de 11 Dage, hun har været paa Kursus.«

Hidtil har de korte Kursus saa godt som udelukkende været besøgt af Husmænd og Husmandskoner.

Paa Kærehave har i alt Fald kun 10 pCt. af Deltagerne været Gaardmænd og Gaardmandskoner. Mener de, at det ikke er noget for dem, saa er det sikkert en Misforstaaelse.

Jeg vil haabe, og jeg vil arbejde for, at de korte Kursus kan blive saa gode, saa lærerige og saa fornøjelige, at de kan samle alle de af Landbrugets arbejdende Mænd og Kvinder, der har Forstaaelse af, at man skal lære, saa længe man lever.

N. J. N. K.

10*

Kære Kammerater!

Jeg tror, at mange af jer, som er rejst her fra Kærehave, og ikke mindst I, der forlod Skolen sidst, mange Gange i Lobet af Sommeren har gaaet og tænkt, hvordan mon de har det paa Kærehave, hvordan mon alting gaar derovre. Disse jeres Tanker vil jeg nu søge at besvare ved at fortælle lidt i vort Blad om, hvordan den forløbne Del af Sommeren er gaaet.

Der er mange her i Sommer. Vi er 16 mandlige Elever. Her er 93 Piger og 40 à 50 Kursusdeltagere i hvert Hold. Hvad Pigerne arbejder med, skal jeg ikke komme ind paa, men om Dagen er de altid optaget af deres Arbejde og til Tider om Aftenen med. Vi har ogsaa travlt. Vi arbejder i Mark og Have, Stald og Lade fra Kl. 5 Morgentil til 2½ Efttermiddag, naar de bestemte Spisetider fraregnes. Vi har ialt 8 Timers Arbejde og 3 Timers Undervisning hver Dag. Vi arbejder med Liv og Lyst ved alt; der er ikke noget Arbejde, der er os for simpelt, selv om det saa er Ajletønden, saa ruller den rask fra Mark til Pumpe, naar vi faar de Graa for. Naar vi har naaet Klokken 2½, kommer vor den gode Tid. Efter Middagen har vi fri til Kl. 4. Denne Fritid bruger vi til at læse lidt over paa vor Lektie, og kan vi naa mere, læse lidt i Avisen; derefter begynder vore 3 teoretiske Timer, som nærmest er en Opfriskelse af det, vi lærte i Vinter. Klokken 7½ spiser vi til Aften; men det er kun et Øjeblikks Sag, for vi er lige optaget indtil Klokken 10. Der er mange Ting, som skal gøres i denne Tid. Vi skal til Foredrag, læse og skrive Stil; men før vi er færdige med det sidstnævnte begynder Pigernes glade Stemmer at lyde nede paa Legepladsen, der leges Rundleg eller danses Folkedanse; da er der ingenting, der kan holde os tilbage, hverken Bog eller Stil, vi lægger alt til Side og springer rask og glad i Legen med, som varer til lidt før 10, da minder Mjølners Rost os om, at nu er det Sengetid; straks ophører Legen og de muntre Sange, og der istemmes en af Ingemanns dejlige Aftensange. Naar Sangen er sunget, er Dagen endt paa Kærehave, og da skynder alle sig hjem for at sove og samle Kræfter til det Arbejde, som venter næste Dag.

Ja, I kan tro, en Sommeraften paa Kærehave er dejlig; der er ingen, der kan have nogen Anelse derom, uden at de selv har opholdt sig her og taget Del i dens Glæder. Her kan alle more sig og blive glade, enten de saa tager Del i Legens Lystighed eller, som mange synes bedre om, sidder paa en Bænk og ser derpaa, eller

gaar en lille Tur omkring i Skoven og beundrer de smukke Boge-træer og de mange smukke Partier, som findes i Skoven. Er der nogle, der onsker lidt mere Ro, kan de ogsaa have det fornojeligt ved at søge et Sted hen, hvor de i Stilhed kan sidde og se paa den nedgaaende Sol, naar den sender sine sidste Straaler over Danmarks dejlige lysegrønne Marker, for derefter at gaa hjem, samtalende om Fremtidens og Haabets lyse Dage.

Er der nogen af jer, der har en Broder, Søster eller anden god Ven, som gaar og ser lidt mørkt paa Livet, prov da, om I ikke kan faa sendt dem en Tur herover paa Kærehave, da tør jeg nok sige, at de ikke alene skal faa et godt Udbytte af det praktiske og teoretiske Arbejde her paa Skolen, men det Liv, som de kommer til at leve her, sammen med saa mange virkelig gode Kammerater, skal nok have en saa opmuntrende og oplivende Indflydelse paa dem, at de kommer hjem saa glade og veltilfredse og med en saadan Livslyst, at I knapt kender dem igen.

Ved Majdagstid, da vi begyndte Arbejdet her paa Skolen, var vi lidt tilbage; det blev vi ogsaa ved at være den første Maaned, vel nærmest fordi vi ikke var vant til at bruge Værktøjet i Haven. Hænderne var ikke ovede nok i at bruge Riven let og Spaden hurtigt. Eller maaske det var den korte Arbejdstid, vi ikke havde lært at udnytte saa godt som f. Eks. Amerikanerne. Herfor maatte der gøres noget, og vi besluttede derfor at gøre en alvorlig Kraftanstrengelse for at indhente det forsømte. Og i Løbet af 14 Dage saa vi vort Maal kronet med Held, vi havde faaet Bugt med Ukrudtet og naaet den rette Tid for Arbejdets Udførelse, og siden er Tiden ikke løbet fra vort Arbejde.

Til Elevmodet var her vel nok smukkest baade ude og inde; men da nød vi ogsaa den Ære, at Klodskov roste os for de gamle Elever ved at sige til dem, at de skulde gaa ud i Mark og Have og se paa det gode og omhyggelige Arbejde, som hans Karle havde udført.

Hvad Udbytte vi har haft af Sommeren, er ikke saa let at sige nu, da vi er midt i vort Arbejde. Her kan læres meget og er meget at lære. En Ting har vi lært til Gavns, og det er, at vi har faaet Øjnene op for, hvor lidt vi kan, og hvor uendelig meget der er at lære, meget mere end vi havde tænkt os, for vi kom her. Nu maa I ikke tro, at vi tænker for meget om os selv, fordi vi har været paa Kærehave et helt Aar, nej, vi er lige de samme som altid.

Vi bor, som de gamle Elever nok ved, henne over Staldbygningen i en Villa, som vi til at begynde med kaldte for »Nojsømhed«, men efterhaanden som vi har stiftet nærmere Bekendtskab med den og lært den bedre at kende, har vi givet den det meget straalende Navn »Sommerlyst«.

Grunden til, at vi ikke var rigtig tilfredse med vort Værelse i Begyndelsen, var den, at vi skulde bo 15 Mand sammen; det mente vi, var for mange; vi var ogsaa bange for, at vi ikke skulde faa Ro nok til vort Arbejde. Men disse Farer og Ubehageligheder, som vi frygtede for ved at være saa mange sammen, er for længe siden blæst bort af vore Tanker.

Vi har det herligste Kammeratskab. Vi er Venner allesammen, saaledes at vi altid har en hjælpende Haand og et godt Raad tilovers for den, som trænger til det. Her lyder aldrig ringeagtende Tale om nogen; for kan vi ikke sige noget godt om hverandre, saa tier vi stille.

Men I kan nok tænke jer, naar vi er saa mange sammen, saa er her Liv og Lystighed engang imellem; men det forhindrer ikke, at vi til andre Tider kan have Ro til at passe vort Arbejde eller sidde i fortrolig Samtale.

Vi har det saa godt her paa vort Sommerslot, saa vi kan aldrig ønske os det bedre. Det er en god Sommer for os, og saa de mange dejlige Minder, som vi faar her; det er Minder, som i Sindet dybt sig tegner, det er Minder, som vi vil bevare med Glæde, saa længe vi lever.

Hermed den mest hjertelige Hilsen til alle Bladets Læsere fra os Landvæsenselever.

August 1906.

Julius Jensen, Kærehave.

*

D i t l e v s h ø j.

Elevbladets Læsere har jo modtaget en Rundskrivelse fra Klodskov, da »Ditlevshøj« blev købt af Udstykningsforeningen, og vil maaske gerne høre lidt om, hvordan det senere er gaaet. Det var sidst i Oktober, Gaarden købtes, og allerede den 19. Decbr. solgtes al Jorden, med Undtagelse af nogle Byggepladser langs med Landevejen og en Hovedparcel paa ca. 20 Td. Land. Koberne maatte betale 10 pCt. af Købesummen straks, og de, som Foreningen skal bygge for, maa yderligere betale en mindre Sum. Foreningen ordner Laanene.

Der blev i Bladene skrevet om, hvor lykkeligt 20 Familier nu kunde leve dér, hvor én knapt kunde eksistere. (»Ditlevshøj« har efter Sigende haft 7 Ejere i Lobet af 13 Aar).

Men tal saa sagte om Lykken. Det kunde hænde, der bliver Skuffelser for adskillige. Dog kan man jo sige, det er en Lykke at komme til at arbejde for sig selv, om ogsaa man skal arbejde haardt i nogle Aar, indtil det hele kommer i Orden; en Del af Jorden er nemlig meget forsomt.

Foreningen bygger Vandværk, og muligvis kober vi et Tærskværk i Fællesskab. I den sidste Tid har der været udfoldet en travl Virksomhed overalt. Nu begynder Haandværkerne at vise sig, og inden Efteraaret skulde der jo staa en hel By, hvor for kun var nogle Marker.

Nybyggerne er baade yngre og ældre Folk; men mest yngre. Der er adskillige Kærehavere, saaledes to *lange* og flere *korte*.

Nu var det blot ønskeligt, at alt vilde foje sig vel, at det kan tjene de Mænd til Ære, som af ærlig Vilje vil hjælpe os mindre stillede frem til bedre Kaar. »Pionér«.

*

K æ r e h a v e.

»Kærehave Husmandsskole er den Skole, som vi i Øjeblikket omfatter med den største Interesse,« sagde fornylig en Lærer i Folkeskolen, og den Tilslutning, der er til Skolen, vidner om det samme: der er Interesse for Husmandsskolens Arbejde. Denne Interesse findes i alle Samfundslag og er i Overensstemmelse med den voksende Forstaaelse af Husmandsstandens Betydning for Samfundets Vækst og Udvikling. Og naar Husmændene rykker frem jævnsides den øvrige agerdyrkende Befolkning, saa er det naturligt, at Opmærksomheden rettes mod den Skole, som særlig vil arbejde for at dygtiggøre de Mænd og Kvinder, der kommer fra mindre Landbohjem og atter søger til disse for med øget Glæde og Dygtighed at danne sig Hjem og bygge vort Land. — Sammen med Interessen for Husmandsskolens Virksomhed gaar Trangen til en saadan Skoles Arbejde. Hvorledes er da denne Trang, og hvorledes søger Skolen at imodekomme den? Saaledes maa en ung Lærer spørge, som begynder at arbejde med og for den Ungdom, der søger til Kærehave. Ungdommens Trang gaar da særlig i to Retninger. De unge ønsker at faa Hjælp til at dygtiggøre sig til det praktiske

Liv, saaledes at der kan skabes det materielle Grundlag, som er nødvendigt, for at der kan leves et indholdsrigt Menneskeliv. En vis Velstand maa til for at have Adgang til Kulturens Goder, og denne Adgang vinder Husmandsstanden kun ved faglig Dygtighed, ved at kunne faa de største Indtægter ud af deres smaa Bîrug.

Jævnside denne Trang til faglig Dygtighed gaar en anden, som vel ikke er lige stærkt fremme hos alle, men den Lærer, som kender dansk Ungdom, vil have erfaret, at der er en stærk Trang og Længsel hos de unge efter hint ophøjede, som til alle Tider og under alle Forhold kaster Glans over Livet og gør det saa uendelig indholdsrigt at leve. Det er Ungdommens Trang til aandelig Udvikling. Ungdom og aandfuld Tale horer sammen, men ogsaa her maa der Opdragelse til, og derfor siger vi, at den unge Mand eller Kvinde er lykkelig, som i Hjem, Skole eller Kirke har faaet Øje og Øre aabnede for Aandens Verden, som har forstaaet, at Grundtvig har Ret, naar han siger, at intet kan ligne de Dage eller Timer, som vi levede i Menighedens Forsamling, »naar under Sang med Guds vingede Ord, Sjælen af By over Stjernerne fo'r!« Det er den store Oplevelse, lige værdifuld for gamle og unge, at Menneskets Trang og Guds Tilbud falder saa godt sammen, at det daglige Liv med alle de mange Smaating modtager Glans og Skonhed fra en højere og uforgængelig Verden, saa intet Arbejde, udført i Troskab, er uden Værdi, men har evig Betydning; thi ved Arbejde med det smaa og endelige, udvikles vi til at kunne modtage det store og evige. Moder nu Ungdommen med denne dobbelte Trang, bliver det næste Spørgsmaal: Hvorledes søger Skolen da at tilfredsstille den, vække den eller give den en rigtig Retning? Hertil maa en Iagttagelse svare, at Skolen har mange Betingelser for at løse sin Opgave, den praktiske og den aandsdannende, at give Eleverne Lejlighed og Hjælp til Dygtiggørelse saavel i Haandens som i Aandens Verden. Skolen vil vise sig at være et Sted, hvor der arbejdes paa mange Omraader, alsidigt, som selve Livet er det. Der koges i Skolekøkkenet, sys, stoppes og lappes i Systuen, og i Slojdsalen arbejdes der med Kurve, Børster og Bogbinding, medens et fjerde Hold flokkes i Bigaarden, i Skoven for at botanisere eller ude paa Forsøgsmarken for at undervises i Mark- og Havebrug. Og alle Vegne søger Lærerne at aabne Elevernes Øjne for, at det nyttige ogsaa kan være det skønne, og at det smukt udførte Arbejde altid medfører en Tilfredsstillelse for Udoveren. Men er der Alsidighed,

hvor det gælder den praktiske Undervisning, saa kan det samme siges med Hensyn til de almindelige Hojskolefag, idet der gaas frem efter den Regel, at ingen Lærer bør have mere Arbejde, end han kan udføre med Dygtighed og ungdommelig Friskhed. Men ytrer Livet sig alsidigt paa Kærehave, maa der ogsaa være meget samlende; thi først naar et Menneske har vundet et fast Stade i aandelig Henseende, kan han vælge og bringe paa rette Plads de mange Oplysninger, som læres eller iagttages, først da bliver Mennesket en Helhed, en Personlighed. Og Personlighederne udvikles ved Arbejde, ved Samtale, ved at indordne sig under en dannende Husorden og under hjemligt Samliv med Kammerater og andre, som har Evne til opdragende Arbejde. Som en Støtte for Skolens Stræben efter at gøre Kærehave til et hjemligt Sted for de unge, ligger Lærerboligerne samlede i Skolens Nærhed, rede til at modtage Eleverne med et Hjemms huslige Hygge, og inde i Skoven paa Skolens Festplads, hvor Mindeskriften over P. Hansen, Lundby, taler om udholdende Arbejde, kan Legen gaa saa let og Sangen lyde saa frejdigt; og alt dette for at virke dannende, at Maalet kan naas, at forøget Livslykke og Arbejdsglæde kan føres ind i de mange Hjem, hvor de unge faar deres Virkeomraade.

A. Olsen.

*

Frederik Elberling.

Fredagen den 30. Novbr. 1906 døde Elberling paa St. Lukas Stiftelsen i Kobenhavn. Kun faa Dage havde han været syg; i sin kraftigste Alder rykkedes han bort fra det Arbejde, hvori vi har set ham virke.

Om Aftenen, da vi havde modtaget Budskabet om Elberlings Dod, var Elever, Kursusdeltagere, Lærere og Skolens Folk samlede i Foredragssalen for ved en lille Højtidelighed at minde den bortgangne Ven og Lærer. Efter Salmen: »Herrens Venner ingensinde modes skal for sidste Gang«, talte Klodskov; han dvælede ved, hvorledes Elberling var bleven knyttet til Skolen, og hvorledes han havde virket med Lyst og Energi og voksende Forstaaelse af det Arbejde, der ovedes paa Kærehave. Klodskov vilde i mangt og meget savne ham.

Olsen vilde som en af Elberlings Medlærere føje et Blad til den Krans af Minder, som vilde knyttes til den afdodes Navn. »Vi vil

mindes ham som den kundskabsrige Lærer, der med rund Haand delte ud af sin Viden. Han var et hjælpsomt Menneske, og han havde et muntert Sind, derfor vil Minderne om ham være lyse. Der er en Digter, som har sammenlignet Menneskelivet med en strømmende Flod. I Floden, der strømmer gennem Enge, Marker og Skove, afspejler sig Træer og Buske, Himmel og Skyer, men Flodens Vand faar ikke noget varigt Mærke derved. Anderledes i Menneskelivet, der strømmer fra Slægt til Slægt, der fremkommer Mærker, varige Indtryk af Ord og Handlinger. Hvor godt da, om vi bruger de gode Ord, og udfører de rette Handlinger, da arbejder vi mod Maalet: at øge det gode i Verden. Elberling kom i Berøring med mange Mennesker her, de hostede godt af hans mange Kundskaber og store Lyst til at hjælpe andre; derved øgede han det gode, og derfor vil vi mindes ham.«

Hansen fremdrog Træk om Elberling, der vidnede om den afdødes Evne til at glæde sig barnligt. Døden kunde nærme sig os paa forskellig Maade, undertiden næsten i en Lysengels Skikkelse, men Døden var dog Fjenden, den store Mandemorder, og som saadan var den traadt os nær ved Elberlings Død; men Gud ske Lov, Dødens Magt var brudt, og ogsaa den kunde vi se i Mode med Frimodighed.

Efter Sangen: »Bliv hos os, naar Dagen hælder«, sluttede Model.

A. Olsen.

Der gik flere Dage, efter at Elberling var død, inden jeg rigtig blev fortrolig dermed. Det kom saa overraskende for os — og for ham. Onsdagen den 28. Novbr. talte jeg med ham: »Fredag tager jeg selv mine Timer med Elever og Kursusdeltagere« — og saa døde han den Dags Formiddag Kl. 9¼. Læge Christophersen, Ringsted, har sagt mig, at Elberlings Sygdom var haablos. Han blev opereret for Galdestenskolik, men havde ogsaa Bughinde- og Blindtarmsbetændelse. Læge Christophersen, der med største Omhu havde tilset Elberling paa Skolen, viste ogsaa den store Imodekommenhed at følge ham til København. Elberling var hele Tiden ved Bevidsthed. Fredag Formiddag Kl. 9 var hans Fader hos ham, og da sagde Elberling: »Skriv nu til Klodskov, at jeg kan ikke komme,« og saa døde han Kl. 9¼. Onsdagen blev han begravet paa Fasankirkegaarden i København. Fra Skolen blev der sendt fire smukke Kranse med Baand: »Fra Eleverne paa Kærhave«, »Fra

Kursusdeltagerne paa Kærehave«, »Fra de faste Folk paa Kærehave«, »Fra Lærerinder og Lærere paa Kærehave«. Pallesen, Søndergaard, Nielsen og jeg overværede Begravelsen; der blev talt smukt og stemningsfuldt af en Præst, der var Elberlings Ungdomsven.

I et Brev af 6. Decbr. har Elberlings Fader bedt mig bringe alle paa Kærehave en hjertelig Tak for Deltagelsen og Kransene. Jeg lader herved denne Tak gaa videre til alle Kursusdeltagerne, som var rejst fra Skolen før Elberlings Begravelse. *N. J. N. K.*

Det er i disse Dage 3 Aar siden, at Elberling første Gang kom til Kærehave. Skolen var begyndt til November, og Tilslutningen baade af Elever og Kursusdeltagere var større, end vi havde ventet; derfor havde vi Brug for en Lærer mere, og Elberling meldte sig til Pladsen. Jeg var noget betænkelig ved at antage ham; thi jeg mente, at de Forhold, hvorunder han havde tilbragt sin Barndom, Ungdom og Uddannelse, gjorde det vanskeligt for ham at leve sig ind i Forholdene her og forstaa og blive forstaaet af dem, vi fik paa Skolen. Elberling var Son af Historiker og Rigsdagsbibliotekar Elberling i København; han havde Studentereksamen, var cand. mag. og Havebrugskandidat. Elberling forstod godt mine Betæneligheder; han havde ikke selv ønsket at blive Lærer paa Landet; men da den Plads i København, han havde bestemt sig til, blev ledig, blev der valgt en anden Mand til den, og derfor gik han hertil. Det er forholdsvis mange, Elberling har undervist i den korte Tid, han var her paa Skolen, og jeg tror, alle er enige om, at han var en utrættelig, hjælpsom og punktlig Lærer, altid parat til at vejlede og ordne og med godt Humor.

Han omfattede sit Arbejde med stor Kærlighed, var flittig og, trods sin Svaghed, meget udholdende. Hans mange Kundskaber gjorde ham til en værdifuld Hjælper og Raadgiver i Haven; de Planter og Blomster, han dér har sat, vil vokse op som venlige Minder om ham. Jeg bringer ham min hjerteligste Tak.

Kærehave, Ringsted, 10. Decbr. 1906.

N. J. N. K.

*

En Tak for Livet.

Han var glad og lykkelig. Ofte syntes han, at han maatte udtale sin Tak for al den Fryd og Glæde, som han saa blandt Mennesker

og folte i sin egen Sjæl. Han mærkede det som en Trang, en Længsel efter at give de Tanker, de Følelser Form, som rorte sig i hans Indre. Havde det ikke altid været saadan, at de, som var i Stand til at føle Livets Fryd og Smerte, ogsaa folte Trang til at give til Kende, hvad der boede i dem, og var det ikke en Livsytring, som skulde frem? Jo, han vilde prøve at forme sine Tanker til Bon, til en Tak for Livet:

»Min Sjæl, lov Herren! Ja, lad mit Liv blive en Lovsang til dig, min Gud, thi du har været god imod mig. Du saa min Synd, men forstodte mig ikke. Du saa min Kamp, og du gav mig Kræfter. Jeg bad til dig i min Nød, og du hørte min Bon. Min Sjæl vaandede sig, og du aabnede Vejene for mig. Jeg trængte til Tro, og du lod mig træffe Mennesker, der skænkede mig Tillid.

Min Sjæl, lov Herren, og alt, hvad i mig er, love hans hellige Navn! Stem du mit Sind, o Gud, at jeg maa love dit Navn. Som Himlen er højere end Jorden, er dine Tanker højere end Menneskets, men lad mig love dit Navn og prise din Godhed. Fra jeg var Barn vaagede du over mig, hvor skulde jeg fly hen fra dit Aasyn. Led du mine Fjed og styr du min Tanke, at jeg maa tjene dig. Du maa adle mit Sind og styrke min Vilje, at jeg kan love dig.

Min Sjæl, lov Herren, og glem ikke alle hans Velgerninger! Du gav mig Livet, du gav mig alt. Du sendte mig Velgerninger, naar jeg fortjente Straf. Din Haand var aaben og du velsignede mit Arbejde, at jeg maatte prise dig. Din Naade er ny, fra Dagen gryr, til Morket falder paa, og din Haand slipper mig ikke, naar Natten kommer. Som Barnet hviler, naar Moder vaager, kan jeg stole paa dig, min Gud, thi du er god, og din Miskundhed varer evindeligt.«

Saaledes vilde han vidne om den Glæde, den Taknemlighedsfølelse, der voksede frem i hans Sind, og Julen, den glade Festtid med de rige Stemninger og den barnlige Tillidsfuldhed, fik ham til at bringe sine Tanker frem for andre.

A. Olsen (Lærer).

*

Kære Venner fra Sommeren 1906!

Naar jeg gennem disse Linier vil bringe Eder en Hilsen, maa det tillige være en Tak baade til Lærere og Elever for den Venlighed og Elskværdighed, der gjorde vort Samliv paa Kærehave saa behageligt. Elevernes Flid og Arbejdsomhed gjorde Timerne in-

teressante og hyggelige. Vi er sikkert enige om, at vi ogsaa aandelig set lærte meget godt paa Kærehave, fik Evnen udviklet til at være med til, hver i sin Stilling, at bygge gode Hjem, hvor Flid, Nøjsomhed og Tilfredshed kan være til Huse. Lad os ogsaa værne om de lyse Minder fra Sommeren 1906.

Johanne Frimand (Lærerinde).

*

Til Forstander Klodskov
paa hans 40-aarige Fødselsdag den 19. Februar 1906.

Mel.: Jeg kører frem gennem Straalefryd.

Mens Tiden stryger og Dagen gaar,
vi henad iler mod lyse Vaar;
og alt som Solen den gaar sin Gang,
vi gør vor Gerning med Lyst og Sang.
I Dag vi rigtig med Klem skal feste,
thi Jubilæum vor Skole gæste;
op, sjung og glæd dig til Klodskovs Pris,
hyld ham og Skolen paa samme Vis.

De Fyrretyve du nu er blevet,
og sikkert meget har du oplevet;
en Brydningstid har du vistnok haft,
hvor ret du følte din Ungdomskraft,
og ganske vist har du som os andre
folt Skuffelserne imod dig vandre;
men gennem Mulmet og Stridens Nag
du saa det dæmre til Gry og Dag.

En Dag saa lys og saa skon og stor
med Tider ny for vor danske Jord,
hvor vore Huse skal staa omskyllet
af Sommersøl og i Løv indhyllet,
og Mænd i Huse som ranke Stiver,
der ej for Stemning og Leflen driver,
men som der véd, hvad de vil og tør,
og hvad de evner, og hvad de gør.

Og dertil Skolen du fik omsider;
nu staa den stot her i lange Tider,

til Folkegavn og til Frugt og Grode,
 paa Tidens Ugunst og Brost at bode,
 og for dit Arbejd til Sagens Fremme
 vi alle glade i Hob istemme:
 Tak for det gamle, som nu maa fly,
 og Lys og Lykke i Aaret ny.

Kristian Hansen.

*

ET PAR ORD OM MIN FREMTIDIGE GERNING
 ved Kærhave.

»Naa, skal De nu ogsaa uddannes i Teologi paa Husmandsskolen?« Det var det Udbrud, hvormed en Mand modtog min Meddelelse, da jeg fortalte ham, at jeg skulde til Kærhave og blandt andet undervise i Bibel- og Kirkehistorie. Andre kunde maaske fristes til et lignende Spørgsmaal, naar de horer dette om Kirkehistorien, der for mange staar som noget særlig teologisk noget; derfor maa jeg sige et Par Ord om, hvad denne Undervisning tilsigter. Maalet med Foredragene om Bibel- og Kirkehistorie er det, at give de unge Hjælp til Forstaaelse af Livet i den Kirke, som de dog selv horer til, og gore de Minder, som er denne Kirkes, levende og kære for dem. Og ligesom Undervisningen i Fædrelandets Historie bør tilsigte det at levendegøre de svundne Tider for den nulevende Slægt og at styrke og uddybe Følelsen af, at det er vort Folks, vore Fædres Historie, saaledes maa Fremstillingen af Kirkens Historie ogsaa gaa ud paa at levendegøre hos de unge Følelsen af, at Kirken er deres Fædres og ogsaa deres egen Kirke, en Følelse, som jeg tror tit er alt for lidt fremme hos Ungdommen, ogsaa hos den Del af den, som dog er kommet noget ind i aandelige Strømninger.

Ogsaa Søndagsmoderne vil jeg sige et Par Ord om. Det skal være kristelige Møder, som oftest med en Tale over Dagens Tekst, hvor vi samles om det, der skal gore Søndagen til det, den bør være, ikke blot en Hviledag, men ogsaa en Højtidsdag. Naar Forstanderen har ønsket at knytte en saadan Virksomhed til Skolen, og jeg med Glæde er gaaet ind til at varetage den, saa er det, fordi vi mener, at de unge, der samles her i den Alder, hvor Sindet for det meste er aabent og modtageligt for de Indtryk, der kan blive af varig Betydning, ikke bør undvære et Vidnesbyrd om det Liv, som

alene kan sprede den sande Søndagsglæde over vort daglige Livs Moje og Travlhed. Det skal da være mit Maal med denne Virken, at jeg med de Evner, som Gud forunder mig, og den Velsignelse, han vil lægge i dem, vil søge at vække hos de unge Trangen til kristeligt Liv, hvor den slumrer, og at imodekomme denne Trang, hvor den alt findes, med det Ord, der bør være for den unge — som David udtrykker det — »et Lys for hans Fod og en Lygte paa hans Sti«.

Kærehave, den 3. April 1906.

Hans Hansen.

*

Til Kammeraterne fra Vinteren 1906—07!

Da vi endnu er fire Mand tilbage paa Kærehave af sidste Aars Elever, vilde vi gerne her igennem Bladet fortælle jer lidt om, hvorledes vi har haft det i Sommer. Det har været baade en god og lærerig Sommer for os; vi var delt i fire Hold: et Markhold, et Arbejdshold og to Havehold; hver Uge skiftede Holdene, saaledes at vi alle kunde komme omkring til de forskellige Slags Arbejder. Vi arbejdede i 8 Timer, saa havde vi 3 Timers Undervisning, som nærmest bestod i en Opfriskelse af det, som vi havde haft om Vinteren. Naar Klokkeren saa blev 7, havde vi fri, saa skulde vi jo benytte den øvrige Tid til at læse i, men det blev kun til saa lidt, for saa begyndte Legen nede paa Festpladsen, saa skulde der jo en god Taalmodighed til, for at blive siddende inde og studere; thi det var jo ikke saadan, naar vi horte saa mange klare Stemmer runge ud over den grønne Skov. Nej, da bristede vor Taalmodighed, da kunde hverken Bogen eller Pennen holde os tilbage. Nej, da sprang vi alle med i Legen, som saa gik lystig, til Klokkeren var 10, saa blev der sunget en Aftensang, og saa var Dagen forbi paa Kærehave, saa skulde vi hjem og sove for at samle Kræfter til den næste Dag. Men ak, det var nu ikke saa lige en Sag at komme til at sove, for, som I vel nok véd, var vi femten Mand og boede paa »Sommerlyst«, og det kunde jo til Tider hænde, at en og anden havde været hjemme og lave en Smule Fest; naar man saa kom for at søge Hvile, skulde man først til at søge efter sine Sengeklæder, for ikke at tale om Sengen, som ogsaa til Tider kunde være gaaet sig en Tur. Naar man laa i sin sødeste Søvn, kunde det ogsaa ske, at man kunde faa sig en Rundrejse, eller Dynen kunde faa Ber-

særker gang og sporlost forsvinde. Ja, I kan tro, at vi har haft mange glade Timer paa Kærehave i denne Sommer, og ikke mindre paa »Sommerlyst«. I kan ikke tænke jer, hvor her er dejligt om Sommeren.

Vi kan meddele jer, at vor Kammerat Aksel Nielsen er rejst til Amerika; vi kan hilse jer fra ham.

Nu vil vi sende jer alle en venlig Hilsen og ønske jer alle en glædelig Jul og et godt Nytaar.

NB. Ligeledes være alle Landvæsenseleverne fra Sommeren hilset paa det hjerteligste med Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar. Vi ønsker, at I maa befinde jer godt i jeres nye Pladser.

En venlig Hilsen til Pigerne fra Sommeren 1907.

Kærehave, den 10. Decbr. 1907.

Jens Pejter Pejtersen.

Jens Andersen.

Jens P. Jensen.

Ole P. Jensen.

*

Markregnskab fra Kærehave.

Da det maaske kunde være af Interesse for tidligere Elever at høre og se, hvordan Regnskabet fores, og hvilke Afgrøder, der betaler sig bedst, findes i nedenstaaende et Uddrag af Regnskabet for Sommeren 1906. Skolens Markbrug drives jo i flere forskellige Afdelinger, men er endnu ikke kommen i den Drift, de vil komme i senere, og at faa Regnskabet over det hele med vilde ogsaa tage for megen Plads, derfor var det Meningen blot at tage Regnskabet over de forskellige Afgrøder, saaledes at det kan ses, hvad der giver størst Udbytte.

For at kunne føre et nogenlunde nøjagtigt Regnskab, er det absolut en Nødvendighed at føre Dagbog over, hvilke Arbejder der udføres i Marken, og hvad der tilføres af Gødning, Ajle, Saasæd og lignende for saa senere at fore det ind i Regnskabsbogen; glemmer man noget paa Udgiftsposten, kommer man jo let til at bedrage sig selv ved, at Nettoindtægten bliver større, end den i Virkeligheden er.

Der er mange, som stiller sig lidt skeptisk overfor de store Roeafgrøder, vi har hostet de sidste Par Aar; en og anden har maaske

tænkt, at vi nok ikke har maalt dem rigtig. Vi har maalt dem paa den Maade, at vi tog 4 Rækker paa 1 Td. Land, ganske tilfældig, maalte dem, tog deraf Gennemsnittet; hvis der altsaa paa de 4 Rækker var 40 Tdr., var der 10 Tdr. paa hver, og hvis der saa f. Eks. var 60 Rækker paa 1 Td. Land, vilde det give et Udbytte af 600 Tdr. Jeg tror, man faar et mere nøjagtigt Resultat paa den Maade end ved at maale et Læs en Gang imellem og tælle disse, da Læssene aldrig er saa ens lige store.

Nedenstaaende Regnskab kommer ikke til at vise noget bestemt Sædskiye, da Afgroderne er tagne saavel fra 8 Marks- som fra 9 Marksdriften. 8 Marksdriften er kommen lidt ud af Plan ved, at Græsmarken forrige Aar tildels mislykkedes og maatte pløjes op. Af Regnskabsbøger benyttes den, Pallesen har udgivet; hver Arbejdstime regnes til 25 Øre pr. Mand, 30 Øre pr. Hest i Timen; Godning pr. Læs 4 Kr., Ajle pr. Pd. $\frac{1}{4}$ Øre. Udsæd saavel som den indavlede Sæd 5 Øre pr. Pd., Halm $1\frac{1}{2}$ Øre pr. Pd.; Halm og Korn blev vejlet ved Damptærskningen; Roer 70 Øre pr. Td.; Kartoffler $3\frac{1}{2}$ Kr. pr. Td.; Staldfoder $\frac{1}{2}$ Øre pr. Pd.

Nu vil jo nok en Del forbavses ved, at Staldfodermarken har givet Underskud, men man maa da lægge Mærke til, at Jordens Brækbehandling og Tilsaaning med Vintersæd er paa samme Regnskab; for den Marks Vedkommende bliver Udgiften saa meget mindre næste Aar.

Af Roemarkerne blev den, der gav størst Udbytte, tilsaaet den 5. Maj, og Roerne blev taget op i Dagene mellem den 9. og 12. Oktober. Den, der gav mindst Udbytte, blev tilsaaet den 20. April, og Roerne taget op den 13. Oktober og følgende Dage. Jorden var i April Maaned noget kold og vaad, medens den først i Maj var meget los og bekvem.

Kærehave, i Marts 1907.

Jens Jørgensen.

Ved Konkurrencen om Præmie for hele Markbrug paa Sjælland fik Skolens Markbrug 2. Præmie.

N. J. N. K.

Tilsaet med	Areal		Ajle	Kunstgødning		Værdi		Udsæd		Værdi		Trækraft		Værdi		Arbejds-kraft		Værdi		Samlet Udgift		Korn		Halm		Rodfrugt		Græs eller Grøntfoder		Høstens samlede Værdi		Netto	
	Td. Ld.	Læs		Pd.	Pd.	Kr.	Ø.	Tdr.	Pd.	Kr.	Ø.	Tim.	Kr.	Ø.	Tim.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Pd.	Pd.	Tdr.	Pd.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.		
Kartofler	1	14		250	66	45	18	Tdr.	63	—	92	27	60	301	75	25	232	30								135			472	50	240	20	
Havre . . .	1		18,000		45	—	200 Pd. Havre 32 Pd. Græsfrø		22	—	66	19	80	87	21	75	108	55	3,575	5,310									215	20	106	65	
Græs	1		19,000		47	—					14	4	20	7	1	75	52	95									35,000	175	—	122	15		
Staldfod.	1	38		132	—		300 Pd. Blandkorn 200 Pd. Hvede		25	—	118	35	40	116	29	—	221	40								40,000	200	—	21	40			
Hvede . . .	1	18		72	—		Udsæden paa forrige Aars Regnskab				56	16	80	32	8	—	96	80	3,266	6,570								261	85	165	05		
Roer	1	16		64	—		20 Pd. Barres		8	—	189	56	70	225	51	25	184	95								549		384	30	199	35		
Byg	1		16,000	200	46	40	200 Pd. Byg 25 Pd. gul Sennep		17	—	89	26	70	124	31	—	121	10	3,909	4,902								268	98	147	88		
Bld.sæd . .	1		38,000		95	—	200 Pd. Blandsæd		10	—	89	26	70	110	27	50	159	20	3,106	4,220								218	30	59	10		
Roer	1	16	8,000		84	—	18 Pd. Barres		7	20	131	39	30	343	85	75	216	25								672		470	40	254	15		

T y e n d e s a g e n.

For Tiden gøres der et stort Arbejde paa at dygtiggøre alle Samfundsklasser, lige fra Storbonden og ned til Landarbejderen; der skaffes billig Jord, saaledes at Landarbejderne ikke behøver at være afhængig af Bonderne eller arbejde for dem, uden at de byder dem Forhold og Lon, der svarer til det Arbejde, de gør.

Tilbage bliver der kun én Stand, som der ikke er gjort Spor for at hjælpe frem til Ligestillelse med andre Samfundsborgere, men derimod alt muligt for at holde den saa langt nede saa længe som muligt. Denne Stand er Tjenestefolkene. Endnu maa de nøjes med daarlige Kamre, hvor al Sans for nogen som helst Dygtighed maa forsvinde; de faar som Regel en daarlig Kost og en raa, brutal Behandling, som nok skal holde dem nede i Slovhed og Dumhed. Hvordan skal Arbejderens Born kunne tage Konkurrencen op med Gaardmandsbørnene her i Livet, naar der bydes dem saa daarlige Forhold, særlig i den unge Alder, da deres Evner skal udvikles til virkelig Dygtighed.

I den ganske unge Alder maa de bort fra Far og Mor, ud blandt fremmede, og kommer oftest til at bo i disse mørke, skumle Rum, hvor Solen aldrig skinner, og hvor Luften er kvælende tung, raa og klam af Fugtighed.

Som oftest faar de daarlige Medtjenere, der fører dem ud paa daarlige Veje, saa at Lysten til at blive noget stort og godt hurtigt forsvinder.

Dette ser Husbonden ligegyldigt paa, naar bare han faar sit Arbejde udført godt og tilfredsstillende, saa er det godt. At de unge Mennesker bliver ødelagte for hele deres Liv, skænkes ofte ikke en Tanke. Nej, vil Tjenerstanden fremad, maa den absolut gøre det selv, og det sker kun ved at danne Tyendeforeninger, som vil arbejde for, at der bliver menneskelige Forhold for den tjenende Stand.

Vi har arbejdet en Del her paa Kærehave i Sommer for at faa stiftet en Tyendeforening, men endnu er det ikke lykkedes, men vi opgiver ikke Haabet, vi tror bestemt, at naar Karlene kommer til Vinter, vil de føre det begyndte Arbejde frem til Virkelighed.

Er der en eller anden af de gamle Kærehave-Elever, som har Lyst til at give et lille Bidrag om denne Sag, særlig om der bør dannes Skel eller slettes Skel mellem Husbonde og Tyende?

Derom forbeholder vi vor Mening indtil videre.

Julius Jensen.

Ernst Madsen.

Dansk Tyendeforening.

Den 24. Septbr. 1907 blev Dansk Tyendeforening stiftet paa Kærehave af de daværende Elever og Lærere med følgende Program:

Foreningens Formaal er at virke for Oplysning blandt Tjenestefolk og at tilvejebringe fuld Ligestilling mellem dem og Samfundets øvrige Medlemmer saavel i Dannelse, som i politisk Retsstilling.

Dette Maal søges naaet:

1. ved Afholdelse af oplysende Foredrag, ved Oprettelse af Læseforeninger, ved at hjælpe Tjenestefolk til at komme paa Højskole eller Landbrugsskole (Husmandsskole) og ved at belyse Tyendeforholdene ved Hjælp af Bladene.
2. ved at skaffe sunde Beboelsesrum med Lys og Varme og med en enkelt Seng til hver Person;
3. ved at afskaffe Tyendeloven og Skudsmaalsbogen, indføre fri Arbejdskontrakter og gennemføre en kortere Arbejdstid;
4. ved at skaffe Tjenestefolkene Valgret og Valgbarhed lige med Samfundets øvrige Borgere;
5. ved at gennemføre en Beskyttelseslov for de umyndige Tjenestefolk med særlig Beskyttelse for de Børn, der sendes ud at tjene;
6. ved at søge Loven om Arbejderforsikringen udvidet til ogsaa at omfatte Landarbejdet;
7. ved at oprette et Kontor til gensidig Oplysning baade for dem, der søger, og for dem, der tilbyder Plads.

Som omtalt i forige Nummer af Elevforeningens Blad er der foregaaet et stort Organisations- eller Frigørelsesarbejde i de senere Aar, særlig Husmændene har opnaaet store Fordele og bedre Livsvilkaar ved deres Sammenslutninger.

Det er da ikke saa mærkeligt, at Tyendet søger at frigøre sig baade i aandelig og materiel Henseende ved en stærk Organisation.

Denne Bevægelse maa absolut hilses med Glæde af dem, der ønsker, at Oplysning og Frihed maa trænge ud til alle Samfundsklasser.

Vi vil gennem Foreningen arbejde for at afskaffe de daarlige og usunde Huller, som ofte bydes Tyendet at bo i, og skaffe sunde Beboelsesrum med Lys og Varme og med Enkeltsengs-System. Mange Steder har vi endnu de daarlige Kamre og af denne Grund

ofte daarlige Forhold mellem Husbond og Tyende; thi hvordan skal der blive et godt Forhold, naar Tyendet bydes disse mørke, skumle Rum, hvor Uhygge hersker og alskens daarlige Tanker opstaar.

Hvor disse Tanker opstaar, vil de sprede Misnoje og Utilfredshed; Arbejdet udføres trægt og daarligt, hvor det bør udføres med Liv og Lyst, og Tyendet vil aldrig kunne være modtageligt for Oplysning og Dannelse.

Vi vil arbejde for, at Tyendet kommer paa Høj- eller Landbrugsskole og dér lærer, hvad Oplysning og Ligestilling med andre Samfundsklasser er værd, saa at det vil kræve Tyendelov og Skudsmaalsbog afskaffet. Thi hvorfor skal vi egentlig have en Tyendelov? Naar vi staar som fri Folk i en stærk Organisation, behøver vi ingen Klasselov, der skal forestille at »beskytte« os. Nej, naar vi staar som fri Borgere med fuld Valgret, saa trænger vi ingen særlig Lovgivning til. Tyendeloven er og bliver under alle Forhold et Misfoster, der aldrig burde have set Dagens Lys. Ligeledes Skudsmaalsbogen! Hvorfor mon vi skal stille med den? Har vi nogen særlig Grund til at staa med en Bog i Haanden, hvori hele vor Fortid staar optegnet? Jeg mener nej!

Derimod maa vi have en Beskyttelseslov for den yngste Del af den tjenende Klasse. I den skal staa, hvad Lon, Kost og Bolig m. m. man maa byde dem. Dér mener jeg, Husmændene og alle dem, der har Interesse for Born, maa støtte os. Hvor vilde det ikke være en Beroligelse for en Far og Mor i et Husmandshjem, naar de med Betyggelse kunde sende deres Born ud at tjene, hvor de véd, at de kommer under gode Forhold, imod nu, da det maa være Forældre en Sorg, naar de ser deres Born drage ind i de mørke, lugtende Kamre, hvor det gode og sunde, der er i Barnets Natur, maa forsvinde, og det onde og raa indtage Pladsen.

Vi vil arbejde for, at det Skel, der paa mange Maader er rejst mellem Husbond og Tyende, kan blive udsløttet. Men det kan kun ske paa den Maade, at Tyendet bliver ligestillet med Husbonden, saa de staar med lige Valgret og Valgbarhed og i det hele og store staar med lige Rettigheder til de Goder, som Landet byder. Før dette sker, kan man ikke sige, at der er lige Ret for alle.

Vi haaber, at alle gamle Kærehave-Elever vil støtte os i denne Sag og hjælpe til, at den tjenende Stand kan komme under samme Livsvilkaar som andre Samfundsmedlemmer.

Maaske er der nogle, der synes, at det faar de ingen Nytte af selv, men tænk saa paa, at maaske Eders Born skal ud at tjene en Gang, og saa maa det være Eder en Glæde, at I kan sende dem ud under bedre Kaar, end da I selv rejste fra Far og Mor ud til de skumle Kamre.

Indmeldelser i »Dansk Tyendeforening« modtages af Foreningens Bestyrelse.

Tømmerup Skole, Amager, den 6. Decbr. 1907.

Ernst Madsen,

Formand for »Dansk Tyendeforening«.

Det var Sommerskolens Elever og Landvæsenseleverne, som stiftede »Dansk Tyendeforening«; enkelte Kursusdeltagere sluttede sig til, ligesom ogsaa nogle af Lærerne indmeldte sig som Medlemmer. Saaledes var Begyndelsen. Vi, de stiftende Medlemmer, mener, at der er stor Trang til en saadan Forening, der kan samle Tjenestefolkene til et Arbejde for fuld Ligestillethed med andre Samfundsborgere, for Oplysning og for bedre Kaar. Vi vil tillige søge at bringe Tyendespørgsmaalet nærmere ind paa Livet af alle dem, der tænker over sociale Spørgsmaal. Vi vil drage Tyendeforholdene frem til Droftelse paa Moder og ved Hjælp af Pressen; vi vil oplyse om, at som Forholdene nu ofte er med Folkestuer, daarlige Kamre, raa Tale og Drikkeri, odelægges der saa usigeligt meget godt hos de unge tjenende, hvad der betyder et uhyre Tab for Samfundet, baade økonomisk og aandeligt, et Tab, som vort Folk ikke godt kan vedblive at taale. Der maa arbejdes hen imod Tilstande, hvor Tjenestetiden bliver en Uddannelsestid for dem, der maa tjene. Vi mener, at dette er en Sag, der maa omfattes med samme Interesse af Husbonde og Tyende, og at det tillige er en Sag, der har Krav paa at blive betragtet som en Samfundssag.

Foreningen stiftedes den 24. Septbr.; først i Oktober udsendte vi Foreningens Program gennem Ritzaus Bureau. Dette medførte Omtale af Foreningen i flere Blade og Henvendelser fra Folk, der ønskede at faa nærmere Oplysninger om Foreningens Formaal og Virkemaade. Sidst i Oktober havde vi en Sammenkomst med Karl Hansen, Ankerstræde, og Repræsentanter for Husmandsforeningerne, hvor der blev talt om et fremtidigt Samarbejde mellem Husmandsforeningerne og »Dansk Tyendeforening«.

Onsdag den 20. Novbr. afholdtes et offentligt Forhandlingsmode

paa Husmandsskolen om Tyendesagen. Forhandlingen var meget livlig, og baade Elever og fremmede deltog. Ringstedbladene havde lange Referater af Diskussionen. Her følgende efter »Venstres Folkeblad«:

Lærer Olsen indledede Forhandlingen med et kort Foredrag: Der er foregaaet et Frigørelsesarbejde her i Landet i det sidste halve Aarhundrede. Gaardmandsstanden har erobret den ledende Stilling. De organiserede Byarbejdere har tilkæmpet sig Kaar, hvorunder de kan leve en lykkelig Tilværelse; Husmandsstanden er for Tiden i Færd med at arbejde sig frem til bedre Livsvilkaar.

Dette Frigørelsesarbejde maa fortsættes indtil alle fra Samfundets Side har lige Betingelser for at skabe sig tilfredsstillende Kaar. Endnu trænger Landarbejderne, de jordløse Huses Beboere, der arbejder paa Herregaardene, i højeste Grad til at faa forbedret deres Stilling. Her skal imidlertid tales om Tyendet.

Vi har allerede en Tyendebevægelse, som vækker Opmærksomhed, og Tyendet har ogsaa holdt sit Indtog som Emne for Litteratur. Tyendestanden har faaet Røst og Mæle. Bevægelsen maa hilses med Glæde af dem, der er Tilhængere af Samfundets fri Udvikling. En og anden god Borger bliver maaske forskrækket af Larmen og Bulderet fra den ny Fremrykning, som maaske ogsaa kan begaa et enkelt Overgreb; men Sagen er god.

Tyendet forlanger samme Ret for sig som andre Samfundsborgere, og dette Maal vil ikke naas uden Arbejde og Kamp. Tyendeloven maa afskaffes som den Undtagelses- og Klasselov, den er; Taleren fremdrog nogle af de værste Paragraffer. Skudsmaalsbogen maa gaa samme Vej. At Husbond og Tyende kommer paa lige Fod med hinanden, vil være af gavnlig Virkning for det indbyrdes Forhold.

Tyendet skal have baade kommunal og politisk Valgret og Valgbarhed; for har det ikke opnaaet Ligestilling.

I Stedet for Tyendelov og Skudsmaalsbog maa der indføres fri Arbejdskontrakter med Angivelse af, hvad Arbejde man paatager sig, og paa hvilke Betingelser. Desuden maa der indføres en Beskyttelseslov for Tyendet, navnlig den yngste Del, og i Loven fastsættes Bestemmelser om Bolig, Kost, Løn og Arbejdstid. Under ny og forbedrede Forhold vil Husbond og Tyende værdsætte hinanden paa en anden Maade end nu.

Men Tyendestanden faar da ogsaa Pligter. Den maa dygtiggøre

sig og søge Oplysning om almenmenneskelige Forhold. Den bør gøre et Arbejde for Ædrueligheden. Det ældre Tyende bør bære god Omsorg for de Børn, som er kommen ud at tjene.

Maalet maa være, at Tjenestetiden bliver en Forberedelse og Uddannelse til at gaa over i selvstændigt Erhverv, saa de jordlose Arbejdere bliver færre.

Tyendebevægelsen maa tage Arbejdet op og søge vakt Forstaaelse i andre Samfundsklasser. Tyendet maa organisere sig. Der eksisterer allerede to Organisationer, »Tyendeforbundet« og den her paa Kærehave stiftede »Dansk Tyendeforening«. Den sidste har søgt Samarbejde med Husmandsforeningerne; man har nedsat et Fællesudvalg, og Husmandsforeningerne har lovet Støtte, naar der i Lovene foretages nogle tydeliggørende Ændringer.

Taleren oplæste »Dansk Tyendeforening«s Program.

Den 30. Novbr. mødte Repræsentanter for »Dansk Tyendeforening« i Rigsdagsbygningen i København efter Indbydelse fra Formanden for Tyendekommissionen. Kommissionen vilde ved et saadant Møde give de to Tyendeforeninger Lejlighed til at fremsætte Tjenestefolkenes Krav og Meninger. A. Olsen oplæste og motiverede følgende Erklæring, der var affattet af den paa Kærehave værende Del af Bestyrelsen: Hans Hansen, Julius Jensen og Anders Olsen.

»Til Tyendekommissionen!

Da der gives Anledning til at fremkomme med en Udtalelse om Tyendeforholdenes fremtidige Ordning, idet Tyendekommissionen har indbudt til en Forhandling, vil »Dansk Tyendeforening«s Bestyrelse udtale:

Tyendeloven bør ophæves og Skudsmaalsbøgerne afskaffes, saaledes at Tjenestefolkene kan opnaa fuld Ligestillethed med de andre Samfundsborgere, kun underkastede samme Love og Bestemmelser.

Det er nemlig vor Overbevisning, at fuld Ligestillethed er et absolut retfærdigt Krav fra Tjenestefolkenes Side, og at det tillige er det eneste heldige Grundlag for et godt Forhold mellem Husbond og Tyende.

Det fremtidige Forhold mellem Tyende og Husbonde ordnes og betrygges gennem fri Arbejdskontrakter og ved en Lovgivning, der yder den, der maa tjene, et Værn mod Udbytning og daarlig Behandling.

Iøvrigt mener vi, at der bør tilsikres Tjenestefolkene Valgret fuldt ud i samme Omfang som de andre Samfundsklasser, saa at de gennem Deltagelse i Lovgivningen kan varetage deres Stands Interesser.«

Denne Erklæring overgaves til Formanden for Kommissionen, der udtalte, at de fra Tyendeforeningerne fremkomne Udtalelser skulde blive taget op til Overvejelse og Drøftelse.

Hermed er kortelig angivet, hvorledes »Dansk Tyendeforening« har arbejdet i den korte Tid, den har bestaaet, og til dette Arbejdes Fortsættelse og Udvidelse ønsker vi ogsaa Hjælp og Støtte fra gamle Kærehave-Elever.

Anders Olsen.

Vi er bagefter, vi Tjenestefolk. Det er længe siden, at Gaardmændene kom til Magten. Husmændene korer ogsaa rask frem, ikke længere med Bondens Køretojs, men med egen Hest og Vogn; fremad gaar det for dem alle. Tilbage er der kun den Stand, som bærer Navnet Tyendestanden; men ogsaa den maa frem. Vi vil rejse os og alvorlig slaa til Lyd og sige: »Her kommer vi og fordrer vor Ret, vi, som i lange Tider har gjort vor Pligt uden at faa den Ret, som ethvert Menneske har Krav paa.« Som et Led i denne Bevægelse for at skaffe Danmarks Tjenestefolk samme Ret og Rettigheder, som alle andre Samfundsborgere har, er »Dansk Tyendeforening« fremkommet. Jeg vil derfor paa det kraftigste opfordre alle danske Piger og Karle, Mænd og Kvinder, der har fælles Interesser med os, om end de personlige Anskuelser kan være forskellige, til at støtte vor Forening; dette sker bedst ved at blive Medlemmer af den. I »Dansk Tyendeforening« vil den personlige Frihed altid sidde til Højbords. Foreningen vil ikke gøre et ensidigt Arbejde; nej, den vil virke alsidigt. Den vil søge at samle dem, der kommer paa Højskolerne, og den vil især samle dem fra de lave Huse og de mørke Kamre. Vi vil søge at samle dem alle og drage dem ind i Arbejdet for nye Tider og bedre Kaar. Vi kræver vor Ret, men vi vil samtidig gøre vor Pligt; det skulde gerne blive saaledes, at det kunde siges om »Dansk Tyendeforening«s Medlemmer, at det var et Elitekorps; Tjenestefolk, som alle fornuftige Arbejdsgivere gerne vilde have i deres Tjeneste; Tjenestefolk, som var deres Plads voksen.

Kære Venner og Kammerater! Slut jer til »Dansk Tyendeforening«, da vil vi blive en Magt, og denne Magt skal fore den danske Tjenerstand bort fra Morkets kolde Dage fremad og opad mod lyse og lykkelige Sommerdage.

Julius Jensen.

Kærehave.

*

S k e l l e t.

Det forbavser mig i Grunden, at det er nødvendigt, at der dannes Tyendeforeninger, for jeg tvivler meget om, at Forholdene bedres noget, ved at Sagen bliver sat paa Spidsen. —

Jeg har selv tjent en Del omkring i de forskellige Egne af Landet, ja selv blandt Kulsvierne har jeg tjent et Aarstid, og jeg maa sige som min personlige Mening, at jeg tror ikke, jeg havde arbejdet under saa frie og gode Forhold, dersom jeg havde været Medlem af en Tyendeforening. Jeg kan ikke indse, paa hvad Omraade det skulde have gavnet mig; var der et eller andet i Vejen, saa gik jeg til min Husbond og paatalte det, og noget kan der altid ændres ved Forholdene med lidt god Vilje fra begge Sider. De har selvfølgelig ikke alle været lige gode, de forskellige Pladser, jeg har haft; men synes man ikke om en Plads, ja, saa er der jo altid en Lejlighed, saa man kan faa Lov at rejse, straks eller til første Flyttedag — husk paa, det er da ikke for Livstid.

Jeg har set af Aviserne, at der er dannet en Tyendeforening paa Kærehave. Jeg kan ikke indse, at en saadan Forening kan gavne noget.

Vi har jo alle Betingelser for at komme frem her i Verden — selvfølgelig er vi ikke alle fødte Genier —, men i hvert Tilfælde har de fleste af os da faaet noget — enten i en eller anden Retning —, men saa har vi ogsaa et vist Ansvar for den Smule Evner, som er os betroede, og det kunde dog være, at hvis vi tænkte os lidt bedre om, for vi handlede, saa var vi maaske ikke saa villige til at blive Medlemmer af de forskellige Foreninger, som bliver stiftede nu for Tiden. Vor personlige Mening og Frihed holder jo alle paa saa vidt muligt, og i de forskellige Tyendeforhold kan vi selv bedre ordne vore smaa Mellemværender, end naar vi skal have en Tyendeforenings Formand til at afgøre sligt, og mon ikke vor personlige Mening bedre udvikles, naar vi selv faar Lov at afgøre vore smaa Mellemværender, for lad os dog holde paa vor personlige

Frihed. *Ikke sætte Skel, ikke flytte Skel, men slette Skel.* Derved mener jeg, udvikles det bedste Forhold mellem Husbonde og Tyende — og lad os under de forskellige Forhold i Livet, hvor vi bliver sat, arbejde for at udfylde den Plads, vi har, saa godt som vi forstaar og formaar.

Læg din Gerning frem i Dagen,
røgte med Flid den Aaret rundt,
virke stort er ikke Sagen,
men kun det at virke sundt.
Zakarias Nielsen.

Hilsen til alle Venner og Bekendte.

*Joh. Østergaard,
Sahl, Vinderup.*

*

T y e n d e s a g e n .

I sidste Nummer af Elevbladet staar en Artikel om Tyendesagen.

At Tjenestefolkene trænger til bedre Kaar, er der vist ikke Tvivl om, men for at opnaa det, er det nødvendigt, at der dannes Foreninger til at arbejde frem mod Maalet. Og da der nu er dannet en Forening paa Kærehave i Efteraaret under Navn af »Dansk Tyendeforening«, saa vil jeg anmode gamle Kærehaveelever om at støtte Foreningen ved at indmelde sig som Medlemmer.

Denne Forening vil ikke sætte Skel, men derimod slette Skellet mellem Husbonde og Tyendet, saa der kan blive godt Samarbejde mellem begge Parter.

Naar Husbonde og Tyende daglig skal gaa og arbejde sammen, tror jeg, at det vil være meget uheldigt, hvis de ikke i nogen Grad kan se med samme Syn paa Sagen. Men at faa Husbonderne med i Tyendeforeningen er maaske nemmere sagt end gjort; men jeg vil ønske, at »Dansk Tyendeforening« maa faa Lykke til at bringe det Arbejde igennem, den har begyndt paa. Vi har jo vore Pligter, men naar vi opfylder dem, maa vi have Lov til at stille Krav. Og de Krav, vi stiller igennem Tyendeforeningen, er jo ikke større, end at enhver Husbonde uden stor Bekostning kan opfylde dem.

Derfor vil jeg endnu en Gang sige til gode Venner og Kammerater: »Slutter Kreds og staar fast, saa vi kan naa det Maal, vi har sat.«

NB. Saa vil jeg ønske alle Læserne af dette Blad en glædelig Jul og et godt, velsignet Nytaar, særlig alle Lærerne og mine Venner og Kammerater fra Vinteren 1906—07.

Venlig Hilsen fra Eders Ven og Kammerat

*Anders Kristian Jakobsen (Grofte),
Lyng-Eskildstrup.*

*

Den nye Tyendelov.

Enkelte vil maaske studse lidt ved Synet af Overskriften. Vi har jo ingen ny Tyendelov faaet, vil de udbryde. Det er ogsaa rigtigt nok, vi har ingen faaet endnu, men vi faar en efter alle Solemærker at domme. Tyendekommissionen har fornylig holdt et afsluttende Møde, og efter Forlydende vil Tyendeloven til Vinter blive puttet i Rigsdagsautomaten for at blive genfødt. Denne Rigsdagsautomat er en ægte »Stadil«, uhyre sindrigt indrettet og lavet af moderate (gammel og ny moderate) og konservative Elementer. Disse to Slags udgør de to Trediedele af den, desuden er der nogle socialistiske og radikale Elementer i den; de sidstnævnte gør, at den undertiden skriger lidt, naar et Lovforslag gaar igennem den; de arbejder nemlig ikke godt sammen med de andre. Automaten ligner ellers mest en Postkortautomat, der er en Aabning foroven, hvor man stopper Forslagene ind, man drejer Grebet et lille Tag til højre for hver af de Love, man vil have ordnet, og straks kommer de frem i Aabningen forneden. Man kan ikke andet end beundre den Hjerne, som har konstrueret og faaet denne Maskine til at arbejde saa hurtigt som den kan; sidste Aar lavede Automaten 91 Love; heriblandt var flere, som der har været arbejdet paa i mange Aar med Haandkraft, uden at det er lykkedes at ordne dem. Igennem denne Maskine er det altsaa, at »den nye Tyendelov« skal, og den vil efter denne Behandling staa som et Vidnesbyrd om det høje »Kulturstandpunkt«, som Danmark staa paa. Tænk engang, der eksisterer i Danmark en Klasse, som kaldes Tyendet; de er noget af det laveste i Samfundet og er nærmest at betegne som Snyltere. Før disse har man for et Par Menneskealdrer siden af lutter Trang til at gøre godt lavet en Lov, hvorved de omtrent kommer til at staa i Klasse med Husdyrene; de fik et lunt og godt Sovestæde i et Rum ved Siden af Hestene eller Køerne; de fik Lov til at sidde i Kokkenet og faa deres Mad, eller der blev indrettet en

»Folkestue«, ja, de fik endogsaa Lov til at være fri for Prygl, naar de var over 18 Aar, foruden en hel Mængde andre Goder af samme Slags.

Nu har Tyendet hittet paa, at de er lige saa gode som andre Folk, og fordrer denne Lov afskaffet. Har man kendt lignende? Disse »Snyltedyrr«, som intet er og intet ejer, vil forlange, at andre Mennesker, som er ordentlig fodt og har faaet en god Opdragelse, har været paa Højskole o. s. v., skal anerkende dem som Ligemænd. De maatte jo være glade ved, at de faar Lov til at gaa frit omkring uden Lænke om Benene. Men det er de ikke.

Nej, tværtimod, Kravet om Afskaffelse af Tyendeloven vil, hvordan den nye Tyendelov end kommer til at se ud, lyde lige stærkt; vi er Mennesker, og vi fordrer Menneskeret, vi har ikke Brug for nogen Klasselov; men en Tyendelov vil altid være en Klasselov. Vi fordrer en Beskyttelseslov for det mindreaarige og umyndige Tyende; men fra 18-Aars Alderen bør intet Tyende være underkastet nogen særlig Lov. Vi skal da sørge for at faa frie Arbejdskontrakter mellem Husbond og Tyende, og ingen er da underkastet andre Kaar, end han selv har været med til at foreskrive.

Derfor, Kammerater, vær med til at kæmpe for at faa afskaffet Tyendeloven, Skudsmaalsbøgerne, de mørke, sundhedsfarlige Tyendekamre og Folkestuer, de 2-Mands Senge o. s. v., at Tyendet maa føle sig som frie Borgere i et frit Land.

Hilsen til Venner og Kammerater.

Peter Holm.

*

Et sorgeligt Budskab.

Et sorgeligt Budskab har jeg at bringe til Eleverne. *Peder Jensen Kristensen* (Karetmager) døde paa Sygehuset i Sorø d. 26. November om Morgenen.

I, som var Kammerater med ham sidste Vinter, husker vist godt hans kunne, lyse Hoved paa den kraftige, brede Krop og hans faste Gang. Stemmen var lidt svag, men hans Vilje var fast og kraftig.

I »Ministeriet« sad han som »Kultusminister« og skrev manende Ord til sine Kammerater om at benytte Tiden. Fra Katederet angreb han med Smil om Munden og i stærke Ord Kvindesagen. Dette er sikkert ikke glemt; men længst vil han blive mindet for sin Flid, Trofasthed og store Begavelse.

Eleverne fra sidste Sommer husker ham vist bedst fra St. Hans-aften, da han og Ellen Kirk modtog Lyknskninger til det Lofte, de med Haand og Hjerter havde givet hinanden. Ellen og Peder var et smukt Par, og det var en lykkelig Sommer, de tilbragte sammen her, der var Glæde og Smil, hvor de var.

Peder havde lagt sin Plan for Fremtiden. Han vilde være Landmand, nu vidste han det, og med Liv og Sjæl arbejdede han paa at samle Kundskaber. Til ham havde jeg sat store Forventninger. Det blev aftalt mellem os, at han skulde overtage Pladsen som Avlskarl, da Jens Jorgensen er Elev her i Vinter. Senere blev det dog Pladsen som Fodermester, han fik. Jens Kr. Jensen blev nemlig ved Dødsfald i Familien forhindret i at komme her. Peder tog fat paa Arbejdet med en Energi og Styrke, som kun faa gør det, og han forlod ikke Arbejdet, før han saa godt som faldt under det.

Paa det ene Øre havde han været døv fra Barn, og til Tider flød det med Materie. I den sidste Tid havde det taget stærkt til, han blev af og til svimmel, og den 20. Novbr. gik han i Seng. Ingen tænkte paa, at han ikke mere skulde komme op. Efter faa Dages Forløb blev han kørt til Sygehuset i Sorø for at opereres; men han døde før det blev prøvet. Senere undersøgte Lægen ham, og det viste sig, at en Operation ikke kunde have hjulpet. Mod den Sygdom findes endnu intet Middel.

Hans Død var en stor Sorg for mange her i Kærehave; thi vi holdt meget af ham og af hans Forlovede. En Del af hans gamle Kammerater og Lærerne fulgte ham fra Sygehuset til Jernbanestationen.

Smukke Mindeblomster fulgte med til Jylland, og vi skiltes med en Tak for Samlivet og for Mindet, vi har om ham.

N. J. N. K.

*

Elevmødet 1907.

Noget Referat af Elevmødet vil jeg ikke give — det vil jo ogsaa fremkomme andet Sted i Bladet —, men et og andet kan der jo alligevel være at notere. Vejret var godt, Tilslutningen stor og glade Ansigter til alle Sider; kan man tænke sig bedre Betingelser for et godt Elevmøde? Over Porten prangede et stort »Velkommen«.

Hele Skolen var pyntet smukt, og derfor fortjener Eleverne vor hjerteligste Tak. Det glæder os gamle Elever at mærke, at der bliver gjort lidt Stads af os. Hvor mange gamle Elever, der var modt, véd jeg ikke; men da vi maatte spise i to Hold, endskont Foredrags-salen ogsaa brugtes til Spisestue, kan I jo forstaa, der var mange. Planen for Modet var som sædvanlig. Først Frokost, saa General-forsamling, derefter Middag, et lille Ophold for Kaffen, hvorefter Lærer Hansen talte om den italienske Frihedshelt Garibaldi; derefter Aftensmad og til Slutning Leg i Skoven. Klodskov, Olsen og Hansen holdt i Lobet af Aftenen hver en lille Tale frø Tribunen paa Festpladsen.

Vi kan nu glæde os til, at Elevmodet vil komme til at vare i to Dage herefter. Jeg er vis paa, at mange af dem, som har langt til Kærehave, vil møde, naar nu Modet varer i to Dage. Der kan muligvis blive Lejlighed til en Udflugt et eller andet Sted hen, f. Eks. herud til »Ditlevshøj«; her maa jo være noget for fremmede at se. Der kan jo ogsaa diskuteres om et eller andet Emne, saa Tiden skal nok gaa.

Jeg vil blot anbefale de gamle Kærehavere at give Møde, saa mange som muligt, til næste Aar, thi det er en Fornøjelse at se, saadan som alting trives paa Kærehave.

Hermed en venlig Hilsen til gamle Kammerater.

*Marius Jensen (Højby),
Ditlevshøj, Ringsted.*

Med store Forventninger var Dagen imodset af os paa Kærehave. Vilde nu vore Ønsker gaa i Opfyldelse med Hensyn til Festen, vilde Vejret blive os gunstigt, og vilde det blive en af de Dage, der mindes længe efter, at de er svundne! Vi haabede det og blev ikke skuffede. Tidlig om Morgenen begyndte Travlheden; der skulde pyntes alle Vegne, i Spisestuerne, baade mod Øst og mod Vest, og i Gymnastiksalen, hvor Forhandlingerne skulde finde Sted. Der var meget at gøre, men mange om det, og saadant Arbejde til Glæde for andre, det gaar saa let, naar unge Kræfter og rappe Hænder faar fat deri. Guirlander blev bundne, Bøgegrene hentede, og Blomster samlede fra Mark og Have. Ved Titiden var alt festligt smykket, saa Gæsterne kunde modtages. Og saa kom de i Flok og Følge, de mange Elever fra tidligere Aar, henved 300. Mange havde rejst langt, og derfor skulde Legemets Behov først

tilfredsstilles, »thi,« som Mundheldet siger, »uden Mad og Drikke duer Helten ikke.« Da alle var vederkvægede, lod Klokken, der kaldte til Forhandling, og Gymnastiksalen fyldtes til sidste Plads.

Efter at Salmen »Kærlighed fra Gud« var sunget, bød Klodskov Velkommen. Han udtalte sin Glæde over at se de mange gamle Elever. Elevmodet var Skolens største Fest. Han vilde ønske, at Dagen maatte blive god for alle dem, der var kommen til Stede, og han bad de gamle Elever om at se med venlige Øjne paa alt det ny, der var kommet til, siden de var paa Skolen; det maatte være saadan, Udviklingen krævede det. Han oplæste til Slutning nogle Breve med Hilsener fra Elever, der var forhindrede i at komme.

*

K æ r e K a m m e r a t e r !

Der er sikkert mange af dem, som var til Elevmode paa Kærehave, der tog derfra med mange gode og skønne Minder. For mig er Kærehave et dejligt Sted og meget forskellig fra den Verden, der ellers omgiver mig.

Det er skönt at være mellem Hundreder af unge Mennesker uden at høre hverken Banden eller Sværgen eller nogen daarlig Tale. Men efter alt det gode, vi hører paa Kærehave, kræves der ogsaa langt mere af os end af dem, der lever under daarlige Forhold. De, der ikke hører om noget godt, hvor skal de faa Lyst til at stræbe efter det gode?

Men vi Kærehave-Elever, er vi da, som vi skulde være? Nej, det er vi nok langt fra, og ofte maa vi erkende, at vore Handlinger kun daarligt svarer til, hvad vi gerne vilde. Vi maa bede vor himmelske Fader om at lægge sin Velsignelse til vort Arbejde. »Af Guds Naade er vi det, vi er.« Derfor lad os fremfor alt ty til ham; han hjælper sikkert, saafremt vi kommer til ham med et ydmygt Hjerte.

Med Ønsket om, at vore Aarsmoder maa være til Velsignelse for os, hilses alle gode Venner og Bekendte.

Hulda Rasmussen,
Gyrstinge Præstegaard, Ringsted.

*

Den nye Lygte.

I Søndags Aftes blev den nye Lygte indviet. Hvor behageligt var det ikke for første Gang at lege Tyv ved Lux-Lyset, i Stedet for at løbe rundt nede paa Festpladsen i Bælgmørke og have Besvær med at træffe den, man saa gerne vil følges med, for Tyv skal der jo leges, om saa Jorden ryster. Hvorfor er »Tyv« nu egentlig blevet Kærehaves Nationalleg? Den har sikkert en hemmelig Magt i sig, siden den kan faa alle med, baade dem, der ikke plejer at lege, unge og gamle, Lærere og Lærerinder, ingen kan modstaa, naar de sædvanlige Tyv-Sange begynder at lyde. Eller er det, fordi man ganske ugenert kan faa en lille Passiar med den, man har faaet saa kær her paa Kærehave, vistnok for nogles Vedkommende. Disse er maaske ikke saa glade for den nye Lygte, som vi andre. Dog siger vi: Den nye Lygte længe leve! Gid den maa lyse i mange Aar paa Kærehave, ogsaa for dem, der leger Tyv.

H. (En Elev.)

*

»Søndagsbladet« 1. Decbr. 1907.

Husmandsskolen.

Det er i dette Efteraar fem Aar, siden Grundstenen nedlagdes til Kærehave Husmandsskole, og fire Aar, siden den i nogle solstraalende Septemberdage indviedes til sin betydningsfulde Gerning. En stedse skiftende Strøm, der stadig har holdt Skolen fyldt, er i disse Aar gaaet ud og ind ad Kærehaves Porte. De er kommen fra alle Dele af Landet, de unge Mænd og Kvinder, der har ønsket at dygtiggøre sig til deres Gerning. Og ved Siden af de unge har der været en stor Skare af ældre Mænd og Kvinder, Husmænd og Huskoner, der ved de saakaldte korte Kursus i Landbrugets Bierhverv har hentet baade Belæring og Oplivelse til Arbejdet derhjemme.

Ja, det er jo almindeligt — om end ikke almindeligt *nok* —, at de unge drager paa Høj- og Landbrugsskoler. Men de gamle, de bosatte, de, der har fæstet sig til en bestemt Del af Danmarks Jord, har jo hidtil maattet holde sig hjemme ved »Bedriften«. Først i vort Hundrebaar er der for Alvor kommet Liv i den Bevægelse, der har banet sig Vej udad til ny og livsvarige Indtryk.

At overvære de korte »Kursus« er for en udenforstaaende noget af det fornojeligste, man kan tænke sig. Her sidder Mænd med barkede Næver og arbejdskrumme Rygge, men med lysende Liv i

Øjnene og lytter. Eller de færdes ude i Mark og Have ved Skolen, hvor alting bugner af Frodighed og Velholdthed.

Og man ser Kvinderne, der gennem mange Aar har været bundet af Arbejdet og deres Smaabørn, men nu faa Adgang til at lære nye Ting i Kokken og Have, faa Besked om Anvendelsen af Sager, som man maaske hidtil har ladet upaaagtede. Hvilken Berrigelse er det ikke for Livet i Fremtiden at have været Deltager i et eller flere saadanne Kursus! Og de nyttes da ogsaa i stort Omfang.

Et helt nyt Bygningskompleks er i Sommer udført paa Kærehave, for at Undervisningsomraadet kan udvides, og der i større Omfang kan blive Plads til saavel Mænd som Kvinder.

— — —

Billederne fra Kærehave giver en god Forestilling om de stilfulde og hyggelige Omgivelser, i hvilke Elever og Kursusdeltagere arbejder.

Her er Festpladsen i Skoven, hvor man samles til Leg, til Fri-luftssag, til Foredrag paa varme Sommerdage og til Hvile i de lune Sommeraftener, naar Dagens Gerning er endt. I Baggrunden staar Mindestenen for Husmands-Vækkeren Peder Hansen, Lundby, der i Midten af det forrige Hundrebaar maatte *snige* sig gennem Landet for at faa Landbefolkningen i Tale, og som under sin Gerning stadig havde Øvrigheden paa Nakken.

Her er Foredragssalen, hvor Eleverne samles til Fællesundervisningen, og hvor Oplæsninger finder Sted, eller Foredragsmoder, til hvilke ogsaa Egnens Folk indbydes, bliver afholdt.

Her er Læsestuen, hvor Blade fra alle Egne af Landet ligger fremme og holder Eleverne underrettet om al den Dognets Færden, som ingen vaagen Mand eller Kvinde, ung eller gammel, kan være fremmed for.

Og endelig ser vi Billeder af Skolen, saaledes som den præsenterer sig paa en af de Dage, da der holdes store Moder derude, og da Egnens Folk i Hundredvis er stævnet til Mode.

Alt tager det sig lyst og tiltalende ud. Og alle er enige om at samles i det Ønske, at den fremtidige Virksomhed paa den betydningsfulde Skole maa vedblive at udfolde sig til Gavn og Lykke for de mange, særligt af vort Lands mindre Jordbrugere, der i kommende Aar søger hertil for at hente Belæring og Oplivelse til Dagens Gerning.

Redaktør *Christensen*, Ringsted.

Ungdommen ude paa Landet og hvad vi bør gøre.

Alle vi gamle Kærehavere kender jo nok Ungdommen ude paa Landet; jeg behøver derfor ikke at komme udfordrigt ind paa Forholdene; kun vil jeg gøre Rede for min Opfattelse af Forholdene her omkring, og saaledes tænker jeg næsten de er alle Vegne i Landet.

Det, jeg har lagt Mærke til, er, at de allerfleste fattes Interesse for at lære noget virkeligt, der kan komme dem til Gode i Fremtiden. De trænger til at faa Øjnene op og se, hvor forsvindende lidt de kan selv, og hvor meget der er for dem at sætte sig ind i. De fleste unge Mænd tror, at naar de er konfirmerede og faar lært at køre paa Cykle og holde Kæreste, er de nogle hele Karle. Og hvorfor er det nu mest dette, de faar Lyst til? Jo, for det er paa dette og lignende Omraader, at de ældre Karle er dygtigere og tit roser sig af deres Bedrifter, og saa mener selvfølgelig de yngre, at det skal til for at være voksen. Herpaa odsler de saa Fritiden; *de faar en saadan Smag paa at lade alt gaa efter bedste Beskub, at det bliver umuligt at interessere dem for noget fornuftigt.*

De kan ikke tale om andet end Nuet; Fremtiden er slet ikke til for dem. De har vel nok i en eller anden ledig Stund set, at dersom de ikke tager sig sammen og lever et ordentligt Liv og lægger noget af Lønnen til Side, saa vil Resultatet blive det, at de bliver for tidligt gift og kommer til at tjene for andre alle deres Dage (sandelig en trist Tanke). Men de skyder det hen Gang efter Gang, de mangler Vilje til at fastholde den tagne Beslutning. Og saa en skønne Dag er de gifte Mænd, og al deres Drom om at blive til noget er forbi, nu gælder det at tjene til de mange Munde, et Arbejde, der med vor nuværende Samfundsorden kan give sin Mand mere end nok. Og gaar det just ikke saa galt i alle Tilfælde, saa er alligevel deres Ungdom, den Tid, hvori de skulde uddanne sig, odelagt for dem, idet de ikke har udnyttet Fritidens kostbare og knappe Øjeblikke. Jeg har kun fremdraget Karlene, for dem kender jeg bedst; men iøvrigt kan det vist gælde Pigerne med. Et af Kendetegnene: Tomme Lommer noget for Lønningsdag, skal da nok passe.

Men de samme Mennesker havde i deres unge Dage haft store Tanker om Fremtiden, og de fleste har sikkert ikke manglet Energi til at naa et Maal, blot der havde været nogen til at trække dem op af Malstrømmen; thi det er langt fra de daarligste Mennesker, det

gaar saaledes, og mange af dem har tillige været meget ærekræver og i Kappelstrid om et eller andet ikke holdt op, for de var Nr. 1. Nej, de manglede blot Interesse for og Forstaaelse af at anvende deres Kræfter og sætte sig Maal, hvor det kunde blive til Gavn for dem. Og her er det saa, jeg mener, at der venter et Arbejde paa os, som har været paa Skole og i alt Fald burde have lært, hvorledes vi skal komme til et Resultat her i Livet. — Det, jeg da vilde slaa til Lyd for, var særlig dette, at vi søger at vække de unges Interesse for Sammenslutning i Foreninger. Gymnastikforeningerne skal her nævnes først som det bedste Middel, hvorved vi faar en kraftig og handledygtig Slægt, og her er ogsaa Lejlighed for de unge til at sætte sig et Maal og kæmpe sig frem til det, og hvis Gymnastikken blev rigtig benyttet ude paa Landet, var vi allerede langt fremme, og vi horer og læser saa tit, at den bliver benyttet, at Talere og Aviser ikke véd alt det gode, de vil sige om den danske Ungdom for dens Ihærdighed til Gymnastik.

Men ser man paa Gymnastikken hjemme i Kredsen og kommer lidt nærmere ind paa Livet af dem, opdager man, at den de allerfleste Steder kun bliver drevet som Sport. Gymnasterne møder kun de sidste halve Snes Gange eller mindre for Amtsoptøisningen eller deres hjemlige Opvisning. Om Vinteren er det derimod kun 10 à 20, mest Begyndere, der gør sig den Ulejlighed. Her maa der tages helt anderledes fat, hvis det skal være til noget virkeligt Gavn, og her maa vi være med; er det til at undres over, at de yngre ikke driver rationel Gymnastik mere end et Aar, naar de ser, at ogsaa de, der har været paa Højskole, og som er gode i Teorien, forsømmer i Praksis. — Men Gymnastik er ikke nok! Kan den uddannede vort Legeme og lære os Udholdenhed i en Sag, har den gjort sit. Den aandelige Udvikling skulde derfor gerne følge den i Hælene; men nu er det vist saadan, at der for de fleste Mennesker er en Tid (Lommelalderen), hvor Interessen for at udvide deres aandelige Horisont er meget mangelfuld, og hvori vi trænger til at have gode Stotter for ikke at komme ind paa den Vej, jeg søgte at give et Billede af i det foranstaaende; og dersom der da ikke paa Egnen er en god Tone, dersom de unge uden videre faar Lov at passe sig selv, maa der gores et Arbejde, og dette mener jeg ogsaa bedst kan gores igennem en Forening, »Ungdomsforening«, thi er det os unge, der skal gøre dette Arbejde, og det mener jeg vi er nærmest og bedst skikkede til, da kan vi ikke faa de mange i Tale paa anden

Maade. — Vi har nede paa Nordvest-Falster en Ungdomsforening, hvori vi søger at samle de unge om gode Foredrag af Højskolens Mænd, om smaa Diskussionsmøder, hvor vi behandler saadanne Emner, som vi alle kan have en lille Mening om, og som I alle kender fra Skolen: Tyendesag, Fritidens Anvendelse, Idræt o. s. v. Vi har ogsaa haft selskabelig Sammenkomst, som vi kalder det, vi samles og leger, synger og drikker Kaffe ved sluttet Bord, hvor det saa sker, der bliver holdt en lille Tale, og naar der blot er nogen til at fore an, møder vi os storartet og billigt ved saadan en Lejlighed. Vi har ogsaa 3 Gilder om Aaret, og ved disse søger vi da at holde en god Tone og i det hele mere os noget pænere, end det tit sker paa de offentlige Baller. Til Vinter vil de maaske se, om de kunde faa lavet en Avis, og der kunde tænkes meget andet, som kunde trives og være til Gavn her. Og det er min Tro, at vi ved saaledes at søge at vække Medlemmernes Samfolelse og faa dem alle gjort ansvarlige for, at det gaar lystigt, men smukt til, og ved at give dem gode, tankevækkende Foredrag og ved Diskussionerne Lejlighed til at sætte sig ind i et Emne, at vi da skal opnaa at drage nogle, særlig af de yngste, med os og faa dem interesseret for en bedre Anvendelse af Fritiden, at de faar Lyst til at lære videre paa Højskolen eller paa anden Maade søge en mere alsidig Uddannelse, end Skikken nu fordrer af dem, og at de, hvad der er uadskilleligt hermed, lægger lidt af Lonnen til Side. — En anden Forening havde jeg sat megen Tro til, nemlig en Tyendeforening; thi her vilde man, fraregnet dens Betydning for Tyendets Stilling i Samfundet, faa alle dem, der mest trænger til Paavirkning, ligesom lidt nærmere ind paa Livet paa Grund af det materielle Grundlag, der bandt os sammen, og Interessen for Samfundsspørgsmaal vilde her være let at oparbejde.

Det, jeg altsaa med disse Linier vil søge at slaa til Lyd for, er, at der paa Arbejdet for at interessere og dygtiggøre Ungdommen tages meget bedre fat ude omkring i Sognene, og at ingen, der kan være med, slaar sig til Rø med den Tanke, at det kommer da ikke ham eller hende noget ved. Jeg vil bede jer tænke over Sagen nu til Vinter, og saa ikke være bange for at ofre noget af jeres Fritid her; thi der trænges sikkert til jer, og I selv faar ikke det mindste Udbytte.

Med Hilsen til alle Venner og Kammerater fra Kærehave.
Nørre-Alslev, August 1908.

Torgny Belling.

Tyendehøjskolen.

Skjoldborg skal have sagt, at med Husmændene var der ikke noget at stille op. De havde nu en Gang antaget en bestemt Form, som det vilde falde meget vanskeligt at faa ændret. — Nej, saa var det noget andet med Tyendet. Det var endnu som det blode Ler: let at præge, let at forme gennem ydre Paavirkning.

Denne Betragtning har Skjoldborg vel nok til Dels Ret i — og har han ladet denne Bemærkning falde, saa er den sagtens udsprunget af Erfaringer, han har gjort gennem sin Berøring med de to nævnte Klasser. Han maa have følt en vis Haardhed hos Husmændene, naar han søgte at paatrykke dem et bestemt Præg, en vis Ulyst hos dem til at godkende hans særlige Idéer — mens han paa den anden Side hos Tyendet har fundet det letformelige Materiale, som villigt modtog og klart gengav Indtrykket af det Stempel, som fortes af hans kyndige Haand.

Det er selvfølgelig en Tilfredsstillelse for en formende Kunstner at finde et fojeligt Materiale, og at Skjoldborg optræder som »formende Kunstner« overfor Tyendet, er der intet at sige til; hans dybtgaaende sociale Interesse maatte fore ham til Berøring med denne Klasse ogsaa — men nu kommer det mig for, at han paa et enkelt Punkt er i Færd med at lede denne fremrykkende Hær paa Afveje eller, for at blive i det andet Billede, at der er kommet et grimt, uharmonisk Træk med i det Præg, han ønsker at paatrykke »den nye Kulturtype«.

I »Det frie Ord« for 23. Maj 1908 findes en Artikel af Skjoldborg med Overskriften »En ny Kulturtype«. Den er skrevet lige efter, at Tyendeforbundet havde holdt sit Sendemandsmøde i Aarhus. Der havde han været til Stede, havde talt og havde dér — maaske for første Gang — rigtig følt det blode Ler under sine Hænder.

I denne Artikel skitserer han i løse Rids den nye Højskole, Tyendehøjskolen. Han nævner ganske vist ikke udtrykkeligt dette Navn, men naar han stiller den i Modsætning til alle de bestaaende Skoler, uden udtrykkeligt derfra at undtage Husmandsskolerne, saa maa man altsaa gaa ud fra, at han lader dem gaa ind under den Fordømmelse, han udtaler overfor de bestaaende Skoler, og at han ikke vil regne dem med, naar Talen er om Skoler for »Udmarksfolkene«.

Allerede denne Sondring mellem Tyendskole og Husmands-

skole er et skæbnesvangert Misgreb. Husmandsstanden og Tyendeklassen lader sig ikke ad naturlig Vej skille fra hinanden. Tyendeklassen udgaar fra Husmandsstanden og vender tilbage til den igen. Tyendet er Husmændenes Born, og det nuværende Tyende er den vordende Husmandsstand. De horer alle til samme Folkeslag og har absolut fælles Interesser. — Med Husmandsstanden mener jeg det Folkeslag, der rækker lige fra de mest fremmelige Husmænd og til Bunds. — Derfor er der ingen Mening i at tale om Særskoler inden for dette samme Folkelag; der maa og kan kun være en fælles Skole, hvis ellers Udviklingen skal gaa sin naturlige Gang. Husmandsskolerne er Skoler baade for de værende og de vordende Husmænd og Husmandskoner, de er Skoler for »Udmarksfolkene«.

Nuvel, vil maaske Skjoldborg sige, men saa maa Husmandsskolerne ogsaa passe ind i mit nye Højskoleideal.

Hvad er da saa det ejendommelige ved dette nye Højskoleideal, og hvori skiller det sig fra den gamle grundtvigske Højskole?

Ja, se her er det, Tampen brænder. Her deler Vejene sig. Skjoldborg peger i én Retning — jeg vilde gerne pege i en anden.

Skjoldborgs Karakteristik af Højskolen i dens forskellige Faser kan jeg godkende: Begejstringens Tid, da »den hellige Ild brændte i dens Hjerte«, saa den kunde taale Haan og Fattigdom; — den politiske Kamptid, da Højskolen var til Stede, hvor det gik hedest til, hvor »det levende strømmede i Tiden«.

Ogsaa jeg er enig med ham, naar han skriver: »Nu derimod, da det sociale er det centrale,« nu da helt nye Folkelag rykker frem, dem, man med et samlende Udtryk kunde kalde Udmarksfolkene, nu har Højskolen hængt sit Glavind paa Væggen over Hojsædet. Højskolen sidder gennemgaaende stille, ligegyldig eller endog modvillig. Den er ikke i Spidsen mere.« Jeg er enig med Skjoldborg i, at Højskolen har været for sen til at optage det sociale blandt de Omraader, hvorpaa den søger at vække Elevernes Interesse, klare deres Tanker og vejlede deres Færd, men jeg vil dog gore opmærksom paa, at der er Tegn til Bedring i den Henseende. Rent bortset fra, at mange af vore Højskolemænd er socialt interesserede og sikkert ved Lejlighed søger at indplante denne Interesse i Elevernes Sind, kan man pege paa den Kendsgerning, at der ved Askov skal ansættes — eller maaske er ansat — en Lærer i Samfundslære. — Hvad Prof. la Cours Indtræden i Højskolelærernes Kreds i sin Tid

fik at betyde for Naturfagernes Stilling og hele Vurdering indenfor Højskolen, det kan en saadan Mands Arbejde nu faa for det sociale Elements Optagelse, om han ellers er sin Opgave voksen og forstaar sin Tid, ikke blot er en lærd Teoretiker, men en Mand med praktisk Kendskab til Tidens Krav. Og det kan jo godt siges, at han selvfølgelig maa have Forstaaelse af »Udmarksfolkernes hele Bevægelse« for at kunne udfylde sin Plads. Det er en social Bevægelse, som Socialøkonomerne bliver nødte til at regne med i Fremtiden. En saadan Lærer eller saadanne Lærere ved Ungdomsskolerne, og da frem for alt ved Husmandsskolerne, vil kunne ove en betydelig Indflydelse. For det er en absolut Misforstaaelse at tro, at den, der staar midt i Mylderet, har det bedste Overblik over Stillingen og de bedste Betingelser for at vise Vejen mod Maalet. Nej, den, der staar ved Siden af, helst paa en lille Forhøjning, med et paa Erfaring grundet Kendskab til, hvor Skoen trykker, og hvad Hensigten er med Bevægelserne i Mylderet, han er bedre i Stand til at angive den Retning, i hvilken Maalet ligger, og den mest lige Vej frem imod det.

Det kan godt hænde, at den Retning, hvori han peger, ikke er den, hvori den oprørte Mængde i Øjeblikket helst vil gaa; — men fra Skolens Side kan der kun blive Tale om et oplysende, vejledende Arbejde, ikke noget ligefremt agitatorisk.

Ligesom jeg altsaa mener, at Skjoldborg undervurderer Højskolernes Vilje til at optage det sociale Element indenfor deres Arbejdsomraade, saaledes mener jeg ogsaa, at han undervurderer deres Hensyntagen til det humane, til det rent menneskelige — men her kommer han paa en Maade til at modbevise sig selv, idet han som det første Højskoleforedrag, han hørte, og maaske som Type paa et Højskoleforedrag nævner et af Anton Nielsen om Bjørnsons Arnljot Gelim! Det har dog sikkert været et Foredrag om almenmenneskelige Følelser og Tanker, Drifter og Handlinger. — Maaske nævnede A. N. ikke udtrykkeligt Husmænd og Tyende deri, men det vilde han nok have gjort, hvis han havde holdt det nu.

Det være sig nu, som det vil, med Højskolens Interesse for det humane og sociale. Vi kan nok være enige om, at den har været for sen til at se sin Opgave overfor det sidste Spørgsmaal, og at dens bærende Hovedsøjler har været det religiøse eller rettere det kristelige og det nationale, — men derfra og til at sige, at

den helt har forsomt det humane og sociale, er der et stort Spring.

Og naar Skjoldborg spaar, at i den Hojskole, der skal være efter Tyendets Sind, der skal disse to Hovedsojler slet ikke findes, men at den skal bæres udelukkende af det humane og det sociale, saa haaber jeg, at han spaar fejl. Deri mener jeg, hans største Misgreb bestaar, at han synes at ville styrke Tyendet i at kræve en saadan Skole. Det vilde i Sandhed blive ikke blot en Fattigskole i den Forstand, at den blev en Skole for de fattigste Lag i Befolkningen, men *en fattig Skole* vilde det blive, om den udelukkede sig fra saa store Værdier, som findes i det religiøse og det nationale.

Jeg véd med mig selv, at jeg ikke undervurderer det humane og det sociale, er maaske snarere tilbøjelig til at overvurdere det og til at ville give det en for fremskudt Plads ved en Skole for Tyend ungdommen, men jeg kender dog saa meget til religiøst Liv og til nationale Følelser, at jeg vilde regne det for et uvurderligt Tab for den danske Ungdom, om den ikke under dens Skoleophold blev stillet i Forhold til disse »idéelle Magter«.

Naar her tales om det religiøse, om religiøst Liv, saa menes der selvfølgelig ikke en tor og gold Dogmetro, lige saa lidt som der med Nationalfølelse menes Nationalskryderi og Militarisme.

Men altsaa: Lad os endelig ikke faa en human-social Tyendeskole, men lad os faa Skoler, der hviler fast paa alle fire Grundpiller: det humane, sociale, religiøse og nationale, Skoler, der har inderlig Forstaaelse af Udmarksfolkernes Kaar, og som vil kæmpe for, at de, »der bor længst ude ved Ræv og Hare, kan blive løste af Trællelænkerne og forte ind, hvor Lyset skinner«.

Niels Illeris.

✱

»M a n k a n, h v a d m a n v i l!«

Energiske Mennesker er der saa faa af, og hvad trænger vor Tid mere til end netop energiske Personligheder?

Det er Energien, der bringer os frem mod Maalet!

Man siger, at Manden er i Besiddelse af mere Energi end Kvinden, og det kan maaske være sandt nok. Hvor mange unge, energiløse Mænd træffer man ikke mellem Aar og Dag, og hvad saa med Hensyn til Kvinder, dem er der langt flere af, og netop i denne Kvindebevægelsens Tid burde de mere end nogensinde gennem-

fore deres Selvstændighed, og det sker kun ved med Energi at kæmpe frem mod et Maal, der stiller Kvinden paa samme Trin som Manden.

Der findes viljestærke Kvinder, der med ufortroden Energi kæmper sig frem gennem Skanserne, men hvor mange findes der saa ikke, der slove, dorske, dagligdags prosaiske lever Livet, som det kommer og gaar, Dag for Dag; de vaagner maaske pludselig en Morgen af deres aandelige Sovn, synes ogsaa at ville noget mere end hidindtil og begynder med Lyst; men da de den første eller anden Gang ikke naar deres Forhaabninger, lader de det straks ligge og genoptager deres tidligere Dagsliv. Det er Energien, der fattes! Derfor bør Kvinderne stramme sig op, gennemføre deres Selvstændighed, vise, at de kan være selvstændige — for det kan de —, og lade det gamle Ord komme til sin Ret: »Man kan, hvad man vil!«

Kærehave, August 1908.

Klara Schwartz.

S k o l e l a a n e f o n d.

Det vil ses, at jeg i 1899 forelagde Planen om Oprettelsen af en Husmandsskole og at Kærehave Landhusholdningsskole, Husmands- og Husmoderskole modtog det første Hold Elever den 3. Novbr. 1903.

Kærehave er den første Husmandsskole i Danmark og vist i hele Verden.

For jeg begyndte Arbejdet for Oprettelsen af en Husmandsskole, havde jeg et noje Kendskab til Husmands- og Landarbejderstanden (se Foredraget om Oprettelsen af en Husmandsskole), og i de forløbne 10 Aar har jeg baade fulgt med og været med, saa vidt som Tid og Kræfter har tilladt mig det.

I de 5 Aar, hvori Kærehave har virket, har jeg særlig faaet et grundigt Kendskab til de unge Tjenestekarles og Tjenestepigers økonomiske Forhold, og dette Forhold er saadan: En stor Part af baade Karle og Piger har tjent hos fremmede, for de blev konfirmerede, og de maa vedblive at yde deres Forældre en større eller mindre Hjælp, f. Eks. bidrage til Husleje eller ved tilstodende Uheld, Sygdom o. lign. maa de hjælpe deres Forældre og Soskende. Denne Gruppe af Karle og Piger anser jeg for gode og trofaste Sønner og Døtre; men selv om de tjener en forholdsvis god Lon

og faar lidt tilovers, saa tør de ikke vove at bruge Pengene paa en Gang til et Skoleophold. Jeg faar hvert Halvaar mange Forespørgsler fra Karle og Piger, der af de nævnte Grunde har det saadan. De vilde gerne paa Skolen; men naar jeg meddeler dem, at de i heldigste Tilfælde kun kan vente at faa Halvdelen af Udgifterne til Skoleopholdet dækket af Amtsunderstøttelsen, og at de selv maa skaffe Resten, saa opgiver en Del af dem helt at søge, og de kommer altsaa ikke paa Skolen. Fra en Del af dem, der har søgt, faar jeg senere Brev, at de er bevilget Amtsunderstøttelse og meget gerne vilde paa Skolen, men at Understøttelsen er saa lille, at de ikke ser sig i Stand til at skaffe de øvrige Penge og derfor ikke kan benytte Amtsunderstøttelsen. Saadanne Elever har jeg hidtil af yderste Evne søgt at hjælpe, mest paa den Maade, at de har faaet Henstand med en Del af Betalingen til de har gennemgaaet Kursuset og tjent flere Penge derefter; men det har kun været et meget begrænset Antal Elever, jeg kunde give et saadant Tilbud, da Skolen ikke har Raad til at have sine Penge tilgode, og det har ogsaa været meget smaa Beløb, det har drejet sig om. Mange har derfor med oprigtig Sorg maattet opgive deres Forsæt. Af de ovennævnte Grunde har ca. 100 Karle og Piger aarlig maattet opgive at blive Elever paa Skolen.

Selv om Tilgangen til Skolen har været saa stor, at vi ikke har manglet Elever, saa har det dog ofte pint mig meget, at jeg ikke kunde modtage dem, der trængte haardest til at komme her, og som Skolen egentlig er anlagt for. De vilde sikkert blive flittige og flinke Elever, der kunde faa et saadant Udbytte af Kursuset, at det ikke blot vilde komme dem og deres eget Hjem, men ogsaa Samfundet til Gavn i Fremtiden. Naar man har set den Sorg og Skuffelse, der kan fremkomme, naar man maa give en Karl eller Pige Afslag, og den Glæde og Taknemmelighed, der udtrykkes, naar de naar deres Maal, saa forstaar man, at de er klar over, at det betyder noget for dem at komme paa Skolen.

Jeg har i lang Tid overvejet, hvorledes disse de vordende Husmænd og Husmandskoner kunde hjælpes til et Kursus og derved til at faa Forstaaelse af det Arbejde, der skal være deres egentlige Livsgerning, og Resultatet af mine Overvejelser findes i vedlagte Forslag, som jeg ærbødigt tillader mig at henlede Deres Opmærksomhed paa.

Mit Forslag gaar ikke ud paa at yde dem, der ønsker et Kursus,

en Gave, men et godt og billigt Laan, der skal tilbagebetales i Lobet af 6 Aar. Kan det lykkes at samle de nødvendige Midler til Skolelaanefonden, saa alle, der søger Laan og trænger til det, kan faa, saa er ingen, selv ikke den fattigste Karl og Pige, i Fremtiden af økonomiske Grunde afskaaret fra at faa et Kursus paa Skolen. Det er en god og sund Maade at hjælpe paa, thi det er Hjælp til Selvhjælp, og det kan fattige Karle og Piger være bekendt at tage imod; men naar de bliver dygtige, kan de ogsaa tilbagebetale Hjælpen. Laanenes Storrelse vil efter min Erfaring blive fra 50 til 150 Kr. eller i Gennemsnit 100 Kr., og af 5000 Kr. kan der altsaa hvert Halvaar ydes Laan til 50 Elever, og det vil omtrent svare til det Antal, der hidtil ikke har set sig i Stand til at skaffe disse Penge. Naar Laanet er rente- og afdragsfrit i det første Aar og derefter kun skal forrentes med 2 pCt. aarlig og afdrages med 10 pCt. halv-aarlig, saa vil det indses, at det ikke er en Laaneforretning; og den Gæld, Eleverne kommer i, er ikke større, end at de uden at generes deraf, kan tilbagebetale den i 6 Aar, naar de lever.

Det er min faste Overbevisning, at Gennemførelsen af dette Forslag kan blive et betydningsfuldt Skridt henimod det store Maal, der er sat for Skolens Arbejde: at dygtiggøre Husmandsstanden, saa den kan leve et selvstændigt Liv af eget Arbejde i eget Hjem. Det vil ogsaa bidrage til Løsningen af Landarbejderspørgsmaalet og mindske Indvandringen til Byerne. Alle disse Spørgsmaal horer til vor Tids vigtigste Samfundsspørgsmaal.

Kærehave pr. Ringsted.

Allerærbodigst

N. J. Nielsen-Klodskov.

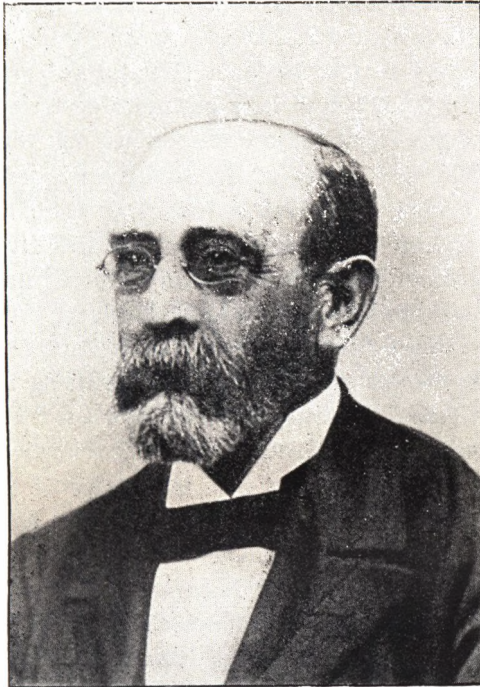
*

Justitsraad Holcks store Gave til Kærehave.

Den 3. Decbr. 1906 gik der en lille Meddelelse gennem Bladene, som sikkert er bleven hilst med Glæde og Tak af mange, men dog mest af mig. Meddelelsen sagde blandt andet, at Hr. Justitsraad Holck i Anledning af »Ugens Nyheder«s 25-Aars Jubilæum den 1. Januar 1907 havde skænket 50,000 Kr. til Udvidelse af Kærehave Husmandsskole. Jeg kan med stor Glæde og inderlig Tak bevidne Rigtigheden af denne Meddelelse.

Elever og Kursusdeltagere, der har været her, véd, at det lige fra Skolens Begyndelse har været mit Maal at faa rejst en større

Bygning paa Pladsen lidt Vest for Skolen. Nu kan det Maal, Gud ske Lov! naas. Jeg vil ikke tale om de Haab og Skuffelser, jeg i de tre Aar har næret og lidt; men jeg tør sige: Troen paa, at det vilde lykkes — for eller senere — har jeg altid holdt fast og urokkelig. Hvorledes det er gaaet til, at Justitsraad Holck og jeg er

Justitsraad Holck.

kommen i Forbindelse med hinanden, kan jeg kun forklare paa den Maade, at jeg tror, Gud har fort mig til ham. Jeg vidste ikke, at »Ugens Nyheder«s 25-Aars Jubilæum var saa nær forestaaende, og personlig kendte jeg ikke Hr. Justitsraad Holck. Jeg vidste kun, at Justitsraaden var født paa Landet, og at han nærede en stor Interesse for det Oplysningsarbejde, Skolen i Kærhave øvede. I »Ugens Nyheder« havde Skolens Arbejde været omtalt med stor Forstaaelse. Det var det hele, jeg vidste, ja, og saa det, at Justitsraaden ved tidligere Lejligheder, f. Eks. sidste Vinter, skænkede en omtrent lige saa stor Sum til Gronlandsforskninger. Justitsraa-

den maatte altsaa være en velhavende Mand, der havde Lyst til at bruge af sine Midler, naar det gjaldt om at støtte Opgaver, der havde hans Kærlighed. Det kostede ikke store Anstrengelser at sætte Justitsraaden ind i det, der er Skolens Opgave, og hvad den nye Bygning skulde bruges til. Justitsraaden fattede hurtigt sin Beslutning, og jeg tror nok, han var lige saa glad ved den som jeg. Kun faa Gange har det jublet saadan i mig af Glæde, som da jeg gik fra Justitsraaden med Løftet om, at han vilde yde den store Hjælp, og fordi jeg nu havde faaet et nyt Pant paa, at den, der sætter sin Lid til Gud, bliver ikke skuffet. Jeg trængte til det nu, mest for de manges Skyld, som kommer her paa Skolen.

Den nye Skole skal bestaa af fire sammenbyggede Længer om en overdækket Gaard, der bliver til Mode- og Foredragssal. I Kælderen skal der indrettes Skolekøkken for praktisk Øvelse i Madlavning, Slagtning, Bagning, Syltning samt Tilberedning af Frugt og Kokkenurter. Vaskekælder for praktisk Øvelse i Vaskning, Strygning, Tojbehandling o. lign., Badeværelse og Centralvarme. I Stueetagen bliver der Skolestuer, Bibliotek, Læsestue og Undervisningsapparater. Paa 1ste Sal bliver der Værelser med Plads til ca. 80 Senge. Bygningen skal opvarmes ved Centralvarme. Laanet forrentes med $4\frac{1}{2}$ pCt., hvoraf $3\frac{1}{2}$ pCt. indbetales til Hr. Justitsraad Holck, saa længe han lever. Efter Hr. Justitsraad Holveks Dod stiftes et Legal, og Renten — 1750 Kr. — uddeles aarlig i Understøttelse til uformuende Kvinder og Mænd — gifte saavel som ugifte — fra hele Landet, der agter at uddanne sig paa Kærehave i Landhusholdning, det mindre Landbrug, Husmandsbruget, Havebruget eller Landbrugets Bierhverv. 1 pCt. af Laanet — 500 Kr. — skal aarlig anvendes til Vedligeholdelse af Huset og til Forøgelse af Undervisningsmaterialet.

Den nye Bygning vil give Kærehave en Udvidelse, som vi hidtil haardt har savnet. Den nuværende Skolebygning med Værelser og Skolestuer bliver efter Udvidelsen udelukkende til Eleverne; derved faar vi Plads til 120. Kursusene skal som hidtil omfatte 6 Maaneders Vinterskole for Karle og 5 Maaneders Sommerskole for Piger. Eleverne vil blive samlede til Foredragene i den overdækkede Gaard i den nye Skolebygning. Den nuværende Skole bliver altsaa egentlig *Landhusholdningsskolen* for Karle og Piger.

Den nye Bygning vil blive den egentlige *Husmands- og Husmoderskole*. Der bliver indrettet et Kokken for de kvindelige Kur-

susdeltagere, hvor der kan gives Forevisninger i Madlavning, Frugtanvendelse o. lign. Da det har vist sig, at Kvinderne moder frem i stort Tal ved de korte Kursus, og da vi efter Udvidelsen kan modtage Kvinder baade Sommer og Vinter, vil Lærerinderne, som vi hidtil kun har haft paa Sommerskolen, faa fast Ansættelse hele Aaret, saa vi kan tilbyde Undervisning i de Fag, der ligger Kvindernes Arbejde i Hjemmene nærmest, saasom Madlavning, Ernæringskøer, Sygepleje, Børnepleje, Slagtning, Bugning og Brygning. Disse og lignende Ting, der horer med til Arbejdet i Hjemmene, vil blive faste Undervisningsfag paa de korte Kursus for Kvinder. Der bliver Skolestuer og Værelser med Centralvarme, Senge og Sengetøj, Lagener og Haandklæder, saa vi samtidig kan modtage 30 Kvinder og 30 Mænd paa 11 Dages Kursus Aaret rundt.

Der vil blive oprettet en Afdeling, hvorpaa der kan modtages 24 Piger paa et 6 Maaneders Vinterkursus fra November til Maj og et 5 Maaneders Sommerkursus fra Maj til Oktober. De faar hele den sydlige Floj af den nye Bygning fra Kælder til Loft, Skolekøkken, Vaskekælder, Skolestuer og Værelser for sig og Lærerinderne. De vil helt faa deres egen Husholdning, og under Lærerindernes Vejledning lære Madlavning og Anretning, Vaskning, Strygning og Tojbehandling, Stuepigearbejde, Haandgerning og anden indvendig kvindelig Syssel. I de almindelige Skolefag og den øvrige faglige Undervisning vil Lærerne fra Landhusholdningsskolen give Undervisning. En Del Foredrag og Oplæsning faar Pigerne paa Vinterskolen sammen med de mandlige Elever i den overdækkede Gaard. Vinter-Afdelingen begynder til November 1907. Betalingen vil blive som for Karlene, og der kan søges Understøttelse til Kursuset *inden 1. Maj*.

Efter Udvidelsen vil Kærehave Landhusholdningsskole, Husmands- og Husmoderskole være godt udstyret med Undervisningslokaler og Værelser for begge Afdelinger, og i de praktiske Anlæg, som Skolen ejer — i de smaa Landbrug og Husdyrbruget, Bi-, Fjerkræ- og Kanningaarden samt Forsøgs-, Frugt- og Kokkenhaven, Forevisningsmarken og Forevisningshaven og Skolens øvrige Anlæg — vil der findes et godt Undervisningsmateriale for unge og ældre Kvinder og Mænd. Kærehave Landhusholdningsskole, Husmands- og Husmoderskole vil ved Hr. Justitsraad Holcks store Gave komme et godt Skridt nærmere det Maal, der er sat den: At kunne modtage unge og ældre Kvinder og Mænd, der agter at ud-

danne sig i Landhusholdning, det mindre Landbrug, Husmandsbruget, Havebruget og Landbrugets Bierhverv og give dem, efter Tid og Trang, Vejledning og Opmuntring, saa de med større Forstaaelse og Mod tager fat og derved faar større Udbytte og mere Glæde af deres Arbejde. Gud give sin Velsignelse til Skolens Arbejde, saa det maa blive til hans Ære, til Glæde for Giveren og til Lykke og Gavn for mange.

Kærehave, Ringsted, 9. Decbr. 1906.

N. J. N. K.

*

Justitsraad Holcks Legat til Elever paa Kærehave.

Allerede i denne Sommer kan der uddeles Understøttelse til nogle faa Piger, der agter at gennemgaa et 5 Mdr.s Kursus paa Kærehave. Nærmere Oplysning meddeles af Forstander Klodskov.

Grundstenen til Kærehave Husmands- og Husmoderskole nedlægges paa Justitsraad Holcks Fødselsdag Onsdag den 29. Maj Eftmd. Kl. 4.

Alle er velkomne!

Kærehave, Ringsted, den 9. Maj 1907.

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

Justitsraad Holck død.

I Julebladet kunde jeg meddele, at Justitsraad Holck havde skænket 50,000 Kr. til Udvidelse af Kærehave, og allerede nu i Paaskebladet maa jeg meddele, at han er død. Justitsraaden var ikke nogen gammel Mand; men meget svag var han, og under et af mine Besøg sagde han: »Ja, De kommer ikke længe til at svare Rente til mig.« — Dagen før Justitsraaden døde, afleverede jeg Tegningerne til den nye Skolebygning hos ham, men han var den Dag saa svag, at jeg ikke talte med ham. Hans Hustru lovede at meddele sin Mand, at Arbejdet var saa vidt. — Igennem Dagbladene vil ogsaa dette Blads Læsere være kendt med de store Summer, Justitsraaden har skænket bort: Landpostbudene og deres Enker faar 100,000 Kr., og Blinde, Dovstumme, Vanfore og epileptiske Børn er betænkt med 2—300,000 Kr. Alle disse Formaal er saa

gode, at der ikke behoves at siges noget om Giveren. Han har derigennem vist sit gode Hjertelag. Han har kendt, at »den, der bidrager til andres Lykke, oger sin egen«; derfor vil han gerne yde Hjælp til Selvhjælp, hvor der var Lyst og Trang til at lære. Han har ikke glempt dem, der bar hans Blade rundt i Landet, og han har kendt, at Svagbed, Sygdom og Alderdom kan lindres noget ved Hjælp og hjertelig Deltagelse; men varmest og stærkest har hans Hjerte dog slaaet for dem, der lever under saa lunge Kaar, at vi, der ejer Legemets og Aandens Sundhed og Friskhed, maa sige, at vi vilde give alt for at beholde det. Jeg er inderlig glad og taknemmelig for Gaven til Kærehave og dobbelt glad, fordi den kommer fra en Mand, der har givet den af et saa stort Hjerte.

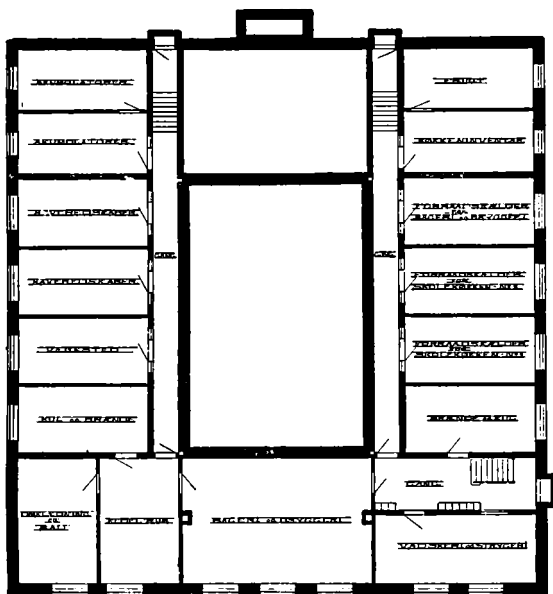
*

Kærehave Husmands- og Husmoderskole.

Den ny Skolebygning, der i Sommer skal opfores paa Pladsen Syd for Avlsgaarden, vil faa ovenstaaende Navn, der ogsaa svarer godt til den Anvendelse, der skal gores af den. Den vil jo væsentlig blive Skole for Kursusdeltagerne, Kvinder saavel som Mænd. Desuden vil der i den sydlige Fløj blive Plads til 24 Piger paa et 6 Mdr.s Vinterkursus fra November til Maj. (Dette Kursus er anerkendt, saa der allerede kan søges Understøttelse til Vinterkursuset fra November. Understøttelsen søges paa de almindelige Amtsskemaer og indsendes inden 1. Maj).

Lad os se lidt paa Tegningerne, der desværre er trykt alt for smaa. Grundplanen viser, at Huset er omtrent i Firkant, næsten 40 Alen efter hver Led. Hr. Arkitekt S. Knudsen-Pedersen, Ordrup, har været min tekniske Raadgiver. — Længst til venstre har vi *Grundplanen af Kælderetagen*. Mod Syd er der Bageri, Vaskeri, Centralvarme og Baderum, mod Vest er Plads til Kul, Brænde, Værksted for Skolens Tømrer, Akkumulatorbatteri og Maskinrum for det elektriske Anlæg, der skal forsyne Kærehave med elektrisk Lys. Kælderen mod Øst er til Frugt og Kokkenurter, Forraadskælder for Skolekøkkenerne, Kul, Brænde o. s. v.

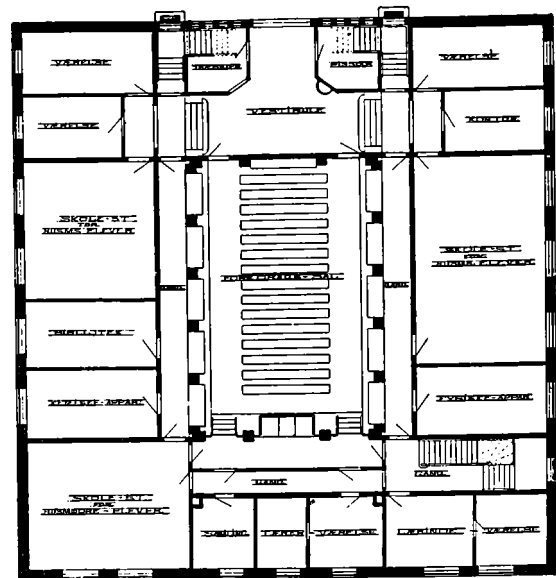
Den næste Tegning viser *Grundplanen af Stueetagen*. Mod Nord er Hovedindgangen til Foredragssalen, Skolestuerne og Trappegangene. I den østlige og vestlige Fløj er der Skolestuer, beregnet for Kursusdeltagere, dels paa Begynderkursus og dels paa Fort-

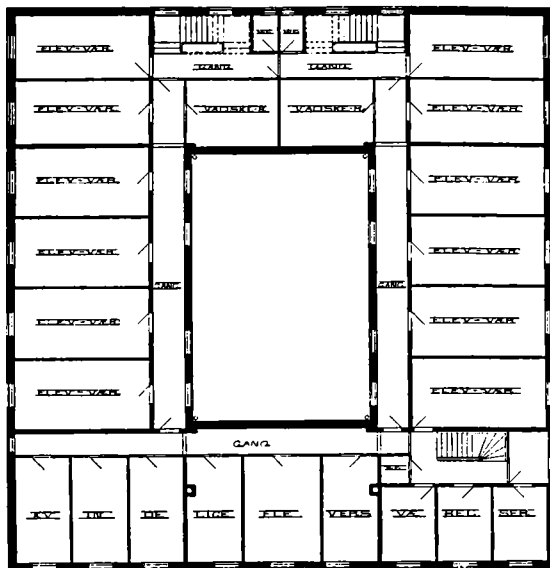
Grundplan af Kælderetagen.

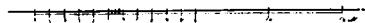
Maalestok

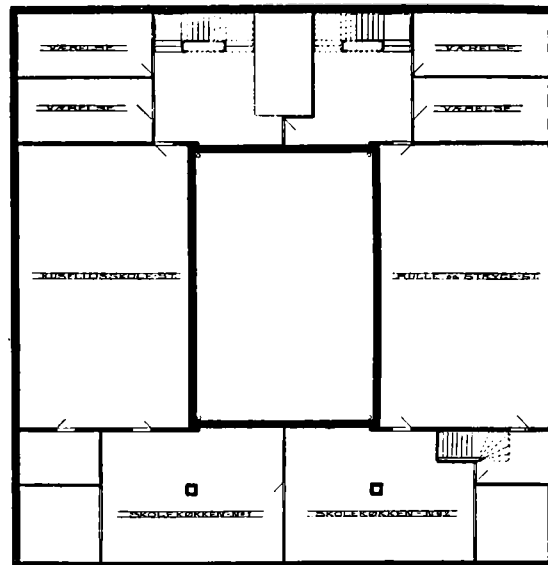
Grundplan af Stueetagen.

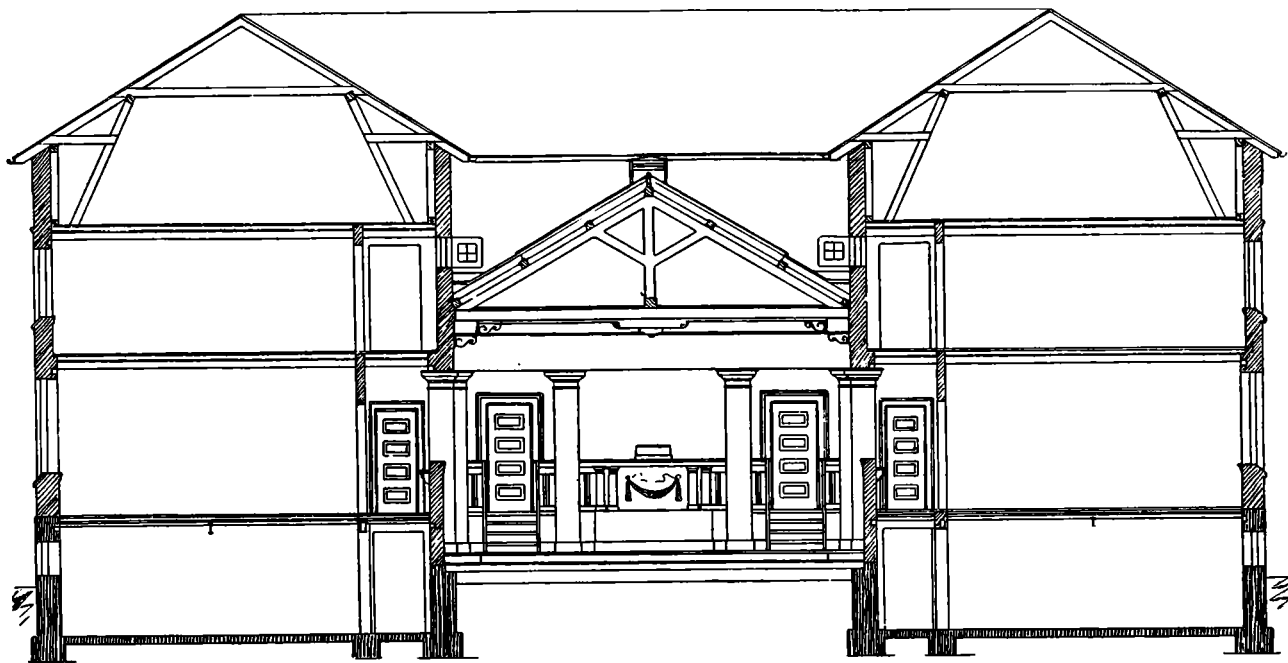
Grundplan af 1. Sal.

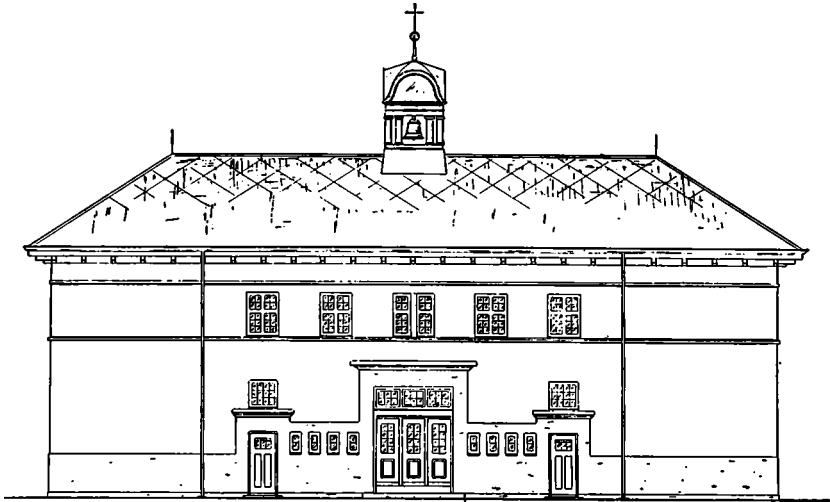
Målestok

Grundplan af Tagelagen.

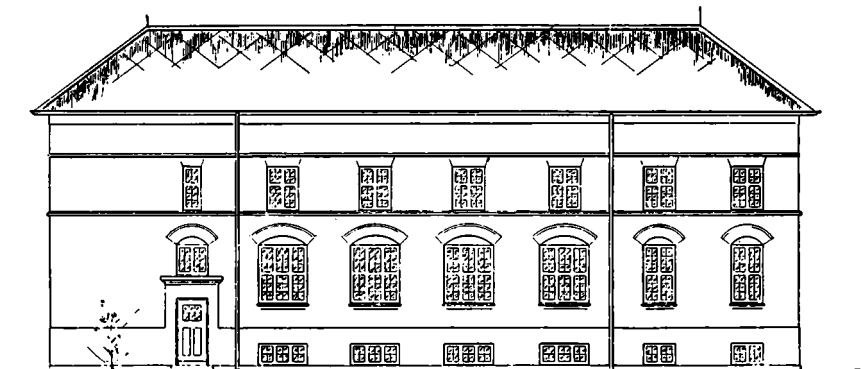
Snit gennem Huset, der viser Etagerne og Foredragssalen i den overdækkede Gaard.

Facade mod Nord.

sættelseskursus. I Sydvest er der en Skolestue for Pigerne paa det 6 Mdr.s Vinterkursus. De øvrige Rum er til Bibliotek, Samlinger og Undervisningsapparater samt mod Syd Værelser for Lærernerne og i Øst og Vest for Avlskarl, Fodermester, Gartner, Tømrer o. fl.

Grundplanen af 1. Sal viser, at hele Pladsen er optaget af Soveværelser, de vender alle mod Øst, Syd og Vest. Mod Nord er der Trappegang og Vaskerum, mod Øst er der Trappegang til de kvindelige Elever, der raader over Værelserne i den sydlige Fløj; den østlige og vestlige Fløj er til Kursusdeltagerne.

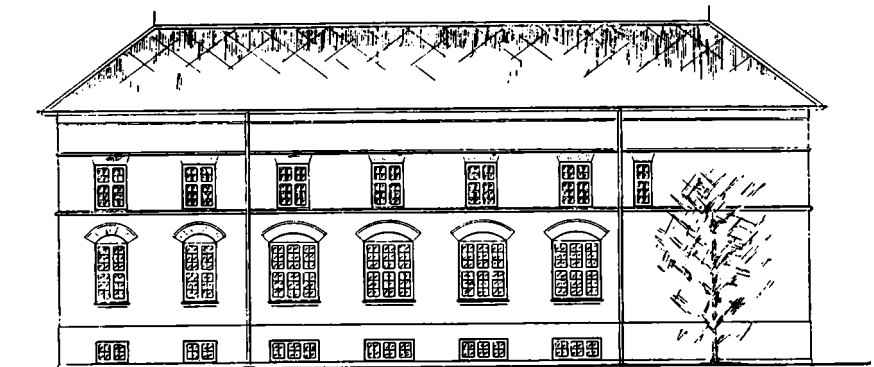
Facade mod Øst.

Facade mod Syd.

Tagelagen er høj, og imod Syd er der to store Skolekøkkener. Det store Rum mod Vest er beregnet til Husflidsarbejde for Kursusdeltagere, og Rummet mod Øst til Tøjbehandling, Rulning, Strygning og Vævning for de kvindelige Elever. Endvidere er der nogle Værelser og en Vandbeholder. Tagelagen bliver meget lys, idet der oplægges rigeligt med Tagvinduer.

Snit gennem Huset viser Etagernes Højde og i Midten den overdækkede Gaard, der skal benyttes til Morgensang, Foredragssal, naar alle Skolens Elever samles. Endvidere skal den benyttes til Søndagsmøder og til Oplæsning for Elever og Kursusdeltagerne, til Sang og offentlige Møder; det bliver Skolens Festsal.

Facade mod Vest.

Hele Bygningen opvarmes ved Centralvarme, og der indlægges elektrisk Lys.

Facaderne opfores, ligesom den gamle Skole, af røde Mursten, og Taget lægges af skiferfarvede Cementsten. Facaderne virker især ved deres mange og store Vinduer, der tydelig viser, at Solens Betydning for Sundhed og Velbefindende ikke er undervurderet. Midt paa den nordlige Facade er et Klokketaarn, hvori der skal hænges en Klokke, der forhaabentlig kan samle mange til Bon og til Arbejde.

N. J. N. K.

*

Fra Grundstensnedlæggelsen d. 29. Maj 1907 til
Kærehave Husmands- og Husmoderskole.

Tale af Forstander N. J. Nielsen-Klodskov.

I Anledning af »Ugens Nyheder«s 25-Aars Jubilæum d. 1. Jan. 1907 skænkede Udgiveren, Hr. Justitsraad Holck, 50,000 Kr. til Forstander Nielsen-Klodskov, Kærehave ved Ringsted.

For Gaven opfores en Bygning, der skal bære Navnet Kærehave Husmands- og Husmoderskole. Bygningen opfores i fire sammenbyggede Længer med Kælder, Stue, 1ste Sal og Tagetage og en overdækket Gaard. Der bliver Værelser til 80 Elever og Kursusdeltagere samt til Lærerinder og Lærere. Skolestuer og Skolekøkkener

til Undervisningen, Kælderplads til Vask, Bagning, Brygning, Centralvarme m. m. Den overdækkede Gaard bliver til Fest- og Foredragssal for alle Kærehasves Beboere.

Renterne af Gaven skal aarlig anvendes til Understøttelse til Mænd og Kvinder, der søger Skolen, samt til Husets Vedligeholdelse og til Anskaffelse af Undervisningsmidler.

Just som Tegningerne til Huset var færdige, døde Justitsraad Holck den 23. Januar i sit 63. Aar, og Grundstenen nedlægges paa Giverens Fødselsdag den 29. Maj 1907. Det var Giverens Ønske, at Skolen skulde modtage Mænd og Kvinder, unge og gamle, fra hele Landet, som havde Lyst og Trang til Oplysning af den Art, der kan bidrage til gode Kaar og lykkelige Hjem, og det var Giverens Haab, at de, der kom her paa et kortere eller længere Kursus, kunde faa et lyst og venligt Minde med herfra, om det, de havde hort og set og levet.

Idet jeg udtaler min hjerteligste Tak for Gaven, tør jeg ogsaa afgive det Lofte, at det skal være mig en kær Pligt af yderste Evne at lede Skolen saaledes, at Giverens Ønske og Haab paa bedste Maade kan blive opfyldt, og jeg har let ved det, da det ogsaa er mit inderlige Ønske for Skolens Arbejde, at det maa blive til Gavn og Velsignelse for dem, der kommer her, og for dem, der skal gøre Arbejdet, og det er med lyst Haab, jeg ser Fremtiden i Mode, thi i de fire Aar, jeg har boet her, har jeg haft rig Lejlighed til at erfare, at der baade hos Mænd og Kvinder, ældre og yngre, er Lyst og Trang til at lære, og at Deltagerne kan leve sig sammen med hverandre med Arbejdet, Skolen og Lærerne, saa de og vi maa skilles med Tak for Samlivet.

Men naar jeg med saa stor Glæde hilser denne Dag, da Grundstenen kan nedlægges til det smukke og rummelige Hus, der skal opfores her, saa er det især, fordi jeg har følt, at Gud i saa rigt Maal har velsignet den Skolegerning, som blev begyndt her i Kærehave for fire Aar siden, og jeg stoler paa, at han, som har hjulpet hidtil, han hjælper nok herefter.

Det skal være min hjertelige Bon i Dag, at der over den Grundsten, her skal lægges, maa rejse sig et smukt og varigt Minde om den Mand, der har skænket Midlerne til det, og at Livet, der skal leves her, altid maa blive til Guds Ære og Pris og Arbejdet til Gavn og Velsignelse for vort Folk og Fædreland.

Ja, lad det kendes, Herre god,
 Huset her staar godt i Fod
 Paa den ægte Klippe.
 Dufte lad dets Blomsterkrans,
 Straale lad det i din Glans,
 Aldrig lad det glippe.

Regn os til dit Vennelag,
 Under vort det ringe Tag
 Værdiges at træde!
 Hør vor Bøn og hør vor Sang!
 Giv »Guds Fred« sin rette Klang,
 Os Vorherres Glæde!

Efter Sangen: »Min Plet af Fødelandets Jord« holdt Lærer A. Olsen følgende Tale:

»Naar vi i Dag holder Fest, er Anledningen jo den, at Grundstenen skal nedlægges til en ny Skolebygning. Til Stotte for den danske Husmandsstand i dens Arbejde for at naa frem til større Selvstændighed, større økonomisk Uafhængighed og til større Lykke skal denne Skole bygges. Antallet af Mænd og Kvinder, der søger til Kærehave for at tage Kursus, bliver større og større, og det er i højeste Grad opløftende at se, hvorledes den ene Skare efter den anden, af Mænd og Kvinder, der til daglig arbejder strengt, kommer for at sætte sig paa Skolebænken og samle ind. Det er Ferie, en Tid, da Sindet modtager nye Indtryk; der læres en Del, og Synet udvides under Samlivet med andre. Vi maa være Lovgivningsmagten taknemlig, fordi den gør det muligt, at saa mange kan komme paa Kursus. Vi finder Statens Stotte saa naturlig, men ser vi hen til andre Lande, hvor ser vi da noget tilsvarende og i en saadan Udstrækning som her? Dog, det er kun retfærdigt, at de, som arbejder strengt for at frembringe Samfundets Værdier, ogsaa maa have Del i Samfundets Goder. Dette maa ske i stadigt højere Grad, saa kommer Glæden over at være Borgere, og da kommer den rette Forstaaelse af, at Samfundet, Staten, er en Institution, der er til for at befordre den enkeltes Lykke og Fremgang. Vi maa arbejde henimod en Samfundstilstand, hvor ingen med Rette kan beklage sig over, at han eller hun bliver udnyttet, uden at der gives Erstatning gennem de Goder, som Samfundet tilbyder den enkelte. Men ved Siden af, at Samfundet tilbyder sine Medlemmer flere og flere Goder, maa vi have en Oplysning, der løfter de enkelte op til større Udvikling og til en dybere Forstaaelse af, hvad der er en

Borgers Rettigheder og Pligter. Samtidig med det sociale Lovgivningsarbejde, eller maaske rettere lidt forud for dette, maa der arbejdes for en Folkeoplysning, hvorigennem det Sindelag kan udvikles, der er det nødvendige Grundlag for al god Lovgivning i et Land med Selvstyre. Det er jo ogsaa en Del af det danske Folkehaab, at der i vort Land skulde spredes en Oplysning, der ikke alene søgte at fremkalde en stærk Udvikling af Forstand og Intelligentens, men ogsaa lod Hjerte- og Følelseslivet komme til sin Ret. Sejrer en saadan Folkeoplysning, da tor vi tro paa, at det skal lykkes for os at ordne de sociale Forhold paa en Maade, der bliver lykkebringende for de enkelte, som for hele Samfundet.

Vi tror tillige, at Husmandsstanden her har en stor Opgave at løse. Indenfor Landbostanden er Husmændene jo de mange, og Udviklingen medfører, at flere og flere Husmandshjem dannes. Kan det nu lykkes at udstykke mere og mere af Landets Jord til Smaabrug af en saadan Størrelse, at Livet kan leves rigt og lykkeligt, da er der naaet overordentlig meget, og Ære dem, som er med i dette Arbejde. Men endnu staar vi vel kun ved Begyndelsen. Loven om Jord til Landarbejdere og Udstykningsloven er vel kun Begyndelsen til de store Reforme, der maa have til Formaal at lette Adgangen til Jorden i en ganske anderledes Grad, end det nu er Tilfældet. Dog, Begyndelsen er gjort, og vi har Grund til at mene, at der er begyndt godt; mange har nydt godt af Loven om Jord til Landarbejdere, og vi haaber, at mange skal faa Gavn af Loven om Udstykning af Herregaarde. Men store og gennemgribende Reforme tager Tid, Historien viser os det. Vi kan betragte de store Landboreforme i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede. Det tog over en Menneskealder fra den første Landbokommission nedsattes 1757, indtil den store Landbokommission fik Stavnsbaandet ophævet 1788. Det lønner sig i Reglen at lægge Mærke til, hvad Historien kan vise os; det klarer Blikket i mange Henseender. Da man i det 18. Aarhundrede begyndte Arbejdet for den danske Landbostand, var der mange Grunde dertil. For det første var der Bondestandens grænseløse Nød, der nødvendiggjorde en Forandring; det kunde ikke blive ved at gaa som forhen. Men ved Siden af denne tvingende Grund var der flere andre. Følelsen af, at Bønderne havde Menneskerettigheder, næredes af flere og flere, og mange troede, at fik Bønderne Friheden, da vilde de faa Lyst til deres

Arbejde, en ny og bedre Moral vilde brede sig iblandt dem, og Samfundet vilde gaa en lykkelig Fremtid i Møde.

Saaledes haabede Reformvennerne, og de skyede ikke noget Arbejde; den ene Hindring fjernedes efter den anden, indtil Bondestanden friedes for den sidste store Byrde, Stavnsbaandet. Og det gik, som Fremskridtsmændene havde haabet; Landbostanden gik ind i en Udvikling, der medførte en saadan Fremgang, at Landet kunde bære de tunge Aar, der kom fra 1807 til henimod 1824; da viste det sig, at Landboreformerne havde været Handlinger i rette Tid; de friede Bondestanden fra Aarhundreders Trældom, og de hidrog mægtigt til at bevare det hele Samfund i Trængselens Tider.

Vender vi os nu til Forholdene i vor egen Tid, da ser vi ikke den grænseløse Nod hos nogen Stand, som der var hos Bondestanden i det 18. Aarhundrede, men alligevel er der Grund nok til at arbejde for nye og gennemgribende Reforme. Alle de mange jordløse Daglejere paa Landet og Arbejderne paa Herregaardene venter paa og trænger til bedre Kaar. Kapitalismens Magt maa brydes og ved Lovgivning holdes indenfor saadanne Grænser, saa Udbytning af andre hindres, og saaledes, at der skabes større Lighed i Adgang til Benyttelsen af Jord. Det gælder om, at Lovgivningsmagten helt lægges i Folkets Hænder, saa de, der bærer Byrderne og føler, hvor Skoen trykker, ogsaa kan komme til fuldtud at deltage i Lovgivningsarbejdet.

Under Landboreformerne i det 18. Aarhundrede saa vi, hvorledes Landets ypperste, de Mænd, der sad inde med den største Udvikling og Indflydelse, brugte deres Magt til at hjælpe en anden Stand fremad og op mod Ligestilling. Saaledes burde det altid være, de Stænder, der sidder inde med Begunstigelse i Retning af Rigdom, større Intelligens eller større Indflydelse, maa føle det som et Privilegium, en Forret, at kunne arbejde for dem, der endnu ikke har faaet samme Del i Samfundets Oplysning og Goder. Gor de det, vil de altid have store Opgaver at løse, men synker de indflydelsesrige, den besiddende Klasse ned til kun at forsvare egen Stands Interesser, da er deres Mission snart forbi, og da vil det belejlige Øjeblik forspildes, Udviklingen vil ikke kunne bruge dem, de vil, efter at have gjort Modstand en Tid, komme til at boje sig. Men det sker ikke, uden at det er til Skade for Samfundet som Helhed, og derfor maa vi ønske, at alle Stænder maa kunne samles i et ærligt Arbejde for Gennemførelse af Reforme, der kan frigøre

dem, der endnu trænger til Frigørelse, og tillige gøre det hele Folk stadigt friere og lykkeligere. Her er Brug for alle gode Kræfter; de ivrige, Agitatorerne, maa til for at vække dem, der er træge og slove, saa at flere og flere kan faa Øjnene op for, at skal der komme bedre og bedre Kaar for Menneskelivets Vækst og Udvikling, saa maa de være med i Arbejdet derfor. Og der er Brug for de mere konservative Naturer i de forskellige Stænder, der kan vaage over, at intet af det, der har blivende Værdi i det nuværende Samfund, gaar til Grunde.

Men under Arbejdet, hvor Mening sættes mod Mening, og hvor Parti kæmper mod Parti, er der én Ting, som aldrig maa glemmes, og det er Hensynet til det fælles Fædreland; Folkets Ære, Selvstændighed og Ret maa alle være enige om at hævde, og Fællesskabsfølelsen, Følelsen af, at vi horer sammen, er et Folk med Opgaver som Folk, maa kunne forene, dér hvor forskelligt Livssyn og modsatte Meninger truer med at skille.«

Man sang: »I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme«.

*

Den nye Skolebygning.

Det gaar rask fremad med Byggearbejdet paa »Kærehave Husmands- og Husmoderskole«. Skolen var under Tag til August og kan nok være færdig til lidt ind i Oktober. Indvielsesdagen er endnu ikke bestemt fastsat. Til November flytter Elever og Kursusdeltagere ind. Der bliver Plads til 24 Piger paa et 6 Maaneders Kursus: November—April; og vi kan fra Novbr. modtage baade Kvinder og Mænd paa 11 Dages Kursus samtidig. Ansøgning om Understøttelse til 11 Dages Kursus i Vinterhalvaaret skal indsendes inden 1. Septbr. Skemaer faas hos Husmands- og Landboforeningernes Formænd. I Skolestuerne og paa Værelserne bliver der Centralvarme. Iovrigt henvises til Tegningerne og Beskrivelserne af Bygningerne i Paaskebladet. Nærmere Oplysning tilsendes paa Forlangende.

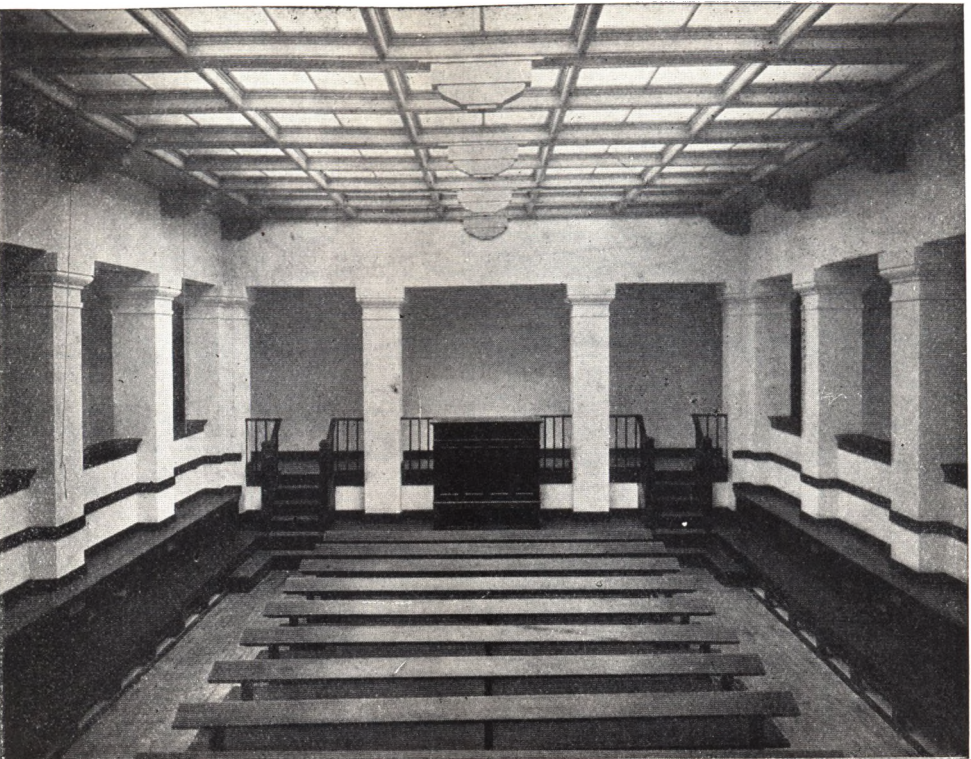
Kærehave, den 9. August 1907.

N. J. N. K.

*

Foredrags salen paa Kærhave.

Nedenstaaende Billede er af den overbyggede Gaard. Det er en dejlig Sal, enkel og ren i Linier og Stil, lys, varm, rolig og let at tale i. Den benyttes nu som Foredrags sal m. m. for alle Eleverne;

Foredrags salen paa Kærhave.

det er et godt Bytje fra den gamle. Jeg er overordentlig glad ved at kunne byde Eleverne en saadan Horesal, thi jeg tror, at de gode Indtryk og Forsætter fremkaldes lettere og fastholdes bedre, naar de ydre Forhold er gode. Eleverne har ogsaa faaet andre Fordele ved Udvildelsen. De har faaet større Plads paa Værelserne i den

gamle Bygning; de smaa Firemands-Værelser er blevet til Tremands-V. og de Tremands-V. til Tomands-V. Kursusdeltagernes Skolestue benyttes nu af Eleverne, og disse har tillige faaet en god Skolestue i den nye Bygning; der gives ikke mere Undervisning i Læsestuen, og Gymnastiksalen benyttes kun til Gymnastik. Begge Husflidslokalerne over Gymnastiksalen er nu kun til Træarbejdet. Husflidsarbejdet er flyttet over i en god Sal i den nye Skole. Da Kursusdeltagerne ikke mere bor i den gamle Skole, mærker Eleverne ikke paa en forstyrrende Maade, at de kommer og rejser. Efter Billederne og disse korte Beskrivelser af Kærehave haaber jeg, at Elever og Kursusdeltagere, der har været her, kan faa et lille Indtryk af Forandringerne; og skulde det fremkalde en Længsel efter igen at komme her, saa siger jeg paa Forhaand: Velkommen!

Kærehave, den 9. December 1907.

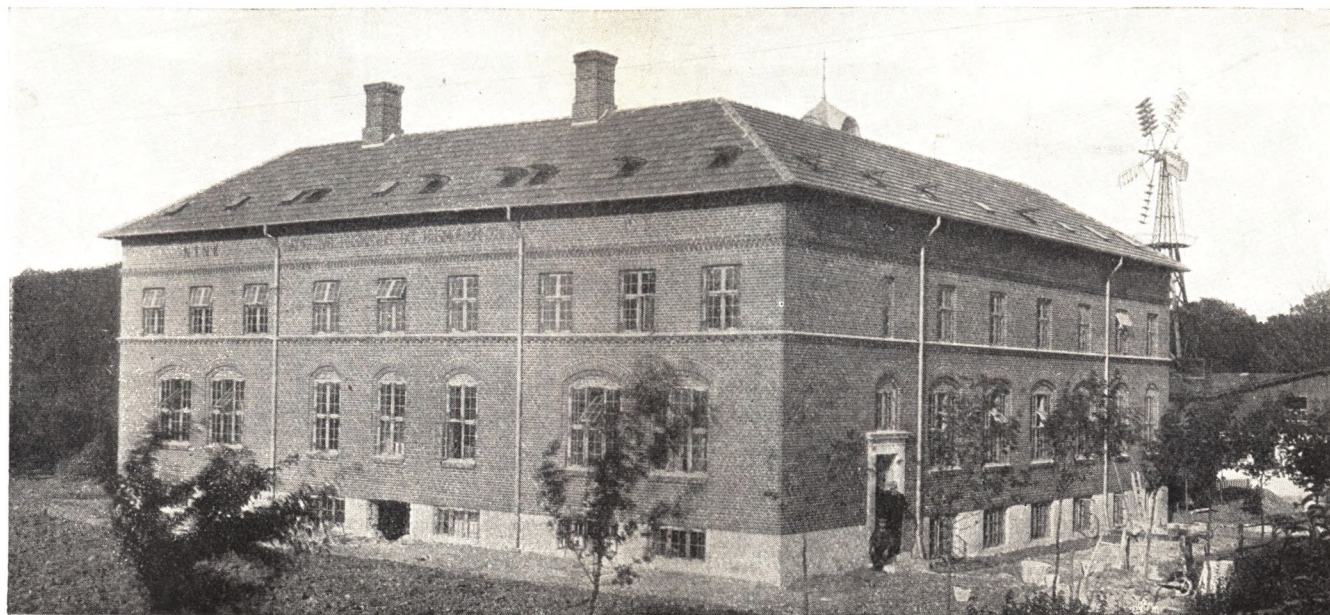
N. J. N. K.

*

Kærehave Husmands- og Husmoderskole.

Omstaaende Billede viser den Bygning, der sidste Sommer er opført paa Pladsen foran Avlsgaarden; det er en prægtig Bygning og en betydelig Udvidelse af Kærehave. Den har gjort det muligt at foretage meget vigtige Forandringer i den gamle Skolebygning. For det første er alle Kursusdeltagerne flyttet over i den nye Bygning; det er et godt Bytte fra de smaa, lave, kolde, skraa Tagrum til de rummelige, lyse og med Centralvarme forsynede Værelser, som findes i den nye Bygning. I Stedet for Skolestuen, der ogsaa var blevet for lille, har de faaet en stor og lys Stue i det nye Hus. For de kvindelige Kursusdeltagere er der indrettet et Skolekokken med Centralvarme, der gør det behageligt at følge Forevisningerne i Madlavning. Et stort og godt Husflidslokale er der ogsaa indrettet. Kursusdeltagerne har derfor kun Spisestue og Læsestue i den gamle Bygning. Til Spisestue benyttes Foredragssalen og til Læsestue den lille Foredragssal, altsaa begge Stuerne i den vestlige Floj af den gamle Bygning. Stuerne imod Syd, der i fire Aar har været Spisestuer og Læsestue, er nu Dagligstue og Havestue, det, de oprindelig var indrettet for.

Den nye Bygning har ogsaa skaffet Plads til et Hold af Piger paa et 6 Maaneders Vinterkursus. De har Værelser, Skolestue og Skolekokken dér. Lærerrinderne: Johanne Frimand, Martha Ras-

207

Kærehave Husmands- og Husmoderskole

mussen, Marie Tranekjær og Gudrun Kirk har Værelser i den nye Bygning; desuden bor Lærer Balle, Lærer Aage Kirk, Sekretær Hansen og Skolens faste Karle dér. Alle Skolens Udsalg er samlet i gode Lokaler hos Aage Kirk.

Kærehave, 9. December 1907.

N. J. N. K.

O v e r I n d g a n g e n

til den nye Skolebygning har jeg sat de Ord:

*Den, der bidrager til andres Lykke,
øger sin egen.*

Jeg har naturligvis sat den Indskrift dér, for at den skulde ses og huskes af dem, der daglig gaar ud og ind paa Skolen; thi jeg tror, at Ordene rummer en større Sandhed end mange straks tænker; derfor vil jeg ogsaa gerne tillade mig at minde gamle Elever og Kursusdeltagere om den her paa det sidste Blad i dette lille Hefte.

Vort Arbejde med Elever og Kursusdeltagere skulde helst udfores paa en saadan Maade, at det kunde bidrage til andres Lykke, og, Gud ske Lov, det er da heldigvis ogsaa saadan, at vi ikke har haft megen Grund til at beklage os over Tilslutning til vort Arbejde eller Mangel paa Forstaaelse og Interesse hos dem, der har været her som Elever og Kursusdeltagere; tværtimod; vi har modt begge Dele over Forventning; i de 5 Aar, der nu er forlobet, siden vi begyndte, har jeg faaet mange Beviser for, at Skolens Arbejde har været til Gavn. Den Følelse gør mig lykkelig og taknemmelig i mit Arbejde. Elever og Kursusdeltagere er naturligvis først og fremmest kommet her for selv at faa Glæde og Udbytte af Opholdet, og har de naaet deres Maal, er de taknemmelige og glade derfor, ligesom vi er det; men staar man i Taknemmelighedsgæld for en Hjælp, man har faaet, bliver man villig til at hjælpe andre. Jeg véd ogsaa, at mange gamle Elever og gamle Kursusdeltagere har hjulpet nye Elever og nye Kursusdeltagere her til Skolen; og jeg siger Tak for det; saadan skulde det fremdeles være. Der er altid en Ven eller en Veninde, en Son eller en Datter, som endnu ikke har været Elev og som maaske vilde blive meget taknemmelig for at faa en Oplysning om Skolen og om, hvorledes det gaar til at

komme paa den, og der er mange, mange Mænd og Kvinder i smaa Hjem, baade i de tæt bebyggede Landsbyer og paa Overdrevene og Hederne, som endnu ikke véd, at der er oprettet en Skole med gratis Kursus, hvor Undervisningen netop er beregnet paa dem og deres daglige Arbejde. Sog dem op og hjælp dem til at gøre det første Skridt. Hver især gaar til sine og jeg tror, de vil erfare Sandheden i de Ord:

*Den, der bidrager til andres Lykke,
øger sin egen.*

Kærehave, Ringsted, den 10. Oktober 1908.

N. J. N. K.

*

Justitsraad A. Holcks Legat til Kærehave
Husmandsskole.

Vi Frederik den Ottende,

af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gøtters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg,

Gøre vitterligt:

At eftersom hos Os allerunderdanigst er ansøgt og begært Vor allerhøjeste Stadfæstelse paa den i Original herved heftede Fundats for »Justitsraad A. Holcks Legat til Kærehave Husmandsskole«, saa ville Vi allernaadigst have forbemeldte Fundats udi alle dens Ord, Klausuler og Punkter bekræftet og stadfæstet, ligesom Vi og herved bekræfte og stadfæste samme.

Forbydende alle og enhver imod det, som foreskrevet staar, Hinder at gøre.

Givet i Vor Kongelige Residentsstad København, den 10. August 1909.

Under Vort Kongelige Segl.

Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.

Anders Nielsen.

Fundats for »Justitsraad A. Holcks Legat til
Kærehave Husmandsskole«.

1. Legatets Navn er »Justitsraad A. Holcks Legat til Kærehave Husmandsskole«.

2. Legatets Kapital andrager et Beløb af 50,000 Kr., som Boet efter afdøde Justitsraad Andreas Ulrik Oxholm Holck i Henhold til Gavetilsagn fra Afdøde til Forstander N. J. Nielsen-Klodskov har udbetalt denne til Anvendelse til Opforelse af en Bygning for Kærehave Husmandsskole, mod at der af Beløbet oprettedes nærværende Legat. Kapitalen, der ingensinde maa angribes, men stedse skal bevares uföringet, er for Tiden anbragt i en af Forstander Niels Jørgen Nielsen-Klodskov for Beløbet udstedt 4½ pCt. rentebærende Obligation med 1ste Prioritets Panteret i Matr. Nr. 53 p af Ringsted Kobstads Markjorder, »Kærehave Husmandsskole«. Naar denne Obligation bliver indfriet, skal Kapitalen anbringes mod Panteobligationer i faste Ejendomme med Sikkerhed som for Umyndiges Midler og om muligt til en Rente af 4½ pCt. p. a., eller i Kreditforenings- eller Kreditkasse-Obligationer. Legatets Aktiver ville være at meddele Forbudspaategning af Landbrugsministeriet.

3. Legatets Bestyrelse bestaar af tre af Landbrugsministeriet udnævnte Mænd.

4. Af Renterne af Legatkapitalen udbetales forlods aarlig 1 pCt. af Kapitalen til Kærehave Husmandsskole til sammes Vedligeholdelse og Anskaffelse af Undervisningsmateriel, medens Resten af Renten efter Fradrag af mulige Administrationsudgifter anvendes til Understøttelse for ubemidlede Personer fra hele Landet — være sig Mænd eller Kvinder, gifte eller ugifte og uanset deres Alder — som søge Kærehave Husmandsskole, for dér at uddanne sig i Landhusholdning, det mindre Landbrug, Husmandsbrug, Havebrug eller Landbrugets Bierhverv.

Uddelingen af Understøttelserne sker ved Skolens Forstander, der tager Bestemmelse saavel om Portionernes Antal som om de enkelte Portioners Størrelse, dog at der ikke maa tildeles nogen større Understøttelse end Paagældendes direkte Udgifter ved sit Ophold paa Skolen; nyder den Paagældende anden Understøttelse til Ophold paa Skolen, fradrages denne altsaa i det Beløb, som kan tilstaaes ham eller hende.

5. Legatets Regnskabsaar gaar fra 1. Maj til 30. April det folgende Aar.

I hvert Aars Maj Maaned aflægges Regnskab for Legatet saavel for sammes Kapital som for Renterne og disses Anvendelse, hvilket Regnskab indsendes til Landbrugsministeriet til Revision.

6. Skulde Kærehave Husmandsskole blive nedlagt, skal Landbrugsministeriet være berettiget til at træffe Bestemmelse om Anvendelsen af Renten af Legatkapitalen til Understøttelser i lignende Øjemed som i Post 4 fastsat.

7. Alle Spørgsmaal, som maatte opstaa vedkommende Legatet og dets Administration, afgøres af Landbrugsministeriet.

København, den 22. August 1907.

Som Eksekutor testamenti i Boet efter afdøde Justitsraad
Andreas Ulrik Oxholm Holck:

P. Casse.

Undertegnede Forstander N. J. Nielsen-Klodskov erklærer mig enig i foranstaaende Fundats.

Kærehave Husmandsskole, p. t. København, d. 22. August 1907.

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

Hilsen fra Kærehave.

5 Aar er nu gaaet, siden Kærehave aabnede sine Døre, og til de mange, der i den Tid har gæstet Kærehave som Elever og Kursusdeltagere, sender vi en hjertelig og taknemmelig Hilsen. Vi har saa mange at sige Tak til, at vi ikke kan nævne Navne, og vi har ogsaa saa meget at sige Tak for, at vi ikke kan drage det frem her; men vi siger Tak til alle, der har bevaret et venligt Mindé om Opholdet paa Kærehave, og vi siger Tak for alle de gode Ønsker og venlige Hilsener, der ved forskellige Lejligheder er sendt os, særlig Tak for Lykønskningerne til vort Bryllup. Vi kan med Sandhed sige, at vi glæder os over ethvert venligt Minde, som Elever og Kursusdeltagere har herfra.

Kærehave, Ringsted, den 6. Oktober 1908.

Margrethe og N. J. Nielsen-Klodskov.

*

Kærehave ved Sommertid.

Kærehave er et Sted, som altid tager sig venligt ud, — dog særligt ved Sommertid — naar Skoven grønnes og de smaa Foraarsblomster begynder at pippe frem af Jorden — ingen Steder er vel Bundfloraen saa dejlig og forskelligartet som her —, som et Bud om, at nu begynder der at komme Liv i de Spirer, der har ligget gemt i Jordens sorte Muld den lange, kolde Vinter. Paa denne Tid er vist alle enige om, at Kærehave er et dejligt Sted.

I Sommer har Kærehave ogsaa vist sig i sin fulde Pragt. Alle-rede i de sidste Dage af April anede man, at der forestod noget usædvanligt, en for Skolen glædelig Begivenhed, en Begivenhed, som nu er kendt af alle, den, at Froken Vestergaard og Forstander Klodskov den 1. Maj holdt Bryllup.

Der var her paa Skolen en ligefrem hemmelighedsfuld Travlhed og Feststemning overallt — ingen vidste noget bestemt — skont vi alle havde svage Anelser, — for vi den 1. Maj modtog den officielle Meddelelse — og saa kan det nok være, vi fik travlt. Samtidig med, at de nygifte holdt Bryllupsmiddag i København, havde vi her paa Skolen en Festmiddag, hvor alle, som opholdt sig paa Skolen, deltog, og der var en ikke ringe Feststemning her, skont Brudeparret manglede, og det var sikkert ikke faa gode Ønsker, der i Tanken blev sendt til det nygifte Par i København. Dagen efter havde vi meget travlt med at udsmykke alt paa bedste Maade til Brudeparrets Hjemkomst den 3. Maj. Vi fik i en Fart bundet alenlange Guirlander og laante en Bunke Flag og kulorte Lamper, og ved Hjælp af disse rejste der sig en smuk Flagallé fra Landevejen ned til Skolen.

I alle Villaernes og Skolens Vinduer var der den 3. Maj anbragt Lys, og det hele Arrangement tog sig virkelig pragtfuldt ud. Vejret var ogsaa aldeles henrivende — stille og stjerneklart. — Vi var modt i fuld Forsamling, Elever, Skolens faste Folk, alle Lærere og Lærerinder. Naboer og Genboer — for at hilse paa Brudeparret. — Da Vognen med Brudeparret rullede ned ad Flagalléen, kimedes med »Johanne«, og det maa siges, at Kløkkerne gjorde deres Flid.

Efter at Lærer Daubjerg havde budt »Velkommen« og udbragt et »Leve« for Brudeparret, udtalte Hr. og Fru Klodskov i varme, hjertelige Ord deres Tak til alle, der havde medvirket til, at Ankomsten blev saa højtidelig og festlig. Og Resten af Aftenen forløb i munter Feststemning.

En smukkere Indledning til Sommerskolen kunde vel næppe tænkes, og det maa ogsaa siges, at kun faa Sommerskoler paa Kærehave er forlobet saa muntret og harmonisk som denne.

Den 4. Maj kom alle vore kære Piger, og saa begyndte der rigtig at komme Liv her. De første Dage var der jo lidt trykket Stemning; Hjemvé og lignende gjorde sig gældende, men det varede ikke længe, for de toede op.

Skolelivet her i Sommer har vist været til gensidig Tilfredshed.

Timeplanen er bleven fulgt med Lyst og Interesse for Fagene.

Arbejdsdagene er blevne afbrudt af passende Udflugter til forskellige Steder, og den ovrigte Fritid er væsentlig bleven anvendt til Leg paa Festpladsen og Ture i Skoven og Haven, ligesom de foregaaende Aar.

Vejret har jo ogsaa været aldeles fortrinligt hele Sommeren igennem og derved bidraget sit til, at Opholdet blev fornojeligt for alle.

Det var derfor med Sorg, at vi maatte skilles den 28. Septbr., og ikke faa Taarer blev fældet den Dag, dog maa vi alle være glade for, at vi har saa gode og lyse Minder tilbage fra Sommeren 1908.

Hermed sender vi alle vore tidligere Elever vore bedste Hilsener.

Kærehave, den 1. Oktober 1908.

*Martha Rasmussen. Johanne Frimand. Marie Tranekjær.
Gudrun Kirk,
Lærerinder.*

Tale ved Indvielsen af Kærehave Husmands- og Husmoderskole den 31. Maj 1908.

Naar jeg i Dag skal sige et Par Ord om, hvad det er, vi tilsigter ved Undervisningen i Havebrug, og hvilket Maal, vi gerne vil have, at vore Elever og Kursusdeltagere skal naa, da kan det udtrykkes i de Ord: At vække Lyst til, Interesse for og Forstaaelse af, hvilken Betydning Havebruget har for de enkelte Hjem. Og ved Siden deraf vil vi lære dem, hvorledes Arbejdet skal udføres for at give sin Udover baade Glæde og Udbytte deraf.

Det er ikke Meningen, at vi vil uddanne Gartnere; nej, det, vi vil lære dem, er at dyrke Haven til Fordel for deres eget Hjem. Der

bliver talt og skrevet saa meget om, at Folk skal spise Frugt og Grøntsager, for at leve sundere, gladere og billigere, men skal der blive Alvor og Mening deri, saa maa der læres, hvilke Grøntsager, der er sundest, mest velsmagende og nærende og tillige billigst at dyrke, og den bedste Dyrkningsmaade maa læres, saa at Arbejdet dermed giver sin Udover baade Glæde og Lon.

At arbejde med Forstaaelse og Interesse, det gør Arbejdet for-
nøjeligt og let, og det hjælper til, at man gør det godt, og at gøre
sit Arbejde godt, det skal man netop lære i sin Have; thi dér faar
man saa hurtigt Beviser for, at det omhyggeligt og vel udførte Ar-
bejde betaler sig bedst, og derfor er det et af de Maal, som Under-
visningen her stiler henimod.

Og vi vil lære de Elever og Kursusdeltagere, der søger hertil, at
avle Frugt, megen og god Frugt, vi maa naa dertil, at der i Hjem-
mene spises Frugt hele Aaret rundt, hvad vil det ikke betyde for
den daglige Levevis, der vil saa ikke føles Trang til stærke og be-
rusende Drikke. Ja, det er noget, alle vil erkende; men ser vi saa
ud over Landets Frugthaver, ja, saa ser der mange Steder sorgeligt
ud; der har manglet Indsigt ved Anlægget og Plantningen, og der
har manglet Omtanke og Forstaaelse ved Plejen og Pasningen, og
den Mængde Fjender, der stadig angriber Frugthaverne, har ikke
modt nogen kyndig og rustet Haand til at afværge Angrebet. Dér
er netop et Felt, hvor vi er langt tilbage, dér maa gores et stort Ar-
bejde, men Vejene synes nu klare, saa blot der bliver taget kraftigt
fat, naas Maalet nok. Ved de smaa Hjem ud over Landet staar det
næsten daarligst til med Frugthaverne, og det er jo netop dér, at
der haardest trænges til den Rigdom og Glæde, som Frugten kan
bringe et Hjem, men derfor tager vi særligt Sigte paa de smaa
Haver, visse paa, at vi ogsaa dér hurtigst vil vinde fremad.

Vi vil ogsaa vejlede i at plante Hegn og Læ omkring Hjem og
Have, saa der kan blive lunt og godt at bo. Ja, ikke mindst Betyd-
ning har Havebruget for Bornene og Hjemmene i det hele taget.
Den, der har været saa lykkelig at være Barn i et Hjem, der laa
skærmet og hygget mod Storm og Uvej, og hvor Blomster, Frugt
og Urter groede frodigt og smukt, ja, han vil vide, hvor uendelig
stor Betydning det har haft for hans Udvikling, og med hvilken
Glans og Herlighed Mindet om dette Hjem staar for ham, prov at
tage Haven bort fra dette Minde, og hvilken Tomhed og hvilket
Savn vil dette ikke give.

Vi maa naa dertil, at alle Hjem Landet over ligger lunt og godt bag Hegn og Læ, omgiven af frodige Urter, Frugter og Blomster, da vil Hjemkærligheden bo i vort Bryst, og Danmarks Ungdom vil ikke søge bort til fjerne, fremmede Egne.

Kan denne dejlige Skole, og vi, der arbejder for den, bidrage noget dertil, ja, saa arbejder vi ikke forgæves.

K. Balle (Lærer).

*

Foredrag ved Kære have Husmands- og Husmoderskoles Indvielse den 29. Maj 1908.

Den 4. Februar 1733 udkom en Forordning, der gjaldt for hele Danmark med Undtagelse af Bornholm og Amager, hvori det hed: »at alt ungt Mandskab fra 14—36 Aars Alderen skulde indskrives i Reserverullen og i al den Tid være stavnsbunden til det Gods, hvortil det horte.« Det blev tillige lagt i Godsejerens Hænder at foretage Udskrivningen og bestemme, hvem der skulde være Soldat.

Denne Forordning skærpedes 1739 og yderligere 1746. Og i sidste hed det: »at ingen Landsoldat indtil videre skal have Lov til andet Steds at nedsætte sig end paa det Gods, hvorfra han var udskreven, og hvor han var pligtig til Gaard at tage.« Tiden, for hvilken Stavnsbaandet gjaldt, blev efterhaanden udvidet og begyndte til sidst helt nede ved det fjerde Aar.

Den egentlige Aarsag til den Forordning laa nærmest deri, at Godsejerne klagede over, da Landmilitzen 1730 var bleven ophævet, at de ikke kunde skaffe tilstrækkeligt Mandskab til at være Soldat og fornoden Arbejdskraft paa deres Fæstegaarde, der, som de sagde, stod tomme mange Steder og laa hen udyrket.

At Stavsbaandet var en Hæmsko for dens Udvikling, den ramte, vil vi, der lever i Frihed, let kunne indse. Og dog skulde det vare i over et halvt Aarhundrede.

I Begyndelsen af Halvfjerdserne under Struensees Magtperiode blev der fra Regeringens Side gjort ret kraftige Forsøg paa at op-hjælpe Landbruget ved en Række Forordninger, der blev foretaget uden Hensyn til, om de var vel forberedte eller ikke. Struensee havde den forkerte Opfattelse, at alt det gamle kunde omskaves til nyt og bedre i en Haandevending, men det gik ikke. Struensee faldt. Der kom andre Mænd med andre Anskuelser til Roret under Le-

delse af Hoeg-Guldberg. Enkelte og mere velovervejede Reformere blev foretaget, og de gamle Bestemmelser om Stavnsbaandet og Hoveriet indskærpedes i hans Magtperiode.

Forst fra 1784 kom der rigtig Fart i Landboreformerne fra Statens Side. I dette Aar kom den unge, 16-aarige Kronprins Frederik senere Frederik VI, til overste Magt, idet han overtog Regeringens Forelse. Den sindssyge Christian VII vedblev at være Konge af Navn, men uden Indflydelse. Guldberg mistede sin Betydning, Peter Bernstorff blev den ledende i Regeringen. Mere end nogensinde tidligere blev der nu fra Regeringens Side med Iver og Klogskab taget fat paa Reformernes Gennemførelse, ikke alene i Landbruget, men ogsaa i andre Retninger af Samfundslivet.

Der nedsattes den 25. August 1786 en Landbokommission af sagkyndige, og hvori Greverne Reventlow og Coldbjørnsen var de betydeligste Medlemmer. Begge var stemte for gennemgribende Landboreformer og i frihandelsvenlig Retning. De indsaa, at skulde det blive til Held og Lykke, maatte Lænkerne, der bandt Kærnen i den danske Befolkning til den Plads, de blev anvist, med et Slag kastes til Side. De maatte være fri. Og deres Mening blev den sejrende i Kommissionen.

Der blev udarbejdet et Forslag til Stavnsbaandets Losning. Forslaget blev forelagt den unge Kronprins Frederik. Han forstod straks, hvad det gjaldt. Han udbrod med ungdommelig Frejdighed i de bekendte Ord: »Det forekommer mig, at i en saa vigtig Sag, hvor det gælder hele Landets Vel, bør man ikke betænke sig eller lade en eneste Dag gaa tabt. Kan vi ikke lige saa godt begynde i Dag som i Morgen?«

Stavnsbaandet lostes som bekendt den 20. Juni 1788 for de flestes Vedkommende og for alle fra Aar 1800 at regne.

Herremandsvælden var stor, og der var kun faa, der til at begynde med turde og vilde tro paa, at den Stand, man kaldte Bondestanden, nogensinde kunde blive til andet end det, den var. At de tænkte saaledes, var for manges Vedkommende mere af snævert Syn end daarlig Vilje. Det, de fleste hidtil havde set af Bondemanden derude paa Hovmarken, var vist alt andet end tiltalende. Flid havde sikkert manglet. Hvordan skulde det have været anderledes med Trælleaaget paa Skuldrene. Trælleaag avler Trællesind. Ikke alene Herremændene, men ogsaa en Del af Bønderne, især de gamle, saa lidt mistroiske og bange paa det pludselige Skridt i

frihedsvenlig Retning. Aarsagen hertil var vel nærmest Frygten for at blive revet ud fra det gamle kendte og gennem Aarene tilvante og begynde paa noget nyt, der var dem ukendt. Hvad skal det nu blive til med os gamle, tænkte mange, naar de unge nu faar deres Frihed, naar de stækkede Vinger pludselig løses. Mon de nu vil benytte sig af den givne Frihed og lade os gamle sidde ene tilbage paa Fæstegaardene. Det forbauser os slet ikke at høre, at nogen tænkte saaledes. Lignende Tanker kan ogsaa opstaa i vore Dage, naar der foretages pludselige og store Skridt i frihedsvenlig Retning.

Det var heldigvis ikke alle af Datidens Mænd, der var bange for det kommende, og det var de samme, der deltog i Stavnsbaandets Losning. De indsaa, at skulde der blive noget ud af den los-slupne Befolkning, skulde Frihedsfroet komme til at spire, maatte det vædes i Kundskabskilden. Oplysning maatte der forst og fremmest til. Og at det var Mening, ser vi jo ogsaa af Inskriptionen paa Frihedsstøtten. Der staar: »Stavnsbaandet skal løses, at den frie Bonde kan vorde kæk og oplyst, flittig og god, hæderlig Borger; lykkelig.« Og man tog fat paa straks at sørge for bedre Oplysning. Det almindelige Skolevæsen paa Landet forberedte man en Ordning til. Der oprettedes en Landbrugsskole paa Falster — Næsgaard. Ved Hjælp af Faglitteratur søgte man ogsaa at skaffe forbedret Oplysning til Veje. Nogle, mest større Landmandsøtter, søgte ned til den berømte Thair, Möglin i Mark-Brandenburg, hvor der paa den Tid var bleven oprettet et Landbrugsakademi. De hjemvendte herfra søgte da dels ad praktisk og dels ad teoretisk Vej at gøre deres Iagttagelser dér frugtbringende.

Ikke alene Oplysning blev der sørget for, men Staten traadte til, og havde endogsaa begyndt herpaa for Stavnsbaandets Losning, med Forbedring af mange uheldige Forhold, der i Tidernes Løb havde udviklet sig. Man forbedrede Love angaaende Fæstere, for at sikre Bonden Frugterne af sit Arbejde paa Fæstegaardene. Det var nemlig saaledes for, at Bonden kunde jages fra Fæstegaarden, naar det passede Herremanden. Man søgte paa forskellige Maader at lette Køb af Fæstegaarde, idet man sørgede for billige Penge. Der oprettedes med dette Formaal for Øje en Kreditkasse 1783; heri kunde der faas Penge uopsigelige til 2 pCt. Det bevirkede, at mange, især i Jylland, paa den Tid fik Fod under eget Bord.

Hoveriet og de dermed forbundne Ulemper for Bonden afløstes hist og her; mange Steder endogsaa godvilligt paa den Tid.

Jordfællesskabet, der var en slem Hæmsko før, at den personlige Dygtighed kunde komme til at skinne igennem, fortsattes Op-hævelsen, som allerede paabegyndtes 1761, af med forøget Styrke. Den kunde ikke som Stavnsbaandet skaffes af Vejen ved Lov, da det ikke var fremkommen ved Lov. Der foretoges Udflytning og Udskiftning. En ny Matrikel begynde man at forberede. Man begyndte at organisere sig; der dannedes Landboforeninger. Man begyndte at forædle Husdyrene og indføre fremmede Racer o. s. v., o. s. v.

Altsammen var det Fremskridt i den rigtige Retning. Men det skulde ikke vedblive at gaa fremad med samme Fart; der indtraadte en Standsning, der dels skyldtes Krige, Danmark var blevet indviklet i, dels dalende Priser paa Landbrugsprodukter og dels uheldige Pengeforhold. Der var udstedt flere Sedler, end der kunde indløses i Guld og Solv.

Den Stilstand, som forresten virkede udrensende paa en Del Svindel, der var indsmuglet sammen med de store Fremskridt, dateres fra 1818—28.

Efter at Krisen var overstaaet, toges fat paany med Reformerne, men ikke saa voldsomt. Belært af Enfaringen kortte man langsommere, men til Gengæld mere stol og sikkert frem. Og at man har naaet meget siden hin Tid paa Landbrugets Omraade, véd vi alle. Vi véd godt, og det har vi Lov at være stolte af, at vort Navn som Landmænd er udover vort eget Lands Grænse.

Et af de betydeligste Hjælpemidler, vi har haft til at naa hertil, har sikkert været Ungdomsskolerne, som mange efter sidste ulykkelige Krig begyndte at oprette, og som siden jo er vokset betydeligt i Omfang.

Hele denne Udvikling, som her i grove Træk er givet et Omrids af, var mest kommen de store og middelstore Landbrugere til Gode. De mindre Jordbrugere, Husmændene, hvoraf der kun fandtes faa i Slutningen af forrige Aarhundrede i Sammenligning med Nutiden, havde hidtil ikke nydt samme Fordel af de mange Landbore-former af flere, bl. a. økonomiske, Grunde. Men Tiden har vist, at det er Smaabrukerne, der faar mest ud af lige stor Plet, sammenlignet med de større Jordbrugere. Det hilstes derfor med Glæde, da der i Begyndelsen af dette Aarhundrede fra Regeringens Side toges

fat paa at skaffe saa mange Hjem til Veje af den Art som muligt, og at skaffe dem, der skulde drive disse Hjem, en tilsvarende teoretisk Uddannelse paa dertil indrettede Skoler; og vi véd jo alle, hvor Pladsen for den første Skole af den Art blev. Stedet, hvorpaa vi befinder os. At det var de rigtige Strengene, der var slaaget paa, borger den Forstaaelse, hvormed den ude i Befolkningen er bleven modtaget, for, og de mange, baade gamle og unge, der har besøgt den i de fem Aar, den har eksisteret. Saa mange har det været, at Pladsen her er bleven for snæver; men det er der jo raadet Bod paa nu ved den nye, smukke Bygning, vi i Dag holder Indvielsesfest for.

Jeg vil ønske, at den, der med sit stolte Taarn skuer ud over det fede sjællandske Landskab, maa faa Besog af mange, baade Kvinder og Mænd, og at der maa gives dem, der staar i Spidsen for Arbejdet her, den Glæde at se Frugterne af deres Værk. Jeg vil ønske, at der maa gives os, der er deres Hjælpere, lige saa god Evne, som vi har Lyst og Vilje.

J. Jensen-Daubjerg
(Lærer, Landbrugskand.).

*

R o s e r n e.

Der gives ingen Blomster saa bekendte og berømte som Roserne. de har ogsaa været dyrket (og anvendt) fra de ældste Tider.

Deres mange gode Egenskaber, f. Eks. deres fine, rene Farve, behagelige Duft, smukke Vækst, og for enkeltes Vedkommende lange Blomstringstid, har givet dem et stort Fortrin frem for alle andre Blomster.

Roserne er bleven opfattede som Symbol paa blomstrende Ungdom og Skonhed, Kærlighed og Troskab samt paa Tavshed, derfor var det i sin Tid meget almindeligt ved festlige Lejligheder at ophænge en Rose over Bordet som Tegn paa, at alle ubesindige Ord skulde være glemt; — herfra stammer ogsaa Talemaaden, at sige noget »sub rosa«. —

Man maa forbavses over, hvor ofte Rosen og Rosenlignelser forekommer i Digte og Sange.

Et Land, hvor Roserne særlig har været meget skattede og besungne, er Persien. Der fortælles, at en persisk Digter i sin Digt-samling har nævnt Rosen lige saa ofte, som der findes Sidetal i Bogen.

Romerne anvendte en utrolig Masse Roser til duftende Tæpper, til Kranse o. s. v., ja, de sov endogsaa paa Roser. —

Roserne har selv op til det 14. Aarhundrede været anvendt til at stro paa Bordet i Stedet for en Dug.

I Læggekunsten har Roserne spillet en ikke ubetydelig Rolle. Enhver kender jo Navne som Rosenolie, Rosensirup, Rosenvand — som anvendes mod forskellige Sygdomme.

Rosen findes nævnt i mange af vore Sange, f. Eks. »Til Rosen-gaarden«, »Roselil«, »Rosen blusser« o. s. v.

I almindelig daglig Tale bruges ogsaa Udtryk som Rosenkind, Rosenlæber, Rosenlænker, allesammen Ord, der er gentaget saa ofte, at de virker kedeligt. Hvorfor ogsaa Digteren Kaalund har Ret, naar han siger: »O, hvor ofte blev ej i Sang og Digt, taget dit himmelske Navn forfængeligt«.

Desværre er det saadan, at alle disse lovpriste Roser har en beklagelig Fejl: »Skade, Skade, Rosernes Tid er saa kort!« De visner næsten alle hurtigt, og kommer derved til at staa som et Billede paa, at alt, selv det skønne, skal forgaa og do. »Du dejlige Rosenknop, i Gaar du blomstred', i Dag du visned'«.

Man har derfor ofte sammenlignet Livets kortvarige Lykke med Rosen, det har givet sig Udtryk i følgende: »Fryd dig ved Livet i dine Dages Vaar, pluk Glædens Roser, inden de forgaar!« —

Rosen har ogsaa haft nogen Betydning i sproglig Henseende. Naar nogen har Udsigt til en lys Fremtid, siger man, at han eller hun ser Livet i Rosenskær. En ung Pige sammenlignes ligeledes ofte med en blomstrende Rose.

Ordsprøget »Ingen Roser uden Torne« hidrører jo fra, at Rosens Stamme og Grene er besat med Torne; Digteren har formet det saaledes: »Lykkens Roser rode, kun mellem Torne glode«. —

H. C. Andersen kalder i et af sine Eventyr Kristus for »Verdens dejligste Rose«, noget, vi ogsaa kender fra Brorsons Salme: »Den yndigste Rose er funden«. —

Der er her i Landet en Mængde Huse, Gaarde og Slotte opkaldt efter Rosen, f. Eks. Rosenborg, Rosenholm, Rosenvænget, og i Sammenhæng hermed kan nævnes flere Personnavne som Rosen, Rosenorn, Rosenkrantz o. fl.

Vi planter ofte Rosen som det tavse Minde paa vore kære afdodes Grave til Tegn paa, at ligesom Rosen blomstrer hvert Aar, lige saa lidt kan vi glemme dem. —

Rosen er en Plante, der overalt har fundet Venner og Beundrere, og den er af dem blevet lovprist som Blomsternes Blomst, Blomsternes Dronning, Naturens Mesterstykke o. s. v.

I ovenstaaende har jeg kun paapeget noget af det, der har bidraget til at gøre Roserne saa bekendte og berømte, som de er.

Hermed en Hilsen til alle mine tidligere Elever.

Marie Tranekjær

(Lærerinde, Havebrugskand.).

※

B e t r a g t n i n g e r.

Der tales og klages saa meget over Forholdene, Samfundsforhold, baade her og der er de forkerte, og da vi alle horer til Samfundet, maa det være os, Fejlen ligger hos, dette at kritisere baade hvad man kender og ikke kender, er for Tiden meget brugt — men ikke nok i Retning af Forbedring.

For at begynde med Begyndelsen, maa det være Bornene, der maa opdrages til en god, sund, glad Slægt, der stiller rimelige Krav og har stærk Ansvarsfølelse overfor disse; for at dette kan ske, maa det først være os alle klart, at det er der, Skaden ligger.

At vi ikke stirrer os blinde paa Maal, der er fjernest, men ser paa det, der er os allernærmest — Hjemmet, Barnet, dets Opdragelse, deri ligger Fremtiden for Samfundet.

Lad os derfor søge at opdrage Barnet til at være trofast og punktlig med, hvad der kræves af det som Barn i Hjemmet. Jeg har en Gang hørt Barnesindet sammenlignet med blødt Voks, hvor alle Indtryk præger sig let, og det er vist rigtigt, intet er saa modtageligt som Barnesindet, lad os voksne derfor være varsomme med, hvad vi lader dem høre og se, saa vi kun bidrager til at give dem gode Minder om Barndomstiden. Efter Barndomstid følger Ungdomstiden, den er og bør være en Læretid, ikke en Tid, hvor man kun tænker paa Fornøjelser og komme paa de Steder, hvor der kræves det mindst mulige Arbejde og den største Løn; en saadan Ungdom skal vi nodig opdrage. — Nej, en Ungdom, som vil lære noget, ikke de, der mener at være kloge nok, det er der for faa af os, der er, men de, der villige, interesserede gerne tager mod god Vejledning og Raad i Retning af Dygtighed, saa vel ude som inde, det betyder Fremgang for Samfundet at faa dygtige og gode Mennesker; deri vil den store Forbedring kendes.

Efter Ungdomstiden følger den Tid, hvor der dannes Hjem, og hvor Manddomsgerningen øves, der, hvor den modne Mand og Kvinde helst skal staa Side om Side, og hvor det vil kendes, at den tilbagelagte Barndoms- og Ungdomstid nu sætter sit Præg paa Hjemmet, derfor er det af stor Betydning, at de Mennesker, som bygger Hjemmene, ikke letsindig mener, at nu er de naaet til den Selvstændighed, som alle stræber efter, dette at raade, styre alt i Hjemmet uden Hensyntagen til de, de har omkring sig, det er en stor Fejltagelse, og man vil da regnes fra som en i god Forstand Samfundsborger.

At de, der bygger Hjemmet, skal være de raadende, er en Selvfølge, men som Husbonde og Madmoder maa de se deres store Forpligtelser overfor de tjenende unge, stadig være dem til Støtte og Vejledning, thi ellers afskæres de unge fra den Udvikling, som de netop skal have under god Paavirkning i Hjemmet, hvor de maa oplæres, som for antydte, til tænkende Mennesker og ikke Arbejdsmaskiner. Hvis ældre og yngre vil være forstaaende overfor dette Spørgsmaal og være virksom hver paa sin Maade, da vil det sikkert vise sig, at Kaarene bliver lysere og bedre for alle Parter.

Margrethe Nielsen-Klodskov.

*

111

»Stærkest er altid det milde.«

Tale ved Elevmødet paa Kærehave den 11. Juli 1908.

Den sidste Gang, jeg hørte og saa nu afdøde Professor Schroder i Askov, holdt han en lille Tale til de forsamlede Hojskolelærere; nu har jeg forlængst glemt Talens egentlige Indhold; men der var et Ord i den Tale, som gjorde Indtryk paa mig, og Genklangen deraf, med hvad der dengang kaldtes frem i mit Sind, er ofte dukket frem for mig siden. Ordet kendte jeg godt, det var ikke noget nyt; jeg tror, at den Mand, hvis Haar var graaet i Livets Tjeneste, han, som var en af de første paa Skansen og nu stod i sit Livs Aftenstund, i dybest Alvor følte Trang til at lægge os paa Sinde Summen af hans Livslære, Erfaringer, hostet ind i et rigt Liv, saaledes blev det gamle Ord nyt for mig, dette: »Vær forsigtig med det haarde, det kan let blive haardest for én selv. — Stærkest er immer det milde.«

I kender sikkert et andet gammelt Ord, der lyder saadan:

Livet er kort; men Kunsten er lang,
 hele Livet er Skolegang.

Om de to Ting, »Livet som en Skole«, og om den Livslære, at »stærkest er immer det milde«, vil jeg tale, idet jeg vil begynde dette vort Møde med at udtale det Ønske, at det Ord, som i disse Dage skal lyde, ikke alene maa bringe Bud til Øret, men ogsaa til Hjerterne, og at det maa stadfæste sig i alt, hvad der bliver talt, baade aabent og i det stille, at »stærkest er immer det milde«. Solen er stærkere end Vestenvinden.

Lad os saa hente nogle Eksempler fra det daglige Liv; derude er det jo alligevel, naar alt kommer til alt, at enhver Lærdom skal staa sin Prove. Paa det jævne skal vi bo og bygge med vort Haab og med vor Tro, med vort Savn og vor Lykke, er det først lært, kan vi bygge en Bro til Stjernerne heroventil. Det er mange Menneskers Fejl, tror jeg, at de glemmer, at Livet selv med alle vore Oplevelser, smaa og store, kan give os den bedste Skolegang.

Vi skulde vænne os til at se med anderledes friske Øjne paa Livet om os, end vi gør, da blev det ikke saa let at finde det daglige Liv graat og kedeligt. Al denne Higen og Søgen efter overfladiske og intetsigende, indholdsløse Adspredelser, som Ungdommen tit er optaget af, vilde da undgaas. Jeg forstaa saa godt den søgende Ungdom, og jeg har meget tilovers for den, jeg tror den bedre end den, som sidder hjemme i Krogen. De sidste er der ikke stort at vente af. De andre bærer da Vidnesbyrd om, at de ejer Livstrang; de finder sig ikke tilfreds i den orkesløse Tomhed, de foler inderst inde, at Livet skylder at byde dem til Fest, og meget kan de rumme.

Dette Livsbegær er i og for sig godt, det trænger til at loftes og adles, komme ud af den hvileløse Omflakken, dette Livsbegær kan være i Slægt med den unge Mands Kærlighedslængsel; men som den, idet han finder Kvinden, som er den værd, bliver rensat og lutret, giver Indhold, Fylde og Værd, saadan kan det stærke Livsbegær, samlet og retledet, finde en Livsstrøm, der kvæger og forsoder, der jævnt og stadig lægger Guldglans over de graa Hverdage, og vi lærer at drage Livsnæring ud af det daglige Livs smaa Ting. Som det er langt større og herligere at hvile ud i en rig og varm Kvindes Kærlighed end at søge Erstatning derfor i den leflende Elskov eller den pjattede Kurtiseren, saadan er der ogsaa stor Forskel paa at søge Livsindhold i det daglige Samliv og i det daglige

Livs smaa Ting, i vore Oplevelser, smaa og store, i vore Sorger og Glæder, og saa i det overfladiske Nydelsesliv, der er idel Sansbe- drag, og paa hvis Livs Vidder kun vokser store Glimmerblomster uden Duft.

Har man først faaet Øjet aabnet for det smaa, da er det ogsaa først, man rigtig forstaar det store, og man forstaar saa først, hvor Livet er rigt og dejligt, og at det vil én ikke andet end godt, at alt, hvad der moder os, er bestemt til at faa Betydning for os, sætte sit Mærke i en Sjæl, som skal leve evig hos Gud.

Og allerrigest bliver Livet for os fra den Stund, da vi lærer at folde vore Hænder i Jesu Navn og kalde Gud vor Fader, nævne det Navn saadan, at det bliver en Livets Virkelighed; vi siger ham Tak i Glædens lyse, som vi hos ham henter Trøst i Sorgens tunge Stun- der. Ja, Gud hjælpe os alle til, at det maa staa fast i vor Sjæl i Tid og Evighed, da kan vi ikke blive sat mat i Livskampen, fordi vi véd et Sted, hvor Kræfterne kan fornyes fra Dag til Dag, og Livet bliver ikke kedeligt for os; thi da skal vi erfare Sandheden af Or- det: »Alle Herrens Stier ere Miskundhed og Sandhed for dem, som bevare hans Pagt og hans Vidnesbyrd.« I Modsætning hertil er det meningsløst, hvad saa mange gør i stort og smaat, at give Vorherre Skylden for alt; det har den kun Ret til, der helt og fuldt har lært at give sig hen til ham; de, som aldrig har villet have med Gud at gore, kan komme til forgæves at spejde efter ham i deres Livs Til- skikkelser.

Den mest navnkundige af alle Danske er vel nok H. C. Ander- sen; efter hvad der fortælles om ham, saa udmærkede han sig nok ikke særlig, da han sad paa Skolebænk; men jeg véd en anden Skole, hvor han lærte bedre end andre; det var i den Skole, som Livet er; de Øjne, der i Barndomslivets lykkelige Alder havde set en Verden i en Kasse med Purløg og Persille, de beholdt til det sidste Ungdom og Friskhed, for dem var Livet altid uendelig rigt. Det er rigtigt nok, at det gælder om baade i Livet og i Skolen at faa Øret og Øjet aabnet for det store, faa sin Sjæl fyldt med Glæde og Begejstring derover; men det er ogsaa rigtigt, at vi ikke for det store, som viser sig for os i vore Syner og Dromme, maa glemme det smaa og dagligdags, det, Livet og Pligten først og fremmest kalder os til at gore; maaske det netop er dér, vi skal lære at blive stille for Gud.

Du Slægt, der som en Storm i Høst,
 hen over Jorden haster,
 men aldrig i dit eget Bryst
 til Bunden Loddet kaster,
 du, som vil granske Livet ud,
 men glemmer Livets Kilde,
 søg dog en Gang dig selv og Gud,
 vær stille.

Det kommer an paa, om mange af os ikke kunde trænge til at faa begyndt forfra i den nederste Klasse i den Skole, som Livet er. Der er én Ting, som har styrket mig i den Tanke; der synes at være saa mange i vor Tid iblandt de unge, ja, ret ofte endog blandt de, der synes at være størst anlagt, som ikke har lært Gud at kende, og de viser det ogsaa, at Kristendommen kan de ikke have at gore med; ofte er det maaske dog mere Kristendommens Forkyndere og Maaden, den forkyndes paa, end selve Kristendommen, der har voldt Forargelsen; og det skal indrømmes overfor det første, at der ofte kan være Grund til Forargelse; men naar jeg i Dag gerne vil aflægge en Bekendelse, da maa jeg sige, at det er langt mere i Kraft af, hvad Livet har lært mig, end i Kraft af noget andet, at jeg maa sige: havde jeg ikke haft min Barnetro, da var Livet for længe siden bleven mig for svært. Det er herligt at lære Gud at kende gennem det store, der sker og er sket rundt paa Jord; men det største, der kan times et Menneske, er dog at lære ham at kende gennem det smaa i éns eget Liv. Ingen kan begynde med et lysere Syn paa Livet og med større Tro til Mennesker end jeg; men I kan stole paa, jeg maler ikke for mørkt, Livet rummer vel meget dejligt og lyst — men det gemmer ogsaa paa Skuffelser, og de er slemme, naar man ikke er forberedt paa dem.

Man bliver skuffet i sin Tro til Mennesker, selv de, man har troet bedst. Taage og Mørke kan lejre sig om én, og man lades ene tilbage; i saadanne Tider kan et Menneskes Kinder blive blege; da er det godt at kunne føle sig i Guds Varetægt, saa kommer den Stund engang, da man faar se Meningen med det hele og forstaar, at Guds Kærlighed var i det altsammen, som modte mig. Da bliver Kristendommen til idel Mildhed, Barmhjertighed, Fred og Glæde, og da faar man Kræfterne fornyet; man faar Livsmodet, Troen og Haabet tilbage, og man faar Lyst til at kæmpe under Korsets Mærke.

Alle I Sonner og Døtre, der kæmper derude i Kulturlivet for de

store Mærkesager, I, der har lært at begejstres for Kravet om Retfærdighed og Frihed, ogsaa jeg deler jeres Begejstring, tror paa jeres Sag, deler jert Haab.

Jeg tænker, om Jesus af Nazaret kom igen, han vilde vende sig til jer, og I vilde forstaa ham, jeres Fremgang vilde ikke blive mindre, om I gik frem under Korsets Mærke. Jeres Sag er ogsaa hans Sag; skal hans Rige komme, da maa der blive Retfærdighed og Frihed paa Jorden, og han vil give jer Kræfter den lange Dag til »Kæmpedaad og til Fugleslag«; og lærer I ikke at finde Livskilden hos ham, da vil den Dag komme for eller senere, da Tomheden bliver aabenbar, som gemmes inderst i det gudlose Liv. Kristendommen er ikke en død Læreform, men den er en Livsform. Vi maa lære at sige:

Skab nu og af os en Hær,
som tør svinge Aandens Sværd
under Korsets Mærke!

Men den, som har gaet i Livets Skole, han har ogsaa lært at stemme Fordringerne til andre ned og sætte Fordringerne til sig selv op; han har ogsaa lært, at man skal være forsigtig med det haarde, det kan let blive haardest for én selv, stærkest er immer det milde. Enhver vil nok have sine Erfaringer derom; lad os fra Livet selv gribe i Flæng. Hvorfor er alle enige om at prise Hjemmet, det gor jo alle, lærde og ulærde, Kristne og ikke Kristne. Vore Digtere synger derom.

Hostrup synger:

Naar Somrens Sang er sungen,
og Kulden knuger Støvet,
og Tonen dør paa Tungen,
af Stormen overdøvet,
mit Hjem, du rige, varme,
i dine Moderarme jeg lever op paany.

Eller fra anden Side:

Trods alt det fine i fremmed Duft,
helt ren alene er Hjemmets Luft . . .

Hvad er det, der lægger en saadan Kærligheds- og Vemodsglans over Hjemmets tit saa fattige Liv? Det er Mindet om alt det milde, vi dér modte; intet Hjemliv er saa fattigt, at der ikke falder Straaler af Kærlighedens Guldglans ind derover, alt andet forsvinder i

Glemselens Flod, tilbage bliver kun det milde og kærlige, vi dér har modt.

Har I nogen Tid prøvet at se ind i et Barns Øjne; selv Mennesker, om hvem der kan siges alt andet end godt, kan bjergtages deraf; dette milde, uskyldsrene, tillidsfulde virker som Efteraars-solskin over en Skov; derfor kan et Barn ofte have en sælsom Magt over et gammelt, særindelst Menneske, andre ingen Vej kan komme med. Skont Livet i Dag lærer os dette, at »stærkest er immer det milde«, er vi dog yderst tungnemme til at fatte det; det er jo da heller ikke saa, at Kærlighedsbudet om at elske vor Næste som os selv ikke har været forkyndt.

Jeg kendte engang en gammel Mand; haard var han bleven i den Livskamp, som heller ikke havde taget blidt paa ham, og blandt de, hans Had faldt paa, var ogsaa Præsten — i Kirken kom han ikke. Da kom en ny Præst til Stedet; han eftergav ham Tiende, gav ham Mad og var mild og god imod ham; og en Dag mødte han med det Udbrud: »Saadan en Præst har vi aldrig haft; ham vil jeg høre.« Siden saa jeg ham i Kirke Søndag efter Søndag.

Hvorfor fælder Mennesker saa mange ukærlige Domme over hinanden? Det er vel nok, fordi de ikke forstaar hinanden, ikke ser til Bunds; det er ret underligt at se, hvordan der ofte hos farende Svende, der bander og tumler, til Tider kan glimte noget mildt frem, der minder om Kærlighed, de har modt.

Hvad fortæller Historien?

Han, der havde Ret til at tale haardt, Ret til at fælde Dom frem for nogen, han taler i Sandhed mildt og kærligt, sigende: »Kommer hid, alle I, som lider, og finder Hvile.« Han siger: »Dommer ikke, at I ikke skal dommes.« Han, som vidste, hvor tungt vi vilde faa ved at lære at ove Mildhed, han blev aldrig træt af at gentage: »Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet.« Og hans sidste Tale drejer sig om dette: »Elsker hverandre, som jeg har elsket jer.« Og han, der förstod Vorherre bedst af alle Apostlene, siger: »Bliver i Kærlighed, mere behøves ikke.« Men han, der dengang ovede Kærlighed, han over den daglig mod hver af os, han trættes aldrig, og fra ham lyder det endnu til hver enkelt: »Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet.«

Ja, Historien fortæller os, at selv de Mennesker, hvis Liv har været rigest paa Kærlighed, tit alligevel har følt det fattigt nok; da Kold laa paa sit Dødsleje, kom der jo Brev med Kærlighedsbud fra

nær og fjern; da hedder det om denne stærke Mand, at han brast i Graad og udbrod til sin Hustru: »Mor, man har saa travlt med Kærligheden nu paa det sidste.« Lad os lære ikke at opsætte dette med Kærligheden til det sidste. Det er ofte det, der gør Sorgens Taarer saa tunge. Lad os lære at beherske os selv, tojle vore Lidenskaber, dæmpe vort Had. En eneste Hovmodets Stund kan give et Menneske mange mørke Timer.

Nu i Digtningen kan vi ogsaa dér finde bekræftet, at »stærkest er immer det milde«. Hvorfor blev H. C. Andersen vor navnkundigste Mand? Jo, for han kunde forkynde som ingen anden, at det milde er stærkest. Det er næsten altid saadan i Eventyret, at den yngste, den ringeste, vinder Prinsessen og det halve Kongerige; det kommer af, at de har modt mest Kærlighed. I Eventyret »De Vises Sten« er det den blinde Pige, Kærlighedens milde Sosterengel, der finder Klenodiet. I hele hans Digtning klinger der inderst inde en Hymne til Kærlighedens Pris.

Lad os tænke paa en anden af vore Digttere, hos hvem det baade i Liv og Digtning kommer frem, at stærkest er immer det milde. Jeg mindes Budde. Hans Liv og Gerning er et Vidnesbyrd om, at han aldrig blev træt af at virke med alle mulige milde Midler, og hans Digtning er en Livets Virkelighed, grebet ud af selve Livet, en Mængde Vidnesbyrd om, at Solen er stærkere end Vestenvinden.

Man skulde næsten tro, naar man læser Budde, at vi immer væk holder Julefest. Vi véd alle, hvordan »Julebudet i Vintrens Vaande er Gud Faders varme Aande,« hvordan han, der er Julens Herre, kan faa det til at to i Menneskers frosne Sind. Jeg tænker mig, at der i Buddes Sind stadig har været saadan et aandeligt Tovejr. Han har i alle Fald haft nogen Evne til at faa det til at to i andre Menneskers Sind; ja, har den Dag i Dag. Tag og læs en Fortælling som »Skidtemads«. Drengen, som puffes og stødes af alle, hvis Haand er mod alles og alles mod hans. Hans Sind bliver haardere og haardere, kun ét Menneske holder han af, hans fattige Mor; da hænder det mærkelige, at Julen faar Menneskene til at være gode mod ham. Det er mere end han kan bære; da den lille, forhullede Fyr sidder ved det rige Bord, og Venlighed og Godhed strømmer ind over hans fattige Liv, da smelter det haarde Sind og han brister i Graad. Den Graad er for ham Begyndelsen til Livet, det rigtige Liv. Skallen brister, men Kærnen er bevaret, og hvad der har

kæmpet bag Sky og Nat, er dog Straaler fra Livets og Lysets evige Kilde. Ja, mon det ikke er Kærnen i al Opdragelse, dette, at kalde paa det gode, faa den haarde Skal til at briste. Men det véd I, sker ikke ved Storm og Blæst; men det sker ved Solens Varme og For-aarets milde Luftning. Maatte jeg og alle vi her og trindt i vort Land, saa mange, som har med dansk Ungdom at gøre, lære det bedre og bedre, at komme om end blot som en Lærke fattig og graa, men dog kvidrende, saa Livstrangen, Foraarslængslen vækkes. Er det bare Alvor for os og med os, da skal det nok komme for Dagen en Gang, at de har ikke kæmpet forgæves, der har kæmpet under Korsets Mærke. Ja, Herre vor Gud, lad det som Dagene gaar, mere og mere blive en Livets Virkelighed for os, at vor Gerning skal oves under dette Mærke, om den skal bære Frugt, og lad ikke for-gæves Korsmærket være rejst paa dette Sted. Skulde den Dag saa end komme, da vi hjertesaaet maa falde under Banneret, har vi blot med Troskab baaret det til det sidste, da vil være vundet det skønneste Eftermæle.

N. Thyregaard
(Lærer).

*

Hilsen fra Kirstine Sørensen.

Forst vil jeg sige alle mine Venner og Bekendte en hjertelig Tak for den afvigte korte Tid, jeg har tilbragt sammen med eder paa Kærehave.

Det har i Sandhed været en dejlig Tid at være sammen med saa mange unge Mennesker rundt om fra Landets forskellige Egne, ligesaa vel i Undervisningstimerne som naar vi, efter at have holdt Fyraften, samledes ude paa Festpladsen for at tilbringe en Del af Aftenen med Leg og Munterhed. Naar jeg tænker tilbage paa de tre korte Maaneder, hvilket jeg gør saa tit, har jeg heldigvis mange gode og dejlige Minder at tænke tilbage paa, og selv om jeg nu ikke i Virkeligheden kan være derovre og deltage i Undervisningen, er mine Tanker dog stadig henvendt paa Kærehave.

For hver Dag, der gaar, følger jeg med Undervisningen, særlig 1ste Holds Undervisningsplan; det er jo heller ikke saa sært, om det er dem, der har den største Interesse for mig, da det jo er der, jeg har været og arbejdet hele Tiden.

At faa en Højskoletur har jeg altid forestillet mig som noget

godt og skont, men jeg skal ærligt tilstaa, at jeg havde ikke tænkt, det var saa godt, som det viste sig at være.

Paa en saadan Plads faar man anderledes Øjet og Sindet opladt for det gode, særlig ved at høre gode, folkelige og opbyggende Foredrag, som jo altid forekommer paa en saadan Skole; først nu indsaa jeg, hvor godt det er at leve under saa gode Forhold i saa naturskonne Omgivelser, og frem for alt tage Del i alt det gode og skonne, der bydes paa en saadan Plads som Kærehave, baade fra Lærerne, Lærerinderne, Forstanderen og Fruen, kort sagt, alle sogte de at vise os den gode og sande Vej.

Det er ogsaa nødvendigt for os unge at have noget godt og ædelt med ud i Livet; vi kan ligesom gemme det i et lille Forraadskammer, og da, naar Humoret og Tankerne, ja, selv éns Omgivelser bliver mørke og triste, hente frem særlig af gode Minder og Tanker om, at man en Gang har opholdt sig paa en god, dansk Hojskole, kan give én fornyede Kræfter, og Arbejdet gaar meget lettere.

Og nu er det jo ogsaa lavet saadan, at enhver saa at sige kan komme paa Hojskole, thi nu kan der jo faas ikke saa lille en Amtsunderstøttelse. Er man da naaet saa vidt, at Beslutningen er taget med Hensyn til at rejse, og vi staar med Skemaet i Haanden for at begive os paa Vej, saa maa vi endelig ikke komme dér med saadanne Tanker, at enten vi lærer noget eller ikke, det gor lige meget, nu kan vi da sige, at vi har været paa Hojskole, naar vi forlader den, maa vi endelig ikke udtrykke os paa den Maade.

Nej, vi maa og skal møde med Lyst til at se og lære noget nyt. Lysten til at lære bør lige saa godt findes blandt Eleverne paa en Hojskole, som paa en hvilken som helst anden Skole. Findes der ikke Lyst og Anlæg for at lære, bliver Folgen den, at vedkommende faar for lidt ud af den kostbare Tid; derfor gælder det om at faa saa meget ud af den som muligt; thi jeg kan vel nok have Ret i, naar jeg siger: at af os kvindelige Elever, der er paa Kærehave i Sommer, er det nok Storstedelen af os, der ikke kommer paa nogen højere Skole. Det behøves heller ikke for at leve et godt Liv, naar vi har saa nogenlunde gode Skolekundskaber, har haft en Hojskole-tur, og saa frem for alt følger lidt med Tiden, baade i den ene og anden Retning, saa skal vi saamænd nok komme gennem Verden uden baade den ene og den anden Eksamen. Altid maa man have Øjet og Sindet opladt for alt godt og ædelt, gaa med til, hvad der sømmer sig, f. Eks. et godt Foredrag eller en god Oplæsning, hvil-

ket jo er noget af det bedste, der gives, og den Slags har vi ikke haft saa faa Timer optaget med paa Kærehave. Alt i alt, de tre Maanedere vilde jeg ikke undvære for mange Penge; skont jeg kun var derovre i tre Maanedere, har jeg dog haft et ikke lille Udbytte med hjem derfra. Og det, at leve i saa godt Kammeratskab, høre og se overalt gode Forhold mellem baade den ene og den anden, er noget, der sent, ja, aldrig glemmes. Gid I, alle mine gode Venner og Kammerater, maa drage derfra med lige saa lyse og gode Minder, som jeg har gjort, og det gør I sikkert uden al Tvivl.

Nu er jeg altsaa i min gamle Plads igen og har det rigtig godt; det hele vendte jo lidt forkert det første, men nu, jo, nu gaar det rigtig godt; men I kan tro, det var strengt at komme til at tage fat, saa lang en Ferie er vi jo ikke vant til at have.

Haabende at se mange af eders Navne i min Poesibog, være I alle, baade Lærerne, Lærerinderne, Forstanderen, Landvæsenselever og mine Kammerater, hilset mange Gange fra

Kirstine Sorensen.

✱

Kærehave i Regnvejrr og Kærehave i Solskin.

Begge Dele har vi set og prøvet i Sommer, og de fleste er vel enige med mig i, at Kærehave er skønnest i Solskin; men en Regnvejrsdag kan dog ogsaa have sine Fordele, som f. Eks. sidste Søndag. Da vi vaagnede om Morgenen, spurgte mine Kammerater straks, om det var godt Vejr; men jeg maatte desværre bedrove dem med, at det var Regnvejrr. Naa, imidlertid fik vi været nede at drikke Kaffe og synge Morgensang; derefter gik vi op paa vort Værelse og syede. Snart bankede det paa Døren, og der kom et Par Kammerater, hver med Sytøj; lidt efter kom der flere, saa vi snart blev saa mange, der kunde være paa Værelset. Vi bod vore Gæster venligst sætte sig i vor Chaiselong; de behøvede ikke at være bange, at den væltede, for den var nemlig sommet fast til Væggen. Vi morede os saa med Sang og lignende til Middag. Ved Middagsbordet foreslog Forstander Klodskov, at vi efter Gudstjenesten skulde danse i Gymnastiksalen, hvilket Forslag blev modtaget med Glæde. Tiden til Kaffe tid gik imidlertid hurtigt, og saa var der jo ikke lang Tid til Dansen skulde begynde; og Dansen gik derefter lystigt et Par Timer. Men Glansnummeret var dog Koncerten om Aftenen — hvor var det dejligt. Ja, jeg tror, at sidste Søndag vil blive flettet med

ind i de mange skønne og lyse Minder, vi har fra Kærehave i Sommer, skønt det den Dag var Regnvejr hele Dagen.

En Elev.

*

Her paa Kærehave er dejligt at være,
alt muligt godt vi her kan lære;
ja, nu I vel sagtens tror,
jeg det siger, fordi jeg saa nær ved bor;
men om jeg var Fynbo eller Jyde,
det samme fra mine Læber vilde lyde.
Lærerkrafter af første Klasse vi har,
om end nogle af dem lidt striks paa os ta'r;
men det er, som det bør være,
ellers vilde vi vist intet lære.
Om Aftenen leger vi tit paa Pladsen
for at rore os lidt, for vi gaar i Kassen.
Men paa Slaget ti
er det forbi,
og de pæne Piger smaa
op ad Trapperne gaa,
for Pejter slukke maa,
det skal jo være saa.

En Sjællænder fra 3. Hold.

*

S n a r t e r d e t E f t e r a a r .

Snart er det Efteraar, Bladene visner;
man mærker saa smaat, Naturen den isner;
Blomsterne falmer mere og mere,
snart er der slet ingen flere.

Og nu kommer Tiden, vi alle maa skilles;
hver til sin Plads, hvor i Verden vi stilles;
Vemod vil fylde mit Hjerte den Dag,
jeg rejse maa fra vort glade Lag.

Naar jeg i Vinter skal sidde derhjemme
i Arnekrogen, jeg Tanker vil gemme

om mangt et Minde fra Kærehave,
om alle de gode og glade Dage.

Thi mange Gange min Tanke vil ile
herhen, hver Dag, ja næsten hver Time,
og rundt omkring til dem alle her;
jeg har dog i Grunden jer alle saa kær.

Nu vidt omkring i det danske Land
rejser I ud over hver sit Vand,
nogle til Jylland, andre til Fyn,
Lolland og Falster, langt bort fra vort Syn.

Men saa vil vi haabe, der atter kommer
en Vaar med efterfølgende Sommer;
da her til Elevmødet alle vi stævner;
jeg haaber, I kommer, saafremt I det evner.

Nu vil jeg sige dem, alle de kære,
Tak for den Tid, vi sammen har været,
Lærerinder og Lærere alle,
Klodskov og Frue, ja, Tak til dem alle.

Ja, Tak til alle de kære Veninder
for lyse, glade og gode Minder,
som jeg bringer herfra med til mit Hjem,
jeg aldrig, aldrig vil glemme dem.

Og nu Farvel til den hele Skare,
som bort herfra nu snart maa fare;
jeg ønsker jer Lykke, jeg ønsker jer Held,
jeg ønsker det tusinde Gange, Lev vel!

Kis.

*

K æ r e h a v e S k o v.

Oktober 1908.

Det var saa underligt stille og tyst
en Morgen jeg gik min vante Gang,
forstummet var Sangen i Fuglebryst
og taarevædet Bladene hang. —

Gulnet, vemodigt Lovet faldt
 paa grønne Tuer og Gange.
 Og hvor jeg gik, mig mindede alt
 om Latter og glade Sange.

Selv Egen, den gamle Petrille, hun staar
 saa spraglet i Efteraarsdragt.
 Men atter hun grønnes ved kommende Vaar,
 naar Skoven igen staar i Pragt.

Og Festpladsen stod saa ensom, forladt,
 paa rige Minder den gemmer;
 om Sommer og Ungdom i Leg og Tagfat,
 om hundrede glade Stemmer.

Hjertelig Hilsen til de mange, som jeg kender, Elever og Kursusdeltagere, fra eders

Ellen Christensen.

*

Slutningsfesten paa Kærehave.

Sidste Søndag oprandt med Travlhed i alle Kroge, lige fra den tidlige Morgenstund. Der var jo meget at ordne for Udstillingen, og der var flere, der ikke var rigtig færdig med deres Haandarbejder. Jeg maa tilstaa, at jeg om Morgenen satte mig til Rette i Sengen og gav mig til at fuldende en Lysedug, inden jeg stod op; men endelig var den færdig, og et »Gud ske Lov« slap ud, saa mine Kammerater forskrækket fo'r op af deres søde Sovn. En, to, tre var vi alle oppe, kom hurtig i Tojet, og saa ned til Morgenkaffen. Denne fik vi snart slugt, og nu gik Farten over til Skolekokkenet, hvor en Del af os fik travlt med at ordne og pynte flere Ting, som skulde med paa Udstillingen. Nogle hjalp til med Haandarbejderne, andre med Havebrugssagerne, ja, alle havde travlt. Endelig til Middag var alt færdigt, og det tog sig særdeles smukt ud. Efter Middagen havde vi rigtig Tid til at beskue hele Herligheden, og hvor fornøjeligt var det ikke at se det i en Samling alt, hvad vi havde forarbejdet i Sommerens Lob. Tit er der protesteret mod Haandarbejdet, men naar man en saadan Dag betragter alle de smukke Ting, kan man ikke andet end glæde og interessere sig for det. Og saa Husflidssagerne. Hvor er det ikke morsomt at komme hjem og

kan vise en smuk Borste, en Kurv og et Par nyforsaaede Stovler, man selv har lavet. Man faar en vis Forkærlighed for disse Ting, fremfor dem, man kober; tillige minder de altid om den dejlige Tid paa Kærehave. Ja, meget var der at se i Søndags, baade fra Mark og Have, forskellige lækre Frugter, som fik Tænderne til at løbe i Vand paa Folk; ja, selv fra Bigaarden var der udstillet Honning og Biredskaber.

Om Eftermiddagen var der Gymnastikopvisning baade af kvindelige og mandlige Elever, der gjorde deres bedste for det store Publikum, der var modt; og skont de fleste af Pigerne ikke havde mere end et halvt Aars Øvelse, maa man sige, at de slap godt fra det; saa meget mere, som de fleste havde stærk Feber af Angst for at optræde. Efter Gymnastiken samledes man paa Festpladsen for at høre Sang af Pigerne. Sangen blev afbrudt ved en lille Tale af Forstanderen, men fortsattes derefter til Spisetid. Dagens Program var righoldigt; thi Kl. 8 samledes Folk igen, og nu var det til Koncert i Kursusdeltagernes Spisesal, hvor Fotograf Hansen, Ringsted, Frk. H. Christensen, København, Frk. Tranekær, Aage og Gudrun Kirk her ved Skolen gav Numrene. Aftenen sluttede med en lille Omgang »Tyv« ved den nye Lux-Belysning, hvorefter man begav sig til Ro, glade for den indholdsrige Dag.

Kis (Elev).

*

Slutningsord af Forstander Nielsen-Klodskov.

Søndagen den 27. Septbr. blev der afholdt Slutningsmøde med Skolens Elever i den overbyggede Gaard. Pastor V. D. Hansen, Ringsted, og Lærer, cand. theol. J. B. Hoyer talte.

Efter Cand. Hoyers Tale sang man: »Kærlighed fra Gud« og Forstander Klodskov udtalte:

Gud ske Lov, at vi kan slutte dette Skolehalvaar med en hjertelig Tak for denne Sommer. Min Kone og jeg har mange at sige Tak til. Forst siger vi en hjertelig Tak til alle Lærerinder og Lærere for godt Arbejde og Samarbejde paa alle Omraader, og i lige Maade siger vi Tak til vore faste Hjælpere blandt Piger og Karle. Det er fra os en oprigtig og hjertelig Tak; thi det har været tro og god Hjælp. Vi glæder os til fortsat Samarbejde med dem alle. Til Pigerne, som nu rejser herfra, vil vi sige, at I tager meget med jer af det, der har gjort Sommeren 1908 saa skon og rig her i Kære-

have; men I efterlader jer et godt, lyst og venligt Minde, og det vil vi bevare længe, ja, jeg tror, at vi aldrig vil glemme det. I tager meget med jer, naar I nu rejser herfra; men Gud ske Lov, vi tør tro, at hans Miskundhed og Kærlighed er lige stor og rig mod os. Det er den Tro og det Haab, der giver os Mod og Lyst til at byde det næste Hold Elever velkommen. Gud give, at den ogsaa maa følge jer paa alle jeres Veje!

Saa gaar vi frit
 enhver til sit
 og stoler paa Guds Naade!
 da faar vi Lyst og Lykke til
 at gøre Gavn som Gud det vil
 paa allerbedste Maade.

Sang: »Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud«.

*

Oversigt over Besøget paa Kærehave i de 5 forløbne Aar, Skolen har virket, fra Novbr. 1903 til Novbr. 1908.

Aarene	Karle	Piger	Mænd	Kvinder	Landvæsens- elever	Ialt
1903—04	84	90	202	108	13	537
1904—05	91	82	249	167	11	600
1905—06	99	93	202	280	16	690
1906—07	81	80	295	313	21	790
1907—08	101	106	244	318	18	787
Ialt...	456	451	1132	1186	79	3304

Karleskolen er 6 Mdr. (Novbr.—April); dette Kursus begyndte 1903.
 Pigeskolen er 5 Mdr. (Maj—Septbr.); dette Kursus begyndte 1904.
 Pigeskolen er 6 Mdr. (Novb.—April); dette Kursus begyndte 1907.
 Mændenes Kursus er 11 Dage (1ste og 3die Tirsdag i hver Maaned Aaret rundt).

Kvindernes Kursus er 11 Dage (1ste og 3die Tirsdag i hver Maaned Aaret rundt).

Landvæsenselevernes Kursus er 6 Mdr. (Maj—Oktb.), kun for Karle, der har været Elev paa Vinterskolen. Disse Kursus begyndte 1904.

Skolen har i Sommer været besøgt af 90 Piger, 342 Kursusdeltagere og 18 Landvæsenselever, altsaa 450 Deltagere i Kursus. Det er det højeste Antal, der i et Halvaar har besøgt Skolen.

Elevernes Hjem.

598 Elever var Born af Parcellister, Husmænd og Arbejds mænd, 201 Elever var Born af Gaardejere og 187 Elever var Born af Lærere, Bestillingsmænd, Gartnere, Haandværkere, Handlende o. a.

Elevernes Hjemstavn.

452 Elever var fra Sjælland og Møen, 106 fra Fyn, 100 fra Lolland og Falster, 298 fra Jylland, 26 fra Bornholm, 3 fra Sønderjylland og 1 fra Sverige.

Korte Kursus.

Af korte Kursus har her ialt været afholdt 74. Besøget af de 2318 Kursusdeltagere fordeler sig provinsvis saaledes: fra Sjælland og Møen 1045, fra Lolland og Falster 296, fra Fyn 258, fra Jylland 638, fra Bornholm 64, fra Færøerne 1, fra Norge 7, fra Sverige 8 og fra Finland 1. Antallet af Kvinder var 1186, af Mænd 1132.

Ca. 10,000 Besøgende aarligt i korte Besøg.

Alder.

Den gennemsnitlige Alder har for Elevernes Vedkommende været for Karle $23\frac{2}{3}$ Aar, for Piger 22 Aar, og den gennemsnitlige Alder for samtlige Kursusdeltagere har været $34\frac{1}{4}$ Aar.

Livsstilling.

Elevenes Livsstilling eller Erhverv var Landbruget med dettes Bierhverv; der var dog blandt dem 7 Gartnere, 5 Tømrere, 1 Snedker, 2 Møllere, 1 Smed, 3 Skomagere, 1 Mejerist, 1 Hovmester, 3 Mejersker og 6 Syersker.

Kursusdeltagernes Livsstilling eller Erhverv var saaledes: 1346 Deltagere havde et lille Land- og Havebrug, 188 Landhaandværk med Jordbrug, 127 var Gaardbrugere, 34 var Gartnere, 155 var Syersker og 468 var ugifte Bestyrere, Husholdersker, Karle, Piger o. a.

Understøttelser.

Eleverne. 1 Elev havde 210 Kr. i Amtsun­derstøttelse, 123 Elever havde hver 180 Kr., 1 havde 174, 8 havde 162, 2 havde 160, 134 havde 150, 1 havde 146, 14 havde 144, 1 havde 140, 1 havde 138, 6 havde 135, 4 havde 132, 175 havde 125, 69 havde 120, 2 havde 108, 1 havde 105, 135 havde 100, 5 havde 90, 2 havde 80, 14 havde 75, 4 havde 60 og 2 havde hver 50 Kr. og 202 havde ingen Amtsun­derstøttelse.

Landvæsen­eleverne havde alle, paa en enkelt nær, hver en Un­derstøttelse paa 20 Kr. maanedlig gennem Landbrugsministeriet.

Kursusdel­tagerne havde som Regel den Understøttelse, der er nødvendig for at dække Udgifterne til Rejsen og Opholdet paa Skolen.

N. J. N. K.

*

Et Besøg paa Kærehave Husmandsskole.

De midtsjællandske Tyendeforeninger havde indbudt til Som­merfest i Kærehave Lystskov ved Ringsted. Festen indledes med et interessant Besøg paa Husmandsskolen, hvor Forstanderen, Hr. Nielsen-Klodskov, elskværdig stillede sig selv og to Lærere til Dis­position.

Vi føres først rundt i Skolebygningerne, der er særdeles vel ind­rettede, gennem en udmærket, stor Foredragssal (en overbygget Gaard), der har den Fordel, at ingen Støj udefra kan trænge der­ind, gennem store Spisestuer for Eleverne, en smuk Dagligstue, hvor Møblerne er udført efter Dansk Husflids­selskabs Konkurrence­te­gning for Husmandsmøbler, der er meget stilfuldt og smukt.

Videre gaar vi gennem Husflidsafdelingen, hvor Eleverne lærer Pilefletning, Børstenbinding, Paparbejde og Stovlesaaling. I Skole­kokkenet er der Plads til 24 Elever, inddelt i fire Familier; der læres foruden Madlavning, Haandarbejde, Stuepige­gerning, Tøjbe­handling o. s. v.

Med særlig Interesse beses den store og velholdte Have, som bugner af Frugt; det er slet ikke til at blive færdig med at beundre det altsammen. »Jo,« siger Forstanderen, »saa meget Frugt og Grontsager burde der være allevegne, det er kun fordi Folk ikke kender de rigtige Sorter, at Resultatet bliver daarligere.« Det sam­me gælder Forsøgsmarkerne; her eksperimenteres stadig for at fin­

de de bedste Sorter af alle Slags, og Resultatet er udmærket. Vi faar ligefrem Lyst til at faa et Stykke Jord og forsøge med, og den Tanke bliver ved at paatrænge sig os. Hvor vilde det dog være et stort Fremskridt, om alle de besiddelsesløse Arbejdere fik netop saa stort et Stykke Jord hver, som de selv kunde overkomme at dyrke; det skulde nok trække Folk ud paa Landet igen fra Byernes elendige Arbejdsloshedensforhold. Forhaabentlig vil Adgangen til Jord efterhaanden blive saa billig, at dette kan ske, saa Ungdommen kan se det som en ikke alt for fjærn Virkelighed, naar den synger med Skjoldborg: »Vi vil rejse nye Huse, nye Hjem fra Strand til Strand, med de Hundredtusind Haver smykket skal du staa vort Land.«

Kærehave fortjener at have alle sine Elevpladser optaget, fordi de unge dér kan lære, at det lonner sig at sætte noget ind paa at faa sin egen Bedrift, hvor Arbejdet kan give et saadant Udbytte, at Livet kan leves uden alt for mange økonomiske Vanskeligheder.

C. M.

En stor Dag for Ringsted og Kærehave.

Sondag den 21. Marts blev den gamle Set. Bendts Kirke i Ringsted genindviet, efter at have været under Ombygning i ca. 10 Aar. Denne Festlighed blev noget af det pragtfuldeste, som Ringsted har set. Omtrent alle Medlemmer af Kongehuset, Ministrene, Finansudvalget, flere Rigsdagsmænd og mange andre høje Personer var mødte. Saaledes var Adelen og Omegnens Godsejere talrigt repræsenteret, og Gejstligheden mødte med Sjællands Biskop i Spidsen foran en Procession af mange Præster.

Selve Kirkeindvielsen fik sin Glans af alle de ovennævnte Fremmede, og Tilstromningen til Kirken var naturligvis ogsaa overvældende.

Biskoppens Tale foran Alteret var ganske umulig at høre i det store Rum, og Sognepræstens Tale fra Prædikestolen var ogsaa til Tider vanskelig at forstaa. Derfor blev Indtrykket, man fik gennem Øjet, som fæstede sig, bedst, og her var alle enige om, at Ringsted nu havde en af de smukkeste og sjældneste Kirker i Danmark, og denne Kirke staar tillige som et af de ypperste Minder fra den Tid, da Danmark var et stort Rige. Kirken blev paabegyndt Aar 1076 og tjente særlig under Valdemarerne til Begravelsesplads — hvem

véd ikke, at udi Ringsted ligger Dronning Dagmar. Ialt er 26 kongelige og fyrstelige Personer begravet her.

Efter Kirkeindvielsen blev der sorget for de legemlige Fornødenheder ved en Frokost i Ringsted Bys smukke Pavillon, som i Dagens Anledning var nydeligt pyntet. I denne Frokost deltog flere af Byens Spidser. Der maatte betales Kr. 12,50 pro persona for at faa Lov til at spise med; men alt var jo ogsaa kongeligt paa denne Dag.

Her faldt saa de Kors, man ventede. En Del blev Riddere, nogle nøjedes med at blive Dannebrogsmænd, og man saa kun et enkelt blinkende Storkors.

Efter Frokosten kørtes til Kærehave Husmandsskole. Denne Begivenhed, at Kongen vilde gæste Skolen samtidig med Kirkeindvielsen, forlod nogle Dage i Forvejen, og straks mærkede man en febrilsk Travlhed. Der blev lavet Æresporte, Flagalléer, og Skolens Omgivelser bølgede tilsidst som et Hav af Flag og Guirlander, og alle ventede, at det vilde blive en stor Dag for Kærehave.

Kongens Ankomst var sat til Kl. 3, og til den Tid var alt færdigt til Modtagelsen.

Fællesspisningen i Ringsted var imidlertid trukket længere ud end beregnet, saa Kongen med Følget viste sig først, da Klokkeren manglede 10 Minutter i 4. Men trods knagende Kulde og pløret Føre holdt alle Stand, og da Kongen svingede ned mod Skolen, blev han modtaget med: »Der er et yndigt Land . . .«. Kirk dirigerede.

H. P.

Gæsterne førtes rundt under Hr. og Fru Klodskovs, Lærerinders og Læreres Ledelse gennem den gamle Skoles Foredragssal, Forstanderens private Lejlighed og Skolens store Køkkenlejlighed, til Spisestuerne i Østfløjen. Her ventede en righoldig Udstilling af Husflid, Haandarbejder og Husholdningsgenstande. Alt nyttigt og praktisk anvendeligt.

At dette var noget, der interesserede Gæsterne (og da forresten ogsaa havde godt Krav dertil), saa man af den Grundighed og undersøgende Opmærksomhed, Genstandene blev til Del. Trafikminister Jensen-Sønderup underkastede Træarbejderne en kritisk Undersøgelse og spurgte os betænksomt, om nogle Klapper, som var anbragt paa en udstillet Boghylde, nu ogsaa var anbragt som det sig hør og bor paa en velskabt Boghylde.

Landbrugsminister Anders Nielsen skænkede Bogerne sin særlige Opmærksomhed. Hr. A. Nielsen kendte jo af egen Erfaring, at disse er et udmærket Led i Kæden, ved hvilken en fremadstræbende Ungdom skal hæve sig op til god Kultur. Konsejlspræsident Neergaard og Handelsminister Joh. Hansen gav efter for Fristelsen til at drofte lidt, hvad der laa d'Herrers Hjerter nærmest: Politik.

Om Pigernes Haandgøringsarbejde udtalte Dronningen sig anerkendende, medens en Kreds af Kendere betragtede de veltilberedte og smagfuldt anrettede Spisevarer.

Herfra gik man til Gymnastiksalen, hvor c. 50 Karle ovede Gymnastik og anstrengte sig for at genvinde den under Ventetiden saa stærkt faldende Legemstemperatur. For de højfornemme Tilskuere leveredes Armstrækninger, ført med en saadan Kraft, at Salens Vægge bævede som ved en Jordrystelse.

Turen gik derefter til Mindestenen for Husmand P. Hansen, Lundby, paa Festpladsen i Skoven, hvorefter man samledes i den overbyggede Gaard. Gæsterne modtoges her af Eleverne med Sangen: »Hoje Nord«.

Forstander Klodskov holdt derefter følgende Tale:

5½ Aar er nu gaet, siden Deres Majestæt første Gang viste Skolen den Ære at aflægge et Besøg her. Den Gang glædede det mig hjerteligt at mærke den Forstaaelse og Interesse, som Deres Majestæt havde for den Gerning, her skulde gøres, og jeg husker endnu saa tydeligt som var det i Gaar, de gode Ønsker og Forhaabninger, som Deres Majestæt den Gang udtalte for Skolens Fremtid: At Arbejdet maatte lykkes og blive til Guds Ære og til Gavn for det danske Folk! Og Gud ske Lov, at jeg i Dag kan sige Deres Majestæt, at de gode Ønsker og de store Forhaabninger i mange Maader er opfyldt. Den ene Skolebygning er bleven til to, og Aar for Aar har Skolen vundet langt større Tilslutning baade hos unge og gamle Kvinder og Mænd af den danske Husmandsstand, end jeg havde ventet, og jeg har mange Udtalelser for, at Opholdet her har været til Gavn og Glæde for dem i deres Hjem og daglige Arbejde; men Gud ske Lov, at jeg ogsaa har folt her i Kærehave, »at al Ting føjes som Gud vil, her er trygt at dvæle!«

Dette er det mig en hjertelig Glæde at sige Deres Majestæter.

Det er paalagt mig af Skolens Elever og Kursusdeltagere, Skolens Lærerstab og hele Personale, at bringe Deres Majestæter, kongelige Hojheder og alle Skolens Gæster en Tak for det ærefulde

Besøg her i Dag; men først og sidst en hjertelig Tak fra min Hustru og mig. Mindet om dette Besøg vil være uforglemmeligt for os.

Kong Frederik kvitterede straks med en lille improviseret Svar-tale, hvori han gentagne Gange udtrykte sin og Dronningens Tak til Hr. og Fru Klodskov for deres Arbejde paa Skolen til Gavn for vort skønne Fædreland. Hans Majestæt kunde ikke tænke sig at være paa denne Egn uden at gæste Skolen. Det glædede ham, at han havde kunnet indfri det Løfte, han for 5½ Aar siden ved sit første Besøg paa Skolen afgav. Han kunde ikke tænke sig, at Skolen var bleven saa meget forandret. Den Gerning, der ovedes her, havde han fulgt med den største Interesse, og han vilde haabe, at de Ønsker, han den Gang udtalte, maatte gaa i Opfyldelse, og at Gud vilde give Lykke og Velsignelse dertil, saa Skolen gik en lys og lykkelig Fremtid i Møde.

De mange Elever, der gik ud fra Skolen, vilde medfore, at der blev oprettet mange smaa Hjem, og disse Hjem ansaa han for gode Hjem til Værn for Danmark.

Vilde Eleverne følge det Motto, der var sat over Indgangsdøren til denne Bygning:

Den, der bidrager til andres Lykke,
øger sin egen . . .

saa vilde de sikkert blive gode og brave Samfundsborgere.

Majestæten sluttede med de varmeste Ønsker for Skolen. Han havde i Sandhed følt: »at al Ting føjes som Gud vil, her var godt at dvæle!«

Eleverne sang: »Hil, Danmark« og »Dejlig er Jorden«.

Gæsterne steg saa til Vogns, ved hvilken Lejlighed Forstander Klodskov udbragte et »Leve Kong Frederik den Ottende og Dronning Louise!«

Vogntoget rullede i Støvregn mod Banegaarden.

Flagene smældede nu for Kærehaves Borgerlige alene. Kongetoget var borte, men Skolen et smukt Minde rigere.

(»Venstres Folkeblad«.)

Will.

*

K æ r e h a v e g a a r d .

Der skulde ikke gerne gaa et Aar hen uden at Skolen tog nye Opgaver op, og da vi nu har faaet forholdsvis god Skik paa Skolens Anlæg og i det hele paa den Jord, der horer til Skolen, har jeg i

den sidste Tid haft min Opmærksomhed henvendt paa en Udvidelse af Skolens Jordareal.

Der er mange Ting, der kan tages op i smaa Bedrifter, og kunde vi faa anlagt nogle af den Slags i Nærheden af Skolen, kunde de nok blive Monster og et godt Eksempel for andre. Læserne vil finde nogle af mine Forslag fremsat i Artiklen om Køgekilde-Fjerdingen.

Kærehavegaard kender alle, der har været paa Kærehave; det er den Gaard, der ligger lige Vest for Skolen, tæt ved Skovfogedboligen. Den har vi købt af Pallesen, og vi overtog den 1. Februar. Forelobig har Gaarden faaet Navnet *Kærehavegaard*. Stuehuset er lejet ud til en Mand, der har været paa Kursus her, og Driften ledes indtil videre herfra.

Til Gaarden horer 30 Tdr. Land; det er fortrinlig Jord og beliggende mellem Landevejen og Kirkestien.

Vi glæder os til at faa en rigtig smuk Bedrift og noget kont paa den Plads.

Med Ønsket om en glædelig Paaskefest hilses alle Elevforeningens Medlemmer fra Kærehave ved

Margrethe og N. J. Nielsen-Klodskov.

Kærehave, 5. Marts 1910.

*

K ø g e k i l d e - F j e r d i n g e n .

Køgekilde er en lille Dam paa den sydlige Side af Landevejen mellem Ringsted og Kærehave, omtrent ud for Lille Kærehave. Den staar aftegnet paa Kortet, og Trækkere, der skulde til Marked, vidste, at de der kunde vande deres Kreaturer. Vandingssteder og Hvilepladser findes der flere af langs de sjællandske Landeveje.

Køgekilde-Fjerdingen er et Jordareal paa 32 Tdr. Land, og da Kilden ligger paa den, er det naturligtvis den, Jorden har faaet Navnet efter.

For en Maanedstid siden sendte jeg et Andragende til Ringsted Byraad, og det saa ud til, at Køgekilde-Fjerdingen skulde hore til Kærehave og følgende Plan realiseres:

(Har været optaget i Ringstedbladene.)

Mit Andragende gik ud paa: 1) at Køgekilde-Fjerdingen (32 Td. Land) blev solgt til mig som Arvefæste — Købesummen 1600 Kr. og en aarlig Afgift af 2 Tdr. 6 Skpr. Byg pr. Td. Land efter Kapiteltakst. Dette blev vedtaget. 2) At en Del af Køgekilde-Fjerdingen

inden 5 Aar skulde udstykkes i 3 Lodder fra 5 til 15 Td. Land, og at der paa hver Lod skulde opfores gode, tidssvarende Bygninger, der baade med Hensyn til praktisk Indretning og det ydre samt Omgivelserne om Bygningerne kunde være sunde, smukke, monsterværdige Husmandshjem.

Det blev vedtaget, at hele Køgekilde-Fjordingen skulde bruges til dette Formaal, og derved blev altsaa det tredie Punkt i Andragendet forkastet. Jeg ansogte nemlig om, at der blev givet Tilladelse til at opføre 3 Arbejderboliger med Have.

Boligerne og Haverne skulde anlægges som Monster for Hjem af den Slags.

Mit Andragende var ledsaget af en lille Tegning over Udstykningen, og i Henhold til denne, der stottede sig til Opmaalinger, jeg havde foretaget paa Stedet, vilde hele Landevejsfacaden fra Avlsbruger L. P. Jensen og omtrent til Køgekilde, ialt ca. 500 Alen, blive optaget af de 3 nævnte Smaasteder og de 3 Arbejderboliger. Alle Husene skulde ligge i én Linie, omgivet af Haver og Læplanter mod Nord, Øst og Vest. Der var rigelig Plads, da der efter Størrelsen af Husene kunde blive fra 50—100 Alen Landevejsfacade til hvert, og Pladserne var tænkt 100 Alen dybe.

Paa Tegningerne var alt beslagnagt; der var ikke Mulighed for Spekulation. Køgekilde-Fjordingen kunde ikke benyttes til andet end det, Andragendet gik ud paa, hverken nu eller i Fremtiden.

Jeg var forberedt paa, at skulde Planen realiseres, saa det kunde blive et lille monsterværdigt Landbøkkvarter, saa vilde det kræve meget Arbejde fra Skolens Side; men jeg tror ogsaa, det kunde blevet af Betydning for Skolen. Køgekilde-Fjordingen egner sig ret godt for smaa Landbrug. Der kan navnlig vokse Roer, Klover, Græs og Grøntsager; men Jorden er vaad, sur og uren; den trænger til Afvanding ved Dræning, Kalk og et Sædskifte, der kan rense Jorden. Naar der saa tillige blev holdt gode Besætninger, og Godningen og Ajlen blev opbevaret og anvendt forstandigt, vilde det snart kendes. Det var Opgaver for unge, dygtige Folk med Forstaaelse af, hvorledes et saadant Arbejde skal gribes an, og af dem kender jeg da nogle. Men lige saa vigtigt vilde det være, naar de smaa Steder skulde være Mønstersteder, at de baade indendørs og udendørs blev anlagt efter en noget anden Plan, end den Slags Hjem hidtil er anlagt efter. Næsten overalt paa Landet ser man, hvor der bygges Huse og Gaarde ved en offentlig Vej og da særlig

ved en Landevej, at de lægges med Facaden ud imod Vejen uden Hensyn til, om Stuerne kommer til at vende imod Nord, saa der ikke kan komme Sol ind i dem. Mange har glemt Sandheden i det gamle Ord: »Dér hvor Solen ikke kommer, dér kommer Lægen«. De Vejfarendes Blikke gør ikke Stuerne sunde, lyse, varme og hyggelige; og dog er der mange, som, naar de bygger deres Huse, tager mere Hensyn til de Vejfarende end til at faa gode, velindrettede Bygninger, der kan ligge omgivet af Læ mod Vest, Nord og Øst. Vi trænger ogsaa til at se, at »Husmandsmobler« først og fremmest horer hjemme i en Husmandsstue; nu bruges de i en Del »moderne« Hjem, og derfra bliver de vel nok med Tiden »fine« og kommer ud paa Landet.

Fra mange Sider er der i de senere Aar arbejdet en Del paa at give gode Raad med Hensyn til, hvorledes en Husmandsbedrift udendørs og indendørs bør anlægges, og her paa Skolen er vi jo særlig godt kendt med dem. Jeg havde derfor onsket at virkelig-gøre disse i de tre Smaabrug, som skulde anlægges paa Kogekilde-Fjerdingsgen, og jeg er glad ved, at Byraadet ogsaa kunde gaa med til det.

Hvorfor Planen ikke blev til Virkelighed.

Men naar Planen alligevel, i alt Fald ikke forelobig, bliver til Virkelighed, saa er Grunden den, at de tre Arbejderboliger horer med og lige fra først af har hort med til Planen; de har en lignende Betydning for Skolen som den, vi ventede at Husmandsbrugene skulde faa. Landarbejderne er der endnu Brug for, ja, det kunde se ud til, at der igen blev Brug for en fast Mand — som Fodermester — paa større Bondergaarde, hvor der ikke i adskillige Aar har været en »Husmand«, og Herregaardene har Brug for Husmænd, de Mænd, der bor i et Hus, hvortil i Reglen kun horer en Have. Hist og her tilbyder der sig ogsaa »løst Arbejde«, som bedst kan udføres af Folk, som ikke er meget bundet til egen Bedrift. Jeg kender da ogsaa Folk, som i alt Fald i nogle Aar foretrækker den Slags Pladser, maaske nok nærmest af den Grund, at de mangler Midler til at faa et Husmandsbrug og mangler Forstaaelse af, hvorledes det skal passes. For Tiden er den jordløse Landarbejder efter min Mening daarlig stillet, og der er fra Samfundets Side ikke gjort noget for at forbedre hans Hjem. Naar der fra Skolens Side kan tænkes paa at anlægge Mønsterhjem for Husmænd, bør vi tage Arbejderhjemmene med. Eller kan det ventes, at andre løser

denne Opgave? Ser man Arbejderboligerne i Nabobyerne, saa vil vist alle indrømme, at der trænges til Forbedringer; der kan ikke ventes gode Arbejdere, naar deres Hjem er saa daarlige. En Arbejderbolig paa Landet bør anlægges saaledes, at det kan være en sund Bolig, og Omgivelserne ordnede saaledes, at der er Læ, Frugt-, Kokken- og Blomsterhave; det kan blive af stor økonomisk Betydning at forstaa at dyrke og anvende den Slags til eget Brug. Ved Dyrkning og Anvendelse af Frugt og Køkkenurter kan der faas god og billig Mad. I Fritiden kan Manden yde en Haandsrækning til Pasningen, det ovrigte kan Konen og Børnene ordne. Paa en Grund fra 3 til 5 Skpr. Land kan der anlægges et saadant lille Hjem, saa der bliver Betingelser for, at det kan blive et hyggeligt lille Hjem, og det bliver ikke for dyrt at bo i. De fleste af de nuværende Landarbejderboliger er meget dyre; de ligger udsat for Vind og Vejr, de er kolde, usunde og saa lidt hyggelige, at de ikke over den Tiltrækning, som et Hjem bør ove paa Hjemmets Beboere.

Ja, det var i Hovedtrækkene saadan, jeg havde tænkt mig Kogekilde-Fjerdingen anvendt.

Kærehave Husmandsskole pr. Ringsted, den 5. Marts 1910.

N. J. N. K.

*

»N u t i d e n« og »F r e m t i d e n«.

I det sidste Elevblad skrev jeg om Kobet af den lille Gaard, der ligger Vest for Skolens Jord og Syd for Landevejen fra Kærehave til Ringsted. Denne Gang kan jeg meddele, at jeg nu ogsaa har kobt den anden lille Gaard Vest for den førstnævnte og paa samme Side af Landevejen.

For nogle Aar siden brændte en Del af Gaarden ved Lynnedslag, og i det væsentligste er Bygningerne derfor nye. Til Gaarden horer omtrent 19 Tdr. Land Jord, og det er min Hensigt at kobe et lille Hjørne paa 1 Td. Land, der nede ved Banen skærer sig ind i Gaardens Jord; derefter skal den deles i 2 Parceller à 10 Tdr. Land. Landbrugsbygningerne til den nuværende Gaard skal forandres en Del, saa kan Indretningen blive god og praktisk. Der skal være Plads til 2 Heste, 8 à 10 Køer, Kvier og Kalve, 3 Grisesøer, 20—30 Slagterisvin og 25—50 Høns. Jorden skal inddeles i 10 Skifter. Deraf skal 1 Td. Land anvendes til Have, særlig Frugthave og Læbælter, 2 Tdr. Land skal anlægges med Lucerne, 2 med Rodfrugter, 1 med

Klover og Græs, og maaske skal 1 Td. Land dyrkes med Froavl og Handelsplanter. De øvrige Marker skal dyrkes med almindelige Mark-Kulturplanter i Vekseldrift.

Jeg har tænkt at kalde det Sted for »Nutiden«; det er nemlig bygget saadan, som man i Almindelighed hidtil har bygget. Stuehuset ligger frit, det er grundmuret i én Etage og tækket med Cementtagsten. Ud imod Landevejen, altsaa imod Nord, har det 3 trefags Vinduer. Blomsterhaven ligger Nord for Stuehuset, altsaa mellem Landevejen og Stuehuset. Landbrugsbygningerne bestaar af tre sammenbyggede Længer mod Øst, Syd og Vest om en aaben Gaard, der altsaa ligger Syd for Stuehuset. Landbrugsbygningerne er dels grundmurede, dels Bindingsværk og tækket med Straa og Pap. Alle Bygningerne er brandforsikrede for ca. 6000 Kr. Vi har begyndt paa Arbejdet med Omforandringen, og det skulde være færdigt til Indflytning i Foraaret 1914. Maalet, vi vil stræbe efter at naa, er en god Nutidsdrift, ja, helst en af de bedste i Nutiden.

»Fremtiden« skal det Sted kaldes, der skal anlægges lige Øst for »Nutiden« paa de andre 10 Tdr. Land af Gaardens Jord. Elever og Kursusdeltagere véd, at jeg ofte har talt til dem om, hvorledes jeg mente, at de skulde anlægge deres Hjem. Halvaar efter Halvaar har jeg tegnet nogle Forslag paa Tavlen, og Eleverne har i deres Fritid brudt Hovederne med at løse Opgaven. Men jo mere jeg har arbejdet med dem, har jeg lært, at Opgaven er saa vanskelig og vigtig, at jeg maatte forsøge en virkelig Losning. Derfor tager vi nu fat. Jorden og Beliggenheden er som skabt til et Fremtidshjem. Arealets Størrelse passer ogsaa efter min Mening meget godt, og nu vil jeg bede interesserede Læsere om at se lidt paa Tegningen af Omgivelser og Bygninger.

Landevejen ligger lige i Øst og Vest. Syd for den ligger altsaa Byggepladsen. Jeg skal begrunde, hvorfor jeg har lagt det, som det ligger. Et gammelt Ord siger: »Dér, hvor Solen gaar ind, gaar Lægen ud«, eller: »Dér, hvor Solen kommer, kommer Lægen ikke«. Og vi véd, at Sundhed er en Betingelse for Lykke. Vi har ogsaa et Ord, der siger: »Naar man er rask, er man sin egen Lykkes Smed«. Det er derfor nødvendigt, at Fremtidens Hjem bliver Solhjem. Vi kender Solens Vej paa Himlen baade Sommer og Vinter. Om Sommeren gaar den i en stor Bue fra Nordøst til Nordvest og om Vinteren i en lille Bue fra Sydøst til Sydvest. Vi kan faa Solen ind i vore Stuer, fra den staar op, til den gaar ned, naar vi har Vinduer

fra Nordøst Syd om til Nordvest. Men Vintersol faar vi ikke gennem Vinduer mod Nordøst og Nordvest. Tegningen af Stuehus og Avlsbygninger viser, at der er taget Hensyn til Solen.

Læ er ogsaa nødvendigt; der er ingen, vi maa skatte saadan til som til Kulden, og den kommer med Blæsten. Det kan fryse haardt, uden at det generer synderligt, naar det kun er stille Vejr; men blæser det, skal der mere Brændsel til. Vi spiser mere, naar det er koldt, end naar det er varmt, og det er dyrere at fyre med Mad i Kroppen end med Kul i Kakkelovnen. Køerne giver mindre Mælk, Grisene lægger mindre paa sig, Hønsene lægger færre Æg o. s. v., altsammen naar Husene er for kolde. Det er dyrt at leve i Huse, der ikke er beskyttet mod Kulden og Blæsten. Jeg har set i en Statistik, at Huse, der ligger omgivet af Læ, ligger dobbelt saa længe som Huse, der ligger frit. De aarlige Vedligeholdelsesudgifter bliver ogsaa mindre, naar Bygningerne ligger lunt, og derfor maa vi beskytte dem, at de ikke slides op af Vind og Vejr. Vi har Blæst fra Vest, Nord og Øst. Naar der er godt Læ fra de tre Sider, og der er plantet saadan, at Planterne ikke tager Solen bort fra Husene, saa kan der blive en lun og hyggelig Boplads; thi hvor der er Sol og Læ, kan der skabes Hygge. Det vil ogsaa ses paa Tegningen, at Plantningen skærmer fra de tre Sider.

Orden og Skønhed skal der ogsaa være om Fremtidens Hjem. Det er dyrt at have Uorden i sine Sager; det tager Tid, og der odes ogsaa meget ved det. Derfor maa der saa vidt muligt være en Plads til hver Ting, og Tingene maa være paa Plads. De, der forstaar at tage Planterne i deres Tjeneste, saa de rigtige Planter kommer paa de rigtige Pladser, kan faa enhver Plet til at give Udbytte og ofte i mere end én Retning. Man kan f. Eks. flere Steder plante Træer og Buske, der kan give baade Læ og Frugt eller Skønhed og Frugt, men i Hovedsagen maa det være saadan, at Frugt-, Kokken- og Blomsterhaven har hver sin Plads, og ved Fremtidens Hjem maa Haven betyde langt mere, end den betyder ved Nutidens Hjem. Haven er et Land, som endnu ikke er opdaget af ret mange af Nutidens Husmænd.

Bygningerne og deres Indretning. Lad os se lidt paa dem. Der er tre Typer af Husmandshjem. Et langt Hus med Beboelse i den ene Ende og Avlsbygningen i den anden. Den Type bliver efter min Mening ikke Fremtidens. Saa er der Vinkelhuset, det er det lange Hus, der har faaet et Knæk, og Beboelsesbygningen er drejet

frem. Heller ikke den Type tror jeg paa som Fremtidsmulighed. Begge disse har nemlig det uheldige ved sig, at hele Huset skal bygges af samme Bygningsmateriale og i samme Stil; derved kan det vanskeligt blive pænt og billigt. Den tredje Type har det fritliggende Stuehus og saa en Avlsbygning, der enten kan være lige eller krum. Ud af den kan der formes en Type, der kan blive smuk, praktisk og billig. Stuehuset er her tænkt bygget i to Etager, saaledes at der i Stueetagen er en Forstue, en god Køkkenlejlighed, en rummelig Opholdsstue og en lille pæn Stue; mellem Stuerne er der dobbelte Skydedøre. Paa 1ste Sal er der 3 gode Soveværelser, Badeværelse og W. C. I den ene Kælder kan der vaskes, den anden er til Fødevarer. Hele Huset tænkes opvarmet ved Centralvarme, hvortil Spildevarmen fra Køkkenet bruges. Husets Grundflade er kun 10×11 Alen, og dog giver det en meget rummelig Lejlighed, og det gør Huset billigt, thi Etagen over Stuelejligheden koster ikke stort mere end Muren og et billigt Loft. Gulvet skal vi have alligevel, og Taget paa dette Hus kan gøres meget fladt og derved billigere, end om det havde været i én Etage. Det er et Solhjem. Der er ikke taget Hensyn til de Vejfarende, men deres Blikke varmer heller ikke i Stuerne, som Solen gør det.

Avlsbygningen behøver næppe nogen Forklaring. Hele Bygningskomplekset ligger trekantet, men det ligger kont.

Det vigtigste er endnu ikke beskrevet, det er Folkene. Endnu har vi dem ikke. Vi vil helst have unge, dygtige Folk, der har været Elever her, og som forstaar at udfylde Rammerne og danne gode Hjem. Det vil betyde meget for Skolen, Elever og Kursusdeltagere og for de mange Tilrejsende, om de i »Nutiden« og »Fremtiden« kan se Idealer, der kan naas, og som det er værd at sætte alle Kræfter ind for.

Trimpelen bør mures, og Taget være rødt Tegl.

Hr. Arkitekt S. Knudsen Pedersen, Ringsted, har ydet mig Hjælp ved Tegningen og Beregningen. Bygningerne vil koste ca. 5000 Kr.

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

»Frøi«, Norsk Bondeblad.

Vi gjorde fornylig et besøk paa Ankerhus ved Soro. Derfra er der blot nogle minutters jernbanereise til Ringsted. Et litet stykke utenfor denne by ligger *Kærehave husmandsskole* der vel kan sies

at ha vundet ry, som ingen anden dansk landbrukskole. Likesom Ankerhus skyldes ogsaa Kærehave den enkeltes Initiativ. Begge skolers ledere har hat mange vanskeligheter at kjæmpe med; men disse har staalsat og git energi til nye krafttak. Uten motgang var skolerne kanske ikke blit saa fuldkomne.

N. J. Nielsen-Klodskov var husmandsson og hadde saaledes fra barnsben anledning til at iagttå de danske husmænds kaar. Alle-rede som liten næred han vistnok ønske om engang at kunne faa anledning til gjøre noget for sin stand. Han maatte jo snart bli op-merksom paa, at mens der var gjort meget for landbestandens bedre stillede del gjennem oprettelse av landbruksskoler m. v., var det faa eller ingen som arbeidet for, at de danske smaabrukere — husmændene ogsaa skulde faa den faglige oplysning, som passet for deres behov. End klarere kom dette til at staa for ham, da han som vandreleærer for Østifternes haveselskap fik anledning til at gjennemstreife Maribo amt i 7—8 aar. Gjennem lærervirksomhet ved danske folkehoiskoler fik han anledning til paa nært hold at stu-dere ungdommen fra husmandshjemmene og merke dens sterke trang til kundskap. Reiser i andre lande viste ham, hvor langt man der var kommet og hvilke veie man der var slaat ind paa,¹

Det nu nævnte bidrog sterkt til at barndomsonsket formet sig til en bestemt opgave: Oprettelse av en skole, som husmændene og deres sønner kunne betrakte som sin egen, og hvor de kunne søke hen for at skaffe sig nødvendige faglige kundskaper. Det var et maal, vel værd at arbeide for, og — *Nielsen-Klodskov arbeidet for det, slik som kun en mand med hans viljestyrke og veltalenhet kan arbeide*. Læs f. eks. det foredrag om oprettelse av husmandsskole, som han holdt for de reisende husmænd i 1899! Det virker som lærkesang om vaaren — efter den mørke trykkende vinter er vaaren med sin varme og vekst atter kommet til de danske sletter.

Jordbunden var ogsaa skikket for hans arbeide:

Allerede et hundrede aar tidligere var stavnsbaandet ophævet for alle aldre; men de smaa jordbrukere, husmændene, bar frem-deles byrderne, først i form av »livsfæste«, senere — efter 1848 — var det gjerne »leiemaal paa opsigelse« av husmandsbrukene. Selv om kundskapstrangen ogsaa var tilstede hos de grupper, hadde den ganske naturlig vanskelig for at gjøre sig større bemerket. Dertil var forholdene for trykkende. Ikke stort bedre stillet det sig for de »frie« husmænd, de smaa selveiere, som det i aarhundredets løp

blev fler og fler av. Deres jord var ofte kjøpt i dyre domme, saa eierne maatte arbeide meget utenom for at kunne klare sig. Henimot aarhundredets slutning begyndte imidlertid interessen for husmandssaken at vaakne. Flere hadde allerede i længre tid talt deres sak, sokningen av husmandssønner til folkehøiskolerne tiltok mer og mer, og tallet av veldrevne husmandsbruk øket stadig. Alle, som vilde, maatte se, at husmandsbevægelsen var en god bevægelse vel værd at arbeide for. Endelig kom i 1899 loven om jord til landarbeidere, hvorved der blev anledning for disse til at faa kjøpt jord paa rimelige vilkaar. Omtrent samtidig begyndte en regelmæssig utdeling av reise- og kulturstipendier til den mindre bemidlede landbefolkning.

Nielsen-Klodskovs arbeide for husmandsskolen sluttet sig nu til som et godt led i den hele virksomhet. Av husmændene selv blev dette arbeide mottat med begeistring og allerede vaaren 99 hadde styret for de samvirkende sjællandske landboforeninger stillet sig meget velvillig overfor hans skoletanke. Utviklingen skred raskt frem. Hosten 1901 nedsatte landbruksdepartementet en husmandsskolekommission som fik i opdrag at undersøke hvad der fra statens side burde gjøres for at skaffe de mindre landbrukere, særlig husmandsstanden, en passende faglig utdanning. Og — *resultatet av kommissionens arbeide blev blandt andet oprettelse av Kærehave husmandsskole, som blev overdraget til Nielsen-Klodskov.* De nødvendige midler skaffedes ved laan fra staten og ad privat vei.

Hosten 1903 aapnet skolen sine porte for gamle og unge til kortere og længere kurser. I 1907 blev den betydelig utvidet; *justitsraad Holck, utgiveren av »Ukens nyheter«, gav ianledning bladets 25-aars jubilæum 50000 kroner til forstander N.-K. til en ny skolebygning, Kærehave husmands- og husmorskole.*

Den som nu kommer til Kærehave vil finde et efter vore forhold mægtig skoleetablissement med to store skolebygninger, uthusbygninger, lærerboliger etc. Begge skolebygninger er bygget i firkant, den ældste med gaardspladsen omdannet til et litet stilig haveanlæg; den yngste med overdækket gaardsrum, indredet til en prægtig forsamlingssal med overlys og gallerier. En nærmere omtale av lokalerne vil fore for vidt. Jeg skal derfor blot nævne, at der er tænkt paa alt, der kan være til gagn for de som søker skolen. Særlig fæstet jeg mig ved arbeidsværelserne for mandlig og kvin-

delig husflid og skolekjukkenerne samt gymnastiksalen med tilstøtende baderum.

Skolen har 300 dekar jord. Størsteparten drives som husmandsbrug av vekslende størrelse — fra 20 til 60 dekar. Meget er lagt ut til forevisningsfelter og haver hvorav jeg især fæstet mig ved forsøks haverne, som Østifternes haveselskap har anlagt, og hvor der arbeides med rentabilitetsundersøkelser. Fra en liten »skog« der slutter op til skolebygningen hører man grynting, kakling og snadring. Der findes avdelinger for svin, kaniner, fjærfæ og bier. Enhver binæringsmand som reiser til Danmark vil ha megen glæde av en tur til skolen for at se de fine stammer og det ypperlige stel av disse.

Paa skolen holdes hvert aar følgende kurser:

Et 6-maaneders vinter-landbrukskursus for mænd.

Et 6-maaneders sommer-fortsættelseskursus for mænd.

Et 6-maaneders vinter-husholdningskursus for kvinder.

Et 5-maaneders sommer-husholdningskursus for kvinder.

15—20 11-dages kursus for mænd og kvinder.

Undervisningen besorges av 10 lærere og 5 lærerinder.

Sokningen til skolen er enestaaende stor; over 4000 mænd og kvinder har den hat som elever ved samtlige kurser i skoleaarene 1903—1909. Og hvad der er av større betydning: interessen for skolen vokser stadig; fler og fler søker den, og de utgaede elever værner om dens navn ikke alene i ord men ogsaa i gjerning. Dette er vel det bedste bevis paa at forstander Nielsen-Klodskovs maal er naadd: *Hans skole har svaret til forventningerne og er i ordets bedste betydning blit en husmandsskole.*

Juli 1910.

K. Weydahl.

*

Booker Washington paa Kærhave.

De fleste, der har været Elever paa Kærhave, har hort Foredrag om Booker Washington. Hans Person og Arbejde har Skolens Lærere altid haft Lyst til at tale om, og Eleverne har lyttet med Undren til det, der er at fortælle om hans Liv og Arbejde. Jeg mindes ogsaa et Efteraarsmøde her paa Skolen, hvor Dr. Edvard Lehmann talte om ham, i Forsamlingshusene er der talt om ham, i Dag- og Ugeblade har der ofte været Artikler om ham, og en Del har vel ogsaa læst Johannes Knudsens Bog om B. W.

Jeg tror, at de, der har hort eller læst om Booker Washington, husker det; thi det er ikke af den Slags, man ofte horer.

Han er født af en fattig Negerkvinde 1858 eller 59, selv kender han ikke sin Fødselsdag eller Fødselsaar, saa lidt oplyst var hans Moder, og hun var tillige Slavinde. Hans Fader har han aldrig kendt; men det var en hvid Mand. Fra disse Kaar har Booker Washington arbejdet sig op til at være en af Amerikas betydeligste Skolemænd og Opdrager for sin Race.

Nu er han Forstander for Negerhøjskolen, som han selv har grundlagt i Tuskegee. Denne Skole har endnu ikke virket i 30 Aar, og dog er den nok den mest kendte Skole i hele Verden, baade blandt Sorte og Hvide.

Jeg skal ikke her fortælle om Booker Washingtons Liv og Arbejde; det er gjort saa godt i den ovenfor nævnte Bog, der faas i Boghandelen.

Den vil jeg anbefale alle at læse mere end én Gang. Det er en god Julebog. Jeg skal kun kort fortælle lidt om Booker Washingtons Besøg paa Kærehave den 2. Oktober d. A.

Ved Høsttid stod der nogle Meddelelser i Aviserne om, at B. W. agtede at aflægge et Besøg i Danmark, for i København at holde et Foredrag om sit Arbejde blandt Negrene i Amerika, og samtidig vilde han se, hvad der er gjort i Danmark for Landbostandens og særlig for de smaa Landbrugeres folkelige og faglige Oplysning. Efter disse Meddelelser begyndte vi allerede at glæde os til at se ham paa Kærehave, og enkelte Blade skrev da ogsaa med det samme, at han vilde aflægge et Besøg her.

Nogle Dage for han kom, modtog jeg Forespørgsel, om han maatte komme. Jeg svarede selvfølgelig Ja. Sommerskolen var desværre sluttet og de kvindelige Elever rejst; men Landvæsenseleverne og vi, som var her, fik travlt. Der blev bundet Guirlander og rejst Æresport. Mange Flagstænger med amerikanske og danske Flag blev rejst langs Landevejen og i Haven, og det var at mærke paa dem, der deltog i Arbejdet, at de gjorde det med Lyst og Glæde. En Udstilling af Frugt og Kokkenurter blev arrangeret i Spisestuerne mod Vest i den gamle Skole, Landvæsenseleverne fik vasket og stroget deres Gymnastikdragter og Pigerne fik travlt med at feje og torre Stov af — ogsaa i Krogene — fra overst til nederst i begge Skolerne. Min Kone havde nemlig læst Booker Washing-

tons Beskrivelse for os om, hvordan han havde lært at feje og gore rent hos Fru Ruffner.

Det kom ham senere meget til Nytte, da han som fattig Negerdreng meldte sig paa Hamton, en Negerskole, som han gerne vilde være Elev paa. Der kom hans Optagelsesprøve netop til at bestaa i at feje, vaske og tørre Støv af i Foredragssalen. Det gjorde han grundigt; først fejede han Gulvet fire Gange, derefter støvede han af i hver en Krog, og han blev optaget. Vi folte vist alle, at naar den Mand kom i Besøg hos os, saa maatte der ikke findes noget paa urette Plads.

Dagen kom, Vejret var godt, Solen skinnede, og Haven stod endnu i sin Efteraarspragt. Aviserne havde bragt Meddelelser om hans Besøg her, og Folk strømmede til.

Booker Washington var bleven tilsagt til at møde i Audiens hos Kongen og Dronningen den Dags Formiddag Kl. 10, da han skulde her til; det forsinkede Afrejsen fra Kobenhavn; desuden blev han indbudt til Taffel hos Kongen Kl. 6, og ogsaa det forkortede Dagen en Del for ham. Kl. ca. 2½ blev der paa Telefonen ringet fra Ringsted, at nu suste Bilen, der efter Sigende havde 75 Hestes Kraft, gennem Byen, og faa Minutter efter spillede Bilforeren, Hofbogtrykker Bagge, i Hornet her ved Kærhave.

En kraftig Ringning med den store Klokke havde samlet alle ved Skoleporten. Da Bilen kom til Æresporten, der var rejst ved Landevejen og pyntet med amerikanske og danske Flag, tog B. W. sin Hat af, og Bilen kørte langsomt ned til Skolen.

Under Aage Kirks Ledelse sang vi alle: »Der er et yndigt Land«.

B. W. er Mulat (ikke meget sort); han havde rejst sig op, og med et stort Smil over det kloge, gode Ansigt indtog han straks hele Forsamlingen.

Blandt de tilstedeværende var en amerikansk Borger, Alfred Mortensen, Amtsstuegaarden, Ringsted. Han havde været med i Krigen for Negrenes Frigivelse og bar i Dagens Anledning en Medalje fra Frihedskrigen; det saa B. W. straks, og det glædede ham. Alfred Mortensen har en Son, der er født i Amerika paa den Dag, da Negrene fik Frihed, og derfor fik Navnet Washington. Han var ogsaa til Stede. De havde laant os det Flag, som vajede paa Chicago-Udstillingen i Anledning af 400-Aars Festen for Amerikas

Opdagelse. Det er et mægtigt Stjernebanner; ved det blev vi fotograferet.

Fotograferne var paa Tærne, ja, man kan næsten sige i Træerne, og passede paa som Smede. Der blev taget Billeder af Fotograf R. Nielsen, Ringsted, og Fotograf Hansen.

Af engelsktalende Kvinder og Mænd var der modt langt flere, end jeg havde ventet, der fandtes her paa Egnen.

B. W. blev nu fort rundt i begge Skolerne og Avlsgaarden, og alle fulgte med. Man mærkede straks, at det var en Mand, der forstod at se en Skole efter, og at han ikke havde glemt at efterse Krogene og de vanskelige Steder, fik vi snart Eksempel paa: I Anretterværelset stod en stor Stabel af emallerede Kander, der bruges til The, Kaffe, Øl og lignende. Hjemme paa hans Skole brugte de samme Slags, og formodentlig dojer de som vi med at holde dem hvide indvendig; men før at overbevise sig om det, tog han en Kande og kiggede ind i den. Det var Naturen, der gik over Optugtelsen. I Skolekøkkenet tittede han helt ind i Skabene og strøg med sin sorte Haand Gryderne under Bunden; maaske mere end for sin egen Skyld var han velfornøjet med, at de ikke smittede af.

Det var nogle Smaatræk; men hele Indretningen og Anlægsplanen fattede han forbavsende hurtigt, han tog det ligesom i ét Blik og var hjemme her med det samme.

Da Tiden var kort, kørte vi med Islænderne og de smaa Gigge i Frugt- og Køkkenhaven, Anlægene og Skoven; det morede ham meget, og ogsaa her var han straks med. Han undrede sig over, at alt var vokset saa stort i saa kort Tid.

B. W. havde Aftenen før sit Besøg paa Kærehave holdt et Foredrag i Koncertpalæet i København, hvortil min Hustru og jeg havde faaet tilsendt Adgangskort, og vi horte ham dér. Det var en mægtig Forsamling, han talte til, og han gjorde det glimrende.

Vi havde bedt ham om at sige lidt, naar han besøgte Kærehave, saafremt der var Lejlighed til det.

Da vi havde været rundt og set alt, stod han op i Bilen og talte paa amerikansk Vis derfra. Bilen holdt foran Skoleporten, og Folk samlede om ham. Der var vel nok mange, som ikke forstod Ordene, han sagde, thi han talte paa Engelsk, men det gjorde alligevel et varigt Indtryk paa Forsamlingen. Det var vel nok første Gang, de fleste horte en Neger holde Tale; men det var dog ikke ene Farven, der gjorde det. Hele hans Holdning vidnede om

Energi og Vilje. De, der ikke kunde forstaa Talen, kunde læse ud af det kloge, gode Ansigt, at det var en betydelig Mand med en fast Vilje, der i Livets alvorlige Kampe har lært, at »stærkest er immer det milde«.

Saa blev der svinget med Hattene, viftet med Lommetorklæder, og under Hurraraab forsvandt Bilen som en Stovsky paa Landevejen.

Vi havde imodeset B. W.s Besog med store Forventninger, og vi blev heller ikke skuffet. Vi havde Indtrykket af, at en af Verdens Stormænd og betydeligste Skolemænd havde gæstet Kærehave.

Kærehave, Ringsted, i December 1910.

N. J. N. K.

*

»Nordlyset« 20. Oktober 1910.

B. T. Washington. — Hans Besog i Danmark.

Som vi tidligere har meddelt, opholdt Negerpædagogen, Booker T. Washington sig forleden et Par Dage i Danmark.

Ankomsten til København fandt Sted med Berliner-Morgen-toget, der var noget forsinket, og Klokken blev henimod 11, inden Booker Washington steg ud paa Perronen, hilst af Viceskoledirektor Bang som Repræsentant for »Højskolen for moderne Samfundsvidenskab og Politik«. Mr. Washington kørte straks til Hotel d'Angleterre, hvor tre smukke Værelser i 1ste Etage var reserveret ham, og en Time senere sad han ved et Bord i Langelinjes Pavillon, veltilfreds med Solskinnet og den prægtige Udsigt.

Efter Frokosten begav Mr. Washington sig i Bil til Raadhuset, som han lod sig forevise fra øverst til nederst (selv Taarnet var han oppe i), og derpaa kørte han til den amerikanske Gesandt, Dr. Francis Egan, der modtog ham i Gesandtskabshotellet, Amaliegade 12. Dr. Egan, der var taget ind fra Marienlyst for at hilse paa sin farvede Landsmand, meddelte ham, at Kongen ønskede at se ham i Privataudiens paa Amalienborg Slot samme Dag. »Dronningen er meget stærkt interesseret i Deres Gerning,« sagde Dr. Egan, »hun har talt til mig om Dem Hundreder af Gange.«

Om Aftenen talte Mr. Washington i Odd Fellowpalæet om Amerikas Negerspørgsmaal. Foredraget, der ledsagedes af Lysbilleder, blev hørt med den mest udelte Interesse og betegnes som »et af de mærkeligste, der længe har været holdt i København.«

Efter Foredraget var der Souper i Hotel d'Angleterre, hvor Professor Otto Jespersen holdt Tale for Hædersgæsten.

Den følgende Dag aflagde den berømte Amerikaner en Visit paa Kærhave Husmandsskole, hvor Stjernebannere og Guirlander i Hundredvis hilste ham Velkommen. Efter at have beset Skolen, holdt Mr. Washington fra et Automobil foran Indgangsdøren en Tale, der i »Ringsted Folketid.« gengives saaledes:

»Mine Venner!

Jeg er ked af, at jeg ikke kan tale til Dem i Deres eget Sprog. Men paa mit eget Sprog bringer jeg Dem min hjerteligste Tak for alt, hvad jeg har set.

Jeg takker Dem først for Synet af de mange amerikanske Flag — saa mange, som jeg ikke har set paa ét Sted i adskillige Maaneder!

Jeg har været overordentlig glad for at se denne Skole, som er oprettet for Mænd og Kvinder af Landbruget. Glad ved at se, hvorledes alt her er indrettet paa en saa praktisk og tiltalende Maade. Jeg har set mange Skoler i mit Liv. Men jeg kan sige, at denne er den interessanteste Skole, jeg har set.

Jeg har været glad ved at faa et Indtryk af, hvad man lærer her, og jeg har været glad ved (med en Haandbevægelse mod Frugtudstillingen) at se nogle af de Produkter, der er vokset her.

Og det har fornøjet mig meget at gaa to the kitchen og ogsaa til the chickens. Jeg holder af at se Køkkenerne (Muntherhed) og har glædet mig over at se den Renlighed og Orden, der herskede overalt.

Men som Køkkenerne er pyntelige, er alting her jo pynteligt.

Jeg har lært mange Ting her, som jeg vil overføre til min egen Skole.

Jeg har kun at sige til Dem: Tak — Tak igen — og Tak endnu en Gang.

Og dermed: Good bye!«

*

I Særdeleshed vil jeg tillade mig at henlede Læsernes Opmærksomhed paa nedenstaaende Indbydelse, som maaske nu — 17 Aar efter at jeg udsendte den — kunde have Mulighed for at vinde Tilslutning. Nu er der Interesse for Plantning og Tro paa dansk

Frugtavl. Den Gang gik det ikke. Jeg fik tegnet 13,000 Kr., og for det Beløb anlagde og tilplantede jeg Salgs-Frugtplantagen paa Kærhavegaard og »Karmels Bjerg« (Frugtbjerget), Syd for den gamle Frugthave, ned til Jernbanen Kobenhavn—Korsør. Ialt ca. 3000 Frugtræer og ca. 6000 Frugtbuske.

Indbydelse til Aktietegning i en Frugtplantage ved Kærhave Husmandsskole, Ringsted.

Naar jeg hermed tillader mig at indbyde til Tegning af Aktier i en god og nyttig Sag, der vil være af Betydning for vort Lands Nationaløkonomi, for vort Havebrug og for Forbrugerne af Frugt, maa jeg begynde med at bede om Undskyldning for, at jeg nodes til at gøre nogle Meddelelser om min Kompetence til at opfordre en videre Kreds til at tage sig af en Sag som den efterfølgende.

I omtrent 30 Aar har mit egentlige Arbejde været ved Havebruget. I Begyndelsen af Firserne kom jeg i Gartnerlære. Senere blev jeg Elev paa en Havebrugsskole og Gartner paa forskellige Herregaarde. I 10 Aar var jeg Vandrelærer eller Konsulent for Østifternes Forening til Frugtavlens Fremme (nu Østifternes Haveselskab). I 4 Aar har jeg haft Understøttelse af Landbrugsministeriet til Studierejser her i Landet, Sverige, Tyskland og England for at gøre Iagttagelser og indsamle Erfaringer vedrørende Havebruget samt Afsætningsforhold og Konserves af Frugt og Kokkenurter. I 12 Aar har jeg været Lærer for Voksne, og mit Hovedfag har altid været Havebrug, særlig Frugttærdyrkning. Jeg har fremsat Forslag om Anlæg af Forsøgsfrugthaver for at lære de Sorter at kende, der egner sig bedst til Dyrkning her i Landet. Jeg har anlagt og plantet den første Forsøgsfrugthave ved Frederiksborg Højskole.

Senere er der med samme Formaal anlagt 16 lignende Forsøgs-haver, deraf har jeg plantet den paa Bornholm og i 1903 den her ved Kærhave Husmandsskole. I sidstnævnte har jeg altsaa i 8 Aar haft Lejlighed til at følge Træernes Vækst og Frugtbarhed, og skont jeg ikke tvivlede paa, at Resultatet med Tiden vilde blive godt, saa maa jeg dog indrømme, at det kom hurtigere, end jeg havde ventet, og jeg er overbevist om, at Udbyttet ogsaa i Fremtiden vil overgaa mine dristigste Forventninger.

Frugten af hvert Træ er aarlig vejet, og Prisen, vi har faaet for Frugten, er noteret. Jeg skal tillade mig at henlede Opmærksom-

heden paa Regnskabet over Udbyttet af nogle Sorter her fra Forsøgshaven i de forløbne Aar (se Side 261).

Den stigende Indførsel af udenlandsk Frugt maa fylde enhver kyndig, dansk Frugtdyrker med Sorg og Beklagelse, thi der er vitterligt intet som helst til Hinder for, at den danske Jord kan ikke alene forsyne Landet med al den Frugt, der konsumeres herhjemme, men den kan ogsaa med Lethed producere saa meget, at der vil kunne eksporteres store Kvanta, der fuldt ud staar paa Højde med den Vare, Udlandet sender ind til os. Dyrkning af gode Frugtsorter i stor Stil er saaledes ikke alene en god nationaløkonomisk Gerning, men den vil -- ordentlig passet -- være i højeste Grad lukrativ og efter ganske faa Aars Forløb give udmærket Udbytte, saaledes som det fremgaar af efterfølgende Beretning, der støtter sig til faktiske Forhold, som disse forefindes her ved Kærehave.

Frugtforbruget er i høj Grad i Stigning og vil — eftersom Kodforsyningen bliver vanskeligere og dyrere — tiltage mere og mere, og Frugtpriserne vil stige, uden at Produktionen fordyres i nævneværdig Grad.

Kærehave ved Ringsted, i September 1911.

N. J. Nielsen-Klodskov.

Forsøgsfrugthaven ved Kærehave Husmandsskole.

Haven blev tilplantet i Foraaret 1903 paa en aaben Mark. I de første Aar blev der dyrket Køkkenurter mellem Træerne. Der er plantet baade Dværgtræer og Vildstammetræer. Arealet er ca. 2 Tdr. Land. Dværgtræernes bedste Bæretid er endnu ikke inde, de kan fordoble Udbyttet fra Aar til Aar endnu adskillige Gange. Den fulde Ydelse vil indtræffe for nogle Sorter, naar de er 10—12 Aar, andre først naar de er 12—15 Aar. Adskillige Sorter vil det vistnok lønne sig at beholde i henimod 40—50 Aar. Det er Dværgtræerne, der betinger det hurtige Udbytte af Jorden. (Se Side 261.)

Vildstammetræerne kender vi mest til, de har vokset her i Landet i flere hundrede Aar; men om Dyrkning eller Kultur af dem kan man desuagtet næsten ikke tale, det er kun faa Steder, de har faaet en ordentlig, regelmæssig Pleje; de bærer ikke saa tidlig som Dværgtræerne, men de lever henimod 100 Aar, og naar de passes med Næring og Beskæring, kan de bære Masser af Frugt hvert Aar. Vejningerne af Frugten fra Forsøgstræerne viser, at de bør medtages i en økonomisk Frugtplantage. (Se Side 261.)

Jorden her ved Kærehave er fortrinlig til Frugttræer, den har et godt Muldlag og en kalk-, ler- og sandblandet Undergrund. Belligenheden er saa høj, at Nattefrosten i de 8 Aar, jeg har boet her, aldrig har odelagt Blomsterne.

Frugten udvikles godt og staar i Kvalitet og Smag betydeligt over den sydfra indførte. Holdbarheden er saadan, at der Aaret rundt kan leveres baade Taffel- og Husholdningsfrugt af danske Sorter.

Handelen med Frugt ligner den, vi havde her i Landet med Æg og Smør for ca. 50 Aar siden; derfor faar Forbrugerne daarlig Frugt og Dyrkerne en daarlig Pris; men Prisen paa god og velsorteret Frugt er høj og Forbruget i stærk Stigning; det dækkes tildels nu af indført Frugt.

Lidt Statistik over Indførsel fra Udlandet af Æbler og Pærer.
(Meddelt af Statens statistiske Bureau).

Aar	Ialt til Danmark	Heraf til København
1905	1,937,760 Pd.	ca. 1,600,000 Pd.
1906	1,660,000 »	» 1,280,000 »
1907	3,869,120 »	» 3,168,000 »
1908	4,207,752 »	» 3,408,000 »
1909	6,356,000 »	» 4,894,000 »

Ovenstaaende Tal viser, at Indførselen af Æbler og Pærer til Danmark i Femaaret 1905—09 i Gennemsnit er steget med noget over 1 Million Pund aarlig, og at det er København, der har faaet langt den største Part deraf.

Selv om Avlen her i Landet i de tilsvarende Aar er forøget — og det maa den vel være —, ses det tydeligt, at den i alt Fald langt fra holder Skridt med Stigningen i Forbruget.

Regner vi med den Gennemsnitspris, som vi har faaet for den Frugt, vi har solgt til København i de samme Aar her fra Forsøgshaven — og det er den Pris, der er lagt til Grund for Udbytteberegningen af den foreslaaede Frugtplantage — *beløber Værdien af den i 1909 indførte Frugt sig dog til ca. 1 Million Kroner.*

Lægger vi den Frugtmængde til Grund, som de nævnte Forsøgstræer her fra Haven i Gennemsnit gav i 1909, skulde der dog en

Plantage paa ca. 500 Tdr. Land til for at dække Indforselen af Æbler og Pærer her til Landet i 1909.

Disse Tal viser, at det er paa Tide at anlægge Frugtplantager her i Landet, og ser vi paa Tallene over Udbyttet fra Forsøgshaven i Kærehave, saa viser det sig tydeligt, at paa Jord, der egner sig dertil og ved kyndig Pasning, vil Frugttræplantager give et langt større Udbytte end f. Eks. Sukkerproduktionen.

Fortegnelse over Udbyttet af nogle Frugtsorter i Forsøgsfrugthaven ved Kærehave.

Dronning Louise af Danmark, Dværg.

Aar	Træ- Antal	Udbytte ialt Pd.	I. Klasse				II. Klasse				Ialt		pr. Træ	
			Pd.	Øre pr. Pd.	Kr.	Ø.	Pd.	Øre pr. Pd.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1905	5	6	6	12		72						72		14
1906	5	16	16	12	1	92						1	92	38
1907	5	65	65	15	9	75						9	75	1 95
1908	5	132	132	12	15	84						15	84	3 28
1909	5	368	368	11	40	48						40	48	8 09
1910	5	483	360	13	46	80	123	5	6	15		52	95	10 59
											121	66	24	43

5 Træer har altsaa i 6 Aar givet Frugt for ialt 121 Kr. 66 Øre.

1 Træ har altsaa i 6 Aar givet Frugt for ialt 24 » 43 -

1 Træ har altsaa i 1 Aar givet Frugt for ialt 4 » 07 »

Cox Orange, Dværg.

Aar	Træ- Antal	Udbytte ialt Pd.	I. Klasse				II. Klasse				Ialt		pr. Træ	
			Pd.	Øre pr. Pd.	Kr.	Ø.	Pd.	Øre pr. Pd.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1905	16	27	27	15	45	05						45	05	25
1906	16	148	148	15	22	25						22	20	1 40
1907	16	52	52	18	9	36						9	36	58
1908	16	286	286	16	45	76						45	76	2 86
1909	16	765	373	15	55	95	387	7	27	09		83	04	5 19
1910	16	1241	821	14	114	94	420	7	29	40		144	34	9 02
											348	75	19	30

16 Træer har altsaa i 6 Aar givet Frugt for ialt 348 Kr. 75 Øre.

1 Træ har altsaa i 6 Aar givet Frugt for ialt 19 » 30 »

1 Træ har altsaa i 1 Aar givet Frugt for ialt 3 » 22 »

Cox Orange, Vildstamme.

Aar	Træ- Antal	Udbytte ialt Pd.	I. Klasse				II. Klasse				Ialt		pr. Træ			
			Pd.	Øre pr. Pd.	Kr.	Ø.	Pd.	Øre pr. Pd.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.		
1905	4															
1906	4	7	7	15	1	05						1	05			26
1907	4															
1908	4	55	55	16	8	80						8	80	2	20	
1909	4	223	103	15	15	45	120	7	8	40	23	85	5	96		
1910	4	361	286	14	40	04	75	7	5	25	45	29	11	32		
											78	99	19	74		

4 Træer har altsaa i 6 Aar givet Frugt for ialt 78 Kr. 99 Ore.

1 Træ har altsaa i 6 Aar givet Frugt for ialt 19 » 74 »

1 Træ har altsaa i 1 Aar givet Frugt for ialt 3 » 29 »

Opmærksomheden henledes paa den stærke og regelmæssige Stigning i Træernes Frugtbarhed fra Aar til Aar. Kun Aaret 1907 viser en mindre Stigning for Cox Orange end de andre Aar, og det skyldes en for stærk Beskæring af Træerne det Aar.

Det bedes ogsaa bemærket, at Priserne er smaa. Der er kun regnet med de Netto priser, som vi har faaet for Frugten, efter at Forhandlers Procenter er fradraget.

I Sommer tegner Høsten til at blive betydelig større end den var sidste Aar af de samme Træer.

Afstanden fra Træ til Træ er 6 Alen. Paa 1 Td. Land kan der altsaa staa:

291 Stk. Dronning Louise, Dværg,
73 Stk. Cox Orange, Dværg,
24 Stk. Cox Orange, Vildstamme,

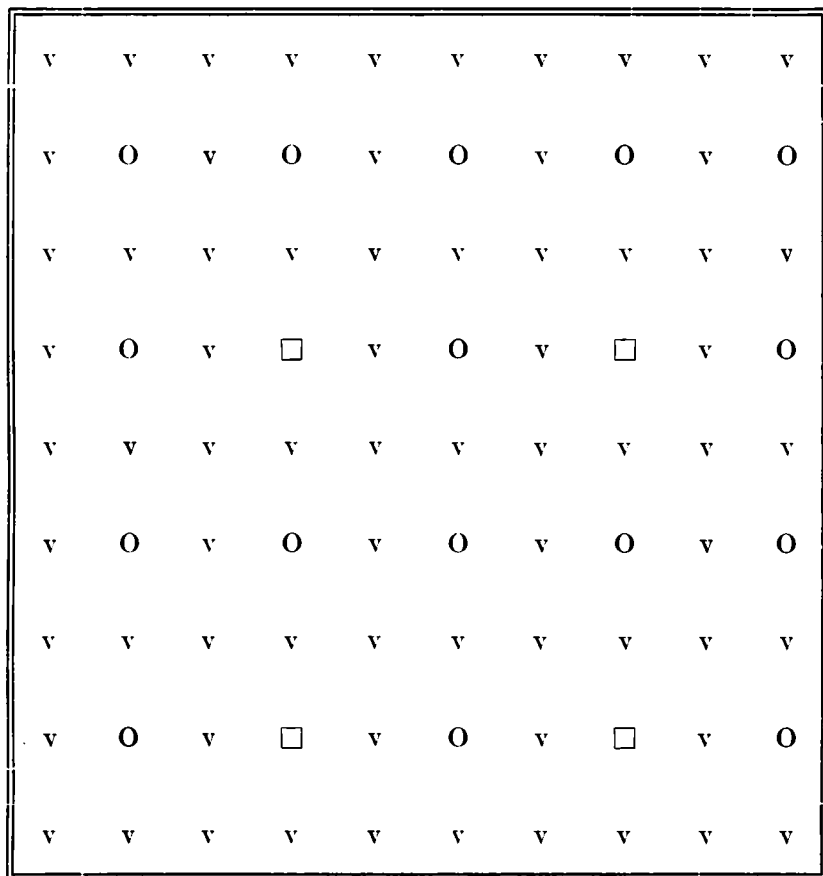
og efter foranstaaende *Forsøgsresultater gennem 6 Aar har hver af disse Træer aarlig i Gennemsnit givet:*

Dronning Louise pr. Træ Kr. 4,07
Cox Orange, Dværg — — 3,22
Cox Orange, Vildstamme .. — — 3,29

Udbyttet af det Antal Træer, der kan staa paa 1 Td. Land, er altsaa:

291 Stk. Dronning Louise à 4,07 = Kr. 1184,37
 73 Stk. Cox Orange à 3,22 = » 235,06
 24 Stk. Cox Orange à 3,29 = » 78,96
 Gennemsnitlig iall pr. Aar pr. Td. Land Kr. 1500,39.

*Plan over, hvorledes Træerne lænkes anbragt i Plantagen
 ved Kærehave.*

v = svagt voksende Dværg: Dronning Louise.
 O = kraftigt — : Cox Orange.
 □ = Vildstamme : Cox Orange.

Haven blev tilplantet i Foraaret 1903, men Udbyttet af Træerne for de første 2 Aar er der ikke regnet med.

Udbyttet af Mellemkulturerne er heller ikke regnet med, men jeg antager, at det samlede Udbytte deraf for alle Aarene let kan dække Driftsudgifterne i de 2 første Aar.

Oversigt over Anlægs-Udgifter.

(Til Plantagen tænkes foreløbig købt 50—75 Td. Land.)

	Pr. Td. Land	Kr.
Udgiften til Kob af Jord, Sagfører, Stempling, Tinglæsning m. m.	ca.	1000
Jordens Bearbejdning i Undergrunden, Optagning af Sten og lignende	»	100
Gravning af Huller og Plantning af Træerne	»	100
Kob af Træer	»	400
Hegn, Laager, Læ m. m.	»	75
Bygninger, Inventar m. m.	»	125
Bigaard	»	100
Forskelligt	»	100
Ialt pr. Td. Land..	ca.	2000

(Der plantes 10—25 Td. Land om Aaret.)

	Kr.
Aktiekapital pr. Td. Land	1000
Prioritetslaan	500
Ialt pr. Td. Land ..	1500

Oversigt over aarlige Udgifter og Indtægter.

Udgifter pr. Tønde Land tilplantet Areal.

	Kr.
Skatter, Renter m. m. pr. Td. Land tilplantet Areal	ca. 50
Ledelsen af Plantagen pr. Td. Land tilplantet Areal*) ..	» 200
Ledelsen af Plantagen, 10 pCt. af Netto	» 50
Faste Folk pr. Td. Land tilplantet Areal	» 250
Løse Folk pr. Td. Land tilplantet Areal	» 100
Heste, Transportudgifter, Redskaber pr. Td. L. tilpl. Areal ..	» 100
Læggekartofler, Planter, Fro pr. Td. Land tilpl. Areal ..	» 50
Gødning, Kalk, Sprøjtemateriale pr. Td. Land tilpl. Areal ..	» 150
Forskelligt	» 50
Ialt pr. Td. Land tilpl. Areal ..	ca. 1000

*) Deri er indbefattet al den gartnerisk uddannede Hjælp, der er nødvendig i Plantagen og ved Salg af dens Produkter.

Indtægter pr. Tønde Land tilplantet Areal.

	Kr.
Salg af Frugt, gennemsnitligt pr. Aar	1500
Aarlige Udgifter, gennemsnitligt pr. Aar	1000
Rest: Nettoudbytte gennemsnitligt for 6 Aar pr. Td. Land ..	500

Gennemsnitsudbyttet for de sidste 6 Aar viser altsaa, at Træerne i de Aar har givet et Nettooverskud af ca. 500 Kr. pr. Td. Land eller ca. 50 pCt. af den tænkte Aktiekapital.

Det er, som anført, Meningen at søge Kapitalen forrentet de første Aar, til Træernes Bæretid indtræffer, ved Produktion af Kokkenurter, Kartofler og Bærfrugt, og der er Mulighed for at erhverve et for Frugtavl særlig egnet Areal i Nærheden af Ringsted. Arealet vil kunne faas til en Pris, der er betydeligt under det kalkulerede.

I Henhold til foranstaaende tillader jeg mig at anbefale Anlægget af

Aktieselskabet Kærehave Frugt-Plantage

med en Kapital paa 100,000 Kr., fordelt i Aktier paa 500 Kr. pr. Stk., idet jeg henviser til, at et saadant Selskab vil faa en Virksomhed af nationaløkonomisk Betydning, samtidig med at danske Forbrugere faar udmærket dansk Frugt *hele Aaret rundt*, og Aktionærerne faar et særdeles smukt Udbytte i Lobet af faa Aar, — et Udbytte, der vil stige betydeligt.

Kærehave, Ringsted, i September 1911.

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

E t H u s d y r b r u g .

Der er ingen, der stilles saa store Krav til eller kræves saa alsidig Uddannelse af som en dygtig Landmand. Han skal være paa Færde tidligt og sent, forstaa sig paa næsten alt for at faa saa meget ud af Bedriften som muligt. Nu, da Vinteren er for Døren, falder hans Arbejde naturligt mest inden Døre. Det er Stalden og dens Beboere, der nu et halvt Aars Tid holder hans Interesse fangen, og som han maa vie hele sin Opmærksomhed. Husdyrbruget siges, og det med Rette, i Forbindelse med Landbruget at være Danmarks Hovederhverv. Det er ved Hjælp af vore Husdyr, vi faar omsat i

klingende Mont de mange Læs af Ho og Korn, vi aarlig slæber til Huse, de mange Tonder af Roer, vi med Moje faar tilvejebragt aarligt. Det gælder jo om ikke alene at faa den deri skjulte Kapital tilbage, men ogsaa lidt til Forrentning og om muligt en lille Smule til overs som Vederlag for Ulejligheden. Der er ingen, der kan være tjent med at arbejde uden at faa noget for det. Det kan Landmanden heller ikke, saa kan han ganske simpelt ikke eksistere. For at naa dette, er der særlig to Ting, der spiller Rolle. Det gælder først og fremmest om at have Dyr, der kan bestille noget, Dyr, der har Evne i den Retning, vi ønsker. Har det ikke det, maa man sørge for Tid efter anden at faa det skubbet ud. Kun evnerige Dyr giver deres Ejer noget for Ulejligheden. De andre gaar os i Vejen, lærer paa den Fortjeneste, de evnerige har skaffet til Veje. Det gælder baade store og smaa Husdyr, det gælder saavel Honen og Kaninen som Koen og Grisen. Derfor bort med dem, naar de ikke betaler sig.

Som det andet store, der er medbestemmende for Udbyttet, er den Behandling, Dyret fra vor Side er udsat for. Det gælder her om at faa skaffet til Veje saa gode, sunde og friske Fodringsmidler som muligt. Aldrig fodre med frosne Roer, skimlede Kager eller byde Dyret iskoldt Vand. Det ødelægger Dyret, sætter Fortjenesten ned.

Vil man ved Arbejdet inde i Staldene i Vinterens Løb mærke sig disse Ting, der her bare er peget paa, vil, naar Opholdsrummet tillige er godt, Koen, Grisen og Honen kvittere for det med mere Mælk, finere Flæsk og flere Æg.

Kærehave, Ringsted, i December 1910.

J. Jensen Daubjerg.

*

R e n h e d .

Nogle af de fornøjeligste og friskeste Minder, som gamle Elever har her fra Skolen, stammer vistnok fra Badekældereren; i hvert Fald er det dér, jeg har set Ungdomsglæden og Ungdomsmodet udfolde sig skønnest og livligst, og de 10 Minutter dernede efter Gymnastiken har altid hørt til mine gladeste daglige Stunder.

Og nu er det mit Haab, at det for Kærehave-Elever ikke bliver ved Mindet, men at daglig Badning følger dem overalt. Hvilken prægtig og skøn Tanke: saa mange unge, kraftige, rene og renhedselskende Mennesker spredt ud over Landet, og der — tor jeg tro

det — hver i sin Kreds ved *Eksemplets Magt* og ved opildnende Ord udbrede Glæde, Sundhed og Livslyst omkring sig. Ja, men saadan maa det jo være; thi den, der rigtig for Alvor har erfaret, hvor dejligt, hvor forfriskende og oplivende det er med en daglig Skylle over Kroppen, ja, han eller hun vil ikke undvære denne rislende Foryngelsens Kilde, som Badet er.

Vi Danske har Skyld for at være et meget snavset Folkefærd, ikke just fordi vi gaar med saa meget paa os, men fordi det, der er, er saa gammelt, og det er nu fælt at tænke paa, saa maa vi søge Oprejsning. Og dersom vi skal naa til at kende vort Legeme og faa Agtelse og Ærbodighed for det, som en underfuld stærk og skøn Bolig for Sjælen, ja, saa maa vi kræve Renhed, derved hærder vi det, undgaar mange Sygdomme og faar tillige denne herlige Følelse af forøget Menneskeværd, og — sidst, men ikke mindst — mon ikke denne Glæde ved legemlig Renhed vil være medvirkende til større sjælelig Renhed. I en af sine dejlige Salmer har Kingo brugt Billedet: »Dit Legems Blomsterblad«; kan vi tænke os noget finere og renere end Blomsterbladet? Mon et Menneske, der kender sit Legeme, holder det rent og i Ære og rigtig har lært at skatte det som et uvurderligt Redskab dannet i Guds Billede, mon et saadant Menneske kan nænne at drage Tankerne ned ad snavsedede, slibrige Veje, tilsole Blomsterbladet? Jeg tror det ikke. Derimod tænkte jeg, at megen Raahed og Daarlighed netop stammer fra dette mærkelige Syn paa Legemet som noget grimt, noget snavset, noget, man var halvt flov ved.

Men derfor, kære gamle Elever, lad os gøre, hvad der staar i vor Magt, hver i sin Kreds, for at fremme Sansen for legemlig Renhed, og har vi ladet os slove for en Tid, lad os saa tage fat igen. Paaskehøjtiden maa vi møde legemlig rene, og vi maa vedligeholde denne Renhed. Vand er der nok af alle Vegne, og det praktiske Menneske finder let en Form for Badet, men jeg vil nu raade: *Brug Morgenstunden*, lidt for ud af Sengen og saa — —

Derefter maa den større Livsglæde og Dygtighed være den virksomste Agitator for Systemet.

Ja, lad ogsaa paa dette Omraade Minderne her fra Kærhave være til Glæde og Lykke for eder selv og andre.

K. Balle.

*

Til alle, der har været paa Kærehave som Elev
eller Kursusdeltager.

Som Tak for de mange Hilsener, gamle Elever og Kursusdeltagere har været saa venlige at sende til Kærehave med nye Elever og nye Kursusdeltagere eller i Breve og paa Brevkort, vilde vi gerne have Lov til at sende en hjertelig Genhilsen, og nu kommer den i Form af Julebladet, som Elevforeningens Formand og Bestyrelse har været saa venlig at give Tilladelse til at lade trykke i saa mange Eksemplarer, at hver kan faa et. — Vi kan gentage, hvad vi tidligere har sagt, at vi sætter stor Pris paa venlige Tanker og Hilsener fra dem, der har været her som Elever og Kursusdeltagere, og at det altid glæder os meget at høre, at de har haft Gavn og Glæde af Opholdet paa Skolen. Det er Maalet, vi stræber efter, og det er en stor Hjælp og Opmuntring for os, naaar vi mærker, at det naas. — Vi er jo bundet til Skolen af vort Arbejde, som de fleste af dem, der har været her, er bundet til deres Arbejde, og vi kan ikke komme rundt til de mange, selv om vi havde Lyst til at komme og kigge indenfor hos de unge, der har været her, og hvoraf mange nu har sit eget Hjem, for at se, om vi dér kunde finde lidt af Kærehave. Vi haaber og tror det; men Glæden ved at se det vilde dog være stor for os, og hos de unge, der endnu lever ene, vilde det glæde os at finde Tankerne og Minderne herfra bevaret som en Skat, der skal give gode Renter i Livet. Hos de mange ældre, der har gæstet os paa 11-Dages Kursus, vilde det være fornojeligt at se ind. Mange har været her i en saa moden Alder, at Tiden for dem i Almindelighed ikke er rig paa Afveksling og Oplevelser, og derfor kan de maaske bedre passe paa Minderne end de, der har været her i den kraftigste Manddomsalder, da Hjemmets Krav og Opgaver udefra kalder paa alle deres Kræfter; men hos en og anden af dem kunde vi vel ogsaa vente at finde lidt af det praktiseret, de har hort og set paa Kærehave.

Vi vilde dog nodig, at de gode Minders Baand skulde briste mellem Kærehave og dem, der har været her. Vi véd, at de kan styrke Skolen i Arbejdet, og at de Aar efter Aar har bidraget til, at flere og flere er rejst til Kærehave. Vi siger jer Tak for Hjælpen, og vi beder ogsaa om den i Fremtiden.

Glædelig Jul og godt Nytaar! Tak for de svundne Aar!

Kærehave, Ringsted, den 15. November 1911.

Margrethe og N. J. Nielsen-Klodskov.

Legemlig Sundhed.

Enhver fornuftig Landmand søger at finde den bedst mulige Driftsmaade for sine Marker og søger at holde dem fri for Ukrudt, saa den gode Sæd rigtig kan faa Raaderum og udvikles til storst mulig Fuldkommenhed. — Dette er selvfølgelig fornuftigt, og for at dygtiggøre sig til det praktiske Arbejde paa Mark, i Stald og ved Regnskabsbog rejser den unge Mand og den unge Kvinde paa Skole og paa Kursus.

Men I, som har været paa Kærehave, har ikke blot hort om Markens og Havens Dyrkning og Kvægets Røgt, — I har ogsaa hort om, hvilke Pligter Mennesker har overfor sit eget Legeme. Jeg kalder Legemets Pleje for en Pligt, og det er rigtigt, for det er ikke noget, der blot vedkommer mig selv, om jeg plejer mit Legeme og søger at udvikle det til den naturbestemte Fuldkommenhed, det vedkommer ogsaa mine Medmennesker, som jeg skal leve sammen med, og det Samfund, jeg er Borger i; overfor dem og det har jeg Pligter, og jeg har Pligt overfor den Gud, der gav mig dette vidunderlig snildt indrettede Redskab til Brug for min Sjæl.

Er der da Grund til at henvende Opmærksomheden særlig paa dette Punkt? Er der Trang til Forbedring i Driftsmaaden for vort Legems Vedkommende? — for at bruge et Udtryk fra Landbruget. Er der Ukrudt paa vor Legems Ager? Er der mere Sygelighed og Daarlighed og mindre Oplagthed og Udholdenhed blandt Folk, end der burde være? Er godt Humør og Arbejdslyst med deraf flydende Arbejdsglæde dyre Artikler, som kun faa ejer?

For hvis det er Tilfældet, saa maa her jo være noget at rette. Og det gælder ganske særligt om at undgaa disse Ulemper i de smaa Hjem. Vel er legemlige Skrobeligheder slemme Gæster, hvor de saa kommer, men i Rigmandshjemmene kan der dog ligesom bedre bodes paa det, skont — hvad nytter mig Guld og grønne Skove, ja Alverdens Herligheder, hvis jeg er en Skrantning?

Kan der da gøres noget for at undgaa Daarlighederne?

Ja, i mange, mange Tilfælde, fordi det saa ofte, maaske oftest, er Folks egen Skyld, at de maa gaa og slaas med alle disse Daarligheder. — Her tænker jeg ikke paa de store Sygdomme, Farsoter og deslige, men just paa de Smaadaarligheder, som vi maa gaa og trækkes med til daglig, og som gør Livet surt og mindre lyst, end det kunde være: Hovedpine, Tandpine, Mavepine, og hvad de nu hedder, alle de »Piner«, vi besværes af.

Ja, jeg véd godt, at Mennesker kan leve under saadanne ydre Kaar, at de ikke kan undgaa Daarligheder af forskellig Art — de kan f. Eks. være saa fattige, at de, i hvert Fald i Storstæderne, ikke kan faa den fornødne Adgang til frisk Luft og Sollys, maaske ikke en Gang tilstrækkelig Næring — men det er dog de færreste. Blandt de mange, der har rigelig Adgang til Sundhedskilderne, er der Daarlighed nok, eller altsaa alt for mange.

Vi er for tilfredse med et Lavmaal af Sundhed. Jeg har hort en Læge sige: »Det er dog ærgerligt, saa lette Folk er at stille tilfreds. De siger, at naar de blot kan blive nogenlunde raske, saa forlanger de da ingenlunde mere. Nej, de skulde *ville* være helt raske, det vilde hjælpe meget mere end den bedste Medicin.« — Ja, her er nok et Punkt, hvor det mange Gange kniber, dette med at *ville* være rask. Naar det saadan kunde gaa helt af sig selv, saa vilde vi selvfølgelig være rigtig glade ved det, maaske endda ogsaa taknemmelige for det, men se, saa snart der virkelig skal sættes noget ind paa at vinde og bevare Sundheden, virkelig gores noget, som kan komme i Strid med daglige Vaner og Tilbøjeligheder, saa kniber det mange Gange. Vi kan jo blot tænke paa saadanne Smaating som at faa foretaget den regelmæssige Børstning af Tænderne Morgen eller Aften, eller at give Afkald paa den kære Kaffetaar, hvis det viser sig, at Organismen ikke kan taale den, eller Piben og Cigaren, for ikke at tale om Snapsen, thi overfor den staar mange jo — jeg véd nok, at det ikke gælder jeres Kreds! — ganske afmægtige.

Vi er for tilbøjelige til at slaa os til Ro med, at det vel ikke kan være anderledes, at vi vel skal have en vis Portion Daarlighed at slaas med. »Det skulde vel saadan være,« kan man endnu høre Folk sige. Ja, vist er der noget, der »skal saadan være«, men der er ogsaa grumme meget, der ikke skulde være saadan, som kun er saadan, fordi vi selv har rodet os ind i det. Ovennævnte Udtryk er blot at opfatte som et af de mange Skærnbrædter, vi har at gemme os bagved, naar vi har gjort en eller anden Dumhed, som vi ikke holder af at være ved.

I tidligere Tider mente man jo, at alt, hvad Mennesket havde at strides med, ogsaa i Retning af legemlige Skrobeligheder, det var sendt enten af Gud for at opdrage Mennesker, eller af Djævlen for at odelægge dem. Saadan ser vi ikke paa det mere. Vi opfatter nu Naturen som et sammenhængende Hele, hvor Virkning følger efter

Aarsag, uden Afvigelser, efter de af Gud givne Grundlove, — og vi maa opfatte vort eget Legeme som en Del af denne Natur. For dets Livsvirksomheder gælder bestemte Love, ogsaa dér følger Virkning efter Aarsag — ubonhorligt. Hver Gang vi overtræder Livets Love, faar vi Straffen i Form af en eller anden Ubhagelighed.

Hvad kræver Livets Love da?

Ja, de er egentlig ganske simple og ligefremme som alle gode Love. Der skal ingen Prokuratorkneb til for at fortolke dem.

Den Del af dem, der angaar vort Legeme, har 5 Paragraffer. Overskrifterne over dem er saa kendte Udtryk som: *Sollys, frisk Luft, Renlighed, rigtig Næring og passende Bevægelse* — men derom kan jeg maaske en anden Gang faa Lov til at gore nogle Bemærkninger.

Maa jeg slutte for denne Gang med en hjertelig Julehilsen baade fra min Kone og mig til alle de gamle, der kan huske os og deler vore gode Minder fra Kærehave.

Charlottenlund, i November 1911.

Niels Illeris.

*

S a n g.

Da jeg for nogen Tid siden blev opfordret til at skrive en lille Artikel om Sang, var jeg straks lidt betænkelig; men ved nærmere Eftertanke blev det mig efterhaanden en kær Opgave; jeg kom nemlig til at tænke paa, at mange af Bladets Læsere jo er af mine Elever fra Sangtimerne paa Kærehave. Og til jer — som en venlig Hilsen og Tak — skal nedenstaaende være skrevet.

Hvis jeg ikke vidste og havde erfaret, at der ligger en Magt i Sangen, en Egenskab, som er os Mennesker til Glæde og Velsignelse, vilde jeg lade Opgaven ligge; men jeg har mange Erfaringer derfor, som jeg nu vil søge at vise lidt af, ikke som Filosof — nej, dér kommer jeg af en vis Grund ikke; tillad, det bliver et personligt Vidnesbyrd.

Sangen har spillet en uhyre Rolle i mit Barndomshjem, idet jeg saa at sige er fodt op ved Sang. Min Fader havde en overordentlig kraftig og smuk Sangstemme, som han ingenlunde sparede, hverken i Hjemmet, Skolen eller Kirken og heller ikke ude i de mange Forsamlingshuse, hvor han sang og læste op (undertiden mindst én Gang om Ugen). Men for ham var Sangen ikke en Kunst, som

skulde nydes, men et Middel, hvorved han banede sig Vej til andres Hjerter. Derfor havde han ogsaa en dyb Ærbodighed for Sangen — det var Sange og Salmer, han sang, og ikke Gade- og Revyviser. Hvilken Betydning Sangen havde for Fader, fik vi dog først rigtig at føle, da han mistede sin dejlige Sangstemme, thi dermed var næsten hele hans ydre Livskraft ogsaa nedbrudt.

Dog, Sangen var Gud ske Lov ikke lydelige Ord og Toner alene, men først og sidst en indre aandelig Lovsang, som ingenlunde forstummede, da hans Stemme svigtede, og hele hans Legeme var lammet, men som tværtimod voksede til en saadan Fylde, at den fyldte hele hans Sjæl til hans sidste Stund.

Det var hans inderligste Længsel, at han hjemme hos Gud maatte faa sit Mæle og en Sangstemme langt herligere.

Det er under Paavirkning af og Mindet om min Faders Sang, at min egen Kærlighed til Sang er vokset frem.

Hvem husker ikke, hvilken Virkning Sangen havde, da vi var Børn? Vel kunde der ligge meget i de saakaldte Børnerim og Remser, som optog os, længe førend vi kunde læse; men Børnesangene var dog alligevel det bedste; i dem kunde vi lægge hele vor Barne-sjæl («Synger og danser og klapper i eders Smaahænder» — ja, derigennem fandtes netop det rette Udtryk for Barneglæden.)

Efterhaanden sang vi mere og mere indholdsrige Sange, om Naturlivet og Fædrelandets, Bibelhistoriens og Kirkehistoriens store Begivenheder og Helte, og netop under Sangen voksede Kærligheden til det altsammen. — Da vi blev unge, og de mange Følelser og Kræfter vaagnede i os, hvor mange Gange kastede Sangen da ikke Lys og Klarhed ind i vort drømmende Ungdomssind. — Sangen havde en vidunderlig Evne til at samle og forene de mange forskellige Følelser og Kræfter i en stærk Trang til større Renhed og mere maalbevidst Handling.

Blev man grebet af Naturens Mangfoldighed og Skonhed eller Menneskelivets Rigdom og Fylde, fandt man netop det skønneste og fyldigste Udtryk derfor i Sangen.

Det er ikke let at sige, hvorved Sangen har en saadan Magt over Menneskesindet, men det ligger vel nok i, at man under Sangen hjælper hinanden ind i den Sindsstemning, som skal til, for at vi overhovedet skal kunne modtage dybe Indtryk i Sjælen; men ikke alene skabes der ved Sangen en vis Stemning, men igennem San-

gens Indhold modtager Sjælen noget af den Næring, som den trænger til.

Hermed vil jeg ønske, at I med den rette Ærbødighed for Sangen i fuldt Maal maa være med at skabe den Lykke, Glæde og Velsignelse, som Sangen kan blive for Mennesker.

Og saa mit bedste Ønske for jer alle — en god og velsignet Jul og Nytaar.

Kærehave, den 12. Oktober 1911.

Aage Kirk.

*

Booker Washington og Kærehave Husmandsskole.

Ifølge en Oversættelse i »Højskolebladet« har *Booker Washington* i det store amerikanske Tidsskrift »The Worlds Work« skrevet en længere Artikel om »Danmarks Fremgang og Lykke«.

Om Besøget paa Kærehave Husmandsskole skriver han:

»Den maaske mest interessante og lærerige Del af mit Besøg var den Tid, jeg tilbragte paa den saakaldte Husmandsskole, der blev grundlagt ved Ringsted i 1902 af N. J. Nielsen-Klodskov. Her saa jeg en Udstilling af Grøntsager, Korn og navnlig Æbler, som jeg næppe har set Magen til nogensinde, og ganske sikkert ikke paa nogen Landbrugsskole. Jeg kunde ønske, der var Lejlighed til udførligt at beskrive alt, hvad jeg saa og lærte af Landlivets bedste Muligheder under mit Besøg paa denne interessante Skole. Det, der mest optog mig baade dér og de andre Steder, var den Maade, hvorpaa det er lykkedes de forskellige Typer af Skoler i Danmark at træde i indbyrdes harmonisk Forbindelse, og fremdeles, hvordan hver for sig optog Forbindelsen med de øvrige og virkede hen imod det Maal, at løfte, levendegøre og beaande Landbefolkningens Liv og Arbejde.«

*

Mindeord ved Thyregaards Baare i den overbyggede Gaardens sidste Dag, Sommerskolens Elever var her, og ved Thyregaards Begravelse d. 4. Oktbr. 1911.

»Kirkeklokke, ej til Hovedstæder«.

Vi var allesammen forberedt paa, at Dagen i Dag skulde være

en Afskedsdag, og vi, der kender de Afskedsdage fra Halvaar til Halvaar, véd ogsaa, at det ofte kan være svært for Eleverne at sige Farvel til de Kammerater og Venner, som de i Skoletiden har faaet kær, og til Lærerinderne og Lærerne, som de synes, at de er kommet til at skylde saa meget. Det kan ogsaa være svært at tage Afsked med de Steder, hvortil der knytter sig saa mange gode, lyse og glade Minder. Ja, vi kender det af Erfaring, at en saadan Afskedsdag paa en Maade kan være tung, men gennem Taaren lyder der dog altid Haabet om et Gensyn med de kendte Ansigter og de kære Steder, og det Haab gør det noget lettere at skilles.

Havde det kun været den almindelige Slutning paa dette Skolehalvaar, saa vilde jeg have sagt Tak til Eleverne for al Venlighed og Villighed i Sommer; mit Minde om denne Sommerskole vil være, som Sommeren selv har været: lys og dejlig, og mine Ønsker for jer, naar I rejser herfra, er de bedste, jeg ejer, og i mit Farvel til jer ligger der et: Paa Gensyn her en anden Gang. Men der er noget mere, og vi var ikke forberedt paa, at vi den sidste Dag i dette Skoleaar skulde samles omkring Thyregaards Baare, derfor er det saa tungt, og gennem Taaren kan Haabet om et Gensyn henede ikke lyse; det er det sidste Farvel, vi skal sige en trofast Ven, en nidkær Lærer; men først og sidst en kærlig Ægtefælle og Fader.

Naar man ikke har Haab om et Gensyn henede, saa føler man saa meget stærkere Trangen til at sige en hjertelig Tak for alt godt, vi har haft sammen, og det vil jeg paa Skolens, min Hustrus og mine egne Vegne sige Thyregaard.

Der er ingen her i Kærhave, som kan være i større Taknemlighedsgæld til Thyregaard end min Hustru og jeg, og Gud ske Lov, at vi har sagt ham det, medens han levede; thi ofte er det saadan, at man først rigtig skønner paa det, man har ejet, naar man har mistet det.

Thyregaard kom hertil fra Jylland som en fremmed Mand; men han fandt sig meget hurtigt hjemme her, hjemme i Forholdene og hjemme i Arbejdet, og han blev os og Skolen saa trofast og hengiven, at han altid kun stræbte efter at glæde os og gavne Skolen, og hans Evner var som hans Vilje.

Thyregaard var en ung Mand, han var mere end 10 Aar yngre end jeg; men jeg har altid set paa ham som min jævnaldrende, og det kom af, at han havde samlet sig en rig Livserfaring; derfor kunde han ogsaa tale med en saa stor Myndighed, som han ofte

gjorde; thi han havde levelt det, han talte, og Ordene fra hans Læber var mere end Mundsvejr. Det er en stor Glæde at se unge og ældre haste til Time, naar Kløkken kalder, men det er en endnu større Glæde at vide, at de er under en god Mands Paavirkning, og at han giver dem det bedste, han véd.

Den Glæde har Thyregaard ofte beredt os; han havde let ved at samle Elever og Kursusdeltagere, og jeg tror, at de er mange, som sent vil glemme ham.

Thyregaard var Idealist, derfor kunde han begejstre de unge, saa de fik Mod og Lyst til at tage fat, og han kunde tale til Kursusdeltagerne, fordi han kendte deres Liv og forstod det, han havde selv levelt under smaa Kaar og lært Flid og Nojsomhed under haardt legemligt Arbejde.

Ja, Thyregaard passede godt til Forholdene og Arbejdet her, og havde det staaet til ham eller os, var der sikkert blevet mange flere Aar mellem den Dag, da vi ønskede ham velkommen til Kærehave, og saa nu i Dag, da vi skal sige ham det sidste Farvel og hjertelig Tak for Samlivet og Samarbejdet.

Men Glæden og Taknemligheden over Samarbejdet og Samlivet var ikke blot paa vor Side, den var gensidig. Thyregaard har flere Gange sagt, at han ingen Steder havde folt sig saadan hjemme som her i Kærehave, og at han ingen Steder havde haft den Frihed til sin Gerning som her, og man kunde mærke paa ham, at han mente det.

Naar han gik her med sin lille Datter ved Haanden, glædede han sig over, at Skolens Omgivelser Aar for Aar voksede sig større og smukkere. Til sine Timer modte han frisk og glad, og naar Dagen var endt og Forberedelserne til den næste forbi, saa var han hos Eleverne og Kursusdeltagerne; i deres Fritid talte han med dem og horte paa dem, naar de om Sommeren sang og legede paa Festpladsen, og om Vinteren, naar der var Forhandling i Salen. Thyregaard traf man altid, og han ovede en gavnlig Indflydelse paa sine Omgivelser, thi han var ikke blot en god Kammerat, han var ogsaa altid Lærer.

Thyregaard hentede Kraften til sit Arbejde i sit Hjem. Han havde et lykkeligt Hjem, og han elskede det højt; det fik man rigtig Indtryk af, naar man kom dér, og der kom mange. Jeg tror, at de allerfleste af Skolens Elever har været der nogle Gange, og

Kursusdeltagerne kom der, og selv om det kun var én Gang, havde de vistnok Indtrykket af, at de havde været i et godt Hjem.

Thyregaard holdt ikke saa faa Foredrag om Aaret udenfor Skolen, og hvor han havde været én Gang, sendte de ofte Bud efter ham igen; men naar han var borte, længtes han altid efter at komme hjem. Jeg har adskillige Breve fra ham, hvori han fortæller derom, og jeg har gennem en Oplevelse et stærkt Indtryk deraf.

I August rejste jeg med ham til København, for at han kunde blive undersøgt af den Professor, han tidligere havde været hos, og efter min Mening var der al Udsigt til, at han vilde beholde ham paa sin Klinik; men Thyregaard vilde ikke blive derinde. Han sagde til mig: »Du maa sørge for, at jeg faar Lov at komme med hjem igen.« Det gjorde jeg selvfølgelig, og Professoren forstod nok, at det bedste, han kunde give os med hjem, var et lille Haab. Da vi kom hjem, sagde Thyregaard til sin Hustru: »Gud ske Lov, at jeg kom hjem igen, selv om det kun er for at dø.«

Thyregaard vilde gerne leve; han var jo en ung Mand, og der var meget, han vilde have udrettet; han vilde arbejde for sin Hustru, sit Barn og for Skolen; men da han saa, at hans Tid ikke var her mere, kunde han ogsaa gøre sig færdig med Livet og trygt give alt det, han havde kært, i Guds Varetagt. Men han fulgte med i alting lige til det sidste. Det glædede ham meget at høre, at Udstillingen af Elevernes Arbejde var saa smuk, at Gymnastikopvisningen gik saa godt, og at der var mange Folk til Efteraarsmodet paa Skolen. I de Dage var min Kone og jeg ofte dernede. Lægen havde sagt os, at der i alt Fald ikke kunde være Haab om, at han kunde blive rask mere. Nyrebetændelsen tog stadig til, saa der kunde vist ikke være langt tilbage. Thyregaards Moder og Broder fra Jylland og en Onkel fra Skelskør var her, og til Thyregaards Moder sagde Lægen: »Deres Son kan ikke leve, men jeg skal sørge for, at han ikke kommer til at lide store Smerter, og af hans Hustru og Skolens Sygeplejerske faar han jo den bedste Pleje, der kan gives!«

Da hans Moder rejste, tog hun Afsked med sin Son for sidste Gang, og Thyregaard fik altsaa at vide, at der ikke var noget Haab; men han var ogsaa færdig og ventede kun paa, at Forløsningens Time vilde komme. Sognepræsten havde besøgt ham flere Gange og taget ham til Alters.

Da jeg en af de sidste Dage bragte ham en Hilsen fra Eleverne,

sagde han: »Tak! Hils dem igen!« En Dag tog min Kone og jeg hans lille Pige med ind ved Sygelejet; han strøg hende over Haaret og saa med Taarer paa sin Hustru; men da min Kone og jeg sagde til ham, at de begge skulde blive boende i Hjemmet og hans Kone være Lærerinde paa Skolen som hidtil, saa sagde han endnu en Gang med Haand og Blik Tak.

Hans Hustru vilde synge: »Urolige Hjerte, hvad fejler dig dog«, men han kunde ikke taale det. »Hans Hjerte var ikke uroligt. Han havde Fred.« »Vi mødes paa Herrens Dag,« sagde han og lukkede Øjnene; men endnu efter at hans Øjne ikke mere kunde se, mærkede jeg i hans Haandtryk, at han kendte mig.

Han sov stille hen, uden Kamp og uden Smerte.

Det er vemodigt at staa ved en Afsked som denne; men haabløs er den ikke; thi gennem Taaren og Dodens Mørke lyser Haabet om et Gensyn paa Herrens Dag. I det Haab gik Thyregaard herfra, og naar vi nu siger ham det sidste Farvel, saa siger vi ogsaa paa Gensyn!

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

Julehilsentil Kærehave.

Du dejlige Kærehave!

Du stod i Sommer i din festlige grønne Dragt, medens Solen skinnede, og de fjerlette Skyer drog hen over Himlen med Bud til fremmede Egne! Fuglesang lod fra Busk og Hegn, naar vi gik gennem de skyggende Gange, og fra Plænerne nikkede Blomsterne til os, naar vi lejrede os dér for at nyde den prægtige Natur.

Nu staar du derimod i Vinterdragt, men jeg er vis paa, at du derfor er lige skon. Lad være, at Lovet er faldet af Træerne, at Fuglesangen er forstummet, og Dis og Taage har sænket sig ned over dig; for os, som kender dig, bliver du dog lige skon, thi til dig knytter sig nogle af vort Livs bedste Minder.

Vi mindes ikke alene dine smukke rummelige Bygninger og den Hygge og Orden, vi fandt dér, samtidig med at vi folte os hjemme paa Kærehave; men vi mindes ogsaa Kammeraternes glade Skare og de mange lykkelige Samværs Stunder, vi havde dér, og som vi aldrig vil glemme. Og først og sidst: vi lærte noget. Ja, hvor fik vi ikke Kendskab til mange Ting, som vi har Nytte af for hele Livet! Det var, ligesom der blev kaldt paa det gode og nyttige i os, og Kræfter vaagnede, som for slumrede.

Det er alt dette, jeg kommer i Hu, medens jeg sidder og tænker paa Julen og paa dem, der skal have en Hilsen fra mig. For Kærehave har bl. a. ogsaa jeg meget at sige Tak for.

Da jeg i Foraaret kom dertil, græd jeg; jeg syntes, det var saa slemt at skulle skilles fra Hjemmet og de vanlige Omgivelser.

Men da jeg i Efteraaret skulde rejse derfra, græd jeg ogsaa; jeg syntes, at jeg saa daarligt kunde skilles derfra.

Og derfor: en rigtig kærlig Julehilsen til den gamle Skole! Tak for Sommeren, der svandt, og Tak for de mange gode Minder!

En Elev.

*

K æ r e h a v e.

I Anledning af det forestaaende Elevmøde.

Mel.: Midsommervisen.

Hvor Skovkanten staar
 Klædt i fagreste Vaar
 Nær ved Byen, hvor prægtig St. Bendts gamle Kirke
 Sig hæver mod Sky,
 Og hvor Blomsterne bly
 I Solskinnet staar mellem Boge og Birke,
 Dér staar der en Skole, dens Navn vi jo kender,
 Mens Vaarvinden vifter, vi Hilsen den sender. —
Kærehave, til dig
 Vender Tankerne sig,
 Medens Fuglene synger, og Minderne vaagner saa glade!

En *Ungdom* her er,
 Som mod Fremtiden ser,
 Som vil sætte sig Maal, og vil ej staa i Stampe.
 Som med lidet har nok,
 Og vil lofte i Flok,
 At den Sejren kan naa gennem Fremtidens Kampe;
 Som ikke paa Døgnlivets Smaating vil glane,
 Men frejdig vil lofte Idéernes Fane,
 Som vil hæve sin Stand,
 Og vil gavne sit Land,
 At det gry kan ad Dag i vort lille, vort havkranste Rige!

Og *Minder* vi har,
 Fra paa Skolen vi var,
 Fra de lyse, de glade, de jublende Dage,
 Da fra fjærn og fra nær,
 Vi var samlede dér,
 Ak, hvor Tiden dog svandt, gid den blot kom tilbage!
 Naar ofte om Vint'ren vi sidder der hjemme,
 Vi mindes de Dage, vi ikke kan glemme,
 Da i Sal og i Skov
 Vi fik lært denne Lov:
 Vil du frem, maa med Haandens et Aandens Værk samtidig ives!

Naar derfor nu Bud
 Til jer alle gaar ud:
 Kom, vær med næste Maaned, — *Elevmødet* kalder!
 Saa kom og enhver,
 Som vor Skole har kær,
 I den dejlige Sommertid Aarsfesten falder!
 Og atter de gamle, de løvklædte Gange
 Skal lyde af Tale og velkendte Sange,
 Mens hver Blomst og hvert Blad
 Vinker munter og glad:
 Velkommen tilbage! Vel mødt igen her paa Kær'have!

V. D. Hansen.

*

K æ r e h a v e.
 1902 — 3. Juli — 1912.

Vi har allesammen Mindedage, som huskes og fejres. Fødselsdagen f. Eks. er en Mindedag, som de fleste hvert Aar husker, og som i Almindelighed huskes i hvert Fald af enkelte andre end Fødselsdagsbarnet. Men de fleste har ogsaa Mindedage, som maaske ikke huskes af andre, men som dog for den enkelte kan have stor Betydning. Jeg er særlig kommen til at tænke paa dette, fordi den Dag nærmer sig, da Kærehaves 10-Aars Fødselsdag oprinder.

Det var den 3. Juli 1902, at daværende Kultusminister J. C. Christensen i Samraad med daværende Landbrugsminister Ole Hansen gav Samtykke til, at jeg maatte oprette »*Øernes nye Skole for det mindre Landbrug, Husmandsbruget og Landbrugets Bieerhverv*« i Kærehave ved Ringsted.

Skont alle Elevforeningens Medlemmer har Minder fra Kærehave, er der dog nok ingen andre end mig, der har Minder fra Skolens første Fodselsdag, og da den Dag hører til en af de betydningsfuldeste Dage, jeg har oplevet i Kærehave, kan jeg nok nu, da der er gaaet 10 Aar, fortælle lidt om den.

Paa den Dag fik jeg altsaa Vished for, at jeg i alt Fald maatte faa Lov til at prøve, om jeg kunde føre den Tanke ud i Livet, som i flere Aar havde optaget mig saadan, at jeg kun havde levet og arbejdet for den.

Jeg var i Kobenhavn, men tog straks med Toget til Ringsted og gik ud til Kærehave. Jeg havde været her flere Gange for at se paa Jorden og Beliggenheden, og alle Aftaler om Kobet var truffet under Forudsætning af Ministeriets Godkendelse, som nu forelaa. For første Gang kunde jeg altsaa sætte Foden paa egen Jord. Det var en ubeskrivelig Følelse, der beherskede mig den Dag. I ét Øjeblik var jeg jublende glad og med Tanken højt oppe i Himlen, i næste Øjeblik saa jeg de mange Vanskeligheder, der vilde komme, for Kærehave kunde blive den Skole, jeg havde drømt om og higet efter. Gud ske Lov! kan jeg nu sige, at jeg i de foregaaende Aar var vænnet til at møde Vanskeligheder og Skuffelser, thi ellers var jeg ikke kommen igennem; det øjnede jeg allerede den første Dag; men nu, 10 Aar efter, ser jeg det klarere.

Det var en prægtig Hojsommerdag, stille og varm, saadan en Dag, hvor Solen synes os langt nærmere end paa de graa og stormfulde Dage.

Forst gik jeg ind i det lille Skovparti, som Kammerherre Howden-Ronnenkamp havde skænket til Skolen. Det laa hen som et Vildnis uden Vej eller Sti, overgroet med Hindbær og Hassel, men med dejlige gamle Egetræer og en Del unge Bøge imellem. Den Skov var jeg jublende glad for. Jeg lagde Plan om, hvorledes den skulde anlægges med Festplads og Lystskov, Mose- og Stenhoj, Høuse- og Kaningaard, Bigaard, Svinegaard og lignende. I Tankerne saa jeg Skoven den første Dag omtrent saa herlig og skon, som den nu 10 Aar efter ligger. Pladsen Syd for Skoven var ikke saa let at faa Oversigt over, thi et stort Dige med Buske og Træer delte den i to Stykker, og Rugen, der voksede paa en Del af Pladsen, viste det lave Terræn noget højere, end det i Virkeligheden var. Her skulde Skolebygningerne, Lærerboligerne, Avlsgaarden, Cyklestalden og en Del andre Bygninger, som jeg i Tankerne saa,

Tiden vilde kræve, her skulde de ligge. En herlig Plads, ligesom skabt til det. Mod Nord begrænset af Skoven, mod Syd af Landevejen fra Ringsted til Køge, og saa Marken paa den anden Side af Landevejen, hvor blandt andet Frugt- og Kokkenhaverne skulde anlægges.

Fra min Gartneruddannelse havde jeg god Øvelse i at anlægge Haver, derfor havde jeg ogsaa forholdsvis let ved at forestille mig hvorledes det skulde være, for at det kunde komme til at svare til det skønne Navn »Kærehave«. Landevejen skulde være Hovedvejen gennem Haven, men paa det Tidspunkt stod der langs Vejkanten nogle store Popler og afgrænsede den, saa Vejen ligesom skilte Jorden ad. Poplerne skulde bort og Frugttræer plantes i Stedet; naar saa lave Hække hegnede Vejen paa begge Sider, kunde de Vejfarende se ind i Kærehave, og jeg tænkte mig det anlagt saa smukt og holdt saa pænt, at det skulde lykkes uden det bekendte Skilt med Paaskriften »Skridt«, som man af og til ser i Byerne, hvor der er en smal Gade og stærk Færdsel, at faa Vejfarende til at holde Hesten an og de jagende Cyklister til at staa af. — I de svundne 10 Aar har jeg ofte oplevet, at det, der den Dag viste sig for min Tanke, ikke var en Luftspejling.

Men jeg var dog ikke tilfredsstillet ved Tanken om at se Folk køre i Skridt *forbi Skolen* eller at se Cyklister staa af og *gaa forbi Skolen*, nej, de skulde *drage ind* her. Det var Meningen og Maalet med det.

I de Aar, jeg som Elev og Lærer var paa Hojskolerne, havde jeg særlig lagt Mærke til de mere eller mindre praktiske og upraktiske Indretninger, som fandtes, og paa mine mange Foredragsrejser her i Landet og paa Studierejser i Udlandet var jeg bestandig gaaet paa Jagt efter gode Idéer, der kunde anvendes ved den tænkte Husmandsskole; dem havde jeg nu, det var blot at faa dem anbragt paa de rigtige Steder, og i Tankerne gik det let nok. Før jeg forlod Landevejen, hvor jeg havde gaaet frem og tilbage og taget denne lille Skitse af Pladsen, hvor Bygningerne skulde ligge, var jeg klar over, at intet Sted i Landet kunde egne sig bedre for Skolen end dette.

Midtsjælland er en frugtbar Hojslette, og paa Skolens Mark er et af de højeste Punkter; dér stod jeg og saa ud over Egnen. Et skont Syn! De frugtbare Marker laa og sugede Solstraaler i sig, og Planterne tog Solstraalerne og skilte dem ad i grønt og gult og mange

andre Farver. De velholdte, hvidkalkede Gaarde og Huse laa som stroet ud over Egnen. Heste og Koer stod i lange og korte Rækker efter Arealernes Størrelse. Foraaret er Aarets Morgenstund, da er der Travlhed; men Midsommertiden er som den korte Middagsstund, da er der Hvile og Ro over Landet til Sommerens Aften, den travle Host- og Efteraarstid, kommer, der igen afloses af Vinteren, som er Aarets Nat. Det var i Dagens og Sommerens Middagsstund, jeg første Gang betragtede Egnen fra min egen Mark, og jeg vidste, at den Ro, der nu hvilede over Landskabet, vilde veksle med Liv og Travlhed. Paa Skolens Mark skulde vi være med, ja, vi skulde helst være de første; thi selv om vi ikke skulde leve af Landbruget, saa skulde vi dog blandt andet lære vore Elever og Kursusdeltagere, hvorledes de skulde faa bedre Udbytte og større Glæde af deres Arbejde med Jorden. Det var den tredje og ikke mindst vigtige Afdeling, jeg nu skulde lægge Plan for.

Det var særlig gennem Markbruget og Husdyrbruget, at Føregangshusmændene Landet over havde vist, at det lille Landbrug betaler sig bedre end det store Landbrug, og havde de ikke kunnet levere det Bevis, saa var den Dag nok aldrig kommen, da Kærehave var bleven rejst.

Jorden, jeg havde købt, var god, men meget forsomt. Driften skulde lægges om og deles, saa der blev Brug af typisk Størrelse, et paa 4, et paa 8 og et paa 12 Tdr. Land. Det var der ogsaa Plads til, og dog et rigeligt Areal til Frugt- og Kokkenhaver langs Landevejen. Jeg glædede mig rigtig til at tage det første Spadestik; men i Sommerens Middagsstund var der ikke andet at gøre end i Fantasien at planlægge Driften.

Endnu ét maatte jeg dog glæde mig over: Langs den sydlige Grænse af Skolens Mark ligger København—Korsør-Jernbanen. Det er en af de største Færdselsaarer i vort Land; ad den kan Folk let komme til og fra Kærehave.

Jeg gik hen til Skolens østlige Grænse; dér satte jeg mig med Ryggen op ad en stor Jordvold. Nu havde jeg først rigtig forstaaet, hvad det var for Herligheder, Skolen havde faaet i Vuggegave: Et smukt Navn; en prægtig Plads; god Jord; en herlig Beliggenhed og saa midt i en Egn med rige og skonne historiske Minder fra Danmarks Stortid.

Jeg lod i Tankerne de sidste Aars Begivenheder passere Revy. Det første Slag for Skolen blev vundet den 19. Februar 1899, da

Bestyrelsen for de samvirkende sjællandske Landboforeninger gav den Plan, jeg havde indsendt om Oprettelsen af en Husmandsskole, den første *betingede* Anbefaling. Den næste Sejr blev vundet nogle Maaneder senere, da jeg for de rejsende Husmænd fra hele Landet forelagde den samme Plan og de med rungende Hurraraab gav den *ubetinget* Tilslutning. Mange troede, at Skolen nu vilde blive rejst med det samme, men det gik ikke saa let; der kom en lang Kamptid, hvor Sejr og Nederlag skiftede, og ingen vidste, om det vilde gaa op eller ned. Forst da Landbrugsminister Ole Hansen d. 23. Septbr. 1901 — kun faa Maaneder efter, at han var bleven Minister — nedsatte Husmandsskolekommissionen til at overveje Spørgsmaalet og fremkomme med Forslag om, hvad der burde gores for, at de vordende og værende Husmænd kunde faa en passende praktisk og teoretisk Uddannelse, begyndte det at samle sig. Arbejdet i Kommissionen var ikke let, og i alt Fald til at begynde med saa det ikke ud til, at det skulde lykkes at faa de 11 vidt forskellige Hoveder under én Hat; men det gik, og Kommissionen afleverede efter kun $\frac{1}{2}$ Aars Forløb en enstemmig Betænkning med Forslag om Oprettelsen af 2 Skoler, en paa Øerne og i Jylland. Det var næsten over min Forventning, og at Forslagene gennemførtes, inden Rigsdagen sluttede i Foraaret 1902, skyldtes vel særlig Landbrugsminister Ole Hansen og Kultusminister J. C. Christensen. Skolen var ikke kommen til Verden uden Veer, og havde Tanken med den ikke været stærk, var den ikke kommen levende igennem. Den var beskaaret og beklippet hist og her, men mishandlet var den ikke. I Dag var Barnet lagt i min Haand; nu følte jeg for Alvor Ansvar, og det var ved at tage Modet fra mig. Der var stillet saa store Forventninger til Skolen, og jeg vidste, at Kravene fra mange Sider straks vilde melde sig, og dog var det umuligt selv med den bedste Vilje og de bedste Betingelser at opfylde dem med det samme.

Jeg tænkte: Var vi bare godt og vel over de første 10 Aar.

Solen stod nu over St. Bendts Kirketaarn, Dagen var snart forbi. Jeg maatte dog, for Kløkkerne ringede Solen ned, sige Tak til Gud for alt til denne Dag og Tak for den. For jeg rejste mig fra Volden, gav jeg det Lofte, at jeg med alle mine Evner og Kræfter vilde arbejde for Kærehave, og, sagt med to Ord skulde Maalet være: *for Guds Rige og Danmarks Rige*.

Jeg følte Visheden om, at »han, som havde hjulpet hidindtil,

han vilde ogsaa hjælpe herefter«, og jeg stod op og gik glad derfra.

Nu er snart de 10 Aar gaaet, som jeg den første Dag ønskede, var godt og vel overstaaede. Paa den Dag vil jeg gaa ud og sætte mig ved Volden, hvor jeg den Dag sad, og naar Solen atter staar over St. Bendts Kirketaarn, vil jeg se ud over Kærehave. Den dejlige Frugthave er udvidet, saa den nu gaar helt ned forbi det Sted, hvor jeg sad. Paa Marken staar Lucerne, Roer og Sæd saa kont og kraftigt, at det fryder baade Øjet og Hjertet. Jeg kan se Skolebygningerne, Lærerboligerne og Avlsgaarden; de ligger saa smukt og lunt paa Sydsiden af Skoven, omgivet af Haver, der er stærkt paa Vej til at vokse op over Tagene. Jeg kender hvert et Rum i Bygningerne, hver lønlig Sti og hver lille Busk i Haverne, derfor kan jeg i Tankerne komme dér, hvor Øjet ikke kan komme, og jeg maa med Tak indrømme, at Virkeligheden er omtrent lige saa smuk, som Fantasibilledet var, jeg for 10 Aar siden saa.

Jeg ser i Tankerne de mange Elever, Karle og Piger, Halvaar efter Halvaar drage til Kærehave. Jeg ser dem komme forventningsfulde fra alle Egne i Landet, fra smaa og store Hjem og hjemløse. Jeg ser dem indrette sig, aflægge det fremmede og føle sig rigtig hjemme her.

Jeg ser dem, og Gud ske Lov, jeg ser, at de er næsten alle med, naar Klokkeren i den tidlige Morgenstund kalder til Sang og Bon.

Jeg ser dem sidde i Foredragssalen med det smukke lyttende Udtryk i de unge, friske Ansigter, med straalende Øjne, lige bekvemme til Smil og Taarer.

Jeg ser dem i Gymnastiksalen, hvor de med vældig Energi lægger deres Kræfter i. Nu gaar de gennem Gaarden til Bad, og Sangen runger langt op over Tagene, helt herud i mit Øre. Jeg opfatter Linjerne: »Stol paa Gud, om det end ser broget ud!« . . . »Vi vil frem til noget godt!« . . . »Vej kender han, som har Styret!« . . .

Jeg ser dem i Kokken og ved Husflid i Skolestuerne, i Have og Mark; jeg ser dem overalt med Viljen spændt og med Liv og Kraft være med i Arbejdet og Undervisningen, eller jeg ser dem i en sildig Aftentime sidde ved Lampens Lys bag det røde Gardin paa de smaa Værelser med Bog eller Naal, og saa ser jeg dem, naar Dagens Arbejde er endt, og Vejret er godt, samles paa den skonne Festplads til Sangleg og »Tyv« gennem Skoven. Endnu et uforglemmeligt Syn ser jeg. Det er den sidste Morgensang paa Skolen:

Herrens Venner ingen Sinde
 Mødes skal for sidste Gang;
 Naar til Afsked Taarer rinde,
 Dette Ord har liflig Klang.

Forst naar der til Slut synges: »Gaa da frit enhver til sit og stole paa Guds Naade,« torres Taaren og Blikket loftes; men det kniber at faa sagt Farvel til Lærerinderne, Lærerne, Kammeraterne og alle de minderige Steder.

Saadan ser jeg i Tankerne, at Hold efter Hold af de unge er draget ind og ud af Kærehave i de svundne Aar. Jeg ved ikke, hvør de nu færdes; men ét ved jeg: Minderne her fra Skolen følger med. Jeg har kun én Bon til jer: Bevar de gode Minder fra Kærehave!

I Tankerne ser jeg Kvinder og Mænd, det ene Hold efter det andet, drage til og fra Kærehave; nogle er gamle, mange er i den kraftige Alder, og faa er unge. I Haandtrykket føler jeg, at de kommer lige fra det haarde Arbejde, og paa Stemmen hører jeg, at de kommer fra alle Egne i vort Land. Der er Jyder og Bornholmere, Falstringer og Lollændere, Fynboer og Sjællændere, ja selv Smaaøerne og Nabolandene sender ofte Repræsentanter. Det er Kursusdeltagerne, som vil opholde sig paa Kærehave i 11 Dage. Nogle kommer fra den gode Jord og nogle fra den fattigste; men de fleste kommer fra et lille Hjem, som er deres eget. En Del er Foregangs-husmænd, der har faaet Præmier og været paa Rejse; men de fleste, baade af Kvinderne og Mændene, har for første Gang vovet sig ud paa saa lang Tur. Det er modigt gjort, thi faa af dem har det saadan, at de kan lukke Gangdøren og drage af Sted; ofte har de smaa Born, og der er Kreaturerne, Haven og Marken; det kræver altsammen Pasning. Er det Manden, der er her, maa Konen være baade inde og ude, og er det Konen, der er her, maa Manden være baade Fader og Moder; men venlige Naboeer yder ofte en god Haandsrækning. Naar først en af dem har været her, er vi næsten altid sikker paa, at den anden kommer ved første Lejlighed.

At have de ældre paa Kursus, er lige fornøjeligt for dem og os. De kan gennem det, de hører og ser, faa mange nyttige Vink med sig hjem, og de yder den bedste Forstaaelse af Skolens Arbejde, vi kan ønske. Det har ofte glædet os at se, saa hurtigt Kursusdeltagerne føler sig hjemme her, og jeg tror, der gemmes et godt Minde om Kærehave i de tusind Hjem, hvorfra de er kommen hertil. Det er stor og inderlig Tak værd!

Jeg mindes de tunge Dage; af dem har der været mange; men dem vil jeg ikke dvæle ved i Dag; det er jo saa, at:

Sorrig og Glæde de vandre til Hobe,
Lykke, Ulykke de gange paa Rad,
Medgang og Modgang hinanden tilraabe,
Solskin og Skyer de følges og ad.

Men Gud ske Lov, jeg tor sige:

Alting føjes, som Gud vil,
her er trygt at dvæle.

Jeg mindes de mange Festdage, jeg har oplevet i Kærehave i de svundne 10 Aar. Grundstensnedlæggelsen og Indvielsen med de mange, mange Mennesker. Saa er der Festdagene, som Eleverne, Lærerinder og Lærere og Skolens faste Folk har beredt min Kone og mig. Jeg mindes særlig den Majdag, da det var dem, der bod os velkommen til Kærehave, og der har været mange siden. Det ærefulde Besøg, da den afdøde Konge og Enkedronningen samt Danmarks nuværende Konge og Dronning med Folge gæstede Skolen. Booker Washington og mange flere berømte Mænd og Kvinder her fra Landet og fra andre Lande. Jeg glemmer heller ikke de aarlige Moder, hvortil Skolen har indbudt Egnens Folk.

Men først og sidst tænker og takker jeg for det daglige Arbejde her paa Skolen, som jeg har faaet Lov til at være med i. Det har været en Fest og en Glæde, som jeg ikke vilde bytte med noget andet.

Naar jeg paa Skolens 10-Aars Fødselsdag ser tilbage, saa maa jeg sige Tak for alt til denne Dag, og naar jeg søger at se ind i Fremtiden, saa synes jeg, at den tegner sig lige saa lys og haabe-fuld som paa Skolens første Dag. Her er lagt en god Grund for Fremtidens Arbejde, Maalet er det samme nu som den Gang, og »han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper nok herefter«. Derfor tager jeg fortrøstningsfuldt fat, selv om jeg i mit stille Sind maa sige som paa den første Dag: »Var vi bare godt og vel over de næste 10 Aar!«

Kærehave, Ringsted, 18. Maj 1912.

N. J. Nielsen-Klodskov.

Om H j e m m e t.

»Et Hjem er ikke de fire Vægge, men det Liv, der leves inden for dem,« siger en bekendt Præst, og der kan ikke være Tvivl om Rigtigheden af hans Ord; men dog kan det Indre af Hjemmet ogsaa have en vis Betydning for de Mennesker, der lever dér, og det bliver nærmest om Hjemmets indre Udstyr, jeg vil skrive. I de unge Dage tænker faa rigtig over, hvad et Hjem er, men dog gaar deres Tanker i samme Retning: maaske vi selv faar et Hjem! Da bliver der nærmest tænkt paa Huset — de fire Vægge —, man udmaler sig maaske ogsaa i Fantasien, hvordan hver Stue helst skal se ud, med smukke Mobler, lange Gardiner og mere. Jeg har kendt flere unge Mennesker, der er kommen til Kærehave med Hovedet fuldt af lignende Tanker, med det Maal at lære noget, de kunde have Nytte og Glæde af, naar de selv fik et Hjem. Mange har med Undren betragtet Moblerne i Klodskovs Dagligstue og tænkt, om det nu ogsaa skulde være kont med saadanne Mobler; men at de var solide og praktiske, var de snart klare over. De minder om de gamle, solide Ting, vore Forfædre havde i deres Stuer, og det gamle er ikke altid det daarligste.

Naar et Hjem skal dannes, er der et stort Spørgsmaal om, hvad der skal købes og sættes inden for de fire Vægge.

Jeg vil bede mine unge Venner at tænke lidt paa det praktiske og konne; for det er ikke altid det moderne, der er i Besiddelse af disse gode Egenskaber, og saa er der én Ting til, der maa tages med i Betragtning, om, hvad der passer for den Livsstilling, der er valgt.

Jeg mindes nogle Ord, som en god Kvinde en Gang udtalte, at det Hjem, der lidt efter lidt blev dannet til et Hele, eftersom der var Raad dertil, mere kom til at ligne de Mennesker, der havde hjemme dér, end naar det hele blev købt og opstillet straks; det var da ofte, som om de fine Mobler stod og kom fremmede til hinanden og kiggede paa hinanden fra Hjørnerne; men jeg mener, at der saa udmærket kan blive Harmoni over et Hjem, fordi det ikke er samlet og færdigt straks, men først ad Aare bliver, som dets Beboere havde tænkt sig det, og at det først og fremmest er til for Beboernes Skyld, og ikke for at det skal tage sig godt ud, naar fremmede kommer med deres kritiske Blikke, og Kritiken er ikke altid mild. Husker mine gamle Kammerater Klodskovs Ord om, at Solen ser mildere ind til os end de vejfarendes Blikke? Luk derfor

ikke Solen ude for de fine Møblers Skyld, men vælg saadanne, der kan taale dens Varme, sunde, friske Hjem maa der da kunne dannes. Der skal Forstaaelse til for at kunne arbejde med Glæde; der skal ogsaa Forstaaelse til for at kunne skabe Hygge i et Hjem, saa at det bliver et virkeligt Hjem for de Mennesker, der lever deres Liv dér; det er ikke de mange Penge, det her kommer an paa, men det bliver Familielivet, der sætter sit Præg paa Hjemmet. Gode, sunde Livsvilkaar og klare Tanker kan gøre meget til at danne et godt Hjem og fylde det med Glæde og Tilfredshed.

En gammel Elev som Husmoder.

Johanne Malling.

*

Fest paa Kærehave.

Forstander Klodskovs Fødselsdag.

Den, der paa en eller anden Maade er eller har været knyttet til Kærehave Husmandsskole og ved, hvordan Livet former sig dér, véd ogsaa, at der nu og da er Feststemning over alt og alle, at man en enkelt Gang imellem lægger det daglige Arbejde til Side for at nyde Festglæden, den sunde — jeg havde nær sagt — foryngende Festglæde i fulde Drag.

Man bliver ellers til daglig holdt til Arbejdet paa Kærehave, ikke ved Tvang fra Læreres eller Forstanders Side i dette Ords haardeste Betydning — man lever vist ikke mange Steder under friere Forhold end dér —, men ved den Trang til aandelig Udvikling og faglig Oplysning, som disse ved deres frie, friske og fængslende Maade at undervise paa forstaar at kalde frem i alle. — De forstaar at kalde Viljeslivet og Energiens frem saadan, at der virkelig arbejdes med Liv og Lyst, virkelig skabes Forstaaelse mellem Lærer og Elev saadan, at de ofte tørre Emner, som bliver behandlet, fængsler Elevers Interesse.

Men, som sagt, en enkelt Gang imellem lægges Arbejdet til Side, og man faar Lov at tumle sig i lystig Leg og Dans.

En saadan Dag, hvor man rigtig mærkede Feststemningen overalt og saa den lossrupne Glæde tumle med alle, var Forstander Klodskovs Fødselsdag den 19. Februar 1912.

Jeg véd ikke, hvordan denne Dag har formet sig tidligere, men jeg véd, hvordan den formede sig i Aar, og det er dette, jeg vilde gøre et Forsøg paa at skildre for tidligere Elever og andre, som paa

en eller anden Maade staar i Forhold til Kærehave Husmandsskole og nærer Interesse for dens Forstanderpar.

Naar Klodskovs Fødselsdag formede sig saa smukt, som den gjorde, maa det for en stor Del tilskrives dette, at vi Elever var glade ved at være paa Skolen og folte, at vi stod i Taknemlighedsgæld til den Mand, der først fattede Planen til Oprettelse af en Skole af den Art, som Kærehave er; ja, ikke alene staar i Taknemlighedsgæld til ham, men til alle, der yder deres Bidrag til Ungdomsoplysningen og Ungdomsopdragelsen dér paa Skolen, og af disse igen da først og fremmest Klodskovs Hustru.

At der herskede almindelig Tilfredshed blandt Eleverne sidste Vinter, gav sig ikke alene til Kende ved den Lejlighed, som her skal skildres.

Gang paa Gang, fra Skolens Begyndelse til dens Slutning, er følgende Udtalelse falden:

»Jeg er glad ved at være kommen paa Skole her trods den Kri- tik, der har lydt over Skolen; jeg er vis paa, at jeg ikke kunde være kommen paa nogen bedre end denne.«

Denne Udtalelse er ikke falden hos nogle faa Elever, men jeg tør nok sige hos Størsteparten.

Eller lad mig nævne, hvad en Elev ofte sagde, og som mange med ham paa en eller anden Maade har erkendt:

»A tykkes, te det bli'r skjønnere og skjønnere at være her for hver Dag, der gaar; det er da en herlig Tid, vi tilbringer her paa æ Sko'el.«

Eller lad os tage en Kursusdeltagers Udtalelse, der giver til Kende, hvilket Indtryk han fik af Skolen:

»Hvis der findes noget Paradis paa Jorden, saa findes det vist paa Kærehave.«

Bedre Anbefalinger behøver en Skole næppe for at hævde sin Eksistensberettigelse.

Den almindelige Tilfredshed gav sig da ogsaa til Kende paa en smuk Maade ved Klodskovs Fødselsdag.

De kvindelige Elever havde lagt Mærke til at det gamle Dannebrog paa Skolen trængte til Afløsning, og energiske som Kvinder er til at forfølge en engang fattet Plan, og ubøjelige i deres Iver for at faa Planen virkeliggjort saa hurtigt som muligt, besluttede de, at skønt der kun var en Uges Tid til Klodskovs Fødselsdag, skulde der dog paa denne Dag hænge et nyt stort Flag i Spisesalen,

naar han om Morgenen traadte ind i denne, og paa Flaget skulde broderes:

N. I. N. K.
HUSMANDSSKOLEN
1912.

Det var en forholdsvis stor Plan at binde an med, naar man tager Hensyn til den korte Tid, der var til dens Udforelse, og det store Arbejde, det var at brodere Navn og Aarstal paa Flaget. Men takket være de kvindelige Elevers energiske Arbejde blev alt klap-pet og klart til Festdagen kom.

Der blev dannet en Komité, bestaaende af saavel kvindelige som mandlige Elever, som skulde tage sig af Arrangementet til Fes-t-dagen.

Flaget skulde kobes. Nu er Pengepungen et af Menneskets om-meste Punkter, og man var ikke sikker paa, at det vilde lykkes at faa indsamlet saa mange Penge blandt Eleverne, som var nødven-digt for at man kunde kobe et Flag, som man ønskede det.

»Stort og smukt skal Flaget være,« sagde Festkomitéen; »kan det ikke blive det, vil vi intet købe.«

Det viste sig imidlertid, at i dette Tilfælde var man ikke saa omfindtlig overfor sin Pengepung. Der blev hurtigt blandt Elever og en Del af Skolens faste Tjenestefolk, der ønskede at yde Bidrag til et Minde paa Skolen, indsamlet det nødvendige Beløb. Flaget blev kobt, og de kvindelige Elever sled trofast Dag og Nat for at faa Flaget broderet færdigt i rette Tid.

Det var et stort og paaskønnelsesværdigt Arbejde, de kvindelige Elever her udførte paa den korte Tid, de havde til det, et Arbejde, der gør, at Flaget faar storst Værdi som Minde for os Elever, der var sammen paa Skolen sidste Vinter, et Minde, der bærer Vidnes-byrd om det Forhold, der herskede mellem saavel kvindelige som mandlige Elever, et Forhold, man nok tør sige at være unge Men-nesker værdigt. Det udførte Arbejde, der vandt udelt Paaskønnelse hos alle, kan de kvindelige Elever se paa med Stolthed og Glæde, naar de ad Aare gæster Kærehave, og den smukke Dug vifter dem i Mode, og det maa i høj Grad kunne tjene Forstander Klodskov som et Bevis for, hvilke Følelser de, der udførte Arbejdet, nærer for Skolen, ham selv, hans Hustru og deres fælles Arbejde for Ung-dommen.

Selve Fes-t-dagen gik, som for nævnt, paa den smukkeste Maade.

Det var lyst og smukt Vejr, saadant Vejr, som man kan have en sen Vinter- eller tidlig Foraarsdag, hvor man ligefrem mærker, at »Vaaren er i Luften«, og hvor alle foler en foryngende Glæde ved Tilværelsen.

Tidligt om Morgen — ja, for Kl. 7 kaldes jo tidligt paa en Skole — stod Eleverne op, for inde fra Klodskovs Stuer at vække ham med tostemmig Sang under Ledelse af Lærer Kirk.

Man sang: »Den signede Dag med Fryd vi ser«. Ja, der var Fryd overalt; man folte, at alle gerne vilde være glade og gerne vilde være med til at glæde andre.

Efter Sangen gik man ud paa Verandaen for herfra at ønske Klodskov til Lykke paa Fødselsdagen og udbringe et Leve for ham, da han aabnede Vinduet.

Der blev ringet til Morgenkaffe, og man skyndte sig ned i den festligt smykkede Spisesal for at kunne være til Stede, naar Klodskov ved sin Hustrus Side traadte ind.

Ved hver Kuvert laa et hektograferet Eksemplar af nedenstaaende Sang, som i Dagens Anledning var forfattet af en Elev, og hvori han søgte at tolke de Følelser, der hos de fleste næredes for Klodskov og det Værk, han er Sjælen i.

Flaget var ophængt paa Væggen bag Forstanderens Plads, en lille Æresport rejst over denne, Blomster prangede paa Bordet, en forventningsfuld Tavshed herskede i Salen; men idet Klodskov og hans Hustru traadte ind, rejste alle sig, og Sangen fra et lille Hundrede Struber bruste dem i Mode.

Mel.: Ja, vi elsker dette Landet.

Træd nu frem, vi vil dig hylde
 paa din Fødselsdag,
 tolke vil i Tonefyld
 vi vort Hjertelag.
 Vi dig ønsker Held og Lykke
 til dit Fremtidsværk,
 haaber, Dage mange, trygge,
 du maa leve stærk.

Stærk til daadfuld Kamp for Sagen,
 du har faaet kær;
 den at kalde frem med Dagen
 Folkets store Hær,
 kalde frem den stærke Vilje,
 mange bær' i Barm,

plante Glædens lyse Lilje
i hver Jordbund varm.

Du har evnet Kampens Møje
indtil denne Dag,
du har søgt at sammenbøje
Folkets delte Lag;
du os samler for at løfte
Landet, Gud os gav,
du har bygget mangan Høfde
om en Hytte lav.

Slægter fødes, Slægter svinde
bort i Tidens Væld;
manges Spor man ej kan finde
efter Livets Kvæld;
men dit Værk i Fremtids Dage
Spor skal sætte lyst,
du til Daad har kaldt de svage
hid fra Kyst til Kyst.

Vi dig mindes vil, saa længe
Hjertet i os slaar;
vi dit Navn vil med os bringe,
hvor vi staar og gaar.
Og naar bort en Gang vi drage
over Landet ud,
vi vil lade her tilbage
dig et Mindebud.

Vi et Dannebrog dig skænker,
tag det, fold det ud,
naar af Glæde Øjet blinker,
naar i festligt Skrud
Ven sin Ven vil sætte Stævne
i din Have kær,
hente Livsmod, Virkeevne,
hente Glæde her.

Løft dit Blik mod Dugens Mærke,
dér, hvor Navnet staar;
se, hvad Kvindehaand kan virke,
Enighed fornaar.
Lad det Flag saa tit, det vajer,
viser Glædens Tegn,
sige dig, at Venner ejer
du i hver en Egn.

H. K.

Da de sidste Toner forstummede, rejste Klodskov sig og takkede for den Ære, der var vist ham, og den Glæde, man havde søgt at berede ham.

Han udtalte, at han var glad ved i Gerning at se og i Ord at høre, med hvilken Interesse alle tilstedeværende omfattede Skolen og dens Værk, og hvilke Følelser man nærrede for ham; men han udtalte tillige, at kun hvis det var Skolen og dens Værk, man i Gerning og Ord vilde hædre og ære, kunde han paa dens Vegne tage mod det altsammen.

Han udtalte Ønsket om, at Flaget, der var skænket ham, og som han paa Skolens Vegne med Glæde vilde modtage, maatte blive et Mærke, der, som der staar i Sangen, kunde samle de delte Lag, at al Splid maatte være udelukket fra Skolens Enemærker.

Man drak nu Kaffen, og efter denne tog Undervisningen sin Begyndelse, som om intet usædvanligt var paa Færde (man faar lært paa Kærehave, at Tiden skal tages i Agt), men man kunde dog nok mærke, baade paa sig selv og andre, at der var en vis Uro til Stede; man folte sig ikke rigtig oplagt til Arbejdet; Feststemningen hvilede over alle og betog de fleste Arbejdslysten, og til Middag nedlagdes da ogsaa Arbejdet for den Dag.

Ved Middagsbordet samlede alle, der bor indenfor Skolens Enemærker; man mærkede, at Samfølelsen var levende hos alle; man samlede i dette ene: at hædre og glæde den Mand, der fra første Færd var og endnu er Sjælen i Værket Kærehave Husmandsskole.

Efter Middagen legedes og dansedes der i Gymnastiksalen, og imellem drog det ene komiske Fastelavnsoptog gennem Salen efter det andet.

Jeg maa her ganske kort give en lille Skildring af, hvordan Fastelavns Søndag formede sig; thi Festlighederne begyndte egentlig paa denne Dag.

Det var en Del af Skolens faste Lærere og Lærerinder, der denne Dag var de ydende, og det, de bød paa, var Musik og Skuespillerkunst.

De kvindelige Elevers Spisestue var omdannet til Teatersal, og udenfor Salen var opslaet en mægtig Plakat, hvorpaa Teatrets Program var trykt eller malet med kunsthæderigt formede Typer. Over Scenen var malet: »Ej blot til Lyst«. Ja, et Kunstens Tempel var rejst paa Kærehave.

Det righoldige Program skal jeg ikke trætte mine Læsere med at citere; jeg vil blot nævne, at der blev opført nogle højst morsomme og godt tilrettelagte Smaakomedier, foruden at der blev forevist virkelig levende Lysbilleder samt musiceret af en Pianistinde og en Violinist.

Det hele var ordnet saa godt og blev udført saa fortræffeligt, at de spillende vandt stormende og velfortjent Bifald hos Tilskuerne, der fyldte hele Salen.

— Fastelavns Mandag om Aftenen blev der drukket Chokolade, hvortil alle paa Skolen var indbudt.

Ved denne Lejlighed blev der holdt forskellige Taler. Først talte Lærer Balle for Klodskov. Han gav en kort og klar Karakteristik af denne, og i smukke og velvalgte Ord udtalte han sin og sine Kollegers Glæde over og Tilfredshed med Arbejdet paa Skolen, takkede med Tilslutning fra sine Kolleger for den Frihed, hvormed de fik Lov til at undervise, og som gjorde, at Arbejdet paa Skolen blev dem saa kært. Han udtalte Ønsket om, at det gode Humor og den Tro paa den Sags Værd, Klodskov har viet sit Livs Arbejde og Kraft til, aldrig maa svigte ham, men at den Friskhed, der altid er over hans Væsen, maatte gøre sig gældende overalt, hvor han færdes, og ove sin Virkning hos alle, med hvem han kommer i Berøring.

Til Slutning udbragte Balle et Leve for Fødselsdagsbarnet.

Efter Balle tog Klodskov Ordet og takkede Balle for de Ord, han paa Kollegers og egne Vegne havde udtalt. Han gav derefter en kort Beskrivelse af, paa hvilken Maade Skolen var bleven oprettet, og gav en Biografi af de Mænd, der sammen med ham dannede Kommissionen til Husmandsskolens Oprettelse, og hvoraf den ene, nemlig Lærer Balles Fader, netop var til Stede ved denne Lejlighed.

Klodskov fortalte paa en interessant Maade, hvordan han, hvem det var overdraget at udvalge de Mænd, der skulde danne Husmandskommissionen, var kommen til at vælge netop den gamle Balle, at det var et Brev fra denne til Klodskov og en senere Samtale, der gjorde Udslaget, et Udslag, der viste sig at være det rette.

Det var interessant at høre, paa hvilken Maade Spørgsmaalet om Husmandsskolens Oprettelse saa smukt var lost, og man fik Erbødighed for de Mænd, der, trods store Hindringer, dog naaede at rejse det Værk, de havde viet deres Kræfter til.

Nu tog den gamle Balle Ordet og takkede for de velvillige Ord, Klodskov havde udtalt om ham, hans Fæller i Husmandskommissionen og det Arbejde, de dér i Fællesskab havde udført. Han gav en kort Fremstilling af, hvordan der var arbejdet indenfor Kommissionen, hvordan Klodskov stadig var Sjælen i hele Arbejdet, hvordan han, naar Kommissionens Moder var sluttede sent om Aftenen, ofte uden noget positivt Resultat, gerne satte sig til at arbejde om Natten for at lægge nye Planer og udfinde nye Veje, ad hvilke man kunde gaa for paa bedste Maade at naa det tilsigtede Maal, og hvorledes dette tilsidst naaedes.

Gamle Balle var en værdig Repræsentant for den Stand, hvortil han hører, og for hvis Ve og Vel han har ofret Tid og Kraft.

Denne stoute Skikkelse med det milde og dog mandige Udtryk i Ansigtet, med den trods Alderen ranke Holdning og spændstige Gang, ja med Ungdommens Friskhed i Bevægelse og Væsen, indgod uvilkaarlig en Agtelse og Ærbodighed for ham og den Stand, han repræsenterer saa værdigt. Man kunde rigtig se sig modig paa ham, riglig faa Lyst til at være med i Arbejdet for at højne Folkets Kaar og udvide dets Livssyn.

Gid der maa fostres mange danske Sønner, der, lig dem, som løste Husmandsspørgsmaalet, kan gøre deres Stand og deres Land Ære!

Da gamle Balle sluttede sin Tale, tog Gartner Sorensen Ordet og talte for Fru Klodskov.

Han udtalte, at naar Klodskov havde formaaet at holde ud, da Kritiken lod, da Modstanden mod ham rejste sig, og Vanskelighederne taarnede sig op, saa havde han sikkert sin Hustrus Hjælp og Stotte at takke for dette. Da hun trofast stillede sig ved hans Side i Modgangens Dage fik han Mod og Kraft til at fore Kampen igennem og besejre Vanskelighederne. Til Slutning udbragte han et Leve for Fru Klodskov, der vandt alles Tilslutning.

Fru Klodskov takkede og udtalte, at hendes største Glæde var det at se sin Mand glad, at se hans Værk lykkes og blive forstaaet og paaskonet. Hun takkede alle tilstedeværende for den Glæde, de havde beredt hendes Mand og derigennem hende.

Der blev nu sunget et Par Sange, hvorefter man gik ind i Gymnastiksalen, hvor Legen fortsattes et Par Timer endnu.

Ja, det var en indholdsrig, en Glædens Dag, den 19. Februar, en af de Dage, der vil sætte sig fast i Mindernes Kæde og kaste

Glans over denne, naar den en Gang imellem i Fremtidens Dage rulles op for vort indre Blik.

Denne Dag er en af de mange Glædens Dage, vi Elever vil mindes længst fra vort Ophold paa Kærehave, fordi vi fik Lov og Lejlighed til paa denne Dag at efterlade et Minde dér, hvor vi nød saa meget godt, fik saa mange nye Impulser og rige Indtryk, fik Øjet opladt for saa meget stort og godt, fik lært, hvorledes man aandeligt og materielt skal bygge sit Hjem, og fik anvist Veje, ad hvilke man trygt kan gaa, om man vil være med til at løfte Land og Folk op i en højere og renere Sfære, føre sig selv og andre frem til ædle og store Maal.

Gid da de Mænd og Kvinder, som har ofret Tid, Kraft og Evner paa at dygtiggøre dansk Ungdom til deres Livsgerning, maa faa Glæde af deres Gerning paa Kærehave og en Gang i Fremtiden ud over Landet se rige Frugter vokse frem af den Sæd, de lagde! Og gid vi, der har nydt godt af disse Mænds og Kvinders Arbejde, maa faa Lyst og Evne til at pleje den Sæd, der lagdes, saa vi kan bidrage til at styrke det Fundament, hvorpaa den danske Samfundsbygning i Fremtiden skal hvile!

Hermed min bedste Tak og venligste Hilsen til alle, Lærere og Kammerater, fra sidste Vinter!

Hans Kromann,

Elev fra Vinteren 1911—12.

*

Plant Frugttræer!

»Hvor Ploven ej kan gaa, og Leen ej kan slaa, der bor et Træ at staa,« siger et godt gammelt Ord, og jeg vil tilføje: lad det blive et Frugttræ, hvor Forholdene da er nogenlunde egnede dertil.

Der gøres meget i vore Dage, for at Hjemmene kan blive saa smukke og tiltrækkende som muligt, og derfor vil jeg gerne minde om, hvilken Skønhedsfylde et Hjem kan faa ved Hjælp af Frugttræer, der er saa smukke baade i Vaar og i Host; ja, i Host, naar de rodmende Frugter tynger Grenene i bløde Buer, da maa vist selv de mest prosaiske Mennesker erkende Skonheden, men i Vaar, naar Træerne staar fulde af Blomster, da maa det vist ogsaa indrømmes, at skønnere Pryd for et Hjem end blomstrende Frugttræer gives der ikke. Den enkle, skære, rosahvide Æbleblomst er jo som en lille Aabenbaring af Skonhed og Renhed, og naar de i Tusind-

vis pryder Æbletræernes kuplede Kroner, maa det fryde alle Menneskers Sind.

Foruden i selve Frugthaven kan der godt plantes Frugttræer omkring Hus og Gaard, og som Allé ved Veje vil de netop pynte mest. Og de Mennesker, der har faaet den rette Forstaaelse af Frugttræernes Pleje og Pasning, vil godt kunne yde dem denne under de forskellige Forhold. Det gælder jo ikke om at faa fine Sorter i kunstige Former, der fordrer Læ for alle Vinde; nej, plant kraftige, haardføre Træer, og hold dem rene, sunde og godt ernærede, saa de frit og kraftigt kan lofte deres Krone mod Himlen; saa bliver de en Pryd for Hjemmet og vil bringe Glæde og Velvære til dettes Beboere.

Alt dette kender de fleste gamle Kærehave-Elever vel nok, men lad mig minde om, at dette Kendskab medfører et Ansvar og en Forpligtelse for hver enkelt til paa sin Egn at gaa foran i nævnte Retning og vise de andre Vej. Maaske kan en og anden allerede i Sommer faa begyndt at forberede Jorden ved Rensning og lign., saa der kan blive plantet med Omhu og Forstaaelse, saa snart Tiden er inde til det.

Det, der gor, at man nu tor tro paa Frugtavlens i Danmark, er nærmest det, at vi da i nogen Maade har lært at bekæmpe Sygdommene, saa vi kan regne med at have sunde Træer og avle pletfrie Frugter. Betydningen af at anvende rigelig Frugt i den daglige Husholdning, er ikke nær anerkendt nok endnu; men faar vi først rigtig fat paa at avle megen og god Frugt, ja, saa vil vi ogsaa snart komme efter at anvende den paa rette Maade, og derved bliver den daglige Levevis baade bedre og sundere, og Trangen til mere eller mindre skadelige Pirringsmidler vil forsvinde. Derfor, plant Frugttræer og gor det godt og pas dem godt; derved bidrager vi til at skabe smukke og lykkelige Hjem, og foroger vi Folkets Kærlighed til Fædrelandets Jord.

At det ogsaa sine Steder kan betale sig at dyrke Frugt til Salg, er sikkert nok; men der maa jo baade Jordbund, Klima og Afsætningsforholdene egne sig dertil, og det har vi nu ment, at de gjorde her paa Kærehave, og derfor har vi tilplantet ca. 10 Tdr. Land med Frugttræer i dette Foraar. Ængstelse for ikke at kunne sælge Frugten behøver man vist ikke at nære, eftersom vi her til Landet alene af Æbler og Pærer indfører for en 8 à 900,000 Kr. om Aaret. Og tænk saa, om alle Mennesker i Landet baade smaa og store, skulde

have blot ét Æble hver Dag hele Vinteren igennem, ja, saa skulde der langt, langt flere til, og det er dog ellers ikke nogen urimelig Tanke.

Derfor, Kærehave-Elever, giv Eksemplet, vis, at det kan nytte!

Kærlig Hilsen til alle Elevforeningens Medlemmer fra min Kone og Eders hengivne

K. Balle.

*

S o n d a g e n.

Af Pastor V. D. Hansen.

Jeg véd ikke, hvor det kan være, men det er, som om der er mere Feststemning over Søndagen end over de øvrige Ugedage. Det er, som om Solen skinner klarere, Fuglesangen lyder højere, og Blomsterne paa Marken er iført et andet og skønnere Skrud paa den Dag end de øvrige Dage.

Maaske hænger det sammen med, at Søndagen er den af Gud bestemte Hviledag. »Paa de seks Dage skal du arbejde, men paa den syvende skal du hvile« (2. Mos. 34, 21); saaledes lod Guds Ord i Tidernes Morgen til Menneskeslægten. Hvad Gud giver, velsigner han nemlig altid, og har vi Mennesker blot Øjnene opladt derfor, kan vi ogsaa faa Velsignelsen derved at se. Og Helligdagen er en Guds Gave. Den, som ikke arbejder haardt og strengt, har maaske vanskeligere ved at faa det at se, men den, som maa »slide« de seks Dage i Ugen, han véd at værdsætte Hviledagen. Saadan at have en Dag, hvor han ikke skal staa tidligt op som de andre Dage, og hvor han, naar han kommer op, i Ro og Mag kan nyde den duftende Kaffe og ikke skal jage med at faa den drukket som ellers; at have en Dag, han kan vie andre Interesser og glæde sig med Hustru og Born, ja, i Sandhed, det er en Gave fra Gud. Og saa at vide, at denne Dag netop er givet én til *Hvile* — den Bevidsthed giver Glæde.

Det er imidlertid sorgeligt at se, hvor mange der alligevel overtræder Hviledagsbudet. Man horer saa ofte den Udtalelse: »Smaa-folk har ikke Raad til at holde Sondag.« Og dog har de Raad til det. Sagen er nemlig, at det ligger i den menneskelige Natur, at »paa den syvende Dag skal vi hvile«. Hvis vi ikke sorger for at hvile, vil vi ellers ikke i Længden kunne udholde vor timelige Gerning, men bliver gamle og udslidte for Tiden. Enhver har sikkert

ogsaa gjort den Erfaring, at har man ikke hvilet om Søndagen, arbejder man ikke med nær saa gode Kræfter de andre Dage, og er der ikke den Friskhed og Fart over éns Arbejde som ellers. Og derfor: Lad os tage os Guds Ord til Indtægt, at vi kommer Hviledagen i Hu, at vi holder den hellig; vi skal se, at vi taber ikke noget derved i vor Gerning, thi vi indhenter paa de seks andre Dage, hvad vi tilsyneladende mister paa den syvende.

Lad os imidlertid ikke glemme, hvad Søndagen forst og fremmest er bestemt til: at vi paa den skal *høre Guds Ord*; ikke saaledes, at det kun er paa den Dag, at vi skal høre Ordet, som det ogsaa antydes i Salmen:

Søndag er vor Herres,
ikke dog, som Daarer mene,
som om Salighedens Sag
var den Ugedags alene . . .

men denne Dag er dog fornemmelig helliget Gud. Jeg véd godt, hvad mange her vil sige: »Vi kan lige saa godt opbygges udenfor Kirken ved at gaa en Tur i den prægtige Natur, se Guds blaa Himmel hvælve sig over vort Hoved og betragte Guds Visdom i alt det skabte, i det mindste som i det største!« Men lad os ikke glemme, hvad en kristelig Leder en Gang har sagt: »At Guds Ord er i Naturen, er sandt, men det er her som med Vandet. Der er Vand i alt — overalt. I hvert Græsstraa, i hver Jordklump: er der Vand. Men skal man *drikke*, maa man gaa til *Kilden!*« Skal Guds Ord blive en Kraft til Salighed for os, maa vi høre det, hvor det lyder til os, saa vist som Troen kommer af Hørelsen — derfor maa vi ikke gaa Kirken forbi. Og hver Søndag Morgen kalder Kirkeklokkerne Mennesker til Guds Hus, kalder paa »gammel og paa ung«. Saa lad dem da ikke kalde forgæves, men vær glad ved, at Ordet lyder, og lyder saa rigeligt i vore Dage, som det gør; tænk, om den Stund skulde komme, da der ingen Kirker var mere, og ingen Kirkeklokkes Toner længere naaede dit Øre; hvor skulde du da gaa hen med dine Sorger og Bekymringer og med din — Anger?

Men anvend saa ogsaa Ordet, du horer, i dit Liv! Der fortælles, at under Udlæggelsen af Matth. 16, 26, sagde en Gang en Præst, at mange tog Skade paa deres Sjæl derved, at de var alt for gavmilde. Da han mærkede, at Tilhorerne saa forundret paa hverandre, som om de vilde sige: »Hvad mon det skal betyde?« gentog han endnu en Gang sine Ord og forklarede dem derefter saaledes: »Mange

besøger Kirken, hører Prædikenen og uddeler den paa Hjemvejen til højre og venstre. »Den første Del af den,« siger de, »er til denne Mand, den sidste til denne Kone; hine Formaninger passer paa de og de Personer, og disse Advarsler angaar de og de Syndere.« Saaledes giver de hele Talen bort og beholder intet for sig selv. De anvender Ordet kun paa andre i Stedet for at anvende det paa deres eget Liv og sige til sig selv: »Du er Manden!«

Saa lad os ikke ligne disse »gavmilde«, men lad os først og fremmest rette Ordet mod os selv i Erkendelse af, hvad det gælder, og idet vi husker paa, at Herren kun priser den salige, som horer Guds Ord og *bevarer* det. Gaa med det Forsæt i Guds Hus om Søndagen, idet du siger ligesom David: »Hvor elskelige er dine Boliger, Herre Zebaoth; min Sjæl attraar og længes efter at komme i Herrens Forgaard!« (Davids Salme 84, 2), og du skal, om end maaske gennem Kamp, med Tak til Gud komme til at sige ligesom Salmedigteren:

Tusinde Døgne,
verdslige, søgne,
gyldne for Kød;
kan de vel ligne
én Dag af dine,
som vi den nød,

naar under Sang med det vingede Ord
Sjælen af By over Stjernerne fo'r.

Men endelig skal du om Søndagen ogsaa være noget for *dit Hjem*. Hvorfor betoner jeg dette? Fordi for mange, særlig unge, bliver Søndagen ofte en stor Syndedag, idet den bliver viet til alskens Letsindighed og Daarlighed, og betegnende er det derfor ogsaa, at spoger vi dem, som er kommen paa Afveje, hvornaar de først kom bort fra den rette Vej, vil vi ofte faa det Svar: Det var en Søndag, en Søndag Aften! Men saadan er ogsaa kun at vanhellige Søndagen. Nej, Søndagen skal holdes hellig. Og her har du da blandt andet ogsaa en Opgave for dit Hjem, at du paa den Dag er noget for dine kære derhjemme. Ikke saadan at forstaa, at du ikke ogsaa skal være det de andre Dage i Ugen, men som Livet en Gang er, er der ofte saa meget, som om Hverdagene, paa Grund af din Gerning, kan vanskeliggøre dette, i alt Fald at være saa meget for dem, som du gerne vilde; men om Søndagen, naar Arbejdet hviler, har du Tid, og da skal du, som sagt, ogsaa lade dine

kære mærke, at du gerne vil være noget for dem. Gaa en Tur med dem ud i det herlige, friske Vejr, og plej Samlivet med hverandre — husk, hvor mange Minder man kan samle fra et hyggeligt og velsignet Samvær en Søndag i Hjemmet, og glem saa heller ikke derhjemme Guds Ord, men husk paa, at »Bibelen er et Træ, hvis Blade dufter herligere, jo mere man gnider dem.«

Saa lad os ikke være Guds Bud overhørig: kom Hviledagen i Hu, at du holder den hellig! Men lad det kendes paa os, at Søndagen har Gud sin særlige Bestemmelse med for os Mennesker. Lad derfor ogsaa, naar Søndagen oprinder, Søndagsfreden sænke sig i vort Hjerte og brede sig over vor Færd, og lad os slutte os til den Skare, som holder Højtid med Gud, idet vi stemmer med i Sangen: »Denne er Dagen, som Herren har beredt; lad os fryde os og glæde os paa den.« (Davids Salme 118, 24.)

*

T a k f o r D a g e n e p a a K æ r e h a v e .

Mel.: Vort Modersmaal er dejligt.

Saa svandt de skønne Dage ved Kærehave Ly
nær Bøgeskove grønne og nær ved Ringsted By;
de Dage svandt saa hurtig, saa hurtig svandt de hen,
de gemmer mange Minder, som aldrig gaar i Glem.

Fra Øst og Vest vi rejste i Flokkevis hertil,
hvor alt til Kursusgæsterne det var saa vel beredt;
jeg fik min lille Bolig i Vestergade ny,
med Udsigt til Blaa hættens og Skovens grønne Ly.

En Tak nu til Forstanderen og til hans Ægteviv,
og Tak til jer, som lærte os lidt praktisk dagligt Liv.
De Minder vil vel lade som ingen Verdens Ting,
men Mindet véd vi alle, er lønligt Kildespring.

Ja, skønne var de Dage paa Kærehave her,
og skønne vil de for mig nu blive ved at vær'.
En Tak nu til jer alle, I gjorde alting bedst
for os i disse Dage, da vi var Kursusgæst.

Per Madsens Gang i Salen jeg ej omtale vil,
 dertil har jeg ej Evne, og ikke Lyst dertil;
 blot dette vil jeg sige, thi sikkert jeg det tror,
 at jeg er med i Flokken, den store, som der glo'r.

Tag denne lille Hilsen, saa ringe som den er,
 med Tak for disse Dage, der svandt saa hurtigt her;
 vel svandt de, men ej Mindet vil saadan svinde hen.
 Ad Aare vil saa gerne jeg komme her igen!

Kursusdellager B. M. J.

✱

Indtryk fra Kærehave.

»Hvorfor vil du paa Landbrugsskole? Der er mange Landmænd, som ikke har været paa Landbrugsskole, der er dygtigere end dem, der har været paa en saadan Skole.« Saaledes sagde en ung Mand til mig, kort for jeg rejste til Kærehave Husmandsskole, og saaledes horer man ofte danske Mænd og Kvinder sige til de unge, naar de vil paa Højskole. Af den Grund vedbliver det ogsaa kun at være en Brokdel af Danmarks Ungdom, der faar et halvt Aars Tid tilovers til deres Uddannelse. Jeg var, som saa mange unge Mennesker, fuld af Længsel efter at udvide min Synskreds i forskellige Retninger, saaledes at jeg bedre kunde tage Kampen for Livet op, og saaledes at jeg kunde faa lidt Mening om og Forstaaelse af de interessante levende Skabninger (Planter og Dyr), som det særlig er Landmanden helliget at sysle med.

Saa længe man gaar imellem alle disse Ting, uden at have faaet Oplysning om deres Natur og Pleje, foler man ikke den Forstaaelsens Glæde og Interesse ved sin daglige Syssel, som efter at man er gjort opmærksom paa, at det er levende Skabninger, som maa behandles med Omhu.

Jeg kan derfor ikke forstaa, at der ikke er flere unge Mennesker, som søger Højskolen, end det er Tilfældet nu, thi saa længe der ikke er vakt Interesse for en Ting hos et Menneske, er det ikke at forlange, at han skal gore noget for den.

Det er en Vildfarelse, naar nogen tror, at de ved at være paa en Højskole en Vinter næsten kan blive Videnskabsmand.

Nej, man bliver bare mere og mere klog paa, at man kan ingen Ting; men netop det er af Betydning; thi saa længe man gaar

hjemme ved det vante Arbejde, gaar man ofte og tænker, at man alligevel kan en hel Del, og man benytter saa ikke den kostbare Tid saaledes, som naar man først er bleven klar over, at man ikke kan noget. Naar jeg skrev »Indtryk fra Kærehave« over denne Artikel, er det *mine* Indtryk og ikke andres. Jeg taler kun for mig selv; der var nemlig, da jeg rejste herover, flere, som rystede paa Hovedet og sagde: »Ja, det er maaske nok en god Skole; men er der nu ikke blandet for meget sammen der?« Det kunde jeg selvfølgelig ikke svare paa den Gang, og Vedkommende kendte naturligvis ikke Skolen. Folk snakker, som de har Forstand til. Nu kender jeg Skolen og har min egen Mening om den og mine egne Indtryk fra den.

Det var Maaneskin, den Aften jeg kom her til Kærehave. Det imponerede mig ligefrem, da jeg efter ca. 10 Minutters Cyklekørsel fra Ringsted kunde se Skolen, som nu i et halvt Aar skulde være mit Hjem.

Jeg maatte uvilkaarlig standse for ligesom at nyde dette Indtryk, dette Bygningskompleks, som laa for mine Øjne saa idyllisk fredeligt i Maaneskinnet, lunt hegnet af alle de dejlige Træer og Buske med Skoven som Baggrund.

Jeg kommer her til at tænke paa en Kursusdeltagers Ord, da han var kommen her paa Kursus; de var saa karakteristiske. Han sagde: »Hvis man kan tænke sig et Paradis, saa synes jeg, det maa være noget lignende, som det er her.« Det var nok en Vestjyde, som altsaa ikke var vant til at se Træer omkring sit Hjem; men der ligger noget sandt i hans Udtalelse; thi naar man gaar her paa Kærehave og ser, hvad der er kommen frem i Lobet af en 7—8 Aar, saa maa enhver faa Lyst til at plante og hygge omkring sit Hjem. Og det er netop denne Lyst, der skal vækkes; saa vil enhver paa en eller anden Maade soge at faa de nødvendige Oplysninger om, hvad der passer for deres Hjemegn. Og her i Danmark har vi ikke noget saa daarlig Jord, at der ikke kan hygges om et Hjem med Plantning. Det fik jeg Forstaaelse af sidste Sommer ved et Besog i Herning. Denne By kaldes jo nu for den jyske Hedes Hovedstad. For faa Aar siden var her kun den golde Hede; men nu — nu er der det mest henrivende smukke Anlæg, man kan tænke sig. Ganske vist næsten udelukkende Naaetræer og Græsplæner, men ved sin landskabelige Stil og sin store Udbredelse gor det et storslaet Indtryk. — Skolen her gor alt for at skaffe saa mange Oplysninger som muligt.

Med Hensyn til, at der er saa mange forskellige Fag her paa Skolen, da har jeg faaet den Mening, at det netop er godt, da det hele er ordnet saaledes, at alle kan faa Lov at udvikle de Evner, de har, og idet de forskellige Klasser kommer til at arbejde sammen, kommer de mere til at værdsætte hverandres Arbejde; der bliver ikke saa let noget Partivæsen. Man kommer til at forstaa, at skal vi lofte vort Land, maa vi lofte i Flok.

Nu kan det jo indvendes, at enhver, som har været paa en Højskole, synes bedst om den Skole, vedkommende har besøgt; og det er jo ogsaa saaledes, det bør være.

Jeg vil dog hertil sige, at jeg ser noget større i Arbejdet her paa Skolen, mod saa mange andre Skoler, deri, at det særlig er de mindre velstillede i Samfundet, der arbejdes for; thi det er ikke nær saa vanskeligt at danne et hyggeligt Hjem, hvor der er Velstand, som hvor der maa arbejdes under smaa økonomiske Forhold.

Der er det, Skolen her sætter et stort Arbejde ind paa. Det bliver stadig holdt os unge for Øje, at vi maa sætte os det Maal, at faa et eget Hjem. Kan dette Maal fæstne sig hos unge Mennesker, vil de uden Tvivl naa det, da de saa vil forstaa at bruge deres Penge saaledes, at de kan komme i Besiddelse af et eget Hjem.

Skolen vil oplyse sine Elever saaledes, at de kan faa deres Livsfornødenheder ved at arbejde som Mennesker, ikke som Trælledyr.

Alt dette er Oplysninger, som faas her paa Kærehave for at fremme vor økonomiske Stilling, og for at hygge om vort Hjem. Det er noget, alle kender, som har været her paa Skolen som Elev eller Kursusdeltager; men en Højskole skal jo ogsaa hæve Moralen i Folket, og deri gør Kærehave ogsaa Fyldest. Hvilke dejlige Minder medbringer man ikke herfra, Minder, man kan leve paa i mange Aar; det vil enhver bekræfte, som har været her.

Men intet er saa dejligt som et Minde om en Jul paa Kærehave, og det er kun faa, som har faaet dette Minde.

At det er saa yndigt at mindes denne Jul, er, fordi vi, som var her, fik det Indtryk, at her gik det praktiske Haand i Hanke med Teorien, om jeg saa maa sige; her levedes efter det, der var talt til os om, at der skulde leves. Her var det nemlig ikke saadan som saa mange Steder, at Ungdomsopdragere fortæller os, at vi kan og maa være glade ved det lidet, vi har, medens de selv lever og nyder Livet i Sus og Dus og Herlighed. Her viste Hr. og Fru Klodskov

os, at det virkelig kan være en lykkelig, dejlig og hyggelig Jul, uden at der behøver at gives store Summer ud til noget unødvendigt.

Jeg skal ikke her komme ind paa at fortælle om alle de mange Smaating, som var medvirkende til, at Julen her blev den rare Tid, den blev; ikke fordi jeg mener, at der var nogen af dem, der var af underordnet Betydning; nej, tværtimod; jeg mener, at et lykkeligt Hjem nødvendigvis maa være sammensat af mange Smaating.

Naar Julen her blev den rare Tid, som vi aldrig vil glemme, saa skyldes det Hr. og Fru Klodskovs store Omhu for os og gode Forstaaelse af at gore alt hjemligt.

Men af alt det skønne, jeg saa og oplevede her paa Kærehave, tillader jeg mig at fremføre det, som særlig gjorde Indtryk paa mig, og derfor har fæstet sig i min Erindring.

Det var den Maade, hvorpaa Gaverne Juleaften veksledes mellem Hr. og Fru Klodskov.

Det var ikke Gavernes store Værdi, der her var det dominerende, men den Maade, hvorpaa de blev givet og modtaget; det gjorde et saa godt Indtryk paa mig, at jeg ikke kan lade være at nævne det.

Denne glade, ærbødige, jævne Maade at modtage noget af hinanden paa, det passer saa udmærket sammen med den teoretiske Lære for os.

Og disse Timer, vi tilbragte om Aftenen hos dem i deres med Møbler, som kunde passe for et Husmandshjem, møblerede Værelse, hvor var de hyggelige. Og Juletræerne (for vi havde nemlig tre), hvor var det dejligt, naar vi gik omkring dem og sang de dejlige gamle Julesalmer; da var der ogsaa her et Eksempel paa, at der kan være rart og hyggeligt uden store Bekostninger. Der var kun kostet paa Lys, noget, selv den fattigste Familie kunde faa Raad til, og dog fandt jeg det mere højtideligt end ved Juletræer, jeg ellers har været med til, hvor der har været kostet over 50 Kr. paa Pyntningen. Særlig det sidste store Juletræ i Gymnastiksalen var dejligt.

Pastor Hansen og Forstanderen tog flere Gange Ordet og talte om den Tid, der var gaet, og den Tid, der skulde komme, og Forstanderen kunde udtale, at Samværet i Juleferien havde været ham en Glæde. Glæden havde altsaa været gensidig.

Ja, dette Samvær i Julen sammen med jævnaldrende Kammerater var et Samvær uden Lige, en Tid, vi altid vil mindes.

Det viste sig ogsaa, at »som Herren er, saa følger hans Svende«;

thi aldrig nogensinde har jeg været mellem unge Mennesker, som har omgaaedes hinanden paa en saa pæn Maade, som det var Tilfældet med de faste Folk paa Kærehave i Julen 1911.

Det er mine Indtryk fra Kærehave, og det er mit Ønske, at mange i Fremtiden maa faa Lejlighed til at aflægge Kærehave et Besøg i kortere eller længere Tid. Det vil bidrage til at gøre deres Hjem hyggeligere og dermed lykkeligere, end det var i Forvejen.

Og de unge, som kommer her, vil faa større Chance for at faa et lykkeligt Fremtidshjem; thi jeg tror, at der er mangt et Hjem, som ikke er godt, alene af den Grund, at de Mennesker, som skal danne det, ikke har Oplysninger, Kundskaber eller Uddannelse dertil.

Jeg slutter med en venlig Hilsen til alle dem, der i Tidernes Løb har besøgt Kærehave, og en Tak til alle dem, der har været med til at faa Kærehave frem til det, den nu er, og et Ønske om, at Skolen maa vedblive at gaa frem i de kommende Aar.

»Alting føjes, som Gud vil, her er trygt at dvæle.«

Jens Madsen,
Elev 1911—12.

*

Pastor K. Bjerre og Kærehave.

Naar Læserne ser dette Nummer, har de forlængst læst i Dagbladene, at jeg har lovet at flytte til Kærehave Husmandsskole ved Ringsted til Maj for at blive Medhjælper ved denne Skole. Da dette vist kommer overraskende for de fleste, og da flere spørger mig om Grunden til, at jeg tager dertil i Stedet for, som de fleste havde ventet, at søge Præsteembede, — saa maa Læseren undskylde, at jeg for en Gangs Skyld

fortæller lidt om mine egne Sager.

Det er udenfor al Tvivl, at jeg har Ret til at søge Præsteembede og ogsaa kunde faa det. Denne min Ret har altid været utvivlsom; men den blev jo sidste Sommer fastslaaet i Praksis, idet de kirkelige Myndigheder (Kultusministeriet og Biskoppen i Aarhus) konstituerede mig som Sognepræst i Levring, medens Pastor Bruun var i Amerika for at holde Foredrag (fra 17. Juli til 17. Decbr.). Da det jo i saa Henseende er ligegyldigt, om jeg er Sognepræst i

5 Maaneder eller 25 Aar, har jeg derved faaet fuld og hel Oprejsning, og det er unødvendigt for mig at soge fast Sognepræstembede for at faa fastslaet dette. Det er fastslaet, og den Sag er for saa vidt ude af Verden.

Naar man spoger mig, hvorfor jeg da ikke vil have Præstembede, saa svarer jeg for det første, at naar man paa en skammelig og uretfærdig Maade er jaget ud af et Hus, saa har man jo ikke nogen særlig Lyst til at banke paa Husets Dør igen. Man kan ønske at faa fastslaet sin *Ret* til at være derinde; men deraf følger ikke, at man har Lyst til at være der. — Dertil kommer, at Forholdene i Statskirken i flere Henseender er saadanne, at der ikke er noget særlig tillokkende ved at virke i den. En anden Sag var det jo, hvis man ikke kunde virke for Guds Riges Sag uden ved at have Embede i Statskirken; men Sagen er jo i Virkeligheden den, at man fuldt saa vel kan tjene Kristendommen i en fri Stilling.

Alligevel vilde jeg nok have søgt Præstembede, hvis der ikke havde tilbudt sig en Virksomhed, som tiltaler mere. Men det er altsaa det, som er sket, idet Forstander *Nielsen-Klodskov* tilbød mig en Gerning ved Kærehave Husmandsskole ved Ringsted.

Jeg tog saa derhen og saa paa Forholdene, og de tiltalte mig i høj Grad. Det er i Virkeligheden rent ud beundringsværdigt, hvad Forstander Klodskov har faaet frem i de 8 Aar, Skolen har bestaaet.

Der er for det første de kønneste og mest praktiske Bygninger, jeg har set af den Art. Foredragssalen, Spisestuerne, Gymnastiksalen, Elevværelserne, Skolekøkkenerne — kort sagt, alt er saa godt og smagfuldt, at man næppe ser deres Mage. Dertil kommer, at alt udenfor: Stalde, Hønsegaard, Kanningaard, Bihave, Anlæggene ved Skolerne, de vidtstrakte Frugtplantager og hele det store Landbrug, der hører til Skolen, er i den mest fuldkomne Tilstand. Da saa Forstander Klodskov sagde til mig, at det hele Tiden havde været hans Sorg, at han ikke havde kunnet faa den aandelige Virksomhed paa Skolen op paa Højde med den praktiske, og at han troede, at jeg kunde hjælpe ham til at naa dette Maal, saa fandt jeg ingen Grund til at vægre mig derved.

Det er jo en meget stor Virksomhed, der drives paa Kærehave. For det første er der selve Skolen, hvor der om Vinteren fra Novbr. til Maj er Landbrugsskole og Haandværkerskole for unge Karle og Husholdningsskole for unge Piger. Om Sommeren fra Maj til Oktober er der ligeledes Husholdningsskole for unge Piger og et Fort-

sættelseskursus for unge Landmænd og Havedyrkere. Dernæst er der den 1ste og 3die Tirsdag i hver Maaned hele Aaret 11 Dages Kursus for bosiddende Folk. Og endelig kommer der Besogende i Tusindvis for at se Skolen og Virksomheden. Der er altsaa Lejlighed til at faa en stor Mængde Mennesker i Tale. Det er jo mest nuværende Husmænd og Husmandskoner, der søger til de 11 Dages Kursus, og mest unge Mænd og Kvinder, som vil arbejde ved det mindre Landbrug eller Husmandsbrug, der kommer paa de lange Kursus.

Jeg mener nu, at ogsaa Folk, der driver større Brug eller skal gøre det, kunde lære meget paa Kærehave; men selve Husmandsbevægelsen er jo ogsaa saa betydningsfuld, at den er Arbejdet værd. Jeg kan i hvert Fald ikke tænke mig nogen skønnere Opgave end at hjælpe til at bringe Lys ind i alle de Tusinde Hjem, som bygges af Smaabrugsfolkene.

Der er Tale om en Bevægelse, der ikke blot skal bære Danmark, men som ogsaa har ligefrem Verdensbetydning, saa vist som vi har noget af det, som vort lille Land kan lære de store Lande.

Min Opgave bliver følgende:

1) at holde historiske Foredrag for Eleverne, ganske af samme Art, som jeg holdt, da jeg var Forstander for Sorø Højskole. 2) At holde frie Foredrag, dels for Kursusdeltagerne særskilt, dels for dem og Eleverne i Forening. 3) Lejlighedsvis at holde Foredrag for Skolens Gæster. 4) To Søndage om Maaneden (de Søndage, da der er Kursusdeltagere paa Skolen) at holde kristelige Taler (eller Prædikener, om man vil) for Skolens Beboere og de af Egnens Folk, der har Lyst til at være med.

Som man ser, er det en stor Opgave, der bydes mig, efter min Mening langt betydningsfuldere end den Gerning, en Præst kan udføre i et Sogn. — Desuden har jeg fri i April og Oktober Maaneder, saa jeg kan faa Lejlighed til at holde nogle Foredrag omkring i Landet.

Den største Del af Aaret vil jeg jo leve stille, og der vil blive rig Lejlighed for mig til at læse, hvad jeg i flere Aar ikke har haft og har længtes meget efter. Jeg glæder mig til at kunne dykke ned i Bogernes Hav og prøve paa at fremdrage Perler til Menneskenes Gavn og Glæde.

Dette skulde ogsaa gerne blive til Fordel for »Dansk Folketidende«s Læsere, saa jeg kan faa Tid til at opfylde de Løfter, jeg

af og til har givet, men ikke altid har kunnet opfylde, og i det hele kunne gøre Bladet til det, jeg gerne vilde, men ikke altid har kunnet.

Vi skal bo i en lille, hyggelig Villa ved Siden af Skolen. Den hedder »Blaahætten«, og vi venter, at vore Venner kan finde os dér. Vi faar ikke saa mange Naturskønheder at vise dem som i Sorø; men til Gengæld vil de kunne se saa meget des mere af MenneskeVirke »til Folkegavn og til Grode«.

(Efter »Dansk Folketidende«.)

K. Bjerre.

*

F o r n y e l s e o g F o r v a n d l i n g .

»Skik eder ikke lige med denne Verden, men forvandles i Kraft af eders Sinds Fornyelse til at skønne, hvad der er Guds gode, naadige og fuldkomne Vilje.«

Saaledes angiver Paulus i Brevet til Menigheden i Rom (12. Kap.) Forskellen mellem Guds Folk og denne Verden. Forskellen bestaar altsaa i, at der i Guds Folk virker en Kraft, som Verdens Folk ikke kender, nemlig den Kraft, som 1) bevirker en Fornyelse og 2) en Forvandling i Kraft af denne Fornyelse. —

I Naturen har vi Aarets Fornyelse ved Vintersolhverv lige for Jul. Ved den Dag staar der rigtignok i Almanakken: »Vinteren begynder«; men der burde jo egentlig staa: »Sommeren begynder«; thi den Dag foregaar den Vending, der — i sin Tid — bringer Sommeren frem. Den Dag kan kaldes Aarets Fornyelse. — I Kraft af denne Fornyelse kommer saa (ved Foraarsjævndogn og derefter) den Forvandling, der faar Is og Sne til at smelte og dækker Jorden med Græs og Sæd og alle Sommerens Herligheder.

De samme to Ting har vi i det aandelige Liv. Ved Daaben sker Fornyelsen, idet det lille Menneskebarn optages i det Rige, hvor Guds Naades Sol lyser over det. Som Vintersolhvervet ikke sker ved Menneskets Magt, men ved Guds alene, saaledes sker Fornyelsen af Menneskets Barneret hos Gud i Daaben ogsaa ved Guds Ords Magt alene, ikke ved Menneskenes.

Fornyelsen sker ved Guds Magt, idet vi fores ind i et nyt Rige. Det bliver saa vor Sag, om vi vil være og blive Borgere i dette Rige. —

Det næste er saa Forvandlingen, nemlig til at være virkelige

Borgere i Riget. Denne Forvandling sker lidt efter lidt, og Guds Hjælp til denne Forvandling er Nadveren. Om Nadveren gælder, at vel er ogsaa der den inderste, virkende Kraft Guds, men dog forudsættes der en frivillig Tilslutning fra Menneskets Side. (Denne Forskel fremgaar ogsaa af, at Daaben foregaar med det lille Barn, medens Nadveren kun foregaar, naar Mennesket selv søger dertil.) Men skønt her altsaa er Plads for Menneskets Medvirken og maa være det, fordi Gud ikke tvinger nogen, saa kan det ikke nok som fremhæves, at den virkelig forvandlende Kraft er Jesu Kristi Livskræfter, der gaar ind i os og forvandler os til at ligne ham.

Rationalisterne taler altid om, at vi skal efterligne Jesus; men det er noget Snak. Vi skal *forvandles* til at ligne ham. Hvad kunde det nytte, om jeg gik ud til den snedækte Jord og sagde, at den skulde efterligne Sydens Lande. Nej, det, der skal til, er, at Solens Magt kan trænge ind i den og forvandle den.

Der kommer ogsaa jævnlig en hel Del kristelige »Moder« fra Amerika (og England). Nu kommer der en Bevægelse, som kaldes »Christian Endeavour« (udtales: Endeavour med Tønen paa mellemste Stavelse); det betyder omtrent »kristelig Pligtopyldelse«. Folk, som slutter sig dertil, skal aflægge Lofte om, at de i de og de Forhold vil handle ligesom Jesus, og der nævnes saa, hvorledes de skal bære sig ad. (Det er noget i Retning af en Bog, som udkom for en Snes Aar siden, og som hed: »Hvorledes vilde Kristus gøre?«). Der kan være noget kont og godt i dette; men Grundlaget er falsk. Det er at flytte Opgaven fra Gud til os. Det er som at forlange, at vi skal hæve os op fra Jorden. Vi kan jo nok hoppe op, men vi falder ned igen. Og alle disse »Bevægelser« kan maaske faa Menneskene til at hæve sig en Tid i en vis Spænding, men de falder ned igen.

Nej, vi skal ikke »efterligne« Jesus; vi skal gaa til Nadveren og fyldes med hans Kraft til at hæves. Saa sker Forvandlingen. —

Sandt nok: som Foraarets Forvandling var sen til at komme i Aar, fordi der var Is og Sne omkring i Vandene og paa Jorden, saaledes gaar det ogsaa sent med vor Forvandling. Men søger vi blot til den rette Varmekilde, saa skal den nok komme.

K. Bjerre.

Dr. phil. A. Fraenkel.

I April 1911 kom Dr. Fraenkel første Gang til Kærehave. Det var som Taler ved en Udstilling, som Kobenhavns Industriforening holdt her paa Skolen. Dr. Fraenkel talte om Forholdet mellem Landbrug, Haandværk og Industri, og han gjorde det med en saadan Forstaelse til alle Sider, at Modets Deltagere — og der var mange baade fra Land og By — hørte Foredraget med den største Interesse og gav det deres fulde Tilslutning. Allerede den Gang blev det aftalt med Dr. Fraenkel, at han skulde have saa mange Timer paa Vinterskolen, som var nødvendige til Fremstilling af Hovedtrækkene i Samfundslæren og Økonomiens Historie.

I Begyndelsen af November 1911 tog Dr. Fraenkel fat, og han har siden den Tid talt her paa Skolen hver Mandag, og han fortsætter til Maj.

Jeg har selv overværet alle Timerne, og det har glædet mig meget at mærke, at Eleverne lige fra Begyndelsen havde let ved at følge Foredragene, og fra Uge til Uge er Interessen og Forstaelsen vokset saadan, at vistnok alle nu med Glæde venter paa den næste Mandag.

Dr. Fraenkel har ogsaa været saa glad ved Arbejdet her, at han har lovet at tage fat igen til næste Vinter med samme Fag og samme Timetal som i Vinter.

N. J. Nielsen-Klodskov.

*

Folkelig Undervisning i Nationaløkonomi.

Der er en Ejendommelighed ved vor Tid, som jeg ikke mindes ved nogen anden. Det er den Mangfoldighed af Betegnelser, med hvilke man søger at fastslaa det særegne ved den. Det 19. Aarhundrede kaldes *Opfindelsernes* Aarhundrede. Det sker med fuld Ret, naar man alene tænker paa Udviklingens tekniske Side. Dampens Anvendelse til Kraftudvikling, Dampmaskinens Anvendelse i Samfærdselsmidlerne, Elektricitetens Anvendelse til Fjernskrift og Fjerntale, de Tusinder af Arbejdsmaskiner o. s. v. har ganske ændret Menneskets Livsbetingelser og dermed dets Tænke- og Følesæt. Man kalder Tiden *Naturalismens* Tid, hvorved i videre Forstand

maa menes, at i vor Tid har det Gennembrud fundet Sted, der med det 16. Aarhundrede som Udgangspunkt kræver en naturlig Forklaring af Livets Fænomener i Modsætning til tidligere Tiders overnaturlige Forklaring. Man har kaldt Tiden *Militarismens* Tid under Hensyn til de vældige Rustninger, der er karakteristiske for den. Man har kaldt den *Demokratiets* Tid i Erkendelsen af, at Folket mere og mere faar Del i den politiske Styrelse, og at denne i stigende Grad anlægges med Syn for de brede Lags Fornødenheder og for disse Lags Betydning for Produktionen. Eksemplerne kunde øges. Mængden af dem viser, hvor mangfoldig Udviklingen har været i vor Tid. Jeg vil sige et Par Ord om Betegnelsen af Tiden som demokratisk. Den er rigtig i den Forstaaelse, som ovenfor er angivet. I stigende Grad anlægges Synspunkterne for det offentlige Liv under Hensyn til Folkets store Masse, i stigende Grad kræver denne Masse sin Ret paa alle Omraader; men den har ikke i samme Grad Opfattelse af sin Pligt og sit Ansvar. Den har ikke i samme Grad Forstaaelsen af, at den Magt, Udviklingen lægger i dens Haand, vil den ikke kunne *bevare* uden ved at dygtiggøre sig gennem intellektuel og moralsk Opøvelse.

Der var en Tid, da Adel og Gejstlighed sad inde med den politiske og økonomiske Magt. De var ikke kommet sovende til den. De optog og udøvede visse Samfundsproduktioner. Ikke alene værnede og administrerede de Landene, men gennem Udviklingen af Landbrugets Teknik gik de i Spidsen for Tidens økonomiske Udvikling. De var Bærere af Tidens Videnskabelighed og Kultur i det hele.

Deres Tid var forbi, da deres indre Kraft var udtømt; da de ikke længer formaede at udfylde de nye Former, Udviklingen skabte til Losning af Opgaver, de en Gang havde løftet. Modsætningen mellem deres Stilling og deres Evne bragte Overklassen i Forfald, og Borgerskabet traadte til.

Borgerskabet bar Samfundet i Kraft af de moralske, økonomiske og kulturelle Værdier, det tilførte det. Paa denne Kraft løftedes Borgerskabet til Magten. Med alle sine Brøst repræsenterede det en højere Moral, en større produktiv og intellektuel Evne end den Klasse, det afløste.

Nu er det tredie Stands Tid, og Spørgsmaalet bliver da, om den forstaar, at *blivende* Magt ikke beror paa Ord, skrevne op paa et Stykke Papir i en Grundlov eller Valglov, men alene paa Moral,

Oplysning og Arbejde. Den enkelte kan røve sig til det eller snyde sig til det, en Klasse — aldrig.

Paa dette Spørgsmaal vil Demokratiet blive vejet og domt, og jeg tror ikke, dets Ledere har klar Forstaaelse af, at her maa Tyngdepunktet ligge i hele deres Ledelse.

— — —

Af al Forstaaelse, der tager Sigte paa det materielle Liv, er økonomisk Forstaaelse den vigtigste; thi ved Økonomien er Samfundets sociale Leddeling, politiske Former og store Omraader af dets Kulturliv bestemt.

Nu læres destoværre Økonomien her i Landet i væsentlig Grad paa abstrakt Skole, som, hvad man end mener om den, ikke kan tilrettelægges saaledes, at den kan blive sund aandelig Næring for Folket. Derfor de stadig tilbagevendende Spørgsmaal og Klager: hvor skal vi lære at forstaa Tidens og Landets økonomiske Foreteelser og Forhold, vi forvirres kun af, hvad vi læser; derfra disse dansende Dervischer med deres Doktriner, deres Losninger af de vanskeligste og mest omfattende Spørgsmaal efter simple, næsten matematiske Formler eller Recepter.

Kun ad én Vej kan Forstaaelse naas, *historisk*. Lad Tiderne i deres skiftende Økonomi træde frem. Paavis Aarsagerne, gør Rede for Virkningerne i økonomisk, social og politisk Retning. Find Udviklingstraadene i disse tre Retninger, vis deres Bundmonster, idet de væves sammen, følg dem op i Nutiden og se saa fremefter; saa kan Forstaaelse vindes og dermed Muligheden for at skimte Samfundsomridset gennem det Slør, der dækker Fremtiden. Men denne Vej er vanskelig. Det historiske Lærestof er lagt til Rette efter ganske andre Synspunkter end de økonomiske. Efter at det er gaaet op for Historikere og Økonomer, at det er den, der maa anlægges, arbejdes der feberagtigt i alle Lande; men hvor længe er det siden, og hvilket Kæmpearbejde skal der ikke udfores! Men er en Gang den rette Forstaaelses Gnist tændt i én, saa slukkes den aldrig. Indefra tvinges man til Arbejdet, andre maa saa gøre det bedre sidenhen, men der er ingen Tid at spilde; thi Folket er under Op-march, det kan rende over Ende og bryde ned, hvad Dag det skal være, men det har ikke Værktøj til at bygge op med, ikke Erkendelsens Briller paa godt og ondt.

Saaledes begyndte jeg paa Kærehave. Tanker som disse var det, der gjorde mig ængstelig, hver Gang jeg betraadte Katederet.

Hvad jeg naaede i de 30 Foredrag, jeg holdt, maa andre domme om, kun ét ved jeg med Sikkerhed: at den Vej, jeg er gaaet, er den eneste, der fører til Forstaaelse, og hvor lidt eller meget positivt Lærestof det er lykkedes mig at bibringe Eleverne, saa er jeg overbevist om, at de uden Undtagelse vil have erkendt, at *Metoden*, Maaden, paa hvilken Forstaaelse af Tiden og Fremtiden skal naas, var den rette. Tvivlen vil være vakt hos dem paa *Recepterne*, de økonomiske, sociale og politiske, og saa maa andre gøre det bedre; jeg har gjort det saa godt, som jeg formaaede.

A. Fraenkel.

*

Udflugt til Haraldsted.

Af Fru Thyregaard.

En af de aarligt tilbagevendende Festdage paa Kærhave er Turen til Haraldsted So og Skov.

En Eftermiddag sidst i Maj samledes alle Kærhaves Beboere til Udrykning. Der var i Forvejen pumpet og pudset Cykler, saa de straaede omkap med alle de glade og fornøjede Ansigter.

Det var en Aftale, at alle, som paa nogen Maade kunde »hjule«, skulde befordre sig selv, da det ellers vilde blive vanskeligt at skaffe Koretøjer til de mange. Middagsmaden blev hurtig sat til Livs, og Cyklisterne, med Lærer Kirk i Spidsen som Vejviser, tog først af Sted. Det var jo en temmelig stor Flok at faa roet over Soen i smaa Fiskerbaade, saa det kunde godt gores nødig, at nogen kom derned saa hurtigt som muligt. Kort Tid efter kørte Vognene frem foran Skolen i en lang Række, og hver Vogn blev fyldt til sidste Plads. Chokolade, Øl, Kærnemælk samt Smørrebrød og Kage maatte ogsaa have Plads, thi »uden Mad og Drikke duer Helten ikke«.

Hr. og Fru Klodskov i Spidsen af Vogntøget i den lille sorte Gig med den lille sorte »Bjørn« for. Den saa ganske vigtig ud, som om den var sig sin Storhed som Forgrundsfigur bevidst. Koretøren gik rask fra Haanden, og det var vidunderlig dejligt at komme fra den stovede Landevej ud i det friske, grønne, bløde Græs. Hestene kom fra Vognene og blev lukket ind i Indhegningen nede ved Soen. Det var et morsomt Syn at se de mange Heste i overstrømmende Livsmod springe rundt og tumle sig. De smaa Islændere sprang saa let, saa det saa ud, som de knapt rørte Jorden, og de store hvide

kluntede rundt i Glæden over Friheden; det var noget andet end at gaa for »Skibet«.

Efterhaanden blev vi ved forenede Kræfter roet over til Vrange-skoven, og de fleste var allerede under Vejs ud paa Marken udenfor Skoven for at finde Korset, der er rejst til Minde om Knud Lavard, som faldt for Frændehaand i Haraldsted Skov. Enkelte blev tilbage og forlystede sig i Gyngen, plukkede Bregner og Blomster, andre slog »Smut« i Strandkanten.

Det varede dog ikke længe, før Kirk som Ordensmand begyndte at blæse sammen og faa Folk i Baadene for at faa sejlet dem tilbage, hvor Maden og Chokoladen ventede. Søluften og Strabadserne havde ogsaa gjort god Virkning, saa Appetitten var upaaklagelig. Vi havde faaet Indbydelse af Sagfører Svendsen til at benytte hans Have, og vi lejrede os da der paa Plænen med den herligste Udsigt ned over den spejlblanke Sø med Skoven som Baggrund, spejlende Træernes Kroner i den stille Vandflade. Selv den mest prosaiske Sjæl maatte betages af dette dejlige Skue.

Pastor Hansen, Roskilde, var imidlertid ankommen og vilde nu efter Maaltidet holde det Foredrag for os, som han ellers skulde have holdt hjemme i Foredragssalen. Det var lige før Pinsen, og Pastor Hansen havde valgt at tale om Hans Egede, Gronlands Apostel, som den Mand, der frem for nogen havde været med til at bringe Pinseglæde og Pinseluft op til vor saa afsides liggende Koloni. Billedrigt, klart og tydeligt holdtes Foredraget, og spændt lyttede Forsamlingen for i Tanken at følge Hans Egede og Hustru paa deres Rejse til det fremmede Land og i deres Gerning deroppe, der ofte frembød saa store Farer og Vanskeligheder, saa man forstod, at der skulde en urokkelig Tro paa Kaldet og en dyb og varm Kærlighed til deres Gud og Næste.

Ved Slutningen af Foredraget hørtes Kirkeklokkerne fra Haraldsted Kirke at bebude Aftenfreden og Aftenhvilen, og et dejligt fredfyldt Billede var det at se Solen langsomt sænke sig ned bag Træernes Kroner, og som et sidste Kærtegn for denne Dag spredte den Guldglans over det altsammen. Der var som Guldglimt mellem Træernes Kroner, og i Soen stod som en Ildsojle, der spændte fra Bred til Bred til at begynde med, men som, efterhaanden som Solen sank, aftog i Længden og tilsidst ganske forsvandt.

Foredraget var nu sluttet, og vi sang alle »Der staar et Slot i Vesterled«, og eftersom Aftenluften var kolid, blev der hurtigt Op-

brud og klar til Hjemturen. Vi havde haft en dejlig Tur og en god Tur. Som Soen dernede — der i sig selv er uden Farve og Billeder — optager og genspejler Billeder af Skovens Træer, Solens Straaleglans, den blaa Himmel og de glade Ansigter, der i de smaa Baade sejler hen over den — saaledes havde vi ogsaa gennem vore Sanser faaet tegnet og afspejlet et herligt Naturbillede i vor Sjæl, og jo mere modtagelig vor Sjæl har været, desto tydeligere har Billedet spejlet sig deri, og desto længere vil det blive bevaret i kærlig Erindring.

*

En Besøgsaften hos Forstander Klodskov.

Som et blandt de mange af gode Minder, jeg bringer med hjem fra Kærehave, vil jeg her i korte Træk omtale en Besøgsaften hos Forstander Klodskov.

Vi bliver nemlig hveranden Fredag inviteret over til Forstanderens, og denne Indbydelse bliver altid modtaget med Glæde og Tak. Ved Ottetiden mødes alle, baade Elever, Lærere, Lærerinder og ogsaa Kursusdeltagere, hvis det er i den Tid, der er nogen af dem. Alle bliver modtaget med et hjerteligt Velkommen, baade af Forstanderen og Fruen. De giver alle deres Stuer til vor Raadighed, og det varer ikke ret længe, før de er besatte, thi saadan en Aften har Forstanderen rigtignok mange fremmede. Snart er en livlig Samtale i Gang hist og her i Forsamlingen, thi alle er Kammerater her paa Kærehave, og lige Born leger jo altid bedst. Nogle er iovrigt beskæftiget med at bese alle de smukke Billeder og Kort, som stilles til frit Eftersyn, andre sidder og morer sig med nogle smaa Apparater, som der skal en vis Behændighed til at skille og sætte sammen. Men pludselig tiltrækkes hele Forsamlingens Opmærksomhed af Sang og Musik i Dagligstuen. Det er Miss Pring og Frk. Kiistensen, der behændigt lader Fingrene spille paa Tangenterne paa Fortepianoet. Og Sangen, ja, det er vor Sangfugl, Lærer Kirk, der leder den. Snart faar vi en alvorlig Sang, snart en meget morsom, som sætter alle Lattermuskler i Bevægelse. Forstanderen læser en lille Fortælling for os, der bydes paa en god Kaffetaar, og det kan nok være, vi lader os den smage. Naar Klokkeren er 10, synger vi en Aftensang til Slut; vi siger Farvel, og glade i Sindet over at have tilbragt en dejlig Aften gaar enhver til sit.

Maatte disse Aftener bidrage til, at vi, naar vi nu spredes over

Landet, kan gøre selskabelige Sammenkomster, vi kommer med til, lige saa indholdsrige og glædelige, da er Hensigten med Besøgs-aftenen vist naaet.

Jenny Hvass,
Sofienkloster pr. Volk Mølle.

*

Ved Julefesten fik man bl. a. Lejlighed til at se alle Julekortene med alle de mange kendte Navne, som i Anledning af Højtiden var kommen til Forstanderens. Der var ikke mindre end mellem 250 og 300.

*

H v o r d a n k a n v i u n d g a a d e n f r e m m e d e A r b e j d s - k r a f t i L a n d b r u g e t ?

Udkast til et Foredrag ved Landboforeningernes Delegeretmøde.
Af Forstander *N. J. Nielsen-Klodskov.*

Aar efter Aar bliver dette Spørgsmaal mere og mere brændende. Jeg har grublet over det i lang Tid, og jeg har da ogsaa fundet en Løsning: Vi kan blive fri for den fremmede Arbejdskraft, naar vi selv gør vort Arbejde; vil vi ikke det, maa vi finde os i, at det bliver gjort af andre.

Vi er Folk nok. Det er ikke saadan, at vort Landbrug lægger Beslag paa mere Arbejdskraft, end vi har; tværtimod, Aar efter Aar har der været en ligefrem Folkevandring baade af Mænd og Kvinder bort fra Landbruget. Først rejste de til Amerika, og saa drog de til de store Byer, og nu ser det ud til, at Kanada og Sydamerika skal være det forjættede Land for danske Landarbejdere. Naar de danske Karle og Piger er draget bort fra Landbruget, kommer de fremmede Arbejdere og fylder de ledige Pladser. Der har ikke været Kamp om dem, nej, Arbejdet var opgivet af de danske, for de fremmede kom; de har faaet det uden Konkurrence og Sværdslag.

Da vi her i Landet begyndte det moderne Husdyrbrug, fik vi svenske Malkepiger. Da vi begyndte at dyrke Roer, navnlig Sukkerroer, fik vi fremmede Arbejdere til at luge dem, først svenske, senere polske og russiske, som vi nu har. Saadan er det gaaet, og Aar efter Aar kommer der flere og flere af de fremmede Arbejdere herind, og nu rejser de ikke altid bort igen; mange bliver her i Landet som faste Folk og gør Vinterarbejde. Samtidig har vi stor

Arbejdsloshed snart baade Vinter og Sommer, baade i By og paa Land, blandt danske Arbejdere. Efter Meddelelser i Bladene har der været ca. 10,000 fremmede Arbejdere her i Landet i dette Aar.

Ja, saadan er Stillingen, det kan ikke skjules; men Spørgsmaalet er, om det skal blive ved at gaa sin skæve Gang, eller det skal rettes. Kunde vi bringe Folkene og Arbejdet sammen, saa var Spørgsmaalet løst, thi vi har Arbejde nok, og vi har Folk nok, og naar det er Folk, der er født i Landet og paa Landet, saa har de faaet Betingelser for at føle sig hjemme i Vuggegave.

De unge er efter min Mening ikke rejst bort fra Landet for at blive fri for at malke eller luge Roer. Det har vist sig, at de ofte paa andre Steder har udført Arbejde, der var meget sværere, mere urent og usundt, end Arbejdet ved Landbruget og Husdyrbruget er.

Jeg tror heller ikke, at det altid har været, fordi der blev givet en ringe Løn for det Arbejde; der er adskillige Arbejder, som de unge er gaaet til, der er betalt langt daarligere. Nej, det har andre Grunde, og jeg er glad ved, at disse to Grunde ikke er de egentlige; thi saa kan vi nok faa det rettet.

Vi har regnet Landbrugsarbejdet i sin Helhed og Malke- og Roearbejdet i Særdeleshed for ringe Arbejde, som en Del af de unge her fra Landet var for gode til at udføre. Jeg har hørt Forældre sige omtrent saadan: »Vore Børn skal ikke have Plads, hvor de skal malke og luge Roer, det kan de tidsnok komme til!« Og de, der har baade Malkearbejde og Roearbejde og Børn, der godt kunde udføre det, har saa vidt muligt taget andre til det. Paa den Maade bliver Arbejdet et ringe Arbejde, og det er jo egentlig et godt Træk hos de unge, at de har holdt sig fra det, som de ældre agtede ringe.

Bliver Landbrugsarbejdet æret og agtet, som det fortjener, og betalt med en rimelig Løn, saa skal der nok melde sig danske Folk til at udføre det. Men nu er Landbrugsarbejdet, og i Særdeleshed Roearbejdet, kommet i Forfald, og for at faa det hævet bør der gøres noget særligt.

Det, jeg vil foreslaa, der skal gøres, er ikke noget nyt; det har været brugt og bruges den Dag i Dag med stor Virkning paa mange Omraader, og det er min Overbevisning, at det ogsaa vil hjælpe her.

Unge Karle og Piger, der udfører et særdeles godt og dygtigt Arbejde i Roemarkerne, bør have Præmie!

Kære Læser! Kast nu ikke dette Blad bort, men følg med, saa vil du dog maaske indromme, at mit Forslag ikke er saa helt meningsløst. Det er bekendt over hele Landet, at der i mange Aar er uddelt Rejseunderstøttelser til Husmænd og Husmandskoner og Præmier for veldyrkede Husmandsbrug. Man indsaa, at en saadan velholdt Bedrift kunde være et opmuntrende Eksempel for mange ligestillede, som endnu ikke havde synderlig Tro eller Tillid til, at der kunde komme noget ud af at tage fat paa deres lille Lod, og som derfor levede af at gaa paa Arbejde hos andre og forsømte deres eget. Det er nu en kendt Sag, at det gode Eksempel er fulgt af mange, og at der Aar for Aar melder sig flere og flere Ansøgere om Præmie. Ja, nu gives der ikke blot Præmie for det Arbejde, der er udført, men der gives Præmie for det Arbejde, man venter, der vil blive udført (Præmielaan). Der er bygget mange Ajlbeholdere og Moddinghuse, og der er udført mange Grundforbedringer i Markerne, som har forøget Værdien af de smaa Brug meget, og de giver Aar efter Aar større Udbytte til Brugeren og — Samfundet. Alle indrommer vist, at de Penge, der er anvendt til Rejser og Præmier, har givet gode Renter.

Der gives ogsaa Præmier for veldrevne Gaardmandsbrug og større Bedrifter. Der kan faas Præmie for gode Husdyr, lige fra de mindste til de største, enkeltvis og i Samling, og det er naturligvis Ejerne, der faar Præmierne, selv om det er hans Folk, der udfører Arbejdet. Til alle disse Præmier yder Samfundet aarligt store Bidrag, fordi man mener, det er nødvendigt, i alt Fald en Tid, og at det betaler sig, og det har det sikkert ogsaa gjort.

Forfattere og Videnskabsmænd faar Rejsestipendier; Godsejere, Adelsmænd og Pengemænd faar Titler og Ordener, og Kongen faar Takketog. Jo, Præmiering er brugt i alle Samfundslag, fra øverst lige ned til Tjenestefolkene; der stopper det op. Thi vel véd jeg, at der hist og her gives Præmie for lang og tro Tjeneste, og det er meget godt; men ved denne Præmie er der ikke først og fremmest taget Sigte paa at belønne Dygtigheden. Jeg skal heller ikke glemme, at Tyendespareforeninger er noget af en Præmiering, men det er Sparsommeligheden, der belønnes. Det er ogsaa godt, men det ægger ikke Energien og Viljen til at udføre større og bedre Arbejde. Tyendestændens Arbejde har maattet undvære Samfundets Anerkendelse. Derfor er det tungt; thi det er sandt, at »tung er takkelos Gerning«.

Vilde nogen indvende: Ja, de unge kan da faa Understøttelse til et Kursus paa en Hojskole, Husholdningsskole eller Landbrugsskole! Saa skal jeg dertil svare: Ja, de fattige kan i alt Fald soge om Understøttelse, men af de, der søger, kommer kun omtrent Halvdelen i Betragtning, fordi der ikke er Penge til flere; og som Præmie kan disse Understøttelser heller ikke ligefrem betragtes, thi en Præmie gives til den dygtigste, selv om han ikke er den fattigste.

Desværre er Understøttelsen ofte saa lille, at de fattigste ikke kan skaffe det, der skal bruges paa Skolen udover Understøttelsen; men kunde Karle og Piger, der nu ønsker sig et Kursus paa en saadan Skole, ved Flid og Dygtighed tjene en Præmie til Hjælp til Opholdet, saa vilde mange flere komme med, og det var en god Anvendelse af Pengene og Tiden.

Der findes paa Finansloven et Beløb paa 4000 Kr., der uddeles i Rejsunderstøttelse til unge, dygtige Landmænd, der vil fortsætte deres Studier i Nabolandene; til Kvinderne er der intet. Der plejer aarlig at være 5—600 Ansøgere, og kun 20 kan komme i Betragtning.

Disse faa Eksempler kunde øges med mange, mange flere, og de viser, at der er Lærelyst hos Landboudommen, uagtet den ikke imødekommes i nogen synderlig Grad.

Jeg tror, at der er mange, som vil sige: Ja, kunde Præmierne hjælpe i den Retning og Udstrækning, her er antydnet, saa vilde jeg gerne være med; men jeg antager, at adskillige vil sige: De unge vil ikke blive paa Landet og gøre det Arbejde, som nu udføres af de fremmede Arbejdere, de vil til Byerne eller andre Steder.

Jeg skal derfor tillade mig at meddele, at min Erfaring gaar i den modsatte Retning. I de 9 Aar, jeg har forestaaet Ledelsen af Skolen her i Kærehave, har vi i Almindelighed hver Vinter haft dette Spørgsmaal til Behandling flere Gange, og teoretisk har de fleste været enige med mig i, at de fremmede Arbejdere skulde fortrænges ved, at de danske udførte Arbejdet, og i de sidste 4 Aar har et Hold af Elever hvert Aar leveret et praktisk Bevis for, at de baade vil og kan luge Roer. Første Sommer var der 12 Elever, senere kom nok et Par til, som paatog sig Pasningen af Roer for Gaardmænd ikke langt her fra Skolen. De skulde udelukkende arbejde i Roemarkerne. De saaede Froet, udtyndede Roerne og lugede dem 2—3 Gange for Host. De kom her af og til den Sommer, og det glædede mig meget, at de altid var godt tilfreds baade med

Arbejdet, Betalingen og Forholdene, de levede under. De tog paa Omgang og fik Kost og Logi, hvor de arbejdede; men det glædede mig lige saa meget at høre, at deres Husbondsfolk i alle Maader var lige saa tilfredse med Ordningen. Det første Forsøg var, efter de Oplysninger, jeg har faaet, lykkedes godt. Forsøget er gentaget tre Gange med samme gode Resultat. Nogle af dem, der havde været med første Sommer, har fremdeles været med, de andre var Elever fra de efterfølgende Vintre. De arbejdede godt og tjente i Forhold dertil. Naar der var travlt, begyndte de ofte om Morgenens Kl. 4 og blev længe ved om Aftenen; men saa kunde de ogsaa have en Dagløn af 4—8 Kr. I Gennemsnit blev det en rigtig god Løn for de 3 Maaneder, og det er sagt mig, at en af de Mænd, der arbejdede for, mente, at Udbyttet af hans Roemark blev ca. 50 Kr. mere pr. Td. Land, fordi de blev tyndet rettidigt og holdt godt rene.

Da Karlene til Høst var færdige med Roearbejdet, tog nogle af dem en Ferie paa nogle Dage og cyklede rundt i Landet; senere havde de Høstarbejde og var med ved Tærskning; tilsidst tog de Roerne op. Folkene, der havde arbejdet for, havde faaet gjort et godt Stykke Arbejde, Karlene havde tjent en god Løn, og begge Parter var godt tilfredse; men for det gode Eksempels Skyld burde Karlene ogsaa have haft en Anerkendelse — en Præmie — af Samfundet.

Det er vel nok de dygtigste af de unge, der tor paatage sig et saadant noget selvstændigt Arbejde; de véd, at de kan udføre det saadan, at de tjener deres Løn; men fik de dygtige Præmier, vilde der blive en Kappelstrid mellem de unge, og snart vilde mange flere blive dygtige. Vi vilde faa vort Roearbejde gjort meget lettere og meget bedre, end vi nu faar det gjort. Det vilde blive en Fordel for Arbejdsgiverne, men de unge vilde dog faa den største Fordel derved, at de lærte, hvad de kan, naar de vil. Samfundet vilde faa det tilbage med gode Renter, naar de unge senere tog fat som selvstændige Jorddyrkere.

I Konkurrencen om Præmie kan enhver Karl og Pige, der er fyldt 14 Aar og ernærer sig ved Landbruget, deltage. Præmierne bør være af forskellige Størrelser og ydes med betinget Anvendelse. Det vil sige, at Præmien ikke udbetales, uden at vedkommende anvender den paa en nærmere fastsat Maade, og de burde altid ydes til videre Uddannelse i praktisk og teoretisk Landbrug, Havebrug

og Landbrugets Bierhverv samt for Kvindernes Vedkommende til-
lige i Husholdning med alt, hvad dertil horer.

Maa jeg i Korthed fremsætte følgende Forslag for Konkurrencen
og Præmieringen:

Hvert Aar, naar Tiden er inde til det, afholdes paa centralt be-
liggende Steder her i Landet en Konkurrence i Udtynding og Hak-
ning af Roer og ligeledes en i Optagning og Afskæring af Toppen,
f. Eks. paa 2 Steder i Jylland, Fyn 1, Sjælland 1, Lolland-Falster
1, Bornholm 1. Arbejdet udføres i Egnens typiske Rodfrugtafgrøde:
Sukkerroer, Runkelroer eller Kaalroer. Konkurrenterne trækker
Lod mellem de afsatte Parceller, der maa være saa ensartede som
muligt. Konkurrenterne begynder Arbejdet samtidigt og med ens-
artede Redskaber, der leveres dem af Bedømmelsesudvalget. Kap-
pestriden bestaar baade i den Hurtighed og den Godhed, hvormed
Arbejdet udføres. Parcellerne afsættes saa store, som Egnens dyg-
tigste Arbejdere kan ordne i 2—4 Timer. Det vilde maaske være
rigtigst at engagere et Par meget dygtige Roearbejdere til at kappes
med Konkurrenterne for ligesom at have en »Standard« for, hvor-
dan Arbejdet paa det Tidspunkt kan udføres. Men erfarne Roer-
arbejdere kan vel ellers nok bedømme Arbejdet ved at se paa det i
2—4 Timer. Ingen maa tro, at de uden nogen Øvelse kan mode til
Konkurrencen og opnaa at komme i Betragtning ved Præmieringen.
Bedømmelsesudvalget bestaar af 3 Medlemmer: en valgt af Land-
boforeningerne, en af Husmandsforeningerne og en af Tyendefor-
eningerne eller de unge.

Der gives Diplom, 2den Præmie, 1ste Præmie og Ærespræmie.

Diplom gives som Opmuntring til Deltagere i Konkurrencen,
der har vist Flid og gode Anlæg, men som endnu ikke har opnaaet
den Øvelse, der skal til at udføre Arbejdet tilstrækkelig hurtigt og
godt, eller til Deltagere, der har faaet Præmie i en Afdeling, men
som ikke kan faa den efterfølgende Præmie, enten fordi vedkom-
mende ikke er dygtig nok, eller fordi Midlerne ikke tillader det. En
Deltager kan altsaa faa 2 Diplomer, og derfor udfærdiges de i to
forskellige, smukke og karakteristiske Væg billeder.

2den Præmie bestaar i en 5 Dages Fællesrejse her i Landet,
hvortil der gives 25 Kr. samt fri Rejse og Cyklefragt paa Stats-
og Privatbaner fra Præmietagerens Hjem og til det Sted, hvorfra
Rejsen begynder, og retur fra det Sted, hvor Rejsen slutter. 2den
Præmie kan gives 2 Gange.

Der planlægges aarlig 6 Rejser; i Jylland 2, Fyn 1, Sjælland 1, Lolland-Falster 1 og Bornholm 1. Der udarbejdes en Plan over hver Rejse, som tilsendes Præmietagerne, der derefter meddeler, hvilken Rejse de helst ønsker, og saa vidt muligt vil der blive taget Hensyn til Deltagernes Ønsker. Paa hver Rejse kan der medtages 25—30 Deltagere.

Til at ordne og lede Rejserne vælger Landsdelenes Landbo-, Husmands- og Tyendeforening hver en Mand. Disse tre planlægger Rejsen og sørger for Kost, Logi, lokale Førere til at vise rundt og lignende. Cykle skal medbringes. Præmiebeløbene sendes til Førerne, der deraf afholder alle Selskabets Udgifter.

Der aflægges Regnskab til Deltagerne og Landbo-, Husmands- og Tyendeforeningerne.

1ste Præmie bestaar i $\frac{1}{2}$ Friplads — 125—150 Kr. — paa et 5—6 Maaneders Vinterkursus paa en anerkendt Landbrugs- eller Husmandsskole.

1ste Præmie gives kun én Gang til samme Præmietager og kun til Karle og Piger over 18 Aar.

Naar Præmien er tilkendt, staar den til Raadighed i de to efterfølgende Vintre. Skulde Præmietageren være forhindret i at benytte Præmien i det anførte Tidsrum, kan han ved Ansøgning faa Udsættelse i et eller to Aar. Præmien betaales til den Skoles Forstander, hvor vedkommende er Elev, med 25 Kr. maanedlig bagud og kun for de Maaneder, hvori vedkommende opholder sig som Elev paa Skolen. Kursuset maa ikke deles paa to Vintre eller paa to Skoler. Iøvrigt maa Præmietagerne underkaste sig de Bestemmelser, der gælder for amtsunderstøttede Elever paa Skolerne.

Ærespræmie bestaar i en 11 Dages Fællesrejse til Sverige, Norge, England eller Tyskland, hvortil der gives 100 Kr. Ærespræmie gives kun én Gang til samme Præmietager og kun til Mænd og Kvinder, der har faaet de forannævnte Præmier. Paa hver Rejse kan der medtages 25—30 Deltagere, og der ordnes hvert Aar en eller flere Rejser, eftersom der er Trang til.

En Deltager kan efter dette Forslag faa to Diplomer, to 2den Præmier, en 1ste Præmie og en Ærespræmie. Lad os forudsætte, at der i et Aar uddeles 300 2den Præmier à 50 Kr.; det er 15,000 Kr. 100 1ste Præmier à 150 Kr.; det er ogsaa 15,000 Kr. Og 50 Ærespræmier à 100 = 5000 Kr. Ialt 35,000 Kr. Det er nok et stort Beløb, men det er dog efter Sigende ikke engang saa meget, som der i

Maribo Amt blev betalt sidste Aar for Hjemsendelsen af eksistensløse Polakker, der har været saa fiffige først at sende alle deres Roe-Penge afsted.

Jeg vil med et Par Ord forklare, hvad Præmierejserne skulde gaa ud paa og fore til.

Lad mig — for at lede Tanken paa rette Spor — minde om Husmandsrejserne. Hensigten med disse kender vi; jeg har selv i adskillige Aar fulgt dem baade som »Rejsende« i Jylland og paa Øerne og som Fører for Husmændene i Nordsjælland, og det er derved, jeg har faaet Tanken om Præmierejserne.

Selv om Hensigten med Husmandsrejserne er af faglig Art, saa ved vi, at der ogsaa lægges stor Vægt paa, at Deltagerne faar Udbytte i andre Retninger. Der holdes belærende og vækkende Foredrag, og enten disse er af faglig eller folkelig Art, har de stor Betydning, idet Husmændene derved faar nye Tanker og nyt Mod. Ved de Naturskønheder og historiske Steder, som ligger paa Rejseruterne, bliver der altid gjort Ophold, og mange Husmænd har sikkert derigennem faaet smukke, uforglemmelige Minder med hjem; ja, jeg tror, det maa siges, at den Opmuntring, Husmændene har modtaget paa Husmandsrejserne gennem det, de har hørt og set, har hjulpet dem over store Vanskeligheder frem til nye Maal, som de ellers næppe havde sat sig.

Præmierejserne skulde ledes paa lignende Maade, og naar de afpasses efter Ungdommens Trang, vil de sikkert faa en lignende Betydning og bringe nye Idealer frem for de unges Syn. Rejserne skal ikke være »blot til Lyst«, men noget bestemt fagligt — Husmands- eller Gaardmandsbrug — kan der ikke lægges til Grund for dem. Hovedformaalet maa være det at vise vort Lands historiske Steder og dets Naturskønhed, men der kan ogsaa gennem gode Foredrag, Sang og Samlivet paa Rejsen med jævnaldrende og de Mænd, der som Førere og Ordførere følger med, oves en gavnlig Paavirkning, saa Rejsen kan blive rig paa skønne Minder og nye Haab og Maal, og derved lærer de unge at vrage den Slags tomme Forlystelser (Skovballe, Markeder o. l.), som kun lægger an paa Gogl og bæres oppe af Dans og Drik, og hvor der kun spekuleres i de unges Penge.

Hvor der paa Rejser findes noget særlig godt og seværdigt af Kunst, Industri og Landbrug, bør det selvfølgelig ogsaa ses; derved bliver Rejsen mere rig og afvekslende. — Danmark er kun et lille

Land, og man siger ogsaa, at det er et fattigt Land; men det bliver baade større og rigere for os paa Naturskønheder og historiske Minder, naar vi lærer det at kende. Men hvor mange er der, som kender blot de skønneste og minderigeste Egne i vort Land? Det skulde dog nodig komme dertil, at vi maa gaa til Udlændinge for at spørge, hvor vi har dem.

De, som ikke ved, hvad en Rejse er værd eller kan bringe af nye Indtryk og Minder, vil maaske synes, at det er for stort et Offer. Men vi kender alle Ungdommens higende Trang til at komme ud »over de høje Fjelde«, og jeg vil gerne henstille til Husbønder og Forældre, om det ikke var værd at yde en lille Hjælp for at imodekomme den, og jeg mener, den er paa god Vej, naar den ledes paa den ovenfor antydede Maade.

De Mænd, der er vant til at tale til Højskoleungdommen, vil sikkert heller ikke holde sig tilbage, men sige de unge et godt Ord om, hvad der vedrører vort Folk og Fædreland, dets Fortid og Minder, om Sønderjylland og de andre Nabolande, men frem for alt om det Haab, vi knytter til Ungdommen.

I Præmierejserne kan alle sædelige og ædruelige Karle og Piger deltage, enten de er Gaardmands- eller Husmandsbørn, naar de vil slaa Folge ad den Vej, jeg har antydnet, og mener, de kan faa Udvikling og Glæde af Rejsen og Sæmlivet, og som ogsaa vil bidrage til, at alle, som er med i den, kan faa det samme.

En Ungdomsskare, der rejser ud med det Maal for Øje, tor jeg spaa et godt Udbytte, og jeg ønsker den af Hjertet en lykkelig Rejse.

Betydningen af et Skoleophold behøver jeg sikkert ikke at omtale.

Hvor skal Pengene komme fra?

Bevillingerne til Husdyrbruget er indskrænket med ca. 400,000 Kr. i de sidste Aar. De Penge har paa en Maade hidtil været brugt som »Præmiepenge«, men nu kan de undværes. Dersom en passende Del af de Penge blev brugt til Præmier i dette Øjemed; sikken et Stod, det vilde give fremad! Der vilde blive en Jagt efter Tidsler, Folfod, Kvik og alt andet Ukrudt i Roemarkerne, saa disse vilde blive forvandlede fra at ligne Ukrudtsmarker, som de nu mange Steder gør, naar Roerne om Efteraaret er taget op, til at ligne Brakmarker. Kort sagt, jeg tror, det vilde betale sig at præmiere Roearbejdet. — Tyendestanden er en stor Stand; det er den, der ud-

fører det meste Landbrugsarbejde, og som det udføres, saadan betaler det sig.

Det er jo almindeligt, at det, som Staten støtter, ogsaa skal støttes af private, og saadan bør det ogsaa være her. Men mon ikke Landboforeningerne, der væsentlig bestaar af Husbønder, vilde være med? Siden Husmandsforeningerne ene har overtaget Fordelingen af Pengene til Husmandsbrugets Fremme, har jeg lagt Mærke til, at adskillige Landboforeninger har inddraget det Tilskud, de tidligere ydede til Præmiering af Husmandsbrug o. lign. Mon det ikke lod sig gøre at faa dem til Roepremier? Husmandsforeningerne, haaber jeg, vil støtte Sagen efter Evne, og de unge bør ogsaa være med.

Nu tør jeg ikke lægge Beslag paa mere Plads i Bladet til Forslag om disse praktiske Ting; men maa jeg, uden at blive misforstaaet, til Slut bruge et lille Tankebillede, som jeg haaber kan blive et Virkelighedsbillede.

Tre Brodre.

Landboforeningerne, Husmandsforeningerne og Tyendeforeningerne udgør tilsammen den store Landbostand, og om de 3 burde vi kunne synges, som Bjørnson en Gang sang om de 3 nordiske Folk: »Nu vi staar tre Brodre sammen og skal saadan staa.« — Det er god Skik i Familier, at den ældste Broder hjælper den anden, og at de saa senere begge hjælper den tredje, til han kan klare sig, og saa staar de tre Brodre sammen.

Der har været noget af den samme Broderskabsfølelse mellem Landboerne her i Landet hidtil. Den ældste Broder, »Gaardmand«, som nu staar i sin kraftigste Alder, fik en god Haandsrækning, da han for over 100 Aar siden var lille og svag. Det var »Hjemmets Fader«, der, støttet af varmhjertede Tjenere, forløste ham og hjalp ham op i Lyset og Dagen. Nu kan »Gaardmand« selv klare sig. Han blev ofte rost for sin Oplysning og Dygtighed, mere end maa-ske godt er. Forholdet mellem »de Gamle« og »Gaardmand« har ikke altid været godt, men nu ser det ud til, at det bliver bedre Aar for Aar.

»Husmand« er den mellemste Broder. Han er ogsaa hidtil støttet baade af »de Gamle« og den ældre Broder, »Gaardmand«; men nu er »Husmand« lige ved at blive saa gammel, at han er myndig, og derfor vil han, som alle unge Mænd i den Alder, selv have Raadighed over sin Ejendom. Den ældre Broder, som har glemt, hvor-

ledes han selv var i den Alder overfor »de Gamle«, har somme Tider lidt vanskeligt ved at indse det berettigede heri, derfor har Forholdet i de senere Aar ikke altid været saa godt mellem de to Brødre, som det burde være. »Husmand« er ellers en lovende ung Mand med mange Muligheder, men selvfølgelig skal han lære meget endnu, for han har gjort sine egne Erfaringer, og leve paa de andres vil han ikke.

Han har Betingelser for at kunne blive den store Broder en god Nabo, og det bliver han sikkert med Tiden.

»Tyende« kaldes den yngste Broder i Familien. Han er endnu ikke ret gammel, men han tegner til at blive en farlig Karl. »De Gamle« ryster paa Hovedet, naar de horer om hans Bedrifter, og den ældste Broder siger om ham, at han er en Vildbasse, der kun vil have kort Arbejdstid, høj Løn og mere sig for Pengene.

Der var fattigt og trangt i Hjemmet, da »Gaardmand« voksede op; men det hjalp, da han kom til. »Husmand« maatte dog ogsaa ofte stræbe haardt og leve nøjsomt, især i de unge Aar, og hans Skolegang blev en Del forsømt; dog har han ved sin Flid bidraget meget til, at Velstanden i Hjemmet er vokset, men endnu er der meget at gøre. Nu skulde den yngste Broder rigtig til at tage fat, og derfor er det naturligvis kedeligt, at han ikke har Lyst til at blive hjemme, men vil til Byen og mere sig.

Der er mange Kræfter i »Tyende«, mange gode Kræfter og mange daarlige Kræfter, og det beror meget paa, hvilke der faar Magten; men derom kan man ikke helt sikkert domme endnu, da han for Tiden er midt i den saakaldte »Lommelalder«. Dog kan man sige, at »Tyende« trænger til god Paavirkning og til at komme i Skole, hvor han kan lære Forstaaelsen af sit Arbejde. Han opfører sig ikke altid pænt overfor »de Gamle«. Mellem »Gaardmand« og »Tyende« er der et spændt Forhold for Tiden. Mellem »Husmand« og »Tyende« er Forholdet bedre; de er ligesom mere i Slægt med hinanden, og dog er de tre alle rundet af samme Rod. Naar de tre Brødre gensidig lærer at forstaa hinanden, og de dygtiggør sig, hver til sin store Gerning i Hjemmet, saa er det Hjem godt skyttet, der har tre saa lovende Sønner som »Gaardmand«, »Husmand« og »Tyende«. Staar de som frie Mænd, hver i sin travle Gerning, saa vil de rigtig føle sig som Brødre, der staar sammen og skal saadan staa.

Kærehave, Ringsted, den 17. November 1912.

Indtryk fra Elevmødet.

De, som var komne til Elevmødet i Haabet om at tilbringe to gode Dage paa Kærehave, blev ikke skuffede. Vejret var prægtigt og Mødet ikke mindre. Der var Feststemning paa Kærehave i de Dage, og dette skyldtes ikke mindst den store Enighed, som herskede blandt Deltagerne.

At der var Enighed til Stede, saas tydeligt ved Generalforsamlingen, som fik et særdeles smukt Forløb. Det var et smukt Forslag, Fru Thyregaard fremkom med ved denne, om at optage Forstander Klodskov og Frue som Æresmedlemmer af Elevforeningen. Klodskov er dog den, som først og fremmest har Æren af, at Kærehave er blevet den udmærkede Skole, den er. Den Paaskønnelse, der her ydedes Hr. og Fru Klodskov, har de for længe siden gjort sig fortjent til, og at Forslaget var velkomment, saas af den smukke Modtagelse, det fik af dem, som deltog i Generalforsamlingen.

Festpladsen — ja, hvor tog den sig smukt ud om Aftenen. Mens Dæmringen lidt efter lidt lagde sig over de smukke Omgivelser, sendte de ophængte Fakler deres Lys ud over den dejlige og saa højt skattede Festplads, hvor der rørte sig et muntert Liv. Legen gik livligt, og fra de mange unge Struber lød de kendte gamle Sange kont i den stille Sommeraften.

Det blev sent, inden man skiltes for at kaste sig i Sovnens Arme, hvilket ikke gik saa let. Dagens og Aftenens mange lyse Indtryk vilde ikke lade Tanken faa Ro, og dertil kom, at en Harmonikas sorgmodige Toner — udenfor Programmet — forstyrrede Nattens Stilhed; denne Underholdning bragte hverken Instrumentet eller Kunstneren, som frembragte Tonerne, nogen Ære.

Søndag Morgen samledes mange oppe ved Kærehavegaard, og under Gartner Sorensens dygtige Ledelse besaa man det nye Frugthaveanlæg; dette prægtige Anlæg, som yderligere vil bære Kærehaves Navn vidt omkring, vakte udelte Beundring. Et bedre Bevis paa, at Havebruget kan betale sig, kan ikke ønskes.

Der kunde skrives meget endnu om Indtrykkene fra Elevmødet, men det tillader Pladsen næppe. Gid Fremtidens Elevmoder maa blive lige saa gode som dette, og det kan de, naar blot Enigheden blandt Deltagerne kan blive lige saa stærk som ved dette Møde; fra Skolens og Elevforeningens Bestyrelses Side gores der, hvad der kan, for at gore Moderne saa festlige og gode som muligt.

Enighed gor stærk!

Gid der altid maa herske stærk Enighed indenfor Elevforeningen til Gavn for denne og til Gavn for Skolen.

Glædelig Jul og godt Nytaar ønskes alle Elevforeningens Medlemmer.

Nejede, i November 1912.

J. P. Knudsen.

*

Et Kig indenfor —

I Anledning af de svenske Kvinders Besøg paa Kærehave.

Som oftest gælder Ens Tur jo Kærehave Skole paa en af de Dage, da der stævnes til Fest, eller da mange fremmede — Gæster fra Ind- eller Udland — gæster Skolens udstrakte Omraade. Men det er næsten fornojeligere at gæste Kærehave en af Hverdagene, Arbejdsdagene, da hele Livet derude gaar sin støtte Gang, og da unge og gamle Elever færdes paa Skolens Enemærker i Fristunderne mellem Undervisningstimerne.

Den 3. Juli er det 10 Aar, siden Planerne om Kærehave Landhusholdningsskole sanktioneredes. Den Gang var Kærehave Skoles nuværende Omraade aaben Mark med Skoven i Baggrunden. Nu højner sig de to Skolekomplekser, omgivet af Lærerboligerne, Avlsbygningerne og af de mangfoldige Plantninger, der bugner i grøn Frodighed. Vi stod i Aftes midt i al denne favnende Frodighed og talte med en jydsk Husmand, der var kommet paa kort Kursus. Han havde naturligvis lige saa god Viden som vi om, at Kærehave Skole er en ny Institution; men at alt paa 9 Aar var *vokset op*, det maatte synes en fremmed — ikke mindst en Jyde, der kommer fra Vestenstormens Land — noget af et Under. Og selv vi, der jo har haft denne Udvikling for Øje til Stadighed, undres jo af og til. Det, der *bygges*, kan jo hurtigt blive stort; det, der gror, skal nu engang have sin Tid. Paa Kærehave synes det at behøve kortere Tid end andre Steder.

Det er Hverdag paa Kærehave; men alligevel vajer der Flag baade her og der. Der er sjældne Gæster derude. Et Selskab af skaanske Husmandskoner og Husmandsdøtre har holdt deres Indtog for at se den danske Husmandsskole. Der har altid været Baand mellem Kærehave og Sverige. Paa Skolens Indvielsesdag i 1903 tolkede en Svensker, Skoleforstander *Bergström*, Brødrefolkets Interesse for det nye Foretagende. I Dag gæstes Skolen for første

Gang af *svenske Kvinder*. Det er Malmöhus Läns Husholdningsselskab, der har foranstaltet denne Tur. Selskabet yder hver af Deltagerne 20 Kr., Resten maa de selv betale, og Grænsen for Deltagelse i Turen er, at Mand eller Fader har under 30 Tdr. Land. Foreren er en ung Dame, Frk. *Sylvan*, Konsulent ved Husholdningsselskabet, en typisk svensk Kvindeskikkelse, granvoksen og med lyse, blaa Øjne.

De svenske Gæster har været hele Skolen rundt, og nu er de samlede i Skolens store Foredragssal, den overbyggede Gaard i Husmandsskolen. Der bliver snart fuldt Hus i den store Sal, op imod 180 Mennesker, allesammen paa Skolen for Tiden. Der er de 20 svenske Kvinder; mellem dem er der lyshaarede unge Piger, nydeligt klædte i smagfulde Lærreksdragter, og der er graanedede gamle Kvinder, hvis Holdning er mærket af Aarenes Arbejde, men hvis Øjne lyser af Videlyst og Interesse. Saa er der i Forsamlingen vore Landsmænd, Kursusdeltagerne fra alle Egne af Danmark, Mænd og Kvinder, yngre og ældre, ca. 50 ialt. De er kommet til Skolen i Gaar og føler sig allerede som hjemme. Der er mellem dem adskillige, om hvem man føler sig overbevist, at de ikke tidligere har faaet Lejlighed til at nyde den Oplivelse og Belæring, som et Kursus paa en Skole er. Saa er der Skolens kvindelige Elever, dens mandlige Landvæsenselever o. s. v. De er alle samlede for at høre Forfatteren *Zak. Nielsen* læse op. Efter at Forstander *Klodskov* har budt Velkommen, læser Forfatteren en hidtil utrykt Skitse, »Usporlige Veje«, dernæst en af sine ældre Smaaaførelser, »Et Kig indenfor«, hvis Helt og Heltinde er stræbsomme Smaafolk, trods Slid og Slæb prægede af det lune sjællandske Humor; det er »Paa Udstilling«s ufortrødne Niels Grejsen og Sidse i en helt anden Situation end den, hvori de oftest træffes. Endelig læses efter Opfordring Digtet »Et Mode«. Baade ved sin Fremtræden og efter endt Oplæsning fik Forfatteren et overordentlig livligt Bifald. »Et Kig indenfor« er tildels i sjællandsk Mundart, og den kneb det for Svenskerne at forstaa; men Versene i »Et Mode« forstod de hvert Ord af, paastod de. Efter endt Oplæsning henvendte Forstanderen under Tilhorernes Tilslutning nogle takkende Ord til *Zak. Nielsen*, der deraf tog Anledning til at takke for den venlige Modtagelse og tolke sin Glæde over at have faaet Lejlighed til at læse op for Skolens Lærere og Lærerinder og for dens Elever. Skulde jeg ønske Lærerne noget godt, da var det dette, at de altid maatte øjne Idealet

bag deres Virke, og for Eleverne vil jeg ønske det Udbytte, at de maa bringe med hjem en Skat af lyse Indtryk, der kan gore deres Hjem gode og lyse. (Bifald.)

Saa synges: »Jeg har baaret Lærkens Vinge«, og Eleverne spredes over Skolens Omraade, til den næste Time, Pastor *Bjerrers*, skal begynde. Pastor Bjerre er nu helt installeret paa Kærehave (i den ene af Villaerne har de faaet indrettet deres hyggelige Hjem), der for Bjerrers eget Vedkommende dog mest er en Station paa den Vej, der dannes af hans omfattende Foredragsvirksomhed.

Naar Timerne paa Skolen er endt, samles Elever og Kursusdeltagere paa Skolens hyggelige Samlingsplads, vel nok en højere Enhed af Idyl og Skonhed. Og snart gaar Sanglege og anden Morskab sin muntre Gang i Skyggen af de gamle Bøge og Ege og ved Foden af Peder Hansens manende Mindesten. De ældre holder sig jo lidt tilbage. Men hvad hindrer vel, at en Hjerne tænker ungt under de graa Haar? Snart maa næsten alle med. Med den utrættelige Forsanger, Lærer *Kirk*, i Spidsen gaar man to og to, Svenske og Danske, Arm i Arm ud i Skovens Gange. Kun Mændene holder sig tilbage. Kvinderne har her som altid mest Temperament og rives med af Stemningen. »Du gamla, du friska, du fjällhög Nord«, »Danmark dejligst Vang og Vænge« og mange andre Sange toner gennem Skoven, og gamle Koner træder saa let som Ungmoen ved deres Side. Lyse Ungdomsminder glider indenfor deres Forestillingskreds. Underligt at komme i Skole, naar man er saa gammel, at Ens egne Born allerede har den egentlige Skoletid bag sig! Og dog — hvorfor underligt? Bliver man vel nogensinde for gammel til at lære? Er det ikke netop de korte Kursus' geniale Tanke, at de holder de gamle unge og højner Lærelysten og Livsmodet? Her gaar Husmandskoner fra Jylland og Fyn og Sjælland Side om Side med deres skaanske Standsfæller, og de ser allesammen ud, som om de havde Lykken til Huse . . .

Men Tiden iler. Skaaningerne skal til Roskilde. De stiger til Vogns, de takker for i Dag, og fra Skolens Trappe udtaler *Zakarias Nielsen*: Tag en Hilsen med fra Danmark til Eders Landsmænd! Sig til dem, at om ét er vi fælles: *Arbejdet for Nordens Lykke!* — Der svinges med Lommetørklæder, og Konsulent Frk. *Sylvan* udbringer et Leve for Kærehave og Forstander Klodskov og Fruc. Nye Leveraab og Hilsener.

For 50 Aar siden var det de skandinaviske *Studenters* Tidsalder!

Nu hilser de kvindelige Repræsentanter for *Skandinaviens Smaa-hjem* hverandre og n.ædes i Arbejdet for fælles Dygtiggørelse. Bærer det mon ikke længere end det andet?

... Saa ruller Skaaningerne bort. Men det fremmede Element er ikke derfor borte fra Kærehave. Skolen har for Tiden to engelske Elever, to unge Damer, den ene en Englænderinde fra *Singapore*, der, skønt gift og hjemfaren, tager Undervisning paa Kærehave — om hvilken Institution hun først har faaet Underretning gennem *Rider Haggards* Bog —, den anden er en ung Englænderinde fra Southend ved London; hun har opholdt sig paa Kærehave i 6—7 Maaneder og taler snart Dansk som en indfødt.

Naar Klokken er 10, standser Livet paa Kærehave. Og til Afsked toner »Dejlig er Jorden« ud i den — for en Gangs Skyld — stille Sommeraften.

... Det er godt at dvæle, hvor livsfrisk, lærelysten dansk Ungdom færdes. (Ringsted Folketidende.)

*

Elevmodet paa Kærehave

den 13.—14. Juli 1912.

Det var Sommer — straalende og varm, stille, bølgende, blomstrende og duftende Sommer — i de to Dage, Elevmodet varede, og Dagene baade for og efter.

Sommertiden har ellers været slemt beklippet for disse herlige danske Sommerdage i Aar. Regn og Kolighed har trofast støttet hinanden for at tage Magten fra den store Varme-, Lys- og Livbringer, Solen, og det var kun en forholdsvis kort Tid, man rigtig mærkede, at Solens og Samlivets Tid var inde.

Hvor man saa end kom, hørte man Ønsker udtalt om, at det dog snart maatte blive rigtig Sommer; Tvivl om, at den vilde gøre sig videre gældende i Aar, stod præget i alles Ansigter.

Men den kom, den dejlige Sommer, kom vel just, da Tiden var inde. Det bæres mig for, at naar man i den forløbne Sommer har ladet Blikket glide ud over de bugnende, bølgende Marker og de blomstrende, duftende Haver, saa har man faaet dette bekræftet i fuldt Maal. Og man har tillige faaet et Vink om, at vi Mennesker blot skal være ganske rolige og lade Skaberen af alt det herlige, skønne og store i Naturen raade baade for Sol og Vind, baade for Regn og Grode, og at vi med Glæde og Tak skal tage imod det, som

det kommer. Det skal nok blive godt altsammen uden vor Indblanding. De vældige Afgroder i Aar har tydeligt nok talt deres tavse Sprog herom.

Altsaa, Sommeren kom. Og den stod just i al sin straalende, farverige Pragt, da Elevmødet afholdtes.

Der var i Sandhed Sommer paa Kærehave. Der var Sommer i den dejlige, sprudlende Natur, som udfolder sig her, og der var Sommer i de Menneskers Bryst, som var til Stede, og Solskin i deres Ansigter. — Ja, enkelte Medlemmer af det noksom bekendte «Roekompagni» havde endog været Solen saa nær, at de skinnede *kobberrode* omkap med denne. Og vel netop, fordi alt i Naturen og Menneskesindet faldt sammen i skøn Harmoni, blev Mødet — som Forstander Klodskov udtalte — saadan, som det burde være, og som han havde gaet og ønsket det i Dagene forud.

Det blev et Møde, om hvilket Mindet vil følge os i lange Tider. Her modtes Ven med Ven i fuld Forstaaelse af, hvad det gjaldt, nemlig at knytte Venskabsbaandet fastere og styrke Sammenholdet saadan, at der kan rykkes frem i sluttet Trop, naar Spørgsmaalene om fælles Sag engang skal løsnest for os og af os.

Hvor kunde Mødet vel heller forme sig anderledes end smukt. Saadan som alle — det følte man — lige fra den første til den sidste havde gjort sig Umage for, at alt, hvor man end kom, paa saa hjertelig en Maade som muligt skulde tilsmile os sit: Velkommen og velmødt igen!

Alt bar Præg af Fest. De nydeligt pyntede Stuer, de dejlige skyggefulde, duftende Anlæg, de store Frugtplantager, de bugnende Marker og store Køkkenhaveanlæg, alt fortalte om Flid, Dygtighed og Forstaaelse, og alt vidnede om, at man ventede mange skuelystne Venners nysgerrige og maaske kritiske — eller i hvert Tilfælde undersøgende — Blikke.

Naar man har set Kærehave i Vinterdragt, kan man nok slutte sig til, at den maa være dejlig i sin lyse Sommerdragt; men at Virkeligheden overgik de flestes Forestilling, er vist ganske givet. De af os, som var Elever paa Skolen sidste Vinter, og som rejste til Maj, maatte forbavses over den store Forandring, der var sket, siden sidst man var der, og man fik en Følelse af, at i saadanne Omgivelser maatte man sagtens kunne føle sig glad ved Arbejdet og Tilværelsen.

Som alt antydet forløb Mødet paa den smukkeste Maade uden

Spor af Mislyd. Tilslutningen var ganske god, men dog vist næppe saa stor, som man havde ventet, og særlig var sidste Aargangs Vinterhold imod Forventning ikke videre stærkt repræsenteret. Grunden til, at Tilslutningen var mindre, end man vist havde ventet, maa sikkert søges i den Omstændighed, at Tiden for manges Vedkommende var stærkt optaget paa Grund af den ustadige Forsommer.

Jeg vil dog henstille til alle Elevforeningens Medlemmer, at de ad Aare sætter lidt mere ind paa at komme med til Elevmødet. Det er absolut Umagen værd.

Hans Kromann.

*

Georgeismen.

(Tale ved Elevmødet paa Kærehave 1912.)

I Dag, da saa mange gamle Kærehave-Elever er samlede, har jeg glædet mig til at tale om en Sag, der maa have Interesse for alle, baade Mænd og Kvinder, og som hos en og anden maaske er bleven en Hjertesag, en Livssag; andre er maaske ivrige Modstandere, men alle maa tage Standpunkt for eller imod, der er ingen Vej udenom. Det er Henry Georges Sag, jeg her tænker paa, som han nu for over en Menneskealder siden sendte ud i Verden, ja, det ved jeg, at alle Kærehave-Elever er gjort bekendt med, saa jeg kan i Dag nojes med at fortælle om, hvorledes Fremgangen er for de Tanker baade her i Landet og i Udlandet.

Tilsyneladende er der sket store Ting, og det mangler da heller ikke paa overfladiske Roster, der spaar, at Henry Georges Tanker gaar snart i sig selv igen som de skønne, men taagede Drømme, de er; men for den, der i snart en Snes Aar har fulgt disse Tankers Udbredelse og efter fattig Evne har gjort sit til at bane Vejen for Forstaaelsen af dem, ja for ham er der sket en vældig Fremgang for den, fordi Mennesker nu ser helt anderledes paa den end for. Talte man den Gang om samfundsskabte Grundværdier, ja saa rystede Folk paa Hovedet og kaldte det forskruet Tale eller ligefrem noget Vrøvl, og nu er der jo ikke et Menneske, der tor benægte deres Tilstedeværelse; der regnes med dem som en Virkelighed. Ved Anlæg af nye Jerbaner og Havne beregnes og beskattes de jo, og Overskyldraadet, som vistnok vil have sig meget frabedt at kaldes Georgeister, de har ved Prøvevurderingerne fast-

slaæet, at denne samfundsskabte Grundværdi er til Stede overallt, hvor der virker et Samfund, og hvad mere er, at den i Praksis let lader sig finde. At det samme Raad har begaaet en Del Fejl, kan jo ikke forundre, da det er noget helt nyt, der prøves; men hvor Vurderingerne er foretaget rigtigt, der svarer Grundværdien fuldtud til det, Georgeister hele Tiden har hævdet, og derved er der nu bleven fast Grund under Henry Georges Tanker. Dertil kommer, at de nye Skattelove har bevirket, at alle de nuværende Skatter er bleven droftede, ikke alene paa Rigsdagen, men ogsaa Mand og Mand imellem, og Resultatet har været en voksende Forstaaelse af, at samfundsmæssigt set virker de ikke alene ret vilkaarligt og uretfærdigt, men at baade Toldskatter, Ejendomsskyld og direkte Skatter virker hæmmende paa Produktionen og demoraliserende paa Samfundet, fordi de straffer Fliden og sætter Præmie paa Dovenskab. Ogsaa denne voksende Erkendelse hjælper til, at flere og flere faar Øje paa de samfundsmæssige Grundværdier.

Fra alle Egne af Verden kommer der jævnlig Meddelelse om, at der nu her og nu der er lagt en Afgift paa disse Værdier, og hvor denne Grundværdiskat eller Grundskyld har virket nogle Aar, der har den tydelig vist sin store og heldbringende Virkning paa Samfundsudviklingen. Efter Udtalelse af baade den engelske Premierminister og Finansminister vil det nu snart i England blive til Virkelighed med at indføre denne Grundskyld. Ved de to sidste Suppleringsvalg er Kandidaterne valgt paa et rent og skært Grundskyldsprogram. Der er saaledes nu de bedste Udsigter til en Virkeliggørelse af Reformen i England.

Nu er vi naaet dertil, at den samfundsskabte Grundværdi af alle betragtes som en Virkelighed og af nogle som et ret godt Skatteobjekt, men derudover er det kun de færreste, der formaar at se, og derfor hører man ofte den Tale, at nogen Grundskyld vist kan være meget fornuftigt, men vente sig saa meget af den, som disse idealistiske Georgister gør, det kan fornuftige Folk ikke. Lad os da ganske ædrueligt se paa, hvorledes Forholdene nu er, og derefter, hvilken Indflydelse denne Grundskyld vil faa.

Naar vi holder os den Kendsgerning klar, at al Befolkningsforøgelse hæver Grundpriserne, at alle Opfindelser, alle tekniske Fremskridt, alle Samfundsforbedringer og ikke mindst Folkets stigende Oplysning og Dygtiggørelse gør det samme, ja saa vil vi forstaa, at disse Værdier har alle vi, der gør et ærligt Arbejde, Lod og

Del i, vi er alle med til at frembringe dem, men de kommer kun de nuværende Grundejere tilgode, og da de ikke skal svare Skat af disse samfundsskabte Værdier, er det dem, der høster Fordelene af alle Fremskridtene, og derfor er det jo Fordel for dem at holde fast paa disse Grunde og lade det arbejdende Samfund om at gøre dem værdifuldere fra Aar til Aar. Men netop derved udelukkes jo alle andre fra at faa Del i de Værdier, de selv har skabt, og, hvad værre er, de hindres i at faa fat i den Jord, der er nødvendig, for at alle Evner og Kræfter kan blive udfoldede, og derved bliver de nødt til at konkurrere om at faa Arbejde hos disse Grundejere, ikke for det fulde Arbejdsudbytte, men til den Lon, som Tilbud og Efterspørgsel paa Arbejdsmarkedet bestemmer. Se, det er dette, Leo Tolstoj kalder: »Den store Uret«! Det er denne Uret, der jager Tusinder og atter Tusinder af den dygtigste Ungdom over Atlanten, og denne Uret, der hæmmer al sund og god Udvikling hos den paa denne Maade fædrelandsløse Ungdom.

Nu vil mange jo nok sige, at det da er godt for alle dem, der nu er Ejere af Jord, at den stadig øges i Værdi, og det er jo paa en Maade rigtigt nok. Er Samfundsforøgelsen af Grundværdierne blot 10 Kr. pr. Td. Land aarlig paa almindelig Landbrugsjord, saa faar Herremanden med 1000 Tdr. Land en Tilvækst af 10,000 Kr., Gaardmanden med 50 Tdr. Land 500 Kr. og Husmanden med 5 Tdr. Land 50 Kr. Og i samme Forhold udvikler det sig i Byerne, altsaa grumme ulige fordelt, og næsten hele Danmarks Ungdom er jo en jordkøbende Stand; enten de vil have Ager at dyrke paa Landet eller Byggegrunde til Værksted, Butik eller Fabrik i Byerne, saa vil det blive værre og værre for den at blive selvstændig, efterhaanden som Jorden fordyres.

Der tales mange kønne Ord om, at Danmarks Ungdom skulde blive her i Landet og danne sig en selvstændig Stilling, og det er rigtigt nok; thi det er et aarligt Tab af Millioner for Nationen, at en 8—10,000 unge, kraftige Mennesker forlader Landet netop i den Alder, de skal frembringe Samfundsværdier. Der klages ogsaa over den Strøm af Ungdom, der hvert halve Aar drager fra Land til By; og der klages højlydt over al den Letsindighed hos Ungdommen; de osler Lønnen bort i Stedet for at opspare den til engang at købe Jord for og derpaa danne et selvstændigt Hjem. — — Dersom de gjorde det? — Hvem har tænkt til Bunds i hvad der saa vilde ske?

En vældig, stadig oget Hær af nye Jordkøbere vilde bringe Jordpriserne til at stige stadig mere og mere, Prioriteterne vilde vokse med rivende Fart, Godsejerne, Grundspekulanterne og Prioritets-ejerne vilde blive rigere og rigere og hele den øvrige Befolkning forarmes og faa vanskeligere og vanskeligere ved at klare sig.

Derfor maa alle vi, der bliver i Landet, være inderlig taknemmelige for, at saa mange rejser til Udlandet, og saa mange er letsindige og ikke søger Oplysning og Uddannelse eller sparer sammen til at blive selvstændige for; thi saa slipper vi jo for Konkurrenter, der vilde umuliggøre os. Ja, saa alvorligt er det, at hver Gang et Hold unge, kraftige, evnerige Mænd drager her ud fra Skolen for at købe sig Jord til at anvende deres Evne paa, saa ved vi, at nu fordyres Jorden igen til Skade for hele den danske Ungdom.

Dersom vor Opdragergerning skal faa nogen Betydning, saa maa vi kræve denne Uret hævet; der maa kaldes paa alle gode Kræfter i Folket til dette Arbejde.

Der siges saa tit i vor Tid, at Menneskene skal gøres bedre, at de skal have Oplysning og Uddannelse, ja, der er en vis Tendens til at ville proppe alle disse Dyder i Ungdommen; men det maa forstaaes, at uden Retfærdighed faar vi aldrig Menneskene hverken bedre eller dygtigere; thi hvad kan det nytte at moralisere i Tale og Skrift, naar selve Samfundsordningen demoraliserer? Og hvad kan det nytte at ville dygtiggøre alle, naar dette kun bidrager til at gøre den rige endnu rigere og den fattige endnu fattigere? Nej, alle de kønne Ord, der skyller i Strømme over vort Fædreland, er kun Slag i Luften, dersom de ikke kan vække en Retsbevidsthed saa stærk og kraftig, at den giver sig Udslag i Handling, saa Uretten afskaffes, og Retten sættes i Højsædet; thi først naar dette sker, vil Haabet blive givet til hele Ungdommen og Mulighederne blive aabnet for den. Naar alle er sikret det fulde Arbejdsudbytte, og der er lige Ret og Adgang til Jorden, som der vil blive ved Indførelsen af en Grundskyld, saa vil Trangen til Oplysning, Dygtiggørelse og Uddannelse komme af sig selv; der vil blive Spørgelyst og Videlyst, thi nu kan det nytte. De Aar, hvori der skal tjenes, bliver Læreaar, som det gælder at udnytte bedst muligt. Der kan blive en ædel Kappelstrid om at vinde længst frem, men paa samme Maade, som det er i Gymnastiksalen, hvor den enkeltes Anstrengelser ikke alene kommer ham selv, men ogsaa hele Holdet tilgode, og det fælles Arbejde hjælper alle.

I Modsætning dertil maa vor Tid jo nærmest lignedes ved en Valplads, hvor den ene kun kan komme frem paa den andens Bekostning. Derfor betyder Indførelse af Grundskyld og Ophævelse af alle andre Skatter saa uendelig meget mere end blot en Skatteomlægning, det er en Samfundsomvæltning, der vil faa vidtrækkende Følger.

Det er Henry Georges uvisnelige Fortjeneste, at han klart har paavist, at Jorden har Fornodenheder nok til alle Mennesker, og at en Samfundsordning, hvor hver faar efter Fortjeneste, er mulig. Og det er hans dybe Gudstro, der har styrket ham i Visheden om det Godes Sejr i Mennesket, blot Retfærdigheden blev fulgt.

K. Balle.

*

Efteraarsmødet paa Kærehave
den 27.—28.—29. Septbr. 1912.

Modet var begunstiget af Vejret alle tre Dage, og der var da ogsaa modt overordentlig mange fremmede.

I Foredragssalen var der Udstilling fra Skolekøkkenet og af Haandarbejde; I Kursusdeltagernes Skolestue kunde man bese Køkkenhavens og Markens Frembringelser, og endelig var Skolestuerne mod Øst optaget, den ene af Udstilling af Frugt og den anden af Husflidsarbejder. Blandt disse tiltrak et lille Husmandshjem sig især Opmærksomheden. Omkring det nydelige lille Stuehus og Udhusene var der anlagt Have med Græs og Træer, Lysthus og Blomster. Det var Kirks Værk; han havde selv været Arkitekt, Bygmester og det hele.

Et Karlehold gjorde Gymnastik om Fredagen (Modets første Dag), og Pastor Hansen talte.

Hver Dag Kl. 2 aabnedes Udstillingen, som saa kunde beses, til Klokkeren kaldte til anden Underholdning. Om Lordagen var der Sang og Musik af Skolens Folk, bl. a. sang Eleverne flerstemmige Sange, og desuden fremsagde Pastor Bjerre paa Norsk et Par Smaastykker, oversat til Norsk af Bjørnson, og læste H. C. Andersens Eventyr »Det er ganske vist«.

Om Aftenen talte Aage Meyer Benedictsens om Birma, »det lykkeligste Land«, som det kaldes, hvor Solens Straaler fremtryller en Frugtbarehed, vi knapt kan tænke os, hvor økonomiske Sorger næppe kendes, og hvor Forskel i Stand og Dannelse ikke findes,

og hvor der — trods alt — dog findes én Skygge: Doden. Birme-
sernes Religionsstifter: Buddha, søger at faa denne Skygge til at
forsvinde ved at lære, at Livet er Uvirkelighed, og overalt i Birma
er der Kløstre, hvor Munkene kan trække sig tilbage fra det «uvir-
kelige» Liv. Gaar man ikke i Kloster, hvad jo ikke alle kan gøre, saa
kan man, for at vise Buddha Ære, bygge »Templer«, en egen Slags
klokkeformede Taarne, eller rejse Buddhastatuer, og det er ikke
en enkelt, der gør det, nej, overalt, atter og atter ser man disse
Mindesmærker for den store Lærer.

Om Søndagen var der igen Gymnastik, denne Gang af et Pige-
hold. Pastor Bjerre talte. Aage Meyer Benedictsens havde talt om et
lykkeligt Land, hvor dog Dodens Skygger rugede, Pastor Bjerre
vilde tale om et Land, hvor selv Doden var overvunden, eller sna-
rere om Vejen dertil.

Hvad kan det hjælpe os, at der er et Herlighedens Land, hvis
vi ikke kan komme derhen; men det kan vi, takket være Jesus
Kristus; han er den store Bygmester, der hjælper os at bygge
Vejen frem til Maalet, hjælper os at sløjfe Selvretfærdighedens
Hoje og slaar Naadens Bro over Syndens Kloft, og han har lagt
Vejens Grundvold allerede i Daaben, saa at vi har Betingelserne
for at kunne bygge os en Landevej op til hans Rige. Men Kristen-
dommen skal ikke alene gøre os salige, den skal gøre hver Dag
frugtbringende, gøre den til en Fest. Det er der mange Mennesker,
der ikke tænker paa, de forstaar ikke, at den store Hovedlandevej
har Biveje ud til alle menneskelige Ting og Spørgsmaal.

J. N.

*

Sange ved Elevmodet paa Kærhave
den 14. Juli 1912.

Mel.: Sangen har Lysning.

Længslerne drog os, og derfor vi stævned
hid for at mødes i Mindernes Bo.
Glade vi kom, hvor saa herligt man evned'
Kræfter at vække af slumrende Ro.
Her, hvor saa meget blev talt og blev øvet,
Viljer blev fæstnet og Livsbaner lagt,
her, hvor man Ungdommens Evner har prøvet,
her vil vi slutte ubrydelig Pagt.

22*

Gensynets Glæde maa alle betage;
 varme vi trykker hinanden i Haand;
 genleve vil vi de svundne Dage,
 knytte end fastere Venskabers Baand.
 Men vi vil mere --- og det var at vente —
 nok vi ej ellers af Samværet faar.
 Livsmod og Virkelyst og vil vi hente,
 mærkes beriget, naar atter vi gaar.

Fylkes nu tæt under Enigheds Mærke!
 saa bør det lyde for alle i Dag.
 Danner de Skarer, som frie og stærke
 bygge og værne kan Ungdommens Sag!
 Tidernes Brydning vil søge at slette
 Sporet, vi drog for at bane en Vej.
 Men vi ved Samvirke *skal* og *maa* sætte
 kraftige Vækster, — da kues vi ej.

Vaagner da op! hvis ej Værket skal falde.
 Saa gjalder Luren med vækkende Klang.
 Ungdommens Kærne, paa dig vil vi kalde,
 gaa til dit Arbejd med Fryd i din Sang!
 Styrker nu Armen, hærdet nu Bringen,
 gør dig til Kampen, den store, nu klar.
 Frem maa vi alle, og vige maa ingen,
 Pligten jo byder: Dit Land nu bevar!

Stærkest ej Magterne ude os true;
 det er ej Sværdet af Staal, der skal til.
 Ej for Kartovernes Brag skal vi grue,
 vi skal ej kæmpe med Bue og Pil.
 Nej, vi skal kæmpe med Haand og med Hjerter,
 øve vor Vilje og styrke vor Tro,
 tænde for Landet en lysende Kærte,
 bygge fra Grande til Grande en Bro.

Maa det da kendes, naar atter vi stævne
 ud til vor Gerning i Danernes Vang,
 Sæden, der lagdes, har spirende Evne,
 Tonen, der lyder, har Renhedens Klang!
 Maatte det kendes, naar Manddommens Tider
 rinder for alle paa Livsbanen ind,
 daadfuld og livskraftig Slægten da skrider
 fremad og opad med Alvor i Sind!

Hans Kromann.

Mel.: Jeg har baaret Lærkens Vinge.

Maa velkommen vi jer byde
til vort Møde her i Dag.
Med en frejdig Sang, som lyde
skal til jer og for vor Sag.

Skolens Gerning vil vi bære
videre i Verden frem,
vi vil vidne til dens Ære
i vor Kreds og i vort Hjem.

Thi de mange lyse Minder,
I har med fra Skolen bragt,
aldrig bort med Tiden svinder,
stærkere er deres Magt.

I Forening Tak vi bringe
vort Forstanderpar i Dag,
ønske Glædens Harpe klinge
under Kærehaves Tag.

Kammerat og Venner mødes,
Gensynsglæden bryder ud;
alt af trangt tilbage nødes
paa Lyksalighedens Bud.

Lærere og Lærerinder,
som vi her har faaet kær,
gid I Livets Lykke finder,
Himlens Gud velsigne Jer!

Her paa Kærehave øves
baade Legeme og Aand.
Alle vore Kræfter prøves,
saa vi faar en sikker Haand.

Gid da Skolens Gerning lykkes,
hvor I virked uforsagt;
mange lyse Hjem maa bygges
paa den Grundvold, I har lagt.

*Karen Jensen og
Olivia Sommer.*

Mel.: Vift stolt paa Kodans Bølge.

Velkommen vi Jer byde,
velkommen en og hver,
det højt os alle fryde,
vi atter samles her.
Her under Træers Kroner
vi samledes saa tit
til Sangens milde Toner
og Ordet godt og frit.

Og hvad I her har nemmet,
mens I paa Skolen var,
I prøvet har i Hjemmet,
— jo vist, den Sag er klar.

Velkommen skal det lyde
i Dag paa Skolen her.
Vi glade alt Jer byde,
I lidt paa alting ser.
I tænkte vel derhjemme,
før I til Turen gik:
Mon ogsaa de derhenne
har holdt det vel i Skik?

Vi unge, som her lære,
vi føler det hver Dag,
hvor godt det er at være
her under Skolens Tag.
Vor Evne vil vi øve
med Fyndighed og Klem,
for siden den at prøve
hver i sit eget Hjem.

Og mangt et venligt Minde
i Dag vi drøfte kan
med Lærer og Lær'inde,
med Kvinde og med Mand.

For Aanden som for Haanden
vi Undervisning faar,
og derfor vi i Sanden
glad til hver Time gaar.
I Ly af grønne Hække,
i Duft af Blomst og Blad
vi føler os saa kvikke
og rigtig barneglåd.

O, Gud, Du gav os Evner,
 der bedre er end Guld!
 Du hjælper os at gemme
 det dybt i Hjertets Muld,
 at vi kan rigtig nemme
 hvert praktisk Vink, vi faar,
 saa vi det aldrig glemme,
 naar vi fra Skolen gaar.

Hav Tak, fordi I kommer
 i Dag paa Skolen hen,
 maaske til næste Sommer
 vi samles her igen.
 Vi tale vil og sjunge
 om, hvad der højne kan
 de Gamle som de Unge
 her i vort lille Land.

Tytte og Jette.

*

Grundlovs mode paa Kærehave.

Den 5. Juni 1912 (Grundlovsdagen) afholdtes jo Moder paa Kærehave. Dagen var til at begynde med meget regnfuld, men efter en heftig Regn ved Middagstid straaede Solen atter, og Folk drog da ogsaa nu i store Skarer mod Kærehave Husmandsskole, som nu efter det forfriskende Bad stod festklædt i hele Naturens Festskrud. Et dejligere Sted at tilbringe Dagen paa kan næppe tænkes; alt er smukt og vel vedligeholdt, pudset og revet alle Vegne. Da Klokkeren var 4, samledes vi i den overbyggede Gaard, og der var saa mange, den store Sal kunde rumme. Efter Sangen »Jeg elsker de grønne Lunde« holdt Hr. Pastor Hansen, Roskilde, et smukt og inderligt Foredrag om Fædrelandskærlighed, hvori han betonede, at man skulde elske sit Land, ikke alene ved at synge sit Lands Sange, men ogsaa ved i Gerning at elske saavel dem, der staar højt, som dem, der staar lavt i Samfundet. Da Sangen »Ja, vi elsker dette Landet« var sunget, var der et Ophold paa en Time, som af den store Forsamling benyttedes dels til at bese de store Haveanlæg, der nu er samlet om Skolen og Kærehavegaard, og dels til at faa sig en Kop Kaffe. Kl. 6 samledes Forsamlingen, der nu var vokset betydeligt, paa den store og smukke Festplads. Efter nogle Sange af Eleverne sang vi alle »Vaarens Budskab flyver over Lande«, hvorefter Hr. Pastor Bjerre, Kærehave, talte smukt om Grundloven og dens store Betydning for Land og Folk, og paalagde saavel Mænd som Kvinder at dygtiggøre sig og søge at udvide deres Kundskaber, saa de kunde være dygtige til at være med til at bestemme om Danmarks Ve og Vel. Efter »Jeg elsker de grønne Lunde« sang Eleverne atter nogle Sange, og nu spredtes Folk lidt efter lidt, men overalt horte man disse Ord: Hvor er her kont, og hvilken dejlig Grundlovsdag vi her har tilbragt!

Tak til Hr. og Fru Klodskov, til Lærere og Lærerinder for de-

res Gæstfrihed og deres altid glade Velkommen til os! Og nu en hjertelig Hilsen til Kursusdeltagerne, som var sammen med min Mand og mig i November og December 1906 og Januar 1907 (hvis nogen af Eder faar Elevbladet), og vi vil bede Eder, hvis I ikke har besøgt Kærehave siden, da at gore det og se, hvor der nu er kont, og hvor alting er vokset, siden vi var sammen der. Hjertelig Hilsen til de mange Elever, vi kender!

Jens P. Nielsen og Marie Nielsen.
Kværkeby.

*

Husmandsskolen bedømt af Englændere.

I første Halvdel af August Maaned besøgte et engelsk Selskab, hovedsagelig Lærerinder, Danmark for at stifte Bekendtskab med det danske Folk og de danske Højskoler. Af en Artikel, som fremkom i Maanedetsbladet »One and All« for Oktober, ses det, at de har faaet fat i Højskolesagens Kerne. De skriver nemlig, at Kundskabsmeddelelsen kommer først i anden Række, medens Hovedformalet er at give Eleverne et aandeligt Livssyn, saa de kan se, at der er Mening i Tilværelsen og en Forbindelse i, hvad der foregaar, baade i de smaa og de store Begivenheder. Den hele Artikel viser, at de har brugt deres Øjne godt, saa Rejsen har været udbytterig for dem. Af dens Indhold hidsættes følgende Brudstykke, som ventelig vil have Interesse for Kærehaves Læsere:

Et Besøg paa en dansk Husmandsskole.

Af *Peder Just*, 170 Russ Str., Hartford, Conn., U. S. A.,

Nogle af vort Selskab mente, at det virkelige Danmark bedst kunde ses udenfor Kobenhavn, og da de danske Høj- og Landbrugsskoler ligger ude paa Landet, var de Dage, vi tilbragte udenfor Hovedstaden, de interessanteste og lærerigeste. Vi besøgte Kærehave Husmandsskole ved Ringsted. Her saa vi en Del kvindelige Elever, som i Sommermaanederne, medens Mændene har travlt med Markarbejdet, kommer her for at dygtiggøre sig til at blive Husmodre eller endog for at lære, hvordan et Husmandsbrug skal drives for at svare Regning; enkelte af dem bliver nemlig selv Jordbrugere.

Ved at gaa gennem de forskellige Skolelokaler, hvor Eleverne lavede Kurve, Børster og Kufferter eller forsaalede Stovler, saa vi,

at Husflidsarbejdet ikke blev glemt. At det udvendige Arbejde tages op, fik vi et Indtryk af ved at gaa rundt i de smukke Omgivelser, som gav Plads for Bygninger med Haver med Træer og Frugtbuske og udenfor dette smaa Jordlodder, passende for Husmandsbrug. Af Undervisningen maa fremhæves, at Eleverne bliver undervist i Havedyrkning, i Fodring og Pleje af Kreaturer, Svin, Høns og Kaniner; mange af Foredragene bliver afholdt ude i fri Luft.

Naar vi sammenligner et saadant Undervisningssystem — muligt at overvære for den fattigste — med vore egne rent tilfældige Forhold, som vore Husmænd maa begynde deres Arbejde paa, hvor det alt for ofte ender med Armod og økonomisk Ruin, fordi de mangler de fornødne Erfaringer, saa kan vi se, at en Politik, hvor den bedst skikkede overlever Krisen, er for kostbar.

. Har Danmark mon ikke her noget at lære os?

Forstanderen og hans Hustru, Hr. og Fru Klodskov, samt Forstegartneren, Hr. Sorensen, sparede sig ingen Ulejlighed, for at Besøget kunde blive saa interessant for os som muligt. En Journalist fra et stedligt Blad skrev en smuk Artikel om de engelske Dammers Besøg og gav ud fra egne Iagttagelser en meget god Beretning om vor Skolebevægelse. (Findes trykt i efterfølgende Artikel.)

Det var interessant at se de kvindelige Elever i Arbejde i Skolekokkenet. Der synges meget paa Hojskolerne; for hvert Foredrag synges en Sang. Sange blev ogsaa afsungne for os, vi sang igen til Gengæld, og tilsidst deltog vi alle i en dansk Leg. Vi lagde Mærke til den fri og yndefulde Holdning og Adfærd, som Kvinderne lagde for Dagen, og da de senere viste os deres Marchøvelser og Gymnastik, saa vi, hvor stor Vægt man i Danmark lægger paa, at et højhjertet Folk maa have veludviklede Legemer for at udtrykke sine Idealer i Arbejde og Leg.

Levemaaden er jævn, og den yderste Renlighed hersker overalt paa Skolen. Omkostningerne ved et Skoleophold er kun 8 Sh. 6 d. pr. Uge.

*

Med Englænderinder paa Kærehave.

Med Morgentoget fra Kobenhavn ankom i Dag til Ringsted et større engelsk Selskab, overvejende bestaaende af Damer paa forskellige Alderstrin. Selskabets kvindelige Leder var Miss *Glaisyer*

fra Scarborough i England, men Turens egentlige Fører var Forstander *Bryan* fra Fircroft, der var ledsaget af sin Hustru. Selskabet talte 45 Deltagere, af hvilke 35—40 var Damer. Af Damerne var et stort Tal Lærerinder i Folkeskolen, en Del var unge Damer, der uddanner sig til at blive Lærerinder, og endelig var der nogle, der af almindelig Interesse for Danmark og danske Forhold gjorde Turen med.

Hr. Klodskov havde indbudt os til at deltage i Samværet med det engelske Selskab under dets kortvarige Ophold paa Kærehave, og disse Timer, saa korte de var, var baade fornøjelige og lærerige. Det er jo en gængs Opfattelse, at rejsende Medlemmer af den engelske Nation er meget tilbageholdne, »hverken til at hugge eller stikke i«. Dette passer nu i Almindelighed ikke. Men en Englænder vil nok vide, *hvem* han har med at gøre, før han »lukker op«. Og endelig var det jo saaledes, at det tidligere mest kun var de rige, der rejste i fremmede Lande, og de, der har flest Penge, er jo ikke altid de mest fremkommelige overfor jævne Folk. Det er ikke altid, at Kulturen svarer til Kapitalen, og somme Tider kan det jo ogsaa være nødvendigt at lukke af.

Helt anderledes bliver Forholdet, naar man staar blandt Mennesker, der tilhører de midterste, intelligente Lag i det engelske Folk. Der er hos dem den umiddelbare Elskværdighed, den imodekommende Holdning, som gør, at man straks foler sig draget til dem. Mellem dem og de tilsvarende Lag i det danske Folk er Slægtskabet baade i Ydre og Tankesæt iøjnespringende. Og ikke mindst de senere Aars stærke Udveksling af Skoletanker og Skolemænd har bidraget meget til den gensidige Forstaaelses Vækst.

Frit og utvungent bliver da Samværet mellem Repræsentanterne for de to Folk. Mellem Englænderne var der Folk fra alle Egne af England lige fra Newcastle til Bristol, fra London til Birmingham. Mellem Deltagerne var ogsaa en tidligere Kærehave-Elev, *Peter Just*, der har studeret i Fircroft, og som har sluttet sig til Selskabet under dets Ophold i Danmark. Som Tolk fungerede under Samværet Kærehavegaards Bestyrer, Gartner *J. P. Sorensen*, der ogsaa er gammel Englandsfarer.

Ja, paa Kærehave gaar Turen jo ad de vante Stier, som vi ikke skal skildre. Skolens Festplads blev vistnok den, der indprentede sig stærkest i de Besøgendes Erindring. Her sang nemlig Skolens Elever for de Fremmede, og her sluttedes Broderkæde, eller

vel rettere — da det kvindelige Element jo var i overvældende Fler-
tal — »Sosterkæde« mellem de Fremmede og Kærehaves Elever.
Forst blev der sunget danske Sange, og saa tog Englænderinderne
fat, og de sang fornojelige Sange, som f. Eks denne:

Always views the brighth side of your present lot.

(Altid se Lyssiden ved din Skæbne i Øjeblikket.)

med saadanne ypperlige Leveregler som denne:

Hvis du nu faar Tandpine,
Tingen er ej saa slem,
nogle Folk er tandløse,
hav mere Ynk med dem ...

Saa viste Kærehave-Eleverne danske Lege, og Englænderinder-
ne stod ikke tilbage, men viste, hvad de kunde. Og tilsidst dannede
hele Skaren en mægtig Kæde, der spændte næsten hele Festpladsen
ud. Og saa lærte Englænderinderne deres danske Sostre en ny Leg;
de »krydsede Hænder« med de Danske, idet de sang:

Now, here's hand to thee, my friend
And give a hand of thine
we'll take a cup of kindness yet --
for »Auld Long Syne«.

(Nu, her er en Haand til dig, min Ven, og giv en Haand af dine
(saa veksles Haandtryk, og Sangen fortsætter): vi vil tage nok et
Venskabstegn — for længst forsvundne Dage.)

Man skal jo lede længe for at finde en Idyl som Kærehaves
Festplads, og der var da ogsaa Klang i de Hurraraab, som de
Fremmede raabte for Skolen og for de Danske, som naturligvis
gjorde Gengæld og gav et »Kærehave-Fyrværkeri« i Tilgift. Hvad
det er, skal vi ikke beskrive. Vi skal kun meddele, at Englænderne
havde noget lignende paa deres Program ...

Vi har glemt at fortælle, at Sagen ogsaa havde en materiel Side,
idet der indtoges en Frokost, ved hvilken Klodskov bød Velkom-
men, og hvor der blev holdt flere Taler paa Engelsk.

Sluttelig blev der aflagt et Besøg paa Kærehavegaard, og da
dette Besøg var forbi, sang Englænderinderne den berømte »For
he is a jolly good fellow« (»for han er en brav, god Fyr«) til Ære
for Gartner *Sørensen* — og den synger Englænderne kun, naar de
virkelig er tilfredse.

— Med Toget Kl. 1,45 afrejste Selskabet fra Ringsted til Odense.
Det kom til Danmark i Mandags og skal blive her 14 Dage, hvoraf

3 Dage tilbringes i Odense, 3 paa Frederiksborg Højskole, Resten i København og med Udflugter i Landet. Turen koster ca. 165 Kr. for hver, alt indbefattet.

(»Ringsted Folketidende« 7. August 1912.)

Stygotius.

*

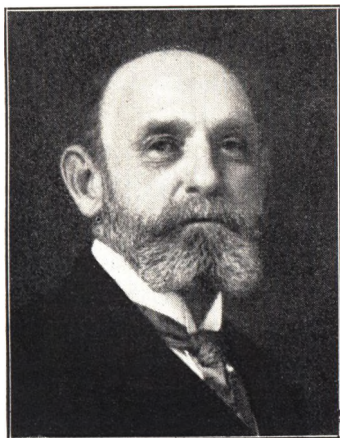
Vi havde sidste Sommer her paa Skolen i de tre Sommermaaneder: Maj, Juni, Juli, en ung Frue fra Singapore, Bagindien, som Elev paa Skolen. Mrs. Olsen var en meget lærvillig og lærenem Elev, der tillige besad et meget sympatisk og vindende Væsen. Mrs. Olsen studerede især det moderne Landbrug og Landbrugets Bierhverv. Ligeledes arbejdede hun sammen med Eleverne i Skolekokkenet. Mrs. Olsen rejser sammen med sin Mand og to Smaapiger til Kanada, hvor de agter at kobe og drive en større Farm. Vi ønsker dem Lykke i deres Arbejde og Lykke i Fremtiden!

Dr. Fraenckel har atter i Vinter optaget sine Timer paa Skolen med Undervisning i Nationaløkonomi, et Fag, der lader til at interessere Eleverne meget. Da Dr. Fraenckel tillige er en Mand, der kan fortælle det ofte tørre og talmæssige Fag med Liv og Lyst, forstaar man, at Eleverne glæder sig til disse Timer.

*

Under Stjernebanneret.

Mr. Egan paa Kærehave.

Kærehave Husmandsskole er et af de Steder i Danmark, som Udlændinge, der vil studere vort Lands Forhold, ikke springer over. Jævnlig kommer der Fremmede derude; men det tør nok siges uden Overdrivelse, at Besøget i Dag i særlig Grad paa kalder Opmærksomheden, idet nemlig den officielle Repræsentant for det mægtige Statssamfund Vest for Atlanterhavet, Mr. *Maurice Francis Egan*, gæstede Skolen. Besøget har Betydning bl. a. af to Grunde; for det

første, fordi vi fra tidligere Lejligheder — en udstrakt Foredragsvirksomhed i det amerikanske Fædreland — kender Mr. Egan som en Ven af det Land, hvor han midlertidig har faaet sin Bopæl. For det andet faar Besøget sin specielle Betydning, fordi vi har saa mange Landsmænd paa den anden Side Atlanterhavet. For dem betyder det noget at vide, at de — som den lille Del af det store amerikanske Folkesamfund de er — er officielt repræsenteret ved en Mand af Mr. Egans Egenskaber. Mange dansk-amerikanske Borgere er jo udgaaet fra *smaa* Hjem i Danmark, og det er jo fortrinsvis for Bornene fra de *smaa* Hjem, at denne Skole er rejst.

Naar Mr. Egan kom til Kærehave skyldtes det, dels Gesandstens almindelige Interesse for alt her i Landet, dels at en danskfødt Amerikaner, *Frederik Rasmussen*, nu Professor i Mejeribrug ved en Mælkeri- og Ingeniørskole i New Hampshire, forleden under et Besøg i den amerikanske Legation droftede Smaabrugerspørgsmaalet og Husmandsskolen med Mr. Egan. De to Herrer havde saa planlagt en Tur herved.

Men for et Par Dage siden kommer to andre Amerikanere paa Gesandtskabet; de var herovre for at studere danske Forhold. Well — sagde Mr. Egan, saa gaar de to Herrer ogsaa med til Kærehave! De to Herrer er *Julius Smith*, Sekretær ved Pennsylvania Landbrugs-Fremskridts-Forening, og *Clarence Poe*, Redaktør og Udgiver af Ugeskriftet »The Progressive Farmer« i Raleigh i North Carolina, altsaa begge to Mænd, der fra deres Virksomhed er forud kvalificerede til at bedømme, hvad de ser.

Stjernebanneret vajer ved Kærehaves Hovedindkørsel. Vi træffer det amerikanske Selskab ved Gennemgangen af Kærehaves Institutioner, og vi er i det heldige Tilfælde at kunne referere til en egenhændig Skrivelse fra Mr. Egan, hvad der gør Indledningen lettere. Mr. Egan viser sig at være en middelhøj Mand med et intelligent, skægindrømmet Ansigt, venlige Øjne og en imodekommende Holdning, der stærkt frister til et Interview.

Tiden er imidlertid ikke til lange Samtaler, da Mr. Egan jo er her for at se, ikke for at fortælle, og Mr. Egans almindelige Syn paa danske Forhold vil jo ogsaa være saa godt kendt for dette Blads Læsere fra det, vi har meddelt om hans Foredrag i Amerika, at vi ikke skal henfalde til Gentagelser. Mr. Egan hælder til den Anskuelse, at *Danmark til sin Tid ogsaa vil kunne udstrække sin*

Eksport til den anden Side Atlanterhavet. Ved Gennemgangen af Skolens Lokaler lægger man Mærke til Gesandstens Kendskab til danske Navne og Forhold. Billederne af Dalgas, Thorvaldsen, Oehlenschläger og Grundtvig er ham velbekendte.

Paa vort direkte Spørgsmaal udtaler han, at det er hans Hensigt at gøre sit *Besøg paa Husmandsskolen og det, han dér vil faa at se, til Genstand for en officiel Rapport til Regeringen i Washington.* I Sammenhæng hermed vil han selvfølgelig berøre hele det danske Husmandsspørgsmaal.

Hans danskfødte Ledsager, Professor *Rasmussen*, er Nordjyde (fra Halseggen); han udvandrede som 24-aarig, har været 13 Aar i Amerika og dér haft en smuk Løbebane. Naar han slaar over i Modersmaalet, taler han et djærvt Jydsk.

Mr. Poe er som nævnt fra North Carolina, en Stat, hvor der, som han udtaler, kun er faa Danske, idet de foretrækker Nordvesten, hvor Jorddyrkingen former sig som Kornavl, medens North Carolina horer til Bomuldsstaterne. Mr. Poe agter dog at benytte Tiden under sit Ophold i Danmark — dette Ophold strækker sig over tre Uger — til at bese forskellige danske Foretagender, særlig Andelsorganisationer. Det er saaledes hans Agt i Morgen at vende tilbage til Ringsted for eventuelt at se et Slagteri, et Mejeri og et Ægpakkeri.

— — De fire Herrer besaa i Dag paa Kærehave først de to Skolebygninger oppe og nede; dernæst Avlsgaarden og sluttelig foretog de — beklageligvis i øsende Regnvejrr — en Køretur gennem samtlige Skolens Anlæg.

De har forholdsvis god Tid til at se paa Sagerne, idet de først returnerer til København med Eftermiddags-Ekspressen.

(»Ringsted Folketidende« 12. August 1912.)

*

Hôtel de l' Europe, Amsterdam,
20. April 1913.

Kære Hr. Klodskov!

Blot en Linie for at takke Dem for den højst interessante Eftermiddag paa Deres Skole.

Jeg kan ikke sige Dem, hvor praktisk jeg synes alt er, og hvilket overordentlig nyttigt Arbejde jeg syntes, De udførte.

Jeg ønsker Dem alt Held!

Deres hengivne

I. A. Menko.

AMERICAN LEGATION
COPENHAGEN

August 13, 1912

My Dear Sir :-

Permit me to thank
you and Mrs. Nielsen-Bilodskov
for your most charming
reception yesterday. I
was much impressed
by the results of
your

your self-sacrificing and
 patriotic work. Please pre-
 sent my regards to Mrs
 Svendsen - Bledobrow & remain

Yours, Sincerely
 Maurice Francis Egan.

To Sv. G. Svendsen - Bledobrow, C

Det amerikanske Gesandtskab.
 København, 13. August 1912.

Min kære Herre!

Tillad mig at takke Dem og Deres Frue for Deres store Elsk-
 værdighed i Gaar. Deres opofrende og patriotiske Arbejde gjorde
 stort Indtryk paa mig. Jeg beder Dem overbringe Deres Frue min
 Hilsen og forbliver

Deres hengivne
 (sign.) Maurice Francis Egan.

Dr. Egan om dansk Landbrug.

Den kendte amerikanske Gesandt i Kobenhavn, Dr. *M. F. Egan*, holdt i Foraaret 1912 i de sydlige Stater i Nordamerika en Række Foredrag om Danmark og danske Landbrugsforhold.

Disse Foredrag er nu udkommet i stærkt forkortet Form i et lille Skrift med Titlen: »*Notes of agricultural conditions in Denmark*«.

Med stor personlig Varme og Interesse for Danmark skildrer Hr. Egan det danske Landbrug, og paa Spørgsmaalet om, hvorledes Landbruget i Danmark har naaet en saa høj Udvikling, svarer han: »Tre Faktorer har medvirket hertil: Undervisningen, Andelssagen og en forstaaende Stotte fra Statens Side, hvortil maa føjes — skont det gør mig ondt at maatte sige, at denne Faktor ikke spiller den Rolle i Danmark, som den tidligere har gjort — det religiøse Liv.«

Under en Omtale af Undervisning og Opdragelse kommer Skriftets Forfatter ogsaa ind paa Højskolens Betydning for det danske Landbrug. En af de interessanteste Højskoler er »Kærehave«, siger Hr. Egan, men han skynder sig dog at tilføje, at det ikke er nogen *typisk* Højskole. Med stor Begejstring omtaler han denne Husmandsskole.

Det er fornøjeligt at læse den amerikanske Gesandts Optegnelser. Man mærker, at han har sat sig grundigt ind i Sagerne, at han har forstaaet at se og danne sig sit eget personlige Skøn. Og bag det hele mærker man hans varme Hjertelag for Danmark.

(»Højskolebladet« 16. Maj 1913.)

*

Af »*Notes of agricultural conditions in Denmark*«.

Den mest interessante af Højskolerne er Kærehave nær ved Byen Ringsted paa Sjælland. Den er beregnet for meget fattige Landbrugere, der kun har lidt Jord. Af Skoler som Kærehave findes der tre i Danmark. Forstanderen paa Kærehave er Hr. N. J. Nielsen-Klodskov, han grundede den første af Skolerne i 1903. I Ledelsen bistaas han af sin Hustru. Staten laante Forstanderen en Sum paa 60,000 Kr. (ca. 15,000 Dollars) og den har stadig en Prioritet i Foretagendet. Staten bidrager omtrent 800 Dollars om Aaret til Skolens Drift. Hvad der ellers behøves, tilvejebringes ved Afgødens Overskud og Elevernes Skolepenge. Disse er i Gennemsnit 40

Kr. (ca. 10 Dollars) for en Periode af fem Maaneder. Disse Penge betales i Almindelighed af Amtet, hvori Eleverne bor — — —

Kærehave er ikke en typisk Højskole. Højskolerne har ikke Landbrug som Specialfag; men denne »small farmers«-Skole — Husmands- og Husmoderskole, som den kaldes — er den ene af de tre Skoler, der sidestiller Kulturfag med praktisk Landbrugs-, Havebrugs- og Husholdningsarbejde.

Den typiske Højskole, til hvilken Danmark skylder saa meget, er ikke hovedsagelig beregnet paa de meget fattige; denne »small farmers«-Skole (Husmandsskole) blev oprettet for Folk, som ikke kunde overkomme at betale selv de smaa Skolepenge, der krævedes, uden Hjælp fra deres Kommunes Autoriteter, disse betragtes som ret og slet Væretagere af offentlige Midler. Det er ingen Vanære for en Mand eller Kvinde at modtage den Slags Hjælp, man ser snarere paa det som en Belønning for hæderligt Liv. En Husmoder har f. Eks. ikke stort ud af sine Hons eller af sin Have, eller hun finder, at hendes Husholdningsudgifter er ved at blive vel store. Hvorledes skal hun faa dem sat ned? Ved at lære, hvorledes hun med større Udbytte kan bruge Havens Frembringelser. Hendes Stræben er nu at komme paa Kærehave. For hende er Kærehave Husmoderskole i Virkeligheden en »kær, elsket Have«. Hun ansøger sin Kommune om Understøttelse til Dækning af Udgifterne for at blive i Stand til at tage et 11 Dages Kursus, idet hun meget vel véd, at hun har det nodigt, og hvorledes hun bedst skal faa det største Udbytte af Opholdet. Kursuset koster 30 Kr. Ud over de nødvendige daglige Klædningsstykker skal hun ikke tage andet med sig end et Par bløde Sko og et Par Træsko. Paa Værelserne findes Senge med alt Tilbehør, Lagener, Haandklæder, Vaskesæbe m. m.

Paa Kærehave traf jeg i August en ældre Kvinde; hun havde ikke været hjemmefra i 13 Aar. Hun havde aldrig faaet en ny Kjole i den Tid, og hun længtes efter et Kursus paa Kærehave. Til sidst, da hun lettere kunde undværes i Hjemmet, fik hun sine to Ønsker opfyldt. Hun modtog fra de kommunale Autoriteter de begærede 30 Kr. plus Rejseudgifterne, og hun fik en ny Dragt... Oplevelserne fra disse 11 Dage vil være hende en Drivfjeder for Resten af hendes Liv. Den 3die Tirsdag i September efter at hun var rejst hjem, var det Meningen, at hendes Mand skulde komme paa et 11 Dages Kursus i Kærehave for at faa noget mere at vide

om, hvordan han skulde skifte med Rodfrugtafgroderne, end hans egen begrænsede Erfaring havde lært ham. Han var 60 Aar gammel; men disse Mennesker er aldrig for gamle til at lære, og de lærer med Liv og Lyst.

Der er længere Kursus. Vinterskolen aabnes 4. Novbr. og slutter til Maj. Der er specielle Kursus for mandlige og kvindelige Arbejdere, der ønsker at blive Landbrugere. — — —

Skolens Symbol er Uglen paa Spaden — Visdom og Arbejde —, og dens Motto er: »Den, der arbejder for andres Lykke, vinder sin egen«. Kærlighed til Folk og Fædreland er Arbejdets Hjørnesten. Det kunde ikke bestaa en Maaned, hvor forudgaaende Opdragelse ikke havde lært Eleverne at elske deres eget Land, og hvorledes de skal lære, hvad der er bedst for dem i Samfund med andre ...«

*

8. Maj 1913.

Forstander N. J. Nielsen-Klodskov,

Kærehave ved Ringsted, Danmark.

Min kære Herrel!

Den 27. April vendte Mr. Smith og jeg tilbage til Amerika efter at have afsluttet vore Studier af Folkehojskoler og Landbrugsskoler i Danmark. Da vi besøgte Kærehave i Februar, var det vor Hensigt at vende tilbage paa et senere Tidspunkt for at foretage et mere indgaaende Studium af det Arbejde, De udfører saa godt dér. Paa Grund af manglende Tid fandt vi det imidlertid umuligt at aflægge et fornyet Besøg. Vi besøgte et stort Antal Skoler, og inden vi vidste af det, var den Tid, vi havde til Raadighed for vore Undersøgelser, brugt op.

Jeg ønsker at takke Dem for den Venlighed, hvormed De modtog vort Selskab, da vi besøgte Deres Skole, og for de interessante og værdifulde Oplysninger, De gav os angaaende den. Jeg haaber, jeg kan aflægge et nyt Besøg i Danmark engang i Fremtiden, og at jeg igen maa have den Glæde at besøge Deres Skole.

Med de venligste Hilsener til Dem selv og de andre Lærere, jeg mødte paa Kærehave, er jeg

Deres hengivne

(sign.) *L. L. Friend.*

KØB OG LÆS!

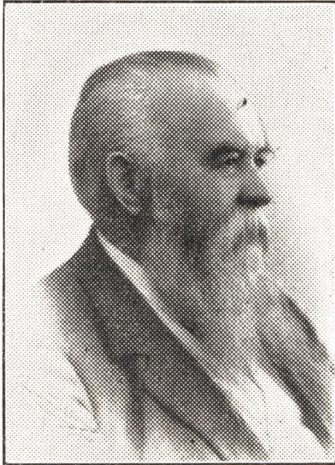
	<p><i>N. J. NIELSEN-KLODSKOV:</i> KÆREHAVE OPLEVELSER I. BARNDOM OG UNGDOM 1922. Fjerde Oplag. Kr. 3.75. OPLEVELSER II. MANDDOM 1923. Tredie Oplag. Kr. 4.75. OPLEVELSER III. 360 Sider. 1928. OPLEVELSER IV. 152 Sider. 1928. III. & IV. Del udkommer samtidig, de bør følges ad, thi de hører sammen.</p>	
---	--	---

	<p><i>N. J. NIELSEN-KLODSKOV:</i> FOLKENE OG JORDEN ET FORSLAG TIL NYE LANDBOREFORMER 1925. Andet Oplag. Kr. 2.00. <i>N. J. NIELSEN-KLODSKOV:</i> BILSPOR OG BILBANER ET FORSLAG TIL FORBEDRING AF VEJENE OG TIL AFHJÆLPNING AF ARBEJDSLØSHEDEN 1925. Kr. 1.50.</p>	
---	--	---

FAAS I ALLE BOGLADER
 H. HAGERUPS FORLAG, KØBENHAVN

N. J. Nielsen-Klodskov: Oplevelser.
Anmeldt i Dagens Nyheder den 16. Juli 1924.

DAGENS EMNE:

En sjøllandsk Charles Dickens...

Niels Marim; Spr fra Silstrup og Højse
Wilhelms Memoirer.

[Handwritten signature]

Det hænder, man i en Redaktion faar fat i et Par Bøger, som andre ikke vil læse eller ikke kan overkomme. Enten véd man i Forvejen, hvad det er, og vil ikke spille Tiden med det, eller ogsaa ser det saa »beretningsagtigt« ud, at den Slags Litteratur maa høre ind under den statistisk-økonomiske Afdeling i Redaktionen og derfor maa henlægges til Omtale af disse udmærkede Penne. De to Bøger, jeg faldt over mellem mange andre, var »Kejser Wilhelms Memoirer« paa Tysk og »N. J. Nielsen-Klodskov: Kærehave. Oplevelser«. Den første kom jeg hurtigt igennem. Talentløs, pralende, uværdig, men fra først til sidst et levende Billede af den store Poseur, som altid foreslog det rigtige, medens hans Raadgivere gjorde det forkerte. Papirkurven.

Den anden Bog virkede lige modsat. Den er -- modsat den første, der er udkommet paa de store Verdensforlag i Berlin, Wien, London, New-York, Toronto -- udsendt paa Forfatterens eget Forlag, Egehuset pr. Ringsted. Det er en ejendommelig Bog. Medens den første er skrevet af en af Gud særligt benaadet Fyrste, der arvede et mægtigt Rige med store Hære og Millioner af trofaste Undersaatter, og som brugte de bedste 30 Aar af sit Liv til at nedstyrte dette mægtige Arverige og Millioner af Skæbner i Afgrunden, er den anden Bog skrevet af en Fattighusdreng fra Falster, der i det samme Tidsrum arbejdede sig op gennem Gartnerelev paa Herregaarden til at blive Forstander for en Husmands- og Landarbejderskole, som Aar efter Aar underviste Tusinder efter Tusinder i den Kunst at faa det til at spire og gro paa de

smaa Jordlodder og derved skabte Lykke og Tilfredshed i de tusinde Hjem. Det virkede ejendommeligt at læse de to Bøger samtidigt, og til en Begyndelse troede jeg, at Spændingen skyldtes det indre Modsætningsforhold.

Men nu, da jeg i Ferien fik Kærehave-Bogen frem igen, virkede den ligefrem fortryllende. Ingen professionel Forfatter kan skrive en Bog saa stilfærdigt-dramatisk, som Nielsen-Klodskov har skrevet sin egen Historie. Ja, jeg vover den stærke Paastand, at siden Charles Dickens beskrev sin egen Barndom, har vi ikke haft bedre Bog. Vel-skrevet, kølig og klar i Stilen, ukunstlet i Formen, vil den blive staaende Side om Side med Dickens og Gorki, og det tjener ikke noget Forlag til Ære, at Nielsen-Klodskov selv har maattet bekoste Udgivelsen.

Man begynder at læse Bogen . . . og det bliver langt hen paa Morgenstunden, inden man bliver færdig. Saa interessant og levende er Bogen i sine Detailler og i det store. Skildringen af hin 1. Maj 1870, da Forfatteren som 4-Aars Dreng sammen med tre andre Smaabrødre maatte trave efter Landsbyskrædderen Niels Madsens lille Flyttelæs fra det lille Skovhus i Gundsømagle paa Falster til et lille Hus i Sullerup, er mærkværdig gribende, og jeg kender ikke i Litteraturen noget Sidestykke hertil. Nøgternt, usmykket og saa behageligt tendensfrit er det hele fortalt. Man ser med eet Slag dybt ind i den stille, men uhelbredelige Fattigdom, Landsbyskrædderen og hans Kone og gamle Mor, der syr og syr og syr og ingen Vegne kommer. De bor i en lille Indsiederstue, hvor de vender Bøndernes Klæder, lapper og stopper, men uden at faa rede Penge. Sognets Fattiggaard er Nabo. Paa Fattiggaarden blev alle Sognets arbejdsløse Personer sat ind, ikke blot gamle, svage og syge, men ogsaa raske, arbejdsvillige Familier. Forældreløse Børn. Faldne og forfaldne Kvinder og Mænd. Ja, selv abnorme og aandssvage af begge Køn, i alle Aldre, blev stuvet sammen dér. En Samling af Stakler, som alle trængte til god og kærlig Behandling for at rejse sig, fik her det sidste Grundskud. Bestyreren, en uforstandig og hjerteløs Mand, tumlede med de Gamle og Børnene, som han helst vilde. Dagen kom, da Skrædderen saa skaansomt, som det lod sig gøre, maatte sige til sin Kone, at nu var alle Sunde lukket, nu skulde de paa Fattiggaarden. Det var et frygteligt Slag. Forf. fortæller: »Moder var frugtsommelig, og hun har sagt, at lige til den Dag mærkede hun Liv; men fra den Dag hørte det op, og da Moder senere fødte et Barn paa Fattiggaarden, kom det livløst til Verden.«

Sympatisk staar Faderen og Moderen og ikke mindst Bedstemode-

ren med en Glans af Højhed over sig i den skrækkelige Tragedie, der ramte Familien, maaske først og fremmest, fordi Forfatteren ikke tilsigter noget saadant. Der var ofte Rivninger og Slagsmaal paa Fattiggaarden, men den gamle Bedstemoder, der blev fjernet fra Familien og sat over i Arbejdsstuen, havde en Evne til at hævde sig og skabe den Ro og Respekt, som Bestyreren og hans Kone ikke formaaede. Naar Tiden blev Børnene lidt for lang, og de blev for sultne, gik de til Døren og linnede den lidt til Arbejdsstuen og kiggede ind for at se til Bedstemor. Naar hun saa de smaa Fingre ved Døren, satte hun straks sin Rok til Side og sagde: »Kom I kun ind, Børn. Kom hen til mig.« »Naar Farmor havde sagt det, saa kunde jeg tage min Broder i Haanden og gaa ind og blive der, selv om Bestyrerinden var der eller kom og saa det.« Den gamle Kvinde læste Bibelhistorier for Børn og de Gamle, og hun kunde hjælpe Børnene med alle Lektier. Det gik ellers godt, naar hun var til Stede. Værst var Maden. Suppen var Vand med Roer i. Den smagte saa vammelsød. Den Mad, Skolebørnene fra Fattiggaarden havde med til Skole, var saadan, at ærekære Børn spiste deres Mad i Smug, fordi de skammede sig ved det. De forhædede Børn viste deres Brød frem. Det var skaaret saa tykt, som man skærer det til Heste og Hunde. Amerikansk Fedt og groft Salt var almindelig Smørelse og Paalæg. Det hændte af og til, at et af Gaardmandsbørnene gik hen og lukkede sin Madæske op, satte den frem til Fattighusbørnene og sagde: »Dér! Du maa tage, hvad du vil.«

Billede efter Billede ruller Forfatteren op, snart muntre, snart sørgelige, men alle uden Forsøg paa at stille sig an eller brillere. Charles Dickens' Skildringer fra Blanksværtfabriken er ikke mørkere eller hjerteligere skrevet end Niels Jørgen Nielsen-Klodskovs stilfærdige, men *ramsikke* Billede fra det frygtelige Herregaardsliv paa den nærliggende Skørringegaard. Og faa Digtene af Fag har skildret et Barns første Indtryk af Naturen og fra Blomsternes Verden, som han fik Indblik i ved at gaa Præstekonen til Haande i Thorkildstrup Præstegaard. Intet Under, at Drengen fik Lyst til at være Gartner. Det sker ogsaa. Han bliver fæstet til Handelsingartner Jørgensen, Dronningensgade, Nykøbing F.

Den sidste Nat, Niels Jørgen er hjemme, fulgte Moderen ham om Morgenen et lille Stykke paa Vej, da han nu skulde ud for første Gang. Der var noget, som hans Moder ikke rigtig kunde faa sagt inde i Stuen. Ude var der friere og renere Luft. Moderen sagde:

— Du skal ingen Løn have i 2 Aar, og du faar maaske Penge mel-

lem Hænder, som tilhører Gartneren. Husk saa paa, at Ærlighed varer længst.

Pas paa og vær tro.

Vi vil gerne have dig hjem i Besøg; men kommer du ikke, saa véd vi, at det er, fordi du ikke kan faa fri i Læretiden. Du maa ikke forsømme din Pligt for at besøge os. Du kan jo sende os et Brev. Glem ikke os, og glem ikke dit Fadervor.

Moder sagde det altsammen saa stille — siger Forfatteren — og saa kærligt paa mig. Det var ikke første Gang, Moder havde sagt noget lignende til mig; men nu, da jeg ligesom stod paa Hjemmets Dørtærskel og skulde ud i Verden, virkede det stærkere paa mig . . .

Saa stilfærdig falder de store, afgørende Scener i Bogen, og næsten paa hvert Blad føler man sig beriget ved den store Mængde af Oplysninger fra et arbejdsomt Liv, der senere har ført til saa store Resultater og været til saa stor Velsignelse for mange over hele Landet gennem 20 Aars Forstandergerning paa »Kærehave«. Der er saa mange Kræfter, der ønsker at bryde ned, men her møder man et Menneske, der ligesom Charles Dickens ud fra Barndommens Oplevelser ønsker at bygge noget op, og derfor har jeg tilladt mig at nævne N. J. Nielsen-Klodskov i Forbindelse med Charles Dickens, den store engelske Forfatter, der først og fremmest huskes af de Smaa.

Candide.

Aarhus Stiftstidende, den 17. December 1922:

KÆREHAVE. — En Bog af N. J. Nielsen-Klodskov.

Den kendte Forstander for Kærehave Husmandsskole har udsendt 1. Bind af sine Livserindringer, indeholdende Skildringen af hans Kamp for at naa frem til det Maal, der efterhaanden afklares for ham, saa at det bliver en Livssag: Husmandsstandens Højnelse baade paa det aandelige og det praktiske Omraade.

Det foreliggende Bind, der slutter saa at sige paa Tærskelen til den nyoprettede Kærehave Husmandsskole, har en saa stor Værdi, rent menneskeligt set, at det i allervedste Forstand burde blive Folkekæsning. Forfatterens Form er ik-

ke en tørt refererende Opramsning af Begivenheder, der har mødt ham; man kunde tværtimod med rigtig god Grund kalde Bogen et Digtværk, saa levende virker den. Den er — uden Overdrivelse — en af de smukkeste Hjemskildringer i vor Litteratur.

Skildringen af de trange og fattige Kaar gennem Barneaarene — altsammen munder det ud i en Lovsang over Hjemmets vidunderlige Magt til at løfte og bære, selv naar alle Sunde synes lukkede. Man læser med duggede Øjne, men med den varme Følelse i sit Sind, at det rigeste og største ikke kan kues, hvor »smaa og store har ét i Sinde«. Der gemmes en Rigdom i dette fattige Hjem, som ikke kan tænkes større.

Stoffet er levende i Forfatterens Sind, og det faar det samme Liv under hans Pen. Saa jævnt og ligetil evner kun den at skrive, der virkelig har noget paa Hjerte. Og hans inderlige Naturfølelse øger det Livsmod, der lyser gennem Bogen. Her ligger Livets Skønhed — uafhængig af Gods og Guld — tilgængelig for alle Naturens Børn. Derfor melder hans Bog om Glæde under Kampen og ikke om Trods og Bitterhed mod en ublid Skæbne.

En bedre Ungdomsbog skal man lede længe efter. Den er i det hele taget en Bog for *Hjemmene* — uanset Stand og Sted. Hvor den kommer ind, vil den kunne gøre Livet rigere ved sin dybt følte Stemning. Og dens Grundtone er en Hymne til Arbejdets Velsignelse.

Joachim Katstrup.